

IZVEŠTAJ | O | SUĐENJIMA | ZA RATNE | ZLOČINE | U SRBIJI | TOKOM | 2014. | 2015. | GODINE

Fond za humanitarno pravo

Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ | O | SUĐENJIMA | ZA | RATNE | ZLOČINE | U SRBIJI | TOKOM | 2014. | 2015. | GODINE

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

Finansira Evropska unija

o|e|b|S

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Izveštaj je objavljen uz podršku Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji podržano je kroz projekat „Podrška praćenju domaćih suđenja za ratne zločine“ koji finansira Evropska Unija, a sprovodi Misija OEBS-a u Srbiji. Stavovi izneti u izveštaju pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske, Misije OEBS-a u Srbiji i Evropske Unije.

SADRŽAJ

Uvod i metodologija.....	7
Opšti nalazi i društveno-politički kontekst.....	8
1. Neefikasan rad Tužilaštva za ratne zločine.....	8
2. Skromni efekti regionalne saradnje.....	11
3. Odgovorni za ubistvo braće Bitići i dalje jači od institucija Srbije.....	12
4. Neobrazložene odluke o kazni.....	13
5. Neprimereno dugo trajanje postupaka za ratne zločine.....	16
6. Sistem raspoređivanja sudija štetan za suđenja za ratne zločine.....	17
7. Primena međunarodnog humanitarnog prava – kvalifikacija oružanog sukoba.....	19
8. Pritisak na Tužilaštvo za ratne zločine.....	20
9. Izbor novog Tužioca za ratne zločine.....	22
10. Akcioni plan za Poglavlje 23.....	24
11. Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina.....	25
12. Povezani postupci.....	26
13. Nezakonita praksa anonimizacije presuda u predmetima ratnih zločina.....	31
14. Postupci pred sudovima opšte nadležnosti ispod standarda pravičnih suđenja.....	32
Prvostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.....	33
I. Predmet <i>Bosanski Petrovac – Gaj</i>	33
II. Predmet <i>Sanski Most – Kijevo</i>	36
III. Predmet <i>Bihać II</i>	39
IV. Predmet <i>Trnje</i>	42
V. Predmet <i>Gradiška</i>	46
VI. Predmet <i>Bosanski Petrovac</i>	50
VII. Predmet <i>Ćuška</i>	55
VIII. Predmet <i>Lovas</i>	63
Prvostepeni postupci pred sudovima opšte nadležnosti.....	72
I. Predmet <i>Kobre</i>	72
II. Predmet <i>Kušnin</i>	76
III. Predmet <i>Grupa Pauk</i>	81
Donete prvostepene presude pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.....	87
I. Predmet <i>Logor Luka</i>	87
II. Predmet <i>Sotin</i>	93
III. Predmet <i>Bijeljina II</i>	100
IV. Predmet <i>Sanski Most</i>	106

V.	Predmet <i>Skočić</i>	111
VI.	Predmet <i>Beli Manastir</i>	120
	Pretresi pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu	125
I.	Predmet <i>Tuzlanska kolona</i>	125
II.	Predmet <i>Ovčara</i>	132
	Pravnosnažno okončani predmeti pred Odeljenjima za ratne zločine	137
I.	Predmet <i>Tenja II</i>	137
II.	Predmet <i>Sremska Mitrovica</i>	143
III.	Predmet <i>Bihać I</i>	147
IV.	Predmet <i>Čelebići</i>	152
V.	Predmet <i>Ovčara V</i>	157
VI.	Predmet <i>Prizren</i>	161
	Pravnosnažno okončani predmeti pred sudovima opšte nadležnosti	171
I.	Predmet <i>Orahovac</i>	166
II.	Predmet <i>Miloš Lukić</i>	171
	Prilozi	176
I.	Statistički podaci za 2014. i 2015. godinu.....	191
II.	Snežana Stanojković: Program organizacije i rada TRZ-a.....	193
III.	Dejan Terzić: Program organizacije i rada TRZ-a.....	193

Skraćenice korišćene u tekstu

BiH	Bosna i Hercegovina
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
Evropska konvencija	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope
FHP	Fond za humanitarno pravo
JNA	Jugoslovenska narodna armija
KZ SRJ	Krivični zakonik Savezne Republike Jugoslavije (<i>Službeni list SFRJ</i> , br. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90 i <i>Službeni list SRJ</i> , br. 35/92, 37/93 i 24/94)
MHP	Međunarodno humanitarno pravo
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
RJT	Republičko javno tužilaštvo
TO	Teritorijalna odbrana
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
VJ	Vojska Jugoslavije
VRS	Vojska Republike Srpske
VS	Vojska Srbije
VTO	Vojno-teritorijalni odred Vojske Jugoslavije
Zakon o procesuiranju ratnih zločina	Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 i 104/2009, član 2 i član 4, stav 1)
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)

Uvod i metodologija

Ovo je peti izveštaj Fonda za humanitarno pravo (FHP) o suđenjima za ratne zločine u Srbiji. Izveštaj po prvi put obuhvata period od dve godine. Osnovni razlog za to je činjenica da tokom više meseci u 2014. godini suđenja u Srbiji nisu održavana zbog obustave rada advokata.¹

Pravni tim FHP-a je pratilo sva suđenja za ratne zločine vodena na teritoriji Srbije, odnosno ukupno 27 predmeta pred odeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, kao i pred sudovima opšte nadležnosti. Takođe, advokati FHP-a su u izveštajnom periodu zastupali oštećene u šest predmeta pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.²

U izveštaju su za svih 27 predmeta dati kratak pregled postupka i osnovni nalazi FHP-a u vezi sa predmetom, a koji su od značaja za javnost. Veliki broj postupaka za ratne zločine obrađenih u ovom izveštaju traje više godina, te su za kompletan uvid u tok postupka i nalaze koji se tiču tih predmeta relevantni i prethodni godišnji izveštaji FHP-a o suđenjima. Izveštaj obuhvata i suđenja za dela koja nadležna tužilaštva opšte nadležnosti nisu kvalifikovala kao ratni zločin, iako sve okolnosti tih slučajeva ukazuju da se radi o ratnim zločinima.

Izveštaj ključnu pažnju poklanja radu tužilaštva i sudova u javnim delovima sudskega postupka, a pre svega analizi optužnica i presuda u pojedinim predmetima. Rad drugih organa uključenih u procesuiranje ratnih zločina (Služba za otkrivanje ratnih zločina MUP-a Srbije, Jedinica za zaštitu i dr.) nije moguće analizirati na nivou pojedinačnih predmeta jer o tome ne postoje javno dostupni podaci. Uvid i analizu prakse i ključnih problema u radu ovih organa FHP je objavio u okviru Analize procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu 2004-2013. (objavljena u septembru 2014).

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je u izveštajnom periodu donelo pravstevene presude u deset predmeta.³ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu donelo je devet odluka po žalbama izjavljenim na presude Višeg suda u Beogradu.⁴ Pred sudovima opšte nadležnosti je doneta jedna presuda.⁵ U izveštajnom periodu je potvrđeno sedam optužnica TRZ-a protiv ukupno devet lica zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.⁶

1 Skupština Advokatske komore Srbije je dana 13. septembra jednoglasno donela odluku o obustavi rada advokata na celoj teritoriji Srbije počev od 17. septembra 2014. godine, koja je trajala do 26. januara 2015. godine. Razlozi za obustavu rada bili su izmene i dopune Zakona o javnom beležništvu i pratećem setu zakona (Zakona o prometu nepokretnosti, Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku i Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa). Drugi razlog za obustavu rada advokata bilo je povećanje poreskih zaduženja advokata.

2 Predmeti: *Lovas, Skočić, Tenja II, Sotin, Trnje i Čuška*.

3 Predmeti *Čuška, Bihać, Skočić, Sotin, Tenja II, Beli Manastir, Logor Luka, Sanski Most, Sremska Mitrovica i Bijeljina II*.

4 Predmeti *Skočić, Čelebići, Ovčara V, Bihać, Logor Luka, Čuška, Bijeljina II, Prizren i Tenja II*.

5 Predmet *Miloš Lukić*.

6 Optuženi su Boban Pop Kostić (*Logor Luka*), Svetko Tadić (*Bihać II*), Goran Šinik (*Gradiška*), Mitar Čanković (*Sanski Most - Kijevo*), Miodrag Živković (*Bijeljina II*), Milan Dragišić (*Bosanski Petrovac - Gaj*), kao i Vladan Krstović, Lazar Pavlović i Milan Ivanović (*Ljubenic*).

Analizi predmeta u Izveštaju prethodi pregled opših nalaza o suđenjima za ratne zločine tokom 2014. i 2015. godine, kao i bitni društveno-politički događaji koji su od značaja za suđenja za ratne zločine.

Opšti nalazi i društveno-politički kontekst

1. Neefikasan rad Tužilaštva za ratne zločine

i. Mali broj optužnica

Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije (TRZ) je tokom 2014. godine podiglo **sedam optužnica protiv ukupno devet lica** zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.⁷ Od toga su predmeti *Bihać II* i *Bijeljina II* ranije formirani predmeti, odnosno optužnice su podignute protiv lica koja u vreme vodenja prвobitnih postupaka u ovim predmetima (*Bijeljina I* i *Bihać I*) nisu bila dostupna državnim organima, dok su ostala četiri predmeta ustupljena od pravosuđa BiH.

Za sva optuženja tokom 2014. godine, evidentno je da se radi o manje složenim predmetima, sa samo jednim optuženim, koji su zahtevali minimalno angažovanje TRZ. Većina optužnica obuhvata slučajeve sa pet ili manje žrtava⁸, sa izuzetkom optužnice u predmetu *Ljubenić* koja obuhvata 57 žrtava, dok se polovina optužnica odnosi na slučajeve sa samo jednom žrtvom.

8 Tokom 2015. godine TRZ je podiglo dve optužnice u dva složenija predmeta - *Srebrenica i Štrpc*. Ove dve optužnice obuhvataju ukupno 13 okrivljenih i tiču se smrti preko 1.000 žrtava. Oba predmeta su proistekla iz saradnje TRZ i Državnog tužioca BiH. Međutim, tokom 2015. ni jedna od ovih optužnicâ nije potvrđena od strane suda. Obe su vraćene TRZ-u na dopunu, od kojih je optužnica za slučaj *Štrpc* vraćana tri puta.

Generalno, tempo rada i podizanja optužnica od strane TRZ-a, i u posmatranom periodu, kao i u prethodnom periodu, nezadovoljavajući je sa aspekta očekivanja žrtava i potrebe uspostavljanja vladavine prava u odnosu na teške zločine počinjene tokom 1990-ih godina prošlog veka. Imajući u vidu da prema podacima TRZ-a⁹ u predistražnom postupku postoji 876 predmeta, ovakvim tempom će u narednih 10 godina biti rešeno manje od 10 odsto predmeta ratnih zločina. Trenutni rezultati, kao i projekcija rezultata rada TRZ-a, ukazuju da je TRZ-u potrebno značajno jačanje resursa,

7 KTO 1/14, optuženi Boban Pop Kostić (optužnica u predmetu *Logor Luka*); KTO 2/14, optuženi Svetko Tadić (optužnica u predmetu *Bihać II*); KTO 3/14, optuženi Goran Šinik (optužnica u predmetu *Gradiška*); KTO 4/14, optuženi Mitar Čanković (optužnica u predmetu *Sanski Most – Kijevo*); KTO 6/14, optuženi Miodrag Živković (optužnica u predmetu *Bijeljina II*); KTO 7/14, optuženi Milan Dragišić (optužnica u predmetu *Bosanski Petrovac – Gaj*); KTO 8/2013 optuženi Vladan Krstović, Lazar Pavlović i Milan Ivanović (optužnica u predmetu *Ljubenić – predmet spojen sa predmetom Ćuška*).

8 Metodologija FHP-a: broj žrtava naveden u statističkom pregledu predstavlja broj identifikovanih osoba u optužnici koje su lično pretrpele povredu prava koja se može kvalifikovati kao ratni zločin.

9 Dopuna informacija i razjašnjenja (Odgovori na pitanja iz Upitnika TRZ, A br. 162/13, 21. jul 2013. godine).

kao i tužilačka strategija kojom bi se resursi TRZ racionalnije i efikasnije usmeravali, pre svega na rešavanje prioritetnih predmeta koji bi bili utvrđeni prema određenim kriterijumima (veći broj žrtava, počinilaca, visokorangirani počinioci i sl).

ii. Nedovoljno pripremljene optužnice

Veliki broj optužnica koje su podignute ili po kojima su u izveštajnom periodu vođeni postupci neobrazložene su i nepotkrepljene adekvatnim dokazima. U predmetima *Gradiška, Logor Luka i Sanski Most – Kijevo* uočljiv je nedostatak valjanih obrazloženja u optužnicama. Takođe, u predmetima *Tenja II, Čelebići i Prizren* Tužilaštvo nije uspelo da dokaže navode iz optužnice, između ostalog, i zbog nedovoljnih ili kompromitovanih dokaza kojima je potkrepljena optužnica. Utisak je da je u ovim predmetima TRZ brzopletno pokrenulo postupke, odnosno podiglo neutemeljene optužnice.

Odgovornost za kvalitet optužnice snosi i Viši sud koji ima zakonsku obavezu da pre potvrđivanja optužnice oceni kvalitet ponuđenih dokaza i da nedovoljno potkrepljene optužnice vratи TRZ-u na ispravku.¹⁰ U vezi sa tim, treba istaći da su vanraspravna veća Višeg suda 2015. godine odbila da potvrde dve optužnice TRZ. Štaviše, optužnica za *Srebrenicu* vraćena je na ispravku dva puta, a za *Štrpcе* tri puta. Iako FHP nije imao uvid u ove optužnice pa nije mogao ni da analizira njihov kvalitet, odnosno osnovanost odluke Višeg suda da se optužnice vrate na dopunu, odnosno ispravku, može se zaključiti da ovakva praksa Višeg suda može pozitivno uticati na kvalitet optužnica koje TRZ podiže.

iii. Neprocesuiranje visokorangiranih počinilaca

Sve potvrđene optužnice iz izveštajnog perioda podignute su protiv neposrednih izvršilaca ratnih zločina - niskorangiranih pripadnika oružanih formacija, po pravilu bez ikakvog čina. Time je nastavljena praksa neprocesuiranja počinilaca na višim pozicijama u nekadašnjoj vojnoj, policijskoj i političkoj hijerarhiji Srbije, odnosno Savezne Republike Jugoslavije. U dosadašnjoj praksi, TRZ je pokretalo postupke isključivo protiv osumnjičenih koji su bili visokorangirani u okvirima oružanih i civilnih struktura Republike BiH i Republike Hrvatske.¹¹

Odsustvo procesuiranja visokorangiranih počinilaca kritikuju i predsednici sudske veća iz Odeljenja za ratne zločine, koji prilikom obrazlaganja izrečenih presuda javno postavljaju pitanje zašto je izostalo optuživanje prepostavljenih, obzirom da su tokom postupaka izneti dokazi koji upućuju na njihovu odgovornost. Tako je u predmetu *Lovas* predsednica veća navela da, po nalazu veća, „najveću odgovornost snosi komanda 2. brigade JNA“¹²; u predmetu *Beli Manastir* predsednik veća je naveo

10 Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, član 337, stav 3.

11 Postupci protiv člana Ratnog predsedništva BiH Ejupa Ganića, generala Armije BiH Jovana Divjaka, Vesne Bosanac, direktorce Opšte bolnice u Vukovaru, Vladimira Šeksa, potpredsednika Sabora Republike Hrvatske, Nasera Orića, komandanta snaga Armije BiH u Srebrenici itd.

12 Transkript sa objave presude od 26. juna 2012. godine, str. 18, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

da "odgovornost za ovaj zločin snose i lica koja su bila nadređena optuženima"¹³; takođe, u predmetu Ćuška predsednica veća je naglasila: „Pravila vojne hijerarhije nalažu da se može zaključiti da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića [prvooptuženog], međutim, bavili smo se onim što je stavljen na teret ovde optuženima.“¹⁴

Istraga protiv generala Dragana Živanovića

Tužilac za ratne zločine je 5. avgusta 2014. godine doneo naredbu za sprovođenje istrage protiv generala Dragana Živanovića zbog sumnje da je izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva nad albanskim civilima na Kosovu 1999. godine.¹⁵ U saopštenju TRZ-a povodom naredbe za pokretanje istrage navodi se da je general Živanović osumnjičen da je kao komandant 125. motorizovane brigade VJ od 1. aprila do 15. maja 1999. u selima Ćuška, Pavljane, Ljubenić i Zahać izvršio ratni zločin tako što nije preuzeo nikakve mere da spreči ubistva i povređivanje civila, uništavanje imovine i proterivanje Albanaca. Takođe se navodi da je general Živanović znao da će pripadnici jedinice 177. vojno-teritorijalnog odreda (VTO) Peć, izvršavajući naredbu i borbene zadatke njegove komande za pretres i čišćenje četiri sela, vršiti ratne zločine nad civilima albanske nacionalnosti.

Ovo je prva istraga TRZ, poznata javnosti, protiv pripadnika Vojske Jugoslavije (VJ) sa činom generala i komandanta brigade. Iako predstavlja pozitivan korak, u isto vreme se TRZ-u može uputiti kritika zašto je istraga pokrenuta tek 2014. godine, kada je i sâm Živanović još 2008. godine, svedočeći pred MKSJ u predmetu Šainović i dr, naveo da mu je 177. VTO Peć bio prepotčinjen.¹⁶ Isto je potvrdio i svedok Duško Antić u svom iskazu, u predmetu Ćuška 2011. godine.¹⁷ Pored toga, FHP je još 2010. godine podneo krivičnu prijavu, između ostalih i protiv Dragana Živanovića, zbog zločina izvršenih u selima Pavljane i Zahać, u vreme kada je protiv nekih neposrednih izvršilaca zločina u selu Ćuška već vođena istraga.¹⁸ Takođe, FHP je u svom dosjeu o 125. motorizovanoj brigadi Vojske Jugoslavije, objavljenom 11. oktobra 2013. godine, detaljno analizirao zločine koji su izvršeni u zoni odgovornosti ove brigade i u kojima je ubijeno preko 1.800 albanskih civila.¹⁹

10

13 Transkript sa objave presude od 19. juna 2012. godine, str. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/39-19.06.2012-presuda1.pdf>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

14 Transkript sa objave presude od 11. februara 2014. godine, str. 33, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/93-11.02.2014_objava_presude.pdf, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

15 Saopštenje TRZ od 5. avgusta 2014. godine, dostupno na http://tuzilastvorz.org.rs/html_trz/VESTI_SAOPSTENJA_2014/VŠ_2014_08_05_CIR.pdf, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

16 Svedočenje Dragana Živanovića, 17. januar 2008. godine, Predmet Šainović i dr, str. 20497, dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/milutinovic/trans/en/080117IT.htm>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

17 Transkript sa glavnog pretresa u predmetu Ćuška od 23. februara 2011. godine, str. 65, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Cuska/8%20Cuska%20transkript%20sudjenje%20-23.02.2011.pdf, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

18 Videti saopštenje FHP-a od 25. avgusta 2010. godine, "Krivična prijava protiv pripadnika VJ i MUP Srbije za ratne zločine prema albanskim civilima", dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13073>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

19 Dosije 125. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/10/Dosije-125.pdf>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

Predistražni postupak u slučaju *Rudnica*

Pozitivan pomak u vezi sa rasvetljavanjem odgovornosti i uloge pojedinaca koji su bili visokopozicionirani u srpskim snagama bezbednosti na Kosovu u vezi sa zločinima i skrivanjem tela kosovskih Albanaca predstavlja i predistražni postupak koji je TRZ pokrenulo nakon krivične prijave FHP-a u slučaju *Rudnica*.²⁰

FHP je u januaru 2015. godine objavio Dosije „Rudnica“, koji pruža uvid u dokaze o četiri zločina pripadnika VJ i MUP-a počinjena u aprilu i maju 1999. godine na Kosovu, u kojima su ubijeni civili – kosovski Albanci čija su tela ekshumirana iz masovne grobnice u Rudnici 2014. godine, kao i uvid u postupak „asanacije bojišta“ u okviru kojeg su tela žrtava odneta sa mesta zločina, a potom skrivana 15 godina. Dokazi predstavljeni u dosjeu ukazuju na odgovornost 37. motorizovane brigade VJ (37. mtbr), čiji je komandant bio Ljubiša Diković, za počinjene zločine, kao i za postupak „asanacije bojišta“ u okviru kojeg su uklanjana tela. FHP je 25. maja 2015. godine podneo krivičnu prijavu protiv Dikovića i jednog identifikovanog i više neidentifikovanih bivših pripadnika 37. motorizovane brigade, kao i nekoliko neidentifikovanih pripadnika MUP-a u vezi sa zločinom u selu Rezala, opisanim u dosjeu.

Ovakav postupak ukazuje na moguću promenu prakse TRZ-a kada je reč o procesuiranju pojedinaca za koje postoji ozbiljna sumnja da su učestvovali u ratnim zločinima, a koji se danas nalaze na državnim funkcijama. Naime, nakon objavlјivanja Dosjea „Ljubiša Diković“ u januaru 2012. godine, u kojem je FHP izneo navode i dokaze o umešanosti 37. mtbr u zločine nad preko 400 civila – kosovskih Albanaca u zoni odgovornosti 37. mtbr, TRZ je za manje od 48 sati izdalo saopštenje u kojem je obavestilo javnost da je proverilo navode FHP-a i „da ne postoji bilo kakav osnov za sumnju za krivičnu odgovornost načelnika Generalštaba Vojske Srbije generala Dikovića za ratne zločine“.²¹

11

2. Skromni efekti regionalne saradnje

Obzirom da države u regionu ne izručuju svoje državljane koji su osumnjičeni za ratne zločine, regionalna saradnja među tužilaštima koja se bave progonom počinilaca ratnih zločina je za veliki broj predmeta jedini način da se izbegne njihova nekažnjivost.²² Zahvaljujući potpisanim sporazumima o saradnji, tužilaštva direktno razmenjuju informacije i dokaze, nakon čega ustupaju predmete. TRZ ima potpisane sporazume sa Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom.²³

20 Dopis TRZ, Ktr br. 77/15, 12. oktobar 2015. godine.

21 TRZ, „General Diković nije odgovoran za ratne zločine“, 25. januar 2012. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/VESTI_SAOPSTENJA_2012/VS_2012_01_25_CIR.PDF, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

22 Izuzev sporazuma sa Crnom Gorom. Videti član 7a Ugovora između Crne Gore i Republike Srbije o izručenju, dostupno na <http://sudovi.me/podaci/ascg/dokumenta/854.pdf>, pristupljeno dana 10. decembra 2015. godine.

23 Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida; Sporazum o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida zaključen između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske; Sporazum o saradnji u krivičnom gonjenju učinilaca krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom zaključen između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Vrhovnog državnog tužioca Republike Crne Gore.

Na osnovu uspostavljene regionalne saradnje sa BiH, u izveštajnom periodu je domaćem pravosuđu ustupljeno šest predmeta za ratne zločine – predmet *Logor Luka* TRZ-u je ustupio Osnovni sud Brčko distrikta BiH, predmet *Sanski Most – Kijevo* Kantonalni sud u Bihaću, predmet *Bosanski Petrovac – Gaj* Tužilaštvo BiH, a predmet *Gradiška* Okružni sud u Banja Luci. Saradnja sa organima Republike Hrvatske i Republike Crne Gore u izveštajnom periodu nije rezultirala u podizanju optužnica.

Do 2015. godine, zahvaljujući regionalnoj saradnji, TRZ je procesuiralo samo jednostavnije predmete, sa malim brojem okriviljenih, najčešće jednim, koji nisu zauzimali nikakve pozicije u komandnim strukturama, već se radilo o neposrednim izvršiocima.²⁴ Ovakva saradnja morala bi da bude mnogo intenzivnija, imajući u vidu da veliki broj osumnjičenih za ratne zločine ima prebivalište na teritoriji Srbije.

Tokom 2015. godine, u saradnji sa Tužilaštvom BiH, TRZ je podiglo dve optužnice u dva slučaja sa većim brojem žrtava i počinilaca – *Srebrenica* i *Štrpcı*. Na predmetu *Štrpcı* radio je zajednički istražni tim Srbije i BiH, a akciju hapšenja 15 osumnjičenih zajednički su sprovedla ova dva tužilaštva i policija dve države.²⁵

3. Odgovorni za ubistvo braće Bitići i dalje jači od institucija Srbije

Braća Iljir, Agron i Mehmet su ubijeni u julu 1999. godine u kampu za obuku PJP u Petrovom Selu kod Kladova, nakon što su ih pripadnici policije izveli iz zatvora u Prokuplju gde su izdržavali prekršajnu kaznu. Njihova tela su pokopana u masovnoj grobnici u kampu, zajedno sa telima albanskih civila ubijenih u zločinima srpskih snaga na Kosovu. Postupak koji se vodio za ubistvo braće Bitići pravnosnažno je okončan 2013. godine oslobođajućom presudom.²⁶

Sjedinjene Američke Države (SAD), čiji su braća Bitići bili državljeni, prate postupak u ovom predmetu i od zvaničnih predstavnika Srbije već godinama zahtevaju rešenje slučaja. U maju 2015. godine, Kongresu SAD podneta je rezolucija kojom se od Srbije zahteva prioritetno procesuiranje ovog zločina.²⁷ Premijer Aleksandar Vučić je u junu 2015. godine, tokom svoje posete Vašingtonu, obećao da će Srbija rešiti ubistvo braće Bitići.²⁸ Neposredno pre posete, MUP

24 Predmeti *Bihać*, *Bihać II*, *Gradiška*, *Sanski Most*, *Bosanski Petrovac*, *Bosanski Petrovac – Gaj*, *Bijeljina II*, *Logor Luka*.

25 Saopštenje TRZ, „Podignuta optužnica protiv pet lica zbog mučenja i ubistva 20 putnika iz voza u Štrpcima 1993. godine“, 3. mart 2015. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/VESTI_SAOPSTENJA_2015/VS0_2015_03_03_CIR.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

26 Detaljnije o predmetu *Braća Bitići* videti u Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini“, Beograd, FHP, 2014, str. 60, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-suđenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>

27 Teskt rezolucije od 19. maja 2015. godine, dostupno na https://bytyqibrothers.files.wordpress.com/2015/05/zeldin_resolution_xml.pdf, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

28 „Vučić: Rešićemo slučaj Bitići“, BIRN, 5. juna 2015. godine, dostupno na <http://www.balkaninsight.com/rs/article/vu%C4%8Di%C4%87-re%C5%A1i%C4%87emo-slu%C4%8Daj-bit%C4%87i>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

je saopštio da je u istrazi o ubistvu braće Bitići napravljen značajan napredak i da ima nove dokaze u ovom predmetu.²⁹ Gotovo istovremeno, premijer je najavio formiranje posebne komisije za istraživanje ubistva braće Bitići, ne obrazlažući zašto bi se u trenutku pribavljanja novih dokaza i navodnog napretka celi slučaj preneo u nadležnost komisije sastavljene od novinara.³⁰ Međutim, mesec i po dana nakon najave istraživačke komisije, a dan nakon premijerovog sastanka sa pomoćnicom državnog sekretara SAD, u medijima se pojavila informacija da je premijer ipak odustao od te ideje, te da slučaj ostaje u nadležnosti TRZ-a.

Javno iznošenje informacija o navodnom otkriću novih dokaza neposredno u vreme posete premijera Vučića SAD, kao i ideja da slučaj nakon 16 godina neuspešne istrage preuzme komisija sastavljena od novinara, jasno pokazuje nedostatak strategije, kapaciteta i pre svega političke volje države da odgovorne za ovaj zločin izvede pred lice pravde.

U novembru 2014. godine, Fatos Bitići, brat Agrona, Mehmeta i Iljira, razgovarao je sa predstavnicima aktuelne vlasti i Tužiocem za ratne zločine, insistirajući da se pronađu odgovorni za smrt njegove braće. Kao glavnog osumnjičenog za ubistvo njegove braće označio je nekadašnjeg upravnika kampa za obuku PJP u Petrovom Selu i komandanta PJP, kasnije komandanta Žandarmerije, a danas člana Glavnog odbora SNS, Gorana Radosavljevića Gurija.³¹

4. Neobrazložene odluke o kazni

Tokom perioda izveštavanja, odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda po pravilu prilikom određivanja kazne osuđenima za ratne zločine nisu obrazlagala utvrđene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti na strani osudenih. Takve okolnosti se samo nabrajaju u presudama, bez obrazloženja kako izrečena kazna ostvaruje svrhu kažnjavanja – „suzbijanje društveno opasnih delatnosti kojima se povređuju ili ugrožavaju društvene vrednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom”³².

Dana 11. decembra 2015. godine održan je ekspertski sastanak na temu “Odmeravanje visine kazni i do sada primenjeni kriterijumi u predmetima ratnih zločina”, na kom su prisustvovali predstavnici

29 P.D., „Stefanović: Novi dokazi u slučaju Bitići“, *Danas*, 2. jun 2015. godine, dostupno na http://www.danas.rs/danasrs/politika/stefanovic_novi_dokazi_u_slucaju_bitici.56.html?news_id=302607, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

30 „Vučić tražio da se Veran Matić uključi u istragu ubistva braće Bitići“, *Beta*, 29. maj 2015. godine, dostupno na <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/563283/Vucic-trazio-da-se-Veran-Matic-ukljenuci-u-istragu-ubistva-brace-Bitici>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

31 I zamenik tužioca za ratne zločine, u završnoj reči u predmetu *Braća Bitići*, naveo je još 16. septembra 2009. godine da “postupak prema oštećenima i njihova egzekucija nije mogla proći ni bez upravnika kampa i komandanta Posebnih jedinica policije, kasnije komandanta Žandarmerije, Gorana Radosavljevića, za kojeg za sada još uvek nemamo nesporne dokaze da je učestvovao u konkretnoj akciji, ali protiv kojeg se u Tužilaštvu vodi poseban postupak”. Transkript sa davanja završnih reči u predmetu *Braća Bitići* od 16. septembra 2009. godine, str. 21, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/04/35-16.09.2009.pdf>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

32 Član 5, stav 2 KZ SRJ.

odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda, advokati iz Srbije i regionalni predstavnici MKSJ i stručne javnosti. Učesnici ekspertskega sastanka bili su saglasni da je neophodno promeniti dosadašnju praksu po ovom pitanju i adekvatno obrazložiti izrečene kazne osuđenima za ratne zločine.

Praksa odeljenja za ratne zločine je posebno problematična kada je reč o pojedinim olakšavajućim okolnostima i institutima, zbog kojih su oni posebno analizirani u daljem tekstu.

i. Porodične prilike i protok vremena kao olakšavajuće okolnosti

Sudovi u predmetima ratnih zločina kao olakšavajuću okolnost najčešće cene „porodične prilike“, iako KZ SRJ takvu olakšavajuću okolnost ne propisuje. Naime, KZ SRJ predviđa da sud ceni “lične prilike”.³³ Sudovi redovno cene porodične prilike kao olakšavajuću okolnost u okviru ličnih prilika.

Iz prakse odeljenja za ratne zločine proizlazi i da se gotovo svaka porodična prilika može ceniti kao olakšavajuća okolnost. Tako sudovi kao olakšavajuće porodične prilike cene činjenice da optuženi ima jedno dete, da ima više dece, pa čak i činjenicu da optuženi uopšte nema porodicu i srodnike (videti predmet Čuška).

U predmetu *Beli Manastir*, za svakog od okrivljenih je kao olakšavajuća okolnost navedeno to da je “**porodičan čovek**”. Međutim, sud nije obrazložio zašto se ova okolnost ceni kao olakšavajuća kod okrivljenih koji su osuđeni jer su **ubili sve muške članove jedne porodice**.

14

Pošto odeljenja za ratne zločine gotovo svakom okrivljenom cene porodične prilike kao olakšavajuću okolnost, ova okolnost gubi specifičnost zbog koje sud uopšte treba da je uzme u obzir. Odnosno, ukoliko ceni odredene lične prilike optuženog kao olakšavajuće, sud treba te okolnosti da konkretizuje, da obrazloži zašto ih ceni i kako konačna kazna doprinosi svrsi kažnjavanja. Iako je MKSJ redovno uzimao u obzir porodične prilike na strani optuženog, on je isticao da im ne bi trebalo davati veliki značaj jer su to “**lični faktori karakteristični za mnoge optužene**”.³⁴ Štaviše, u nekim predmetima MKSJ je eksplicitno isticao da “činjenica da [optuženi] ima ženu i dete sama po sebi ne predstavlja olakšavajuću okolnost”³⁵

Osim toga, okrivljenima se redovno kao olakšavajuća okolnost ceni **protok vremena od izvršenja krivičnog dela**. FHP smatra da protok vremena od izvršenja dela nije okolnost koju bi sud trebalo da ceni kao olakšavajuću kod krivičnih dela ratnog zločina. Naime, da protok vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni za ratne zločine logično proizilazi iz univerzalne odredbe o njihovom nezastarevanju. Takvog stava je i MKSJ - **dužina perioda između kažnjivog**

33 Član 41 KZ SRJ.

34 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Anta Furundžije* (IT-95-17/1), par. 284; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Gorana Jelisića* (IT-95-10), par. 124.

35 Prvostepena presuda MKSJ o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Zelenovića* (Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Anta Furundžije* (IT-95-17/1)), par. 55.

ponašanja i presude se ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost u predmetima ratnih zločina.³⁶

ii. Ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma

KZ SRJ predviđa da sud može ublažiti kaznu ispod zakonom propisanog minimuma od pet godina za ratni zločin u slučaju postojanja “osobito olakšavajućih okolnosti” na strani optuženog.³⁷ Kao i olakšavajuće okolnosti, odeljenja za ratne zločine ovaj institut primenjuju bez adekvatnog obrazloženja i češće nego što bi se očekivalo za ovako specifičan i izuzetan institut.

Prilikom odmeravanja kazne dvojici optuženih u predmetu *Ćuška*, sud je našao da ima mesta ublažavanju kazne ispod zakonskog minimuma jer za dvojicu optuženih “nije utvrđeno da su pokazali surovost”.³⁸ **Činjenica da optuženi prilikom izvršenja dela nisu pokazali surovost, ne može se ceniti kao olakšavajuća.** Uobičajeni način izvršenja krivičnog dela ne podrazumeva surovost, pa tako se ni odsustvo ove okolnosti ne može ceniti kao olakšavajuće, posebno ne kao osobito olakšavajuća okolnost.

U predmetu *Logor Luka*, sud je postojanje nekoliko uobičajenih olakšavajućih okolnosti (neosuđivanost, porodične prilike i protok vremena od izvršenja krivičnog dela) **kumulativno ocenio kao osobito olakšavajuće**. Olakšavajuće okolnosti koje je sud cenio u prvoj prvostepenoj presudi su „redovne“ i cene se u gotovo svim predmetima ratnih zločina.³⁹ U tom smislu, one nisu “osobite” ni prema jezičkom, niti prema zakonskom tumačenju ovog izraza. Naime, okolnosti da neko ima porodicu (ili je nema - videti predmet *Ćuška*), da nije osuđivan i da je dugo prošao nekažnjen nisu izuzetne, već pre predstavljaju pravilo u predmetima ratnih zločina u Srbiji.

I drugi pravni sistemi poznaju institut osobito olakšavajućih okolnosti, ali ga shodno prirodi ovog instituta primenjuju u retkim, odnosno izuzetnim prilikama. Npr, prema norveškom Zakonu o kažnjavanju ratnih zločinaca predviđeno je da se u slučajevima izvršenja krivičnog dela po naređenju

36 Presuda Pretresnog veća MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića* (IT –94-2), 18. decembar 2003. godine, para. 273.

37 KZ SRJ, čl. 42 stav 1 tačka 2.

38 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine, str. 257, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/prvostepena_presuda_Cuska.pdf, pristupljeno 4. decembra 2015. godine.

39 Vidi npr. Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Dakovica*, K.v.br 4/05 od 18. septembra 2006. godine, str. 38; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prijedor*, Kpo2 4/2011 od 28. novembra 2011. godine, str. 37; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Stara Gradiška*, Kpo2 br 32/2010 od 25. juna 2010. godine, str. 36; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tenja* (Radivoj), Kpo2 38/2010 od 17. novembra 2010. godine, str. 48; presuda Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara II*, K.V br 2/2005 od 30. januara 2006. godine, str. 50; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, Kpo2 br. 28/2010 od 22. novembra 2010. godine, str. 301-303; presuda Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Suva Reka*, K.V. 2/2006 od 23. aprila 2009. godine, str. 188-190; presuda Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Podujevo II*, K.V 4/2008 od 18. juna 2009. godine, str. 60-61; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Medak*, Kpo2 br. 36/2010 od 15. juna 2010. godine, str. 46-47.

nadređenog ili iz krajnje nužde može primeniti institut ublažavanja kazne ispod zakonskog minimuma, odnosno da se ove okolnosti mogu smatrati osobito olakšavajućim.⁴⁰ Kazneni zakon Hrvatske kao osobito olakšavajuće okolnosti predviđa činjenice da se počinitelj pomirio sa žrtvom, da joj je nadoknadio štetu učinjenu krivičnim delom ili da se ozbiljno trudio da je obešteti.⁴¹

Čini se da se odeljenja za ratne zločine odlučuju na ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma kada nemaju dovoljno dokaza za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog, odnosno umesto primene principa *in dubio pro reo* (videti npr. predmet *Kashnjeti*). Sa ovakvim utiskom se slaže i sudija Hadžiomerović iz Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda.⁴² Utisak je, takođe, da odeljenja za ratne zločine ublažavaju kaznu ispod zakonskog minimuma u „lakšim“ predmetima ratnih zločina, bez smrtnih posledica (videti npr. predmete *Sremska Mitrovica i Logor Luka*). S druge strane, čini se da sudovi opšte nadležnosti ovaj institut primenjuju kada žele optuženog da zaštite od krivične odgovornosti (videti npr. predmet *Orahovac i Miloš Lukić*). **Rukovođenje ovakvim razlozima prilikom odmeravanja kazne predstavlja blatantno kršenje zakona.**

5. Neprimereno dugo trajanje postupaka za ratne zločine

Višegodišnje trajanje sudskega postupka za ratne zločine u Srbiji je u izveštajnom periodu postalo izrazito obeležje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, i izvesno je da ima negativne posledice po proces uspostavljanja vladavine prava u vezi sa teškim zločinima počinjenim tokom 1990-tih.

16

Predmeti *Tuzlanska kolona, Lovas, Beli Manastir, Ćuška i Skočić ni posle više od pet godina nisu pravnosnažno okončani* i u svim ovim predmetima je došlo do ponavljanja prvostepenog postupka. **Odgovornost za dugo trajanje postupaka snose i TRZ i sudovi.** Naime, često se, zbog nepotkrepljenih optužnica TRZ-a, glavni pretresi pretvaraju u istragu, te na njima sud preuzima ulogu tužilaštva. Zbog toga je dolazilo do naknadnih preciziranja optužnica, nekada i po više puta, a samim tim i do odlaganja suđenja da bi se optuženima omogućilo da pripreme odbranu po izmenjenim optužnicama (videti npr. predmete *Lovas, Gradiška i Tuzlanska kolona*).

Na dugo trajanje postupaka uticali su i propusti u radu sudova. Naime, nekvalitetne prvostepene presude su uslovile njihovo ukidanje u drugostepenom postupku i vraćanje predmeta na ponovni postupak (videti npr. predmete *Logor Luka i Bijeljina II*). S druge strane, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je propušтало да adekvatno vrši svoju nadzornu funkciju i jasno usmeri rad prvostepenih sudova, posebno u slučajevima kompleksnih pravnih pitanja poput oblika učešća u izvršenju krivičnog dela (videti npr. predmete *Skočić, Beli Manastir, Lovas i Bijeljina II*).

Predmeti pred sudovima opšte nadležnosti, uz sve druge manjkavosti, zbog svog dugog trajanja

40 Geert-Jan Knoops, "Defenses in Contemporary International Criminal Law: Second Edition", p. 14.

41 Član 48, stav 2 Kaznenog Zakona Hrvatske (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15)

42 Izlaganje sudije Hadžiomerović na ekspertskom sastanku na temu "Odmeravanje visine kazni i do sada primjenjeni kriterijumi u predmetima ratnih zločina", održanom 11. decembra 2015. godine.

predstavljaju autentične primere izrugivanja žrtvama i pravdi koje dolazi od samih institucija. Uzimajući u obzir i predmete okončane pre 2014. godine, ovi predmeti **traju u proseku po 12 godina**.

Značajni zastoji u suđenjima posledica su i promene predsednika i članova sudske veće, na osnovu odluke predsednika Višeg suda u Beogradu (o čemu će biti više reči u narednom nalazu). U jednom od najloženijih domaćih predmeta za ratne zločine – *Lovasu*, do sada su promenjena tri predsednika veća. Takođe u predmetu sličnog obima – *Ćuški*, preraspoređivanjem predsednice veća došlo je do promene predsednika veća u ponovljenom postupku, te se na njegovo otpočinjanje čekalo više meseci. U predmetu *Beli Manastir* su u ponovljenom postupku promenjena dva člana veća, a glavni pretres je ponovo otvoren nakon završnih reči jer je sud tek tada procenio da nisu u dovoljnoj meri raspravljene neke odlučujuće činjenice. U predmetu *Skočić* je takođe u ponovljenom postupku došlo do promene predsednika veća.

Posledice višegodišnjeg trajanja postupaka su dalekosežne i ozbiljne, i nanose štetu ugledu institucija Srbije u regionu i šire. Do sada je došlo do obustavljanja postupaka protiv ukupno šest optuženih u izveštajnom periodu koji su tokom trajanja postupka preminuli (videti predmete *Skočić*, *Ćuška* i *Lovas*). Znatan broj svedoka-oštećenih odbija da ponovo svedoči pred sudom zbog zamora i izvesne retrauamatizacije tokom ponovljenog svedočenja (videti predmete *Skočić* i *Bijeljina II*), kao i zbog gubitka vere u procedure i institucije (predmet *Ćuška*). Dodatno, dugo trajanje postupaka, odnosno njihovo ponavljanje, šalje negativnu i obeshrabrujuću poruku i budućim svedocima i oštećenima – da će pred institucijama Srbije teško doći do pravde.

17

Najistaknutiji primer nerazumno dugog trajanja postupka je predmet *Ovčara* u kojem je, četiri godine nakon pravnosnažnosti, presuda ukinuta i predmet vraćen Odeljenju za ratne zločine Apelacionog suda na ponovno odlučivanje u žalbenom postupku.

6. Sistem raspoređivanja sudija štetan za suđenja za ratne zločine

U periodu od 2012. godine do kraja 2015. godine po različitim osnovama zamenjeno je petoro sudija iz Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.⁴³ Imajući u vidu da u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda ima ukupno šest sudija, česte promene sudija, osim što dovode do zastoja u suđenjima zbog potrebe upoznavanja novih sudija sa predmetima (o čemu je već bilo reči), zasigurno utiču i na kvalitet suđenja u ovim predmetima.

Najčešći i najproblematičniji osnov za promene sudija Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je odluka predsednika Višeg suda u Beogradu o godišnjem rasporedu sudija ovog suda. Naime, Zakonom o uređenju sudova⁴⁴ i Sudskim poslovnikom⁴⁵ predsednik suda utvrđuje godišnji raspored

43 Sudije Olivera Andelković, Tatjana Vuković, Rastko Popović, Snežana Nikolić Garotić i Bojan Mišić.

44 Zakon o uređenju sudova, *Službeni glasnik RS* br. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11, 78/11, 101/11, 101/13, 40/15, član 34.

45 Sudski poslovnik, *Službeni glasnik RS* br. 110/09, 70/11, 19/12 i 89/13, član 46.

sudija u određenom sudu. Godišnji raspored poslova za narednu godinu utvrđuje se po prethodno pribavljenom mišljenju sudija, ali konačnu odluku donosi predsednik. Prilikom raspoređivanja sudija, predsednik suda treba da uzme u obzir okolnosti koje utiču na efikasnost i troškove postupka, potreban broj sudija za odredenu pravnu oblast, kao i broj i vrstu predmeta u kojima će se postupati.

Odlukom predsednika Višeg suda Aleksandra Stepanovića, sudija Snežana Nikolić Garotić je 2014. godine preraspoređena iz Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu⁴⁶ u prvostepeno krivično odeljenje Višeg suda, a pre isteka njenog mandata određenog Zakonom o procesuiranju ratnih zločina. Naime, prema ovom zakonu, sudija Garotić je u januaru 2010. godine raspoređena u Odeljenje za ratne zločine na period od šest godina, dakle do 2016. godine.⁴⁷ U momentu donošenja odluke da bude preraspoređena, sudija Nikolić Garotić je postupala u pet predmeta.⁴⁸

Predsednik Apelacionog suda je prigovor sudije Nikolić Garotić odbio kao neosnovan, uz obrazloženje da je sudija, potpisujući saglasnost o upućivanju na rad u Odeljenje za ratne zločine u trajanju od šest godina, u isto vreme dala i saglasnost da to upućivanje može trajati i kraće, odnosno "do šest godina".⁴⁹

Sudija Bojan Mišić je u Odeljenje za ratne zločine raspoređen u aprilu 2013. godine, da bi godišnjim rasporedom sudija za 2016. godinu⁵⁰ - koji je novembra 2015. godine doneo predsednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović - iz ovog odeljenja bio premešten u prvostepeno krivično odeljenje Višeg suda u Beogradu. U trenutku donošenja odluke o novom rasporedu, sudija Mišić je bio član sudskih veća u pet predmeta ratnih zločina.⁵¹

18

Iako je nesporno da, u skladu sa Zakonom o uređenju sudova⁵² i Sudskim poslovnikom⁵³, predsednik suda utvrđuje godišnji raspored poslova sudija, prilikom takvog postupanja njegove **odluke ne bi smeće biti u suprotnosti sa Zakonom o procesuiranju ratnih zločina, kojim je vreme raspoređivanja sudija u Odeljenje za ratne zločine izričito određeno na šest godina**. Tumačenje ove zakonske odredbe, kako ga iznosi predsednik Apelacionog suda, neosnovano je. Naime, da je zakonodavac zaista želeo da period upućivanja sudija u Odeljenje za ratne zločine može biti i kraći od šest godina, umesto jasnog određenja „na šest godina“ uneo bi upravo takvu odredbu, odnosno da upućivanje traje „do šest godina“.

46 Godišnji raspored poslova u Višem sudu u Beogradu za 2015. godinu I Su br. 2/14-315 od 27. novembra 2014. godine, dostupno na http://www.bg.vi.sud.rs/images/Raspored_sudija_2015.pdf, pristupljeno 21. januara 2016. godine.

47 Zakon o procesuiranju ratnih zločina, član 10 stav 4.

48 *Gradiška, Ljubenić, Bosanski Petrovac - Gaj, Sotin i Bijeljina II.*

49 Rešenje predsednika Apelacionog suda u Beogradu Su br. I-2 217/14 od 8. decembra 2014. godine.

50 Godišnji raspored poslova Višeg suda u Beogradu za 2016. godinu, I Su br. 2/15 -242 od 30. novembra 2015. godine, dostupno na <http://www.bg.vi.sud.rs/images/GODISNJI-RASPORED-POSLOVE-ZA%202016-god.pdf>, pristupljeno 13. januara 2016. godine.

51 *Lovas, Bihac II, Sanski Most - Kijevo, Trnje i Bosanski Petrovac.*

52 Zakon o uređenju sudova, *Službeni glasnik RS* br. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11, 78/11, 101/11, 101/13, 40/15, član 34.

53 Sudski poslovnik, *Službeni glasnik RS* br. 110/09, 70/11, 19/12 i 89/13, član 46.

U postupku raspoređivanja sudija, čak i restriktivnim tumačenjem relevantnih zakona i poslovnika, nesporno je da je predviđeno široko diskpciono pravo predsednika Višeg i Apelacionog suda, odnosno odluka predsednika je ograničena nepreciznim smernicama poput „staranja o zakonitosti, urednosti i jednoobraznosti posla“.⁵⁴ Davanjem takvog diskpcionog prava u procesu koji je po prirodi netransparentan, otvara se i prostor za motive nepravnog karaktera. U tom kontekstu bi se mogla razumeti i preporuka Evropske komisije Srbiji da u narednom periodu „uspostavi i sprovodi pravičan i transparentan sistem izbora i upravljanja razvojem karijere koji je zasnovan na zaslugama, kako bi se u većoj meri garantovala nezavisnost rada pravosuđa“⁵⁵.

Materija ratnih zločina je specifična i izrazito kompleksna, te zahteva stručnost u oblasti međunarodnog humanitarnog prava. Upravo zbog toga zakon i predviđa da prilikom raspoređivanja na rad u Odeljenje za ratne zločine prednost imaju sudije koje poseduju potrebna stručna znanja i iskustvo iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava.⁵⁶ Nasuprot ovoj zakonskoj odredbi, **u odeljenje se raspoređuju sudije koje nemaju iskustvo u materiji ratnih zločina, a za koje istovremeno nije uspostavljen bilo kakav sistem obavezne obuke**, te je neophodno upoznavanje sa ogromnom teorijom i praksom međunarodnog humanitarnog prava ostavljeno njihovoj ličnoj inicijativi. Zbog svega rečenog, smena malobrojnih sudija sa višegodišnjim iskustvom u radu na predmetima ratnih zločina čini se neracionalnom iz ugla efikasnosti rada suda, za šta je odgovoran upravo predsednik suda.⁵⁷

I Evropska komisija je u izveštaju o napretku Srbije za 2015. godinu ukazala na ovaj problem, istakavši: „Kako bi se održao kvalitet suđenja, moraju postojati mere za očuvanje velikog sudskog iskustva stečenog prilikom procesuiranja ovih složenih slučajeva.“⁵⁸

7. Primena međunarodnog humanitarnog prava – kvalifikacija oružanog sukoba

MHP razlikuje međunarodne i nemedunarodne oružane sukobe. Ova razlika je od ključne važnosti u predmetima ratnih zločina, jer zaštićena lica uživaju različiti stepen zaštite zavisno od vrste sukoba o kom je reč, odnosno određena dela mogu predstavljati ratni zločin samo u jednom, ali ne i u drugom sukobu.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Godišnji izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, str. 12, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_o_napretku_nov_2015.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

⁵⁶ Zakon o procesuiranju ratnih zločina, član 10, stav 6.

⁵⁷ Zakon o uredenju sudova, Službeni glasnik RS br. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11, 78/11, 101/11, 101/13, 40/15, član 52.

⁵⁸ Godišnji izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, str. 22, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_o_napretku_nov_2015.pdf, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

U optužnicama i presudama u predmetima ratnih zločina po pravilu izostaju obrazloženja kvalifikacije oružanog sukoba, već se paušalno navodi da je to „opštupožnata činjenica“ (videti npr. optužnicu u predmetu *Sanski Most – Kijevo*). Takođe, kvalifikacija oružanog sukoba u pojedinim predmetima odstupa od karaktera sukoba koji je odredio MKSJ u odnosu na identične događaje (videti npr. optužnicu u predmetu *Logor Luka*). Pošto se većina suđenja za ratne zločine odnosi na slučajevе ubistava ili nanošenja telesnih povreda civilima, karakter konkretnog sukoba nije od odlučujućeg značaja za postojanje krivičnog dela jer su takva dela zabranjena u svim oružanim sukobima. S druge strane, u malobrojnim predmetima u kojima je karakter sukoba odlučujući za postojanje krivičnog dela uopšte, TRZ i sudovi su takođe propustili da daju adekvatna obrazloženja (videti npr. predmete *Sremska Mitrovica* i *Tuzlanska kolona*).

8. Pritisak na Tužilaštvo za ratne zločine

i. Napadi na ličnost Tužioca i zamenika

Tokom 2014. i 2015. godine, Tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević i njegov zamenik Bruno Vekarić bili su meta nezabeleženih napada od strane predstavnika vlasti i medija. Tako je tokom 2014. godine narodni poslanik SNS i predsednik skupštinskog Odbora za Kosovo i Metohiju Milovan Drecun optužio zamenika TRZ Bruna Vekarića da je protivzakonito na funkciji zamenika Tužioca za ratne zločine jer nije prošao izbor kroz Skupštinu Srbije, već ga je na stalnu funkciju imenovalo Državno veće tužilaca.⁵⁹ Ovaj napad je potom nastavljen na čitavo TRZ pitanjem Drecuna da li je TRZ – „srpsko ili američko”, koji je dodatno optužio TRZ i Tužioca za ratne zločine zbog saradnje sa raznim funkcionerima SAD, uključujući i novčanu pomoć koju je to tužilaštvo dobijalo.⁶⁰

20

ii. Politički pritisici na rad TRZ

Tokom perioda izveštavanja, predstavnici političke vlasti su u više navrata na nedozvoljen način komentarisali rad TRZ i upućivali im neprimerene poruke, od kojih se neke mogu kvalifikovati i kao otvorene pretnje.

Najekstremniji primer takvih poruka jeste izjava predsednika Republike Srbije u vezi sa radom Tužioca za ratne zločine na rasvetljavanju okolnosti koje se tiču masovne grobnice sa telima kosovskih Albanaca u Rudnici, otkrivene 2014. godine. Naime, nakon objavlјivanja Dosijea „Rudnica“ koji upućuje na ozbiljne indicije o ulozi sadašnjeg načelnika Generalštaba Ljubiše Dikovića u zločinima i postupku skrivanja žrtava u masovnoj grobnici u Rudnici, predsednik Tomislav Nikolić je izjavio da

59 “Drecun: Bruno Vekarić protivzakonito zamenik tužioca”, *Beta*, 20. novembar 2014. godine, dostupno na <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/512763/Drecun-Bruno-Vekaric-protivzakonito-zamenik-tuzioca>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

60 “Drecun: Čije je Tužilaštvo - srpsko ili američko?”, *Beta*, 25. novembar 2014. godine, dostupno na <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/451545/Drecun-Cije-je-Tuzilastvo--srpsko-ili-americko->, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

Tužilac za ratne zločine “treba da pripazi šta kopa po Srbiji”.⁶¹

Nakon objave o hapšenju za zločin u Štrpcima, TRZ je od ministra pravde Nikole Selakovića dobilo javnu “preporuku” da treba da istražuje i zločine nad Srbima.⁶²

Napade i politički pritisak na TRZ su osudili Komesar za ljudska prava Saveta Evrope⁶³, MKSJ⁶⁴, Evropska komisija⁶⁵, ali i domaća stručna javnost kao “otvoreni javni pokušaj uticaja na tužioca za ratne zločine”.⁶⁶

iii. Odsustvo političke podrške suđenjima za ratne zločine

Osim navedenih otvorenih pretnji i pritisaka na TRZ, i niz drugih postupaka najviših predstavnika vlasti ukazuju da aktuelna politička elita otvoreno na simboličkom nivou negira važnost uspostavljanja pravde za teške zločine iz 1990-ih.

Nedelju dana nakon objavlјivanja Dosijea “Rudnica”, koji ukazuje na dokaze o teškim zločinima počinjenim u zoni odgovornosti 37. motorizovane brigade VJ kojom je komandovao sadašnji načelnik Generalštaba VS Ljubiša Diković, predsednik Tomislav Nikolić je odlikovao Dikovića Ordenom belog orla sa mačevima prvog stepena “za naročite zasluge u izgradnji sistema odbrane i komandovanju i rukovođenju vojnim jedinicama”.⁶⁷

Takođe, državni organi Republike Srbije su sa najvećim počastima dočekali bivšeg komandanta Prištinskog korpusa VJ Vladimira Lazarevića kada se u decembru 2015. godine vratio u Srbiju sa odsluženja zatvorske kazne za izvršene zločine protiv čovečnosti tokom rata na Kosovu. On je doputovao u Srbiju avionom Vlade Republike Srbije, u pratnji ministra odbrane Bratislava Gašića i ministra pravde Nikole Selakovića, a na proslavi u Nišu su ga dočekali, između ostalih, ministar rada,

21

61 Ognjen Zorić, “Nikolić: Tužilac Vukčević da razmisli šta kopa po Srbiji”, *Radio Slobodna Evropa*, dostupno na <http://www.slobodnaevropa.org/content/nikolic-tuzilac-vukcevic-da-razmisli-sta-kopa-po-srbiji/26849571.html>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

62 “Selaković: Sada i o srpskim žrtvama”, *Beta, Tanjug*, 5. decembar 2014. godine, dostupno na http://www.b92.net/info/komentari.php?nav_id=932752, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

63 Izveštaj Komesara za ljudska prava Saveta Evrope Nils Muižnieks nakon posete Srbiji od 16. do 20. marta 2015. godine, par. 17 i 18, dostupno na engleskom jeziku, <https://wcd.coe.int/com.intranet.IntraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=2798638&SecMode=1&DocId=2302808&Usage=2>, pristupljeno 10. septembra 2015. godine.

64 Godišnji izveštaj MKSJ za 2015. godinu, par. 56, dostupno na http://www.icty.org/x/file/About/Reports%20and%20Publications/AnnualReports/annual_report_2015_en.pdf, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

65 Godišnji izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, str. 22, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_o_napretku_nov_2015.pdf, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

66 „I dalje bez reakcije pravosuđa na Nikolićev intervju”, *N1*, 16. februar 2015. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a35789/Vesti/I-dalje-bez-reakcije-pravosudja-na-Nikolicev-intervju.html>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

67 „Nikolić odlikovao Dikovića, Čomskog, Žandarmeriju, glumce...”, *N1*, 10. februar 2015. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a34289/Vesti/Nikolic-odlikovao-Dikovica-Comskog-i-Zandarmeriju.html>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

zapošljavanja, boračkih i socijalnih pitanja Aleksandar Vulin i načelnik Generalštaba Vojske Srbije Ljubiša Diković. Ministri pravde i odbrane su ocenili da je njegov povratak veliki dan za Srbiju, dok je ministar Selaković izjavio da su, “[z]ahvaljujući generalu, danas [...] slobodni i Niš, Kraljevo, Valjevo i Kruševac, svi naši gradovi i sela”⁶⁸, kao i da bi Lazarević trebalo da bude uzor mladima.⁶⁹

9. Izbor novog Tužioca za ratne zločine

Mandat dosadašnjeg Tužioca za ratne zločine Vladimira Vukčevića istekao je 31. decembra 2015. godine, a **novi tužilac nije izabran, niti je do trenutka objavljivanja Izveštaja postavljen vršilac dužnosti.**⁷⁰

Na dnevnom redu sednica Skupštine Republike Srbije je 21. decembra 2015. godine bio izbor 55 javnih tužilaca, među kojima i Tužioca za ratne zločine. Međutim, na sednici nije izabran novi Tužilac zato što nijedan od šest kandidata nije dobio većinu glasova. Najviše glasova su dobili Dejan Terzić (109) i Snežana Stojković (75), dok su ostala četiri kandidata dobila po manje od 10 glasova.

Prema Zakonu o javnom tužilaštvu, Državno veće tužilaca predlaže kandidate za izbor javnih tužilaca Vladi Republike Srbije, a Vlada potom, kao ovlašćeni predlagač, predlaže konačne kandidate za izbor javnih tužilaca Narodnoj skupštini.⁷¹ Državno veće tužilaca je Vladi predložilo šest kandidata za Tužioca za ratne zločine i rangiralo ih je na sledeći način: (1) Snežana Stanojković - zamenica Tužioca za ratne zločine (70 poena); (2) Dejan Terzić – sudija Apelacionog suda u Novom Sadu (70 poena); (3) Đorđe Ostojić – zamenik Republičkog javnog tužioca (69,2 poena); (4) Milan Petrović - zamenik Tužioca za ratne zločine (67,8 poena); (5) Mioljub Vitorović - zamenik Tužioca za ratne zločine (64,8 poena) i (6) Sonja Milićević - zamenica javnog tužioca u Višem javnom tužilaštvu u Zaječaru (57,6 poena).⁷²

22

Način ocenjivanja kandidata za Tužioca za ratne zločine je bio u potpunosti netransparentan. Naime, Državno veće tužilaca je svim kandidatima dalo maksimalan broj poena za stručnost i sposobljenost, iako su karijerna iskustva kandidata vrlo različita, te polovina kandidata nema prethodno iskustvo u predmetima ratnih zločina. Dodatno, Zakon o procesuiranju ratnih zločina propisuje da „prilikom

68 Gordana Bjeletić, „Lazarević: Preživeo sam 'haško gibilište'“, *Beta*, 3. decembar 2015. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a114838/Vesti/Vladimir-Lazarevic-u-Srbiji.html>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

69 N1, „Polemika oko dočeka Lazarevića iz Haga“, 4. decembar 2015. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a115279/Vesti/Docek-Vladimira-Lazarevica.html>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

70 Prema Zakonu o javnom tužilaštvu - ako javnom tužiocu prestane funkcija, Republički javni tužilac postavlja vršioca funkcije javnog tužioca dok novi javni tužilac ne stupa na funkciju, a najviše na godinu dana (Zakon o javnom tužilaštvu, *Sl. glasnik RS* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 - dr. zakon, 101/2011, 38/2012 - odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014 i 106/2015, član 36).

71 Zakon o javnom tužilaštvu, *Sl. glasnik RS* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 - dr. zakon, 101/2011, 38/2012 - odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014 i 106/2015, član 74.

72 Sajt Državnog veće tužilaca, Konačna rang lista za izbor javnih tužilaca u javnim tužilaštvima u Republici Srbiji, dostupno na <http://www.dvt.jt.rs/izbor-javnih-tuzilaca-konacna-rang-lista.html>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

predlaganja kandidata za Tužioca za ratne zločine [...] prednost imaju kandidati koji poseduju potrebna stručna znanja i iskustvo u oblasti krivičnog prava, međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava⁷³. Jedan od dva kandidata koji su od strane DVT dobila najviše poena u ukupnom zbiru ne ispunjava takve kvalifikacije. Naime, Dejan Terzić je sudija Apelacionog suda u Novom Sadu i nema tužilačkog iskustva u predmetima u oblasti međunarodnog krivičnog prava, humanitarnog i ljudskih prava.⁷⁴ Druga kandidatkinja Snežana Stanojković ima relevantno iskustvo u predmetima ratnih zločina, mada su predmeti koje je ona vodila po obimu i zahtevnosti u rangu jednostavnijih predmeta, i radi se uglavnom o predmetima ustupljenim od drugih tužilaštava putem regionalne saradnje.⁷⁵

S obzirom da je Državno veće tužilaca svih pet kandidata ocenilo maksimalnom ocenom u pogledu njihove stručnosti, odlučujući uticaj na rangiranje kandidata imala je ocena programa organizacije i unapređenja javnog tužilaštva koji je svaki kandidat morao da pripremi i predstavi. Dva najviše rangirana kandidata – Snežana Stanojković i Dejan Terzić – jedini su dobili maksimalan broj poena za predstavljeni program.⁷⁶

Uvid u programe koje su pripremili Terzić i Stanojković [videti Prilog II i III], a koji je FHP ostvario na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, postavlja pitanje smislenosti i celishodnosti kriterijuma kojim se Državno veće tužilaca rukovodi prilikom ocene tih programa. Naime, programi ne adresiraju neke od osnovnih problema u domenu rada TRZ, odnosno ne nude rešenja za unapređenja rada kojima se demonstrira poznavanje specifične problematike rada Tužioca za ratne zločine. Takođe, posmatrana komparativno, teško je razumeti kako su dva tako suštinski različita programa, koja stavljam fokus na različite probleme i predlažu potpuno različitu metodologiju rada TRZ, zavredila identičan (maksimalan) broj bodova Državnog veća tužioca.

Tako Terzić svojim programom predlaže gotovo isključivo rešenja koja su već sadržana u Akcionom planu za Poglavlje 23. S druge strane, program Snežane Stanojković se uopšte ne osvrće na ključne aktivnosti iz Akcionog plana za Poglavlje 23 i ključne probleme uočene u Izveštaju o skriningu za Poglavlje 23 iz oblasti ratnih zločina⁷⁷, poput zaštite žrtava i svedoka i procesuiranja visokorangiranih počinilaca. Štaviše, Stanojković predlaže procesuiranje ratnih zločina kroz suđenja u odsustvu kao željeni *modus operandi* TRZ, iako je reč o krajnje izuzetnoj procesnoj mogućnosti, koja nije u skladu sa međunarodnim standardima (više o ovome videti u okviru analize predmeta *Kobre*), a u kontekstu regionalne saradnje među tužilaštima bi izvesno dovela do narušavanja poverenja i verovatnog

⁷³ Zakon o procesuiranju ratnih zločina, član 5.

⁷⁴ Lista kandidata za izbor javnog tužioca sa biografijama, upućena Narodnoj skupštini Republike Srbije, od strane predsednika Vlade Republike Srbije, 24 broj: 119-13625/2015, 17. decembar 2015. godine.

⁷⁵ *Tenja II, Gradiška, Bihać II, Sanski Most – Kijevo, Bosanski Petrovac i Bosanski Petrovac – Gaj.*

⁷⁶ Sajt Državnog veća tužilaca, Konačna rang lista za izbor javnih tužilaca u javnim tužilaštima u Republici Srbiji, dostupno na <http://www.dvt.jt.rs/izbor-javnih-tuzilaca-konacna-rang-lista.html>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

⁷⁷ Izveštaj o skriningu za Srbiju, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/Skrining_Screening%20Report%202023_SR.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

prekida te saradnje. Stanojković takođe programom predlaže aktivnosti kojima bi se tužilačka aktivnost fokusirala na predmete u kojima su žrtve samo jedne određene nacionalnosti.

Izbor javnih tužilaca su zbog političkog pritiska i netransparentnosti kritikovali predstavnici stručne javnosti⁷⁸ i narodni poslanici⁷⁹. Ministar pravde Nikola Selaković je na ove kritike reagovao eksplicitnim priznanjem da se Vlada zaista rukovodila i nedozvoljenim političkim kriterijumima prilikom izbora tužilaca: "Nisam politički mazohista da biram one koji potpuno ne odgovaraju politički Vladu. Ali, pre svega, kriterijum je stručnost za obavljanje tužilačkog posla."⁸⁰ Organizacije za zaštitu ljudskih prava su zbog ministrove izjave zahtevale njegovu smenu i ponavljanje procesa izbora tužilaca.⁸¹

10. Akcioni plan za Poglavlje 23

Akcioni plan za pregovaranje Srbije sa EU u okviru pregovaračkog poglavlja 23, koji se odnosi na pravosuđe i osnovna prava, predviđa niz obaveza i aktivnosti institucija u oblasti procesuiranja ratnih zločina koje će se implementirati u narednim godinama tokom pristupnih pregovora sa EU.⁸² Predviđeno je postepeno jačanje kapaciteta TRZ-a kroz zapošljavanje dodatnog osoblja, i to osam zamenika tužioca i sedam pomoćnika u periodu od 2015. do 2018. godine, kao i potencijalno zapošljavanje vojnih eksperata.⁸³ Predviđeno je i usvajanje tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Srbiji, a izrada radnog teksta je predviđena do kraja 2015. godine.⁸⁴ Akcionim planom je predviđeno i usvajanje sveobuhvatne nacionalne strategije za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina do kraja 2015. godine⁸⁵

24

Akcioni plan predviđa i reviziju pravnog i faktičkog stanja u Službi za otkrivanje ratnih zločina, u cilju unapređenja njenog rada. Posebna pažnja će biti posvećena pitanju "da li bi proces angažovanja zaposlenih trebalo da se reformiše, imajući u vidu potencijalni uticaj ranijeg učešća kandidata u

78 Saopštenje Udruženja tužilaca Srbije, "Nije jasno kojim se kriterijumima Vlada rukovodila prilikom predlaganja kandidata za javne tužioce", 18. decembar 2015. godine, dostupno na http://www.uts.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=1132:uts-nije-jasno-kojim-se-kriterijumima-vlada-rukovodila-prilikom-predlaganja-kandidata-za-javne-tuzioce&catid=64:saopstena-za-javnost&Itemid=733, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

79 Saša Dragojlo, „Rasprava srpskih poslanika oko novih tužilaca“, *BIRN*, 22. decembar 2015. godine, dostupno na <http://www.balkaninsight.com/rs/article/sva%C4%91a-srpskih-poslanika-oko-novih-tu%C5%BEilaca-12-22-2015>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

80 *Ibid.*

81 Saopštenje FHP, Izbor politički podobnih tužilaca urušava vladavinu prava, 23. decembar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30911>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

82 Finalna verzija Akcionog plana za Poglavlje 23 potvrđena je od strane Evropske komisije u septembru 2015. godine. U narednom periodu, taj dokument će razmatrati i Savet Evropske unije.

83 Finalna verzija Akcionog plana za pregovaranje Poglavlja 23, aktivnost 1.4.1.2, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%202023%20Treci%20nacrt-%20Konacna%20verzija1.pdf>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

84 *Ibid.* 1.4.1.3. i 1.4.3.2.

85 *Ibid.* 1.4.1.1. i 1.4.3.1.

sukobima na prostoru bivše Jugoslavije”.⁸⁶ Isti proces predviđen je i za Jedinicu za zaštitu svedoka.⁸⁷ Osim toga, Akcioni plan predviđa i pojačanu saradnju TRZ i MKS⁸⁸, treninge za sve relevantne aktere o međunarodnom krivičnom pravu⁸⁹, unapređenje kapaciteta TRZ-a i Službe za podršku i pomoć svedocima i oštećenima za postupanje sa žrtvama⁹⁰, preciziranje kriterijuma za anonimizaciju presuda⁹¹ i niz mera za unapređenje prava i položaja žrtava u postupcima.⁹²

FHP je aktivno učestvovao u procesu pripreme Akcionog plana slanjem preporuka na nacrte plana. Od 62 preporuke FHP-a, 52 su potpuno ili delimično usvojene.⁹³

11. Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Ministarstvo pravde Republike Srbije je, u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23, u novembru 2015. godine objavilo Nacrt nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine i otvorilo javnu raspravu koja je završena 31. decembra 2015. godine.⁹⁴ Iako Nacrt prepoznaće neke od ključnih nedostataka u dosadašnjem radu institucija za procesuiranje ratnih zločina i predviđa pojedina dobra rešenja za njihovo prevazilaženje, on ipak propušta da odredi ključne mere za ostvarivanje primarnog cilja – efikasnijeg procesuiranja ratnih zločina – i na taj način značajno razvodnjava svoj potencijal.

Među pozitivnim elementima Nacrta, ističe se pažnja koju su autori pridali važnosti ojačavanja kapaciteta svih aktera uključenih u procesuiranje ratnih zločina, ali i unapređenja zakonskog okvira i prakse zaštite i podrške svedocima i žrtvama. Međutim, brojni delovi Nacrta su nedovoljno precizni i konkretni, čime se ostavlja mogućnost reinterpretiranja obaveza državnih organa, ali i očekivanih rezultata. Naime, Nacrt za brojne aktivnosti uopšte ne predviđa odgovornog nosioca aktivnosti, a sadržaj samih aktivnosti je vrlo neprecizan. Na primer, u delu o TRZ se navodi da će se obezbediti njegova samostalnost „uz pomoć obezbeđivanja adekvatnih kapaciteta“, bez navođenja odgovornog

86 *Ibid*, 1.4.1.7.

87 *Ibid*, 1.4.4.2.

88 *Ibid*, 1.4.3.4.

89 *Ibid*, 1.4.1.6.

90 *Ibid*, 1.4.4.3. i 1.4.4.4.

91 *Ibid*, 1.3.9.2.

92 *Ibid*, 3.7.1.21

93 *Zbirni komentari organizacija civilnog društva*

Republike Srbije, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/8851/treci-nacrt-akcionog-plana-za-poglavlje-23-nakon-okoncanog-konsultativnog-procesa.php>, pristupljeno dana 21. januara 2016. godine.

94 Načrt nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016-2020. godine, dostupan na <http://www.mpravde.gov.rs/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%9A%D0%B5%20%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0-BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B4%20%D0%BE%D0%B4%2016-2020..pdf>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

subjekta i njegove konkretne obaveze.

Iako se kroz ceo Nacrt apostrofira posvećenost Vlade Srbije procesuiranju svih ratnih zločina počinjenih tokom 1990-ih godina, ipak se navodi da **će kapaciteti TRZ-a i drugih institucija biti ograničeni Vladinim merama štednje**. Stoga postoji bojazan da će zbog mera štednje, jačanje TRZ-a i drugih institucija, a time i učinkovitost procesuiranja za ratne zločine ostati pod direktnim uticajem izvršne vlasti, odnosno Ministarstva pravde.

Takođe, iako su nedostaci u radu i funkcionisanju Jedinice za zaštitu svedoka više puta kritikovani u Izveštajima Evropske komisije o napretku Srbije za 2013, 2014. i 2015. godinu i identifikovan je niz konkretnih problema – propusti u zaštiti svedoka-insajdera, neefikasan nadzor na radom Jedinice⁹⁵, nepostojanje formalne procedure za prigovore lica u programu protiv pripadnika Jedinice, itd – Nacrtom nisu predviđene konkretne mere za ispravljanje ovih problema.

FHP je detaljne komentare na Nacrt strategije i preporuke za njeno unapredjenje poslao Ministarstvu pravde u okviru javne rasprave.⁹⁶ U aprilu 2015. godine, FHP je predstavio Model Strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji za period 2015-2025.⁹⁷ Radna grupa za izradu Nacrt strategije koristila je u svom radu Model. Brojne preporuke iz Modela inkorporirane su od strane radne grupe u Nacrt strategije.

26

12. Povezani postupci

i. Tužba Ljubiše Dikovića protiv Nataše Kandić i FHP-a za naknadu štete⁹⁸

Načelnik Generalštaba Ljubiša Diković je u februaru 2013. godine podneo tužbu za naknadu nematerijalne štete protiv osnivačice i tadašnje direktorce FHP-a Nataše Kandić i FHP-a, zbog povrede časti i ugleda zbog navoda iz Dosijea "Ljubiša Diković", objavljenog u januaru 2012. godine. Dosije daje javnosti na uvid, između ostalog, činjenice i dokaze o zločinima počinjenim od strane srpskih snaga u zoni odgovornosti 37. motorizovane brigade na Kosovu, kojom je komandovao Ljubiša Diković.

95 Godišnji izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, str. 18, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_o_napretku_nov_2015.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

96 Komentari FHP-a na Nacrt nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016-2020. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/01/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina_za_period_od_2016-2020.godine.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

97 FHP, Model Strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji za period 2015-2025, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji_za-web.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

98 Zapisnici sa suđenja dostupni na sajtu FHP na sledećem linku <http://www.hlc-rdc.org/?p=30931>

Na prvom ročiću u maju 2015. godine saslušana je Nataša Kandić u prisustvu javnosti i medija.⁹⁹ Međutim, na ročiću održanom 15. septembra 2015. godine, na kom je Nataša Kandić trebalo da postavlja pitanja Ljubiši Dikoviću, sudija Gordana Aranđelović je isključila javnost. Odluku je obrazložila navodeći da je sudnica mala i da nema mesta za novinare, iako je javnost u istoj sudnici na prethodnom ročiću prisustvovala ispitivanju Nataše Kandić. Nataša Kandić, pravna zastupnica FHP-a Sandra Orlović i advokat Vladimir Gajić tada su napustili sudnicu, ukazujući da se rešenje ne zasniva na razlozima koje propisuje zakon, te da predstavlja bitnu povredu postupka i načela javnosti suđenja.

Do kraja 2015. godine, pred sudom je saslušana zakonska zastupnica FHP-a Sandra Orlović. Sudija je pre zaključenja rasprave 25. decembra odbila sve dokazne predloge Nataše Kandić i FHP-a. Zastupnik Nataše Kandić i FHP-a je tražio izuzeće postupajuće sudske izveštajne zbog pristrasnosti.

Pošto je TRZ svojevremeno odbilo da istraži navode Dosijea “Ljubiša Diković”, Dikovićeva odgovornost u vezi sa navodima iz Dosijea nikada nije ispitana u krivičnom postupku. S obzirom na to da verodostojnost Dosijea, uključujući i navode o ulozi Dikovića u zločinima opisanim u Dosijeu, predstavlja legitimnu odbranu Nataše Kandić i FHP-a kao tužene strane u ovom postupku¹⁰⁰, parnični sud je suštinski preuzeo ulogu krivičnog suda, koja podrazumeva i preispitivanje krivične odgovornosti Ljubiše Dikovića, što svakako nije nadležnost parničnog suda.

ii. Prekršajna prijava protiv ministra odbrane Bratislava Gašića

27

FHP je 12. juna 2015. godine podneo prekršajnu prijavu protiv ministra odbrane Bratislava Gašića zbog nezakonitog označavanja arhive 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije (37. mtbr VJ) najvišim stepenom tajnosti podataka.

FHP je tokom istraživanja za Dosije “Rudnica” i krivičnu prijavu u vezi sa kojom se trenutno vodi predistražni postupak, od Ministarstva odbrane, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, sredinom juna 2014. godine zahtevao dostavljanje dokumenata koji se odnose na aktivnosti 37. mtbr VJ u vreme zločina opisanih u Dosijeu “Rudnica”. Ministarstvo je u rešenju kojim je odbijen zahtev FHP-a za dostavljanje dokumenata o 37. mtbr VJ obavestilo FHP da je **celokupna arhiva 37. mtbr VJ proglašena tajnom** na period od 30 godina, na osnovu odluke ministra odbrane.

FHP je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja sredinom maja došao u posed sporne Odluke “o zaštiti arhivske građe nastale u radu rasformirane Komande 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije”. U Odluci nisu navedeni razlozi za označavanje navedene

⁹⁹ Ognjen Zorić, „Kandić: Ostajem pri svim navodima o Dikoviću“, *Slobodna Evropa*, 19. maj 2015. godine, dostupno na <http://www.slobodnaevropa.org/content/kandic-ostajem-pri-navodima-iz-dosijea-dikovic/27025301.html>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

¹⁰⁰ ESLJP, slučaj *De Haes i Gijssels protiv Belgije* od 24. februara 1997, par. 42, 47.

arhive najvišim stepenom tajnosti, iako je ministar u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka morao da obrazloži na koji način bi interesi države mogli biti “neotklonjivo i teško oštećeni”, što on nije učinio.¹⁰¹

Prema datumu Odluke ministra odbrane (31. jul 2014. godine), jasno je da je ona usledila odmah nakon prvih zahteva koje je FHP u junu 2014. godine uputio ovom ministarstvu, a koji se odnose na 37. mtbr VJ i iz kojih je bilo jasno da FHP istražuje okolnosti ubistava i prenošenja tela kosovskih Albanaca u masovnu grobnicu u Rudnici. Trenutak u kome je ministar doneo odluku o tajnosti, kao i činjenica da je tajnom označio samo dokumentaciju koja se odnosi na 37. mtbr VJ, ukazuje na to da je ministar svojom odlukom nastojao da spriči istraživanje ratnih zločina, odnosno da je postupio suprotno članu 3 Zakona o tajnosti podataka, kojim je propisano da se „tajnim podatkom ne smatra podatak koji je označen kao tajna radi prikrivanja krivičnog dela“.

FHP je prekršajnu prijavu uputio Prvom osnovnom javnom tužilaštvu i Ministarstvu pravde, kao nadzornom organu prema Zakonu o tajnosti podataka. Ministarstvo pravde nikada nije odgovorilo, dok je tužilaštvo dopisom iz jula 2015. godine obavestilo FHP da „nema mesta pokretanju prekršajnog postupka“, na šta je FHP uputilo prigovor Republičkom javnom tužilaštvu. Međutim, do objavljivanja ovog izveštaja FHP nije dobio odgovor.

FHP je stoga u septembru 2015. godine podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka prekršajnom sudu. Prekršajni sud je rešenjem od 30. novembra 2015. godine odbacio FHP-ov zahtev za pokretanje prekršajnog postupka kao zastareo, na šta je FHP uložio žalbu. Naime, Zakon o prekršajima propisuje da se prekršajni postupak ne može pokrenuti ako protekne jedna godina od dana kada je prekršaj učinjen¹⁰² i, zaista, FHP je zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podneo posle tog roka. Međutim, sud je potpuno zanemario činjenicu da je FHP prekršaj *prijavio* odgovornom organu u roku, da je nadležnim organima uputio prigovore i urgencije, te da je zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podneo tek kad je uvideo nezainteresovanost nadležnih organa za vođenje ovog postupka, a što je bilo nakon roka. Odluka suda je i nezakonita, jer u potpunosti zanemaruje odredbu Zakona o prekršajima koja eksplicitno dozvoljava pokretanje postupka nakon roka u slučaju pasivnosti nadležnih organa, kao što je ovde slučaj: „Prekršajna prijava oštećenog podneta nadležnom organu pod uslovima iz ovog zakona smatraće se zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka ako ovlašćeni organ sam ne inicira pokretanje prekršajnog postupka.“¹⁰³ Za **prekršaj koji je ministar odbrane počinio, absolutna zastarelost nastupa u julu 2016. godine.**

28

iii. Krivični postupak protiv bivšeg zaštićenog svedoka

Dana 27. novembra 2015. godine pred Osnovnim sudom u Leskovcu počelo je suđenje bivšem zaštićenom svedoku Slobodanu Stojanoviću, penzionisanom pripadniku MUP-a, zbog krivičnog dela

101 Zakon o tajnosti podataka, član 11, stav 4.

102 Zakon o prekršajima, Sl. glasnik RS br. 65/2013, član 84, stav 1.

103 Ibid, član 180, stav 5.

ugrožavanje sigurnosti. Postupak je iniciran krivičnom prijavom koju su protiv Stojanovića podneli Tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević i njegov zamenik Dragoljub Stanković. Prema optužnom predlogu, Stojanović je u dva navrata putem elektronske pošte poslao na adresu TRZ-a poruke preteće sadržine.¹⁰⁴

Prvo ročište u ovom postupku je bilo zakazano za 27. novembar 2015. godine, ali nije održano zato što su Vladimir Vukčević i Dragoljub Stanković obavestili sud da nisu u mogućnosti da prisustvuju.

Slobodan Stojanović, bivši pripadnik Četvrte čete 37. odreda Posebnih jedinica policije Srbije, je bivši zaštićeni svedok TRZ koji se svojevremeno ponudio da svedoči o zločinima nad Albancima počinjenim 1998. godine na Kosovu od strane pripadnika pomenute čete. Program zaštite prema njemu je obustavljen nakon četiri meseca, nakon što je u više navrata nadležnim organima pokušao da skrene pažnju na loše uslove života i neprofesionalno postupanje Jedinice za zaštitu svedoka.¹⁰⁵ Stojanović i drugi zaštićeni svedoci u ovom predmetu su se bezuspešno obraćali, između ostalih, predsedniku Republike, ministru pravde i ministru unutrašnjih poslova, ukazujući im na probleme sa kojima se suočavaju kao osobe uključene u Program.¹⁰⁶

Kada je izašao iz programa zaštite, Stojanović je javno optužio tužioce da štite počinioce zločina i da su za čuvare zaštićenih svedoka postavljeni policajci koji su zločine počinili.¹⁰⁷

Ovaj postupak predstavlja bizarnu posledicu dugogodišnjih sistemskih problema u sistemu zaštite svedoka-insajdera (bivših pripadnika vojske i policije) u predmetima ratnih zločina u Srbiji i nespremnosti institucija da ovim svedocima pruže adekvatnu zaštitu. Nadležne institucije, pre svega MUP i Ministarstvo pravde, već se godinama unazad oglušuju na ozbiljne kritike sistema zaštite svedoka u predmetima ratnih zločina koje dolaze od relevantnih međunarodnih i domaćih aktera.¹⁰⁸ Pored kritika, javnost je imala prilike i da čuje svedočenja više zaštićenih svedoka – bivših pripadnika vojske i policije, među kojima i Slobodana Stojanovića, o maltretmanu i pretnjama pripadnika Jedinice za zaštitu.¹⁰⁹ Jedan zaštićeni svedok je napustio Program zaštite i dobio azil u trećoj zemlji,

104 Optužni predlog Osnovnog javnog tužilaštva u Leskovcu Kt br. 1971/2012 od 27. maja 2014. godine.

105 Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Republici Srbiji, Beograd, septembar 2011, str. 57.

106 *Ibid*, str. 69.

107 Branka Mihajlović i Iva Martinović, „Bivši zaštićeni svedok optužuje“, *Radio Slobodna Evropa*, 12. novembar 2013. godine, dostupno na <http://www.slobodnaevropa.org/content/bivsi-zasticeni-svedok-optuzuje/25166118.html>, pristupljeno dana 8. decembra 2015. godine.

108 Videti npr. Godišnji izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, str. 18, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_o_napretku_nov_2015.pdf, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine; FHP, Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf

109 Videti npr. Branka Trivić, „Svedoke zastrašuje jedinica za njihovu zaštitu“, *Slobodna Evropa*, 27. decembar 2011. godine, dostupno na http://www.slobodnaevropa.org/content/svedoke_zastrasuje_jedinica_za_njihovu_zastitu/24435346.html, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine; Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Republici Srbiji, Beograd, septembar 2011, str. 57; Transkript sudenja u predmetu *Ćuška*, 25. januar 2012. godine, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/35-25.01.2012.pdf>, pristupljeno dana 14. januara 2016. godine.

zbog pretnji koje je dobio između ostalog i od pripadnika Jedinice za zaštitu.¹¹⁰

O kredibilitetu programa zaštite svedoka u predmetima ratnih zločina najbolje govori podatak da za poslednjih pet godina ni jedan bivši pripadnik vojske ili policije nije ušao u program zaštite, iako je učešće svedoka-insajdera u predmetima ratnih zločina od krucijalnog značaja. Ovakvi postupci dodatno stigmatizuju malobrojne svedoke koji su se odvažili da svedoče o zločinima koje su počinile njihove kolege i odvraćaju potencijalne nove svedoke zbog nepoverenja u sistem.

iv. Slučaj pred Evropskim sudom zbog neefikasnog rada TRZ-a

FHP je 24. decembra 2014. godine podneo predstavku Evropskom суду за ljudska prava protiv Republike Srbije zbog kršenja članova 2, 6 i 13 Evropske konvencije, odnosno zbog propusta TRZ-a da sprovede efikasnu istragu u slučajevima lišenja života i mučenja, nečovečnog i ponižavajućeg postupanja.

Naime, FHP je 2011. godine podneo krivičnu prijavu TRZ-u zbog ratnog zločina izvršenog u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje u periodu od kraja jula 1995. godine do 10. aprila 1996. godine. Uz krivičnu prijavu, FHP je TRZ-u dostavio i oko 70 izjava bivših logoraša koji su preživeli torturu i nehumana postupanja i predložio TRZ-u da ih sasluša u svojstvu svedoka.

TRZ je 8. marta 2013. godine donelo odluku da „nema mesta krivičnom gonjenju prijavljenih, jer iz navoda samog podneska i svih naknadno prikupljenih podataka i preduzetih radnji, proizilazi da u njihovim radnjama nema elemenata krivičnog dela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika kao ni bilo kog drugog krivičnog dela iz nadležnosti ovog tužilaštva“.¹¹¹

30

Naknadnim proverama, FHP je ustanovio da TRZ nije kontaktiralo ni jednog od predloženih svedoka, što ukazuje da TRZ nije sprovelo sveobuhvatnu, nezavisnu i efikasnu istragu, na šta ga obavezuje Evropska konvencija u kojoj je određena obaveza državama potpisnicama da ispitaju sve događaje u kojima su osobe bile pod isključivom kontrolom državnih organa, kao i da pruže razumno objašnjenje za povrede koje su osobe pod kontrolom državnih organa zadobile.

FHP je prvobitno u ime 78 bivših logoraša 4. aprila 2013. godine Ustavnom судu podneo ustavnu žalbu. Ustavni sud je 27. juna 2014. godine doneo rešenje kojim je odbacio ustavnu žalbu, uz obrazloženje da odluka TRZ-a ne predstavlja pojedinačni akt kojim je odlučivano o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe, te da iz tih razloga nisu ispunjene pretpostavke za vođenje postupka pred Ustavnim sudom.¹¹²

Kako su u domaćem pravosudu iscrpljena sva pravna sredstva, FHP je podneo predstavku Evropskom

¹¹⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2012. godine u predmetu Čuška, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/35-25.01.2012.pdf>, pristupljeno 13. januara 2016. godine.

¹¹¹ Obaveštenje Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije KTR br. 134/11 od 1. marta 2013. godine.

¹¹² Rešenje Ustavnog suda RS Už br. 2603/2013 od 26. juna 2014. godine.

sudu za ljudska prava.¹¹³ Predstavka koju je FHP podneo sudu je preliminarno prihvaćena od strane Evropskog suda i komunicirana je Republici Srbiji na odgovor. Srbija je na predstavku odgovorila u decembru 2015. godine.

13. Nezakonita praksa anonimizacije presuda u predmetima ratnih zločina

U ranijem periodu, Viši sud u Beogradu je odbijao da dostavi FHP-u presude iz predmeta koji nisu bili pravnosnažno okončani, navodeći da bi se time moglo ozbiljno omesti vođenje tog sudskog postupka.¹¹⁴ Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti je rešenjem iz oktobra 2013. godine ovakvo postupanje i obrazloženje suda proglašio nezakonitim i naložio mu da FHP-u dostavlja i nepravnosnažne presude.¹¹⁵ Sud je nakon toga počeo da dostavlja FHP-u nepravnosnažne presude, ali anonimizovane, odnosno sa zatamnjnjem određenih podataka.

Neke od presuda dostavljenih FHP-u bile su zatamnjene do te mere da se njihovim čitanjem nije moglo utvrditi ni o kojem događaju se radi, jer su bila anonimizovana imena i prezimena optuženih, žrtava i svedoka. Dostavljanje ovako anonimizovanih odluka sud je obrazlagao kao postupanje u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Odlukom Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti od 17. marta 2014. godine, praksa prekomerne anonimizacije presuda koju je vršio Viši sud u Beogradu proglašena je nezakonitom.¹¹⁶ Poverenik je utvrdio da se takvom anonimizacijom vrši prekomerna i neproporcionalna obrada podataka. U odluci Poverenika je navedeno i da imena optuženih nisu zaštićeni podaci o ličnosti, već samo njihovi određeni lični podaci, kao što su adresni podaci, lični matični broj građana i datum rođenja.

Uprkos obavezujućoj odluci Poverenika, Viši sud ne postupa uvek u skladu sa njom. Npr, dostavljajući FHP-u prvostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, sud je anonimizovao imena i prezimena svedoka i oštećenih.¹¹⁷

Problem anonimizacije presuda mogao bi se rešiti ukoliko bi Viši sud doneo Pravilnik o minimumu anonimizacije sudskeih odluka. Apelacioni sud u Beogradu ima takav Pravilnik, kojim je predviđeno da

¹¹³ Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. godine u čl. 3 predviđa pravo na život, u čl. 6 pravo na pravično suđenje, a u čl. 13 pravo na delotvorno pravno sredstvo.

¹¹⁴ Detaljnije o problemu anonimizacije videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2014), „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini“ str. 8, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 26. maja 2015. godine.

¹¹⁵ Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Br. 07-00-00625/2012-03 od 14. oktobra 2013. godine.

¹¹⁶ Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Br. 07-00-00337/2014-03 od 17. marta 2014. godine.

¹¹⁷ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Čelebići*, broj K.Po2 8/13 od 22. novembra 2013. godine, str. 17-19, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/celebic_prvostepena_presuda.pdf, pristupljeno 23. aprila 2015. godine.

se ne anonimizuju podaci o osobama u presudama donetim u postupcima za ratne zločine.¹¹⁸

14. Postupci pred sudovima opšte nadležnosti ispod standarda pravičnih suđenja

Pred sudovima opšte nadležnosti u izveštajnom periodu vođeni su postupci u dva predmeta (*Kušnin i Miloš Lukić*). Izveštajem je obuhvaćen i predmet *Orahovac*, koji je pravnosnažno okončan 2013. godine, jer je konačna odluka suda postala dostupna javnosti tek tokom 2014. godine.

Osnovna karakteristika ovih predmeta je neopravdano dugo trajanje postupka. Tako je suđenje u predmetu *Orahovac* trajalo preko 12 godina¹¹⁹, u predmetu *Miloš Lukić* preko 15¹²⁰, dok postupak u predmetu *Kušnin*, koji je počeo 16. septembra 2002. godine, još uvek traje.

Dugo trajanje postupka rezultat je neprofesionalnosti postupajućih tužilaca i sudija, niskog nivoa stručnosti u oblasti međunarodnog humanitarnog prava, ali i tolerisanja zloupotrebe procesnih ovlašćenja odbrane u cilju odugovlačenja postupka. Godinama unazad, uprkos podacima o neprofesionalno vođenim postupcima u ovim predmetima, Republičko javno tužilaštvo (RJT) se oglušivalo o zahteve da ove postupke prenese u nadležnost TRZ-a. Naime, RJT je kao više tužilaštvo moglo da ovlasti TRZ kao niže tužilaštvo da postupa u predmetima ratnih zločina u kojima su postupala Viša javna tužilaštva.¹²¹ Zbog pasivnosti RJT, u više predmeta ratnih zločina je nastupila nepopravljiva šteta jer su predmeti pravnosnažno okončani iako nisu ispunjavali ni elementarne standarde pravičnog suđenja.

32

Pored dugog trajanja postupka, pravnosnažno okončane predmete *Orahovac* i *Miloš Lukić* karakterišu i neprimereno niske izrečene kazne - od tri i pet godina zatvora.

---

¹¹⁸ Pravilnik o minimumu anonimizacije sudske odluke, dostupan na <http://www.bg.ap.sud.rs/images/pravilnik2010.pdf>, pristupljeno 14. maja 2015. godine; Pravilnik o izmenama Pravilnika o minimumu anonimizacije sudske odluke, dostupan na http://www.bg.ap.sud.rs/images/pravilnik_o_izmenama_pravilnika.pdf, pristupljeno 14. maja 2015. godine.

¹¹⁹ Glavni pretres započeo je 20. juna 2000. godine a pravosnažno je okončan 18. decembra 2013. godine.

¹²⁰ Glavni pretres započeo je 25. juna 1999. godine a pravosnažno je okončan 9. oktobra 2014. godine.

¹²¹ Zakon o javnom tužilaštву, *Službeni glasnik republike Srbije* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011, 38/2012 - odluka US, 121/2012 i 101/2013, član 20.

Prvostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu

I. Predmet *Bosanski Petrovac – Gaj*¹²²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10. oktobar 2014. godine	
Datum početka suđenja: 15. jun 2015. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Milan Dragišić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ član 142	

Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić (članica veća) sudija Vinka Beraha Nikićević (članica veća)	33
-------------------------	---	----

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran – bez čina Broj žrtava: 5 Broj ispitanih svedoka: 7	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres
--

¹²² Predmet *Bosanski Petrovac - Gaj*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski_petrovac_gaj.html

Tok postupka

Pregled postupka 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Milan Dragišić se tereti da je kao pripadnik VRS, 20. septembra 1992. godine u Bosanskom Petrovcu, u naselju Gaj, ubio tri, a ranio dva bošnjačka civila. Naime, nakon što je dovezeno telo njegovog brata Dragana Dragišića, koji je poginuo na ratištu, naoružan automatskom puškom i u uniformi, optuženi je izašao na ulicu i počeo da psuje „tursku i muslimansku majku“ svojim komšijama Bošnjacima, koji su se nalazili na ulici, a potom u njih i pucao.¹²³

Odbojna optuženog

Optuženi Milan Dragišić, iznoseći svoju odbranu, naveo je da se ne oseća krivim. Naveo je da je prilikom dovoženja tela svog brata, iz gepeka automobila uzeo automatsku pušku u kojoj je bio metak u cevi. Čuo je nakon toga rafalnu paljbu, ali se ne seća šta se dogodilo. Bio je “van sebe” i tada mu je pred očima bilo “sve crno” jer je saznao da je telo njegovog pokojnog brata bilo potpuno masakrirano. Zbog toga ne zna da li je ubio svoje komšije.¹²⁴

Svedoci u postupku

34

Muhamed Kavaz opisao je kako je optuženi kritičnog dana ubio njegovog oca Asima a njega ranio, kada su, nakon što su čuli plač i kuknjavu iz njegove kuće, krenuli da, kao prve komšije, vide šta se desilo.¹²⁵ Da je optuženi ubio Asima Kavaza potvrdili su svedoci Branko Srdić, koji je bio očeviđac kritičnog događaja.¹²⁶

Svedoci Mirko Velaga i Edin Bašić nisu bili očevici kritičnog događaja, ali njihova posredna saznanja potvrđuju navode oštećenog Muhameda Kavaza o ubistvu njegovog oca, kao i da se optuženi, nakon ubistva Asima Kavaza kretao po naselju Gaj i pucao u civile Bošnjake.¹²⁷

Dokazni postupak će se nastaviti ispitivanjem svedoka.

123 Optužnica TRZ broj KTO 7/14 od 10. oktobra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_Milan_Dragisic_10_10_2014.pdf, pristupljeno 16. oktobra 2015. godine.

124 Izveštaj sa suđenja od 15. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Izvestaj_sa_sudjenja_u_predmetu_Bosanski_Petrovac_Gaj_15_06_2015.pdf, pristupljeno 9. novembra 2015. godine.

125 Izveštaj sa suđenja od 14. jula 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_14.07.2015.pdf, pristupljeno 9. novembra 2015. godine.

126 Izveštaj sa suđenja od 18. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_18.11.2015.pdf, pristupljeno 24. novembra 2015. godine.

127 Izveštaj sa suđenja od 8. oktobra 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_08.10.2015.pdf, pristupljeno 9. novembra 2015. godine.

Nalazi FHP-a

i. Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progona počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ ustupilo Tužilaštvo BiH obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH [o efektima regionalne saradnje videti opšti nalaz 2].

ii. Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemedunarodni oružani sukob, bez ponuđenog obrazloženja za ovaku kvalifikaciju, navodeći samo da je u vreme izvršenja dela na snazi bila odluka Predsjedništva Republike BiH o proglašenju ratnog stanja, kao i da je optuženi prekršio odredbe IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vreme rata i odredbe dopunskog Protokola II uz navedenu konvenciju (videti opšti nalaz 7).

II. Predmet *Sanski Most – Kijevo*¹²⁸

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak

Datum podizanja optužnice: 9. april 2014. godine

Datum početka suđenja: 24. april 2015. godine

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Optuženi: Mitar Čanković

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Bojan Mišić (član veća) sudija Dragan Mirković (član veća)
-------------------------	--

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran - bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 5	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 5
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres

¹²⁸ Predmet *Sanski Most - Kijevo*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Sanaski_Most_Kijevo.html

Tok postupka

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Mitar Čanković se tereti da je, kao pripadnik VRS, 19. septembra 1995. godine, tokom hapšenja i pritvaranja civila u naselju Kijevo (opština Sanski Most, BiH), iz grupe uhapšenih civila izdvojio Ismeta Bešića, oduzeo mu novčanik i ličnu kartu, a potom ga ubio ispalivši u njega najmanje tri hica u predeo glave i grudi.¹²⁹

Odbojana optuženog

Optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, ali nije osporavao činjenicu da je u kritično vreme bio pripadnik VRS, te da je poznavao ubijenog, obzirom da su iz istog mesta.

Svedoci u postupku

Svedok Izet Bešić, sin pokojnog Ismeta Bešića, u vreme kritičnog događaja imao je 12 godina. Svedočio je da su u selo došli vojnici, među kojima je bio i okriviljeni kojeg je poznavao od ranije. Bio je u maskirnoj uniformi i sa automatskom puškom. Vojnici su poveli jednu grupu muškaraca, u kojoj je bio i njegov otac. Čuo je pucanj, okrenuo se i tada je čuo još dva pucnja. Video je kako njegov otac pada licem prema zemlji i optuženog koji sa puškom uperenom prema njegovom oču stoji u neposrednoj blizini.¹³⁰

37

Veštak medicinske struke, koji je obavio obdukciju tela oštećenog, naveo je da je on zadobio povrede glave i grudnog koša. U predelu tela oštećenog bila su najmanje tri projektila, a radi se o mećima za automatsko oružje.¹³¹

Svedoci Predrag Marić i Željko Burić, pripadnici VRS, potvrdili su odbranu okriviljenog navodeći da u kritičnom periodu okriviljeni nije bio na mestu ubistva civila, već sa jedinicom na položaju na Grmeču. Njihove navode potvrdio je i svedok Dragan Žujić, takođe pripadnik VRS.

Dokazni postupak će se nastaviti ispitivanjem svedoka.

129 Optužnica TRZ broj KTO 4/14 od 9. aprila 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Mitar_Cankovic_optuznica.pdf, pristupljeno 22. decembra 2015. godine.

130 Izveštaj sa sudjenja od 9. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Izvestaj_sa_sudjenja_Sanski_Most-Kijevo_09.09.2015.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

131 *Ibid.*

Nalazi FHP-a

i. Regionalna saradnja

I ovaj predmet je primer dobre saradnje u procesuiranju ratnih zločina između pravosudnih organa Republike Srbije i BiH. Naime, predmet je domaćem pravosudu ustupio Kantonalni sud u Bihaću, nakon što je potvrdio optužnicu protiv okriviljenog Mitra Čankovića koji nije dostupan državnim organima BiH jer ima prebivalište u Srbiji.

ii. Manjkava optužnica TRZ

Iako je reč o ustupljenom predmetu, koji je od TRZ-a zahtevao minimalan angažman u vidu analize dostavljenih dokaza i sastavljanja optužnice, optužnica TRZ umnogome ne zadovoljava profesionalne standarde jer većina činjeničnih navoda iz optužnice ne sadrži obrazloženje. Tako se za postojanje i kvalifikaciju oružanog sukoba samo navodi da je u vreme izvršenja dela na snazi bila odluka Predsjedništva Republike BiH o proglašenju ratnog stanja i da se odvijao nemedunarodni oružani sukob između Armije BiH i VRS, kao i da je to „opštepoznata činjenica“. Međutim, ovakvo obrazloženje je nedovoljno i neprecizno, s obzirom da je TRZ u nekim drugim predmetima koji se tiču ratnih zločina u BiH zauzimalo suprotan stav – da je u BiH postojao međunarodni sukob. Drugim rečima, za postojanje oružanog sukoba u BiH se, u krajnjoj liniji, i može reći da je to opštepoznata činjenica, ali to ni u kom slučaju ne važi za njegov karakter.

38

Što se tiče obrazloženja, ono je izrazito šturo i ne sadrži osnovne elemente. U optužnici se navodi samo da okriviljeni poriče izvršenje dela, da se iz iskaza svedoka-oštećenih Izeta i Fatime Bešić „nedvosmisleno može zaključiti da je okriviljeni izvršio delo“ za koje se tereti, da je pribavljena „odgovarajuća sudska-medicinska dokumentacija“, te da je postupanje okriviljenog u suprotnosti sa međunarodnim pravom. S obzirom na to da se u optužnici uopšte ne navodi šta su svedoci konkretno izjavili, kao ni na šta pribavljena sudska-medicinska dokumentacija ukazuje, ostaje nejasno na osnovu kojih činjenica TRZ zaključuje da je okriviljeni izvršio krivično delo. U svakoj optužnici, a posebno kada se radi o optužnicama za ratne zločine koji spadaju među najteža krivična dela, obrazloženja bi morala da budu daleko temeljnija i uverljivija, na šta upućuju i pojedine optužnice iz prakse TRZ.¹³²

---

¹³² Optužnica TRZ u predmetu *Sotin* broj KTO 9/13 od 31. decembra 2013. godine, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Optuznica_Sotin.pdf, pristupljeno 22. decembra 2015. godine; optužnica TRZ u predmetu *Zvornik II* broj KTRZ 9/06 od 3. avgusta 2008. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Zvornik-II-optuznica-od-03.08.2008.pdf>, pristupljeno 22. decembra 2015. godine; Optužnica TRZ u predmetu *Banski Kovačevac* broj KTRZ 13/07 od 16. aprila 2008. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Banski-Kova%C4%8Devac-optu%C5%BEnica-16.04.2008..pdf>, pristupljeno 22. decembra 2015. godine.

III. Predmet *Bihać II*¹³³

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 9. oktobar 2014. godine	
Datum početka suđenja: 26. mart 2015. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Svetko Tadić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Dragan Mirković (član veća) sudija Bojan Mišić (član veća)
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: niže rangiran – bez čina Broj žrtava: 24 Broj ispitanih svedoka: 13	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 13
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

¹³³ Predmet *Bihać II*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Bihac_II.html. Tužilaštvo za ratne zločine preuzele je gonjenje u ovom predmetu od Kantonalnog suda u Bihaću na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i Ugovora između RS i BiH o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.

Tok postupka

Pregled postupka 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Svetko Tadić se tereti da je 23. septembra 1992. godine, kao pripadnik VRS, u zaseoku Mešići (opština Bihać, BiH), zajedno sa drugim pripadnicima vojske i policije Republike Srpske,¹³⁴ ubio Safiju Mešić, Ibrahima Mešića, Havu Mešić i Minu Hrnjicu u njihovoj kući. Optuženi se takođe tereti da je istog dana, vraćajući se iz pravca kuće Ibrahima Mešića, u dvorištu njegove kuće ubio Rašida Šahinovića.

Optuženi se tereti i da je istog dana, u poslepodnevnim časovima, zajedno sa drugim pripadnicima VRS,¹³⁵ otišao u mesto Duljci, do mesta gde su bošnjački civili izvršavali radnu obavezu branja šljiva. Maskirali su se stavljanjem kapa i čarapa na glave i ispalili više rafala u pravcu civila i više njih ubili. Videvši da su neki pobegli u obližnju štalu, bacili su bombu na štalu. U šljiviku i u štali je stradalo ukupno 18 civila. Optuženi Tadić i ostali izvršioci su potom tela ubijenih civila zapalili.¹³⁶

Obrana optuženog

40

Optuženi je, iznoseći svoju odbranu, negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da nije bio u Bihaću u vreme zločina. Tvrđio je da je postupak protiv njega „montiran“ jer ga saizvršioci koji su osuđeni pred Kantonalnim sudom u Bihaću, lažno terete kako bi umanjili svoju krivicu.

Svedoci u postupku

Ispitano je 13 svedoka, od kojih su osam oštećeni čiji su članovi porodice stradali u kritičnim događajima. Većina njih nije imala neposrednih saznanja o događajima. Dokazni postupak u ovom predmetu nastaviće se ispitivanjem svedoka.

---

134 Goran Mihajlović je za ovo krivično delo pravnosnažno osuđen pred Kantonalnim sudom u Bihaću.

135 **Zoran Tadić, Jovica Tadić, Zoran Berga i Željko Babić** su na osnovu Sporazuma o priznanju krivice, za isto krivično delo pravnosnažno osuđeni pred Kantonalnim sudom u Bihaću. **Đuro Tadić** je za ovo krivično delo pravnosnažno osuđen na kaznu zatvora u tranzu od 13 godina presudom Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu Bihać, broj Kž1 Po2 4/14 od 12. decembra 2014. godine. U vreme procesuiranja Đure Tadića optuženi Svetko Tadić nije bio dostupan državnim organima Republike Srbije. U grupi su bili i **Slobodan i Gjoko Đurić**, otac i sin, koji su stradali nekoliko dana nakon ovih događaja.

136 Optužnica TRZ od 9. oktobra 2014. godine KTO 2/14, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Bihac_II_-optuznica_Svetko_Tadic.pdf, pristupljeno 23. oktobra 2015. godine.

Nalazi FHP-a

i. Rad TRZ-a i regionalna saradnja

Ovaj postupak je nastavak suđenja za zločine izvršene tokom septembra 1992. godine na području Bihaća, pošto je za zločin u Duljcima, za koji se tereti i okrivljeni Svetko Tadić, već pravnosnažno osuđen Đuro Tadić presudom Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu od 12. decembra 2014. godine.¹³⁷ U vreme pokretanja postupka protiv Đure Tadića, okrivljeni nije bio dostupan državnim organima Republike Srbije.

Postupajuće veće u ovom predmetu je sudilo i u postupku koji se vodio protiv osuđenog Đure Tadića, pa je dobro upoznato kako sa kritičnim dogadjajem u Duljcima tako i sa širim kontekstom događaja, što umnogome olakšava utvrđivanje činjenica koje su bitne za presudivanje u ovom predmetu.

U ovom predmetu TRZ nije imalo veliki izazov prikupljanja dokaza, budući da je TRZ-u predmet ustupio Kantonalni sud u Bihaću u kojem su kao saizvršioci bili označeni okrivljeni i njegov brat Đuro Tadić. Pred domaćim pravosuđem vođen je i pravnosnažno okončan postupak protiv Đure Tadića. Tokom tog postupka, dvojica ranije osuđenih pred sudom u Bihaću označila su i okrivljenog kao jednog od saizvršilaca ovog zločina.

---

¹³⁷ Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bihać*, broj Kž1 Po2 4/14 od 12. decembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/02/Bihac_Drugostepena_presuda_12_12_2014.pdf, pristupljeno 23. oktobra 2015. godine.

IV. Predmet *Trnje*¹³⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 4. novembar 2013. godine	
Datum početka suđenja : 24. februar 2015. godine	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Pavle Gavrilović i Rajko Kozlina	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)
	sudija Dragan Mirković (član veća)
	sudija Bojan Mišić (član veća)
Broj optuženih: 2 Rang optuženih: srednje i niže rangirani Broj žrtava: 27 Broj ispitanih svedoka: 7	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

¹³⁸ Predmet *Trnje*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/trnje.html>.

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se terete da su, kao pripadnici 549. motorizovane brigade VJ, 25. marta 1999. godine u selu Trnje (opština Suva Reka, Kosovo) učestvovali u ubistvu najmanje 27 albanskih civila, među kojima 12 žena i četvoro dece.¹³⁹ Kao komandant Pozadinskog bataljona 549. mtbr VJ, Gavrilović je neposredno pre napada na selo okupio svoje potčinjene starešine, među kojima je bio i okrivljeni Kozlina, i izdao im naređenje, pokazujući rukom u pravcu sela, „da ne sme biti preživelih“. Kozlina se tereti da je, kao vodnik i komandir borbene grupe, postupajući po Gavrilovićevom naređenju, ubio Vocija Maljićija/Voci Maliqi tako što mu je iz automatske puške ispalio jedan hitac u leđa i ostalima rekao: „To se ovako radi.“ Kozlina se tereti za ubistvo još 16 civila.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Odbrana optuženih

Obojica su negirali izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Gavrilović je naveo da je njegov bataljon učestvovao u zadatku širih razmara koji je uključivao „blokadu teritorije u području sela Trnje“, ali da nikad nije ušao u selo niti izdao takvu naredbu. Identičnu odbranu je izneo i Kozlina.¹⁴⁰

Svedoci u postupku

43

Tokom dokaznog postupka ispitano je sedam svedoka-oštećenih koji su opisali napad na njihovo selo i stradanje članova svojih porodica i meštana.¹⁴¹ Svi svedoci su opisali ulazak vojske u selo, međutim nisu mogli da prepoznaju optužene kao lica koja su kritičnog dana bila u Trnju.¹⁴² Više svedoka je istaklo da je i policija bila prisutna u selu na dan napada, kao i da su neki policijski učestvovali u ubistvima civila. Iako je nekoliko svedoka identifikovalo policajca koji je učestvovao u zločinu, on nije obuhvaćen optužnicom u ovom predmetu.¹⁴³

U daljem toku postupka svedočiće oštećeni i bivši pripadnici VJ – insajderi o ulozi okrivljenih u napadu na Trnje.

¹³⁹ Optužnica TRZ broj KTO 7/2013 od 4. novembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/Optuznica_Trnje.pdf, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

¹⁴⁰ Izveštaj sa suđenja od 24. februara 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/02/1_Trnje_-Izvestaj_sa_sudjenja_24_02_2015.pdf, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

¹⁴¹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/13-27.10.2015.pdf>, pristupljeno 2. decembra 2015. godine; transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2015. godine, str. 20, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/14-28.10.2015.pdf>, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/13-27.10.2015.pdf>, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

Nalazi FHP-a

i. Pasivnost TRZ-a i neefikasno suđenje

Optužnica u ovom predmetu je podignuta **11 godina nakon što su javnosti postale dostupne informacije o učešću dvojice okriviljenih u zločinu u Trnju**, dok je za dve godine trajanja glavnog pretresa održano samo tri dana suđenja.¹⁴⁴ Optužnica u ovom predmetu je podignuta tek krajem 2013. godine, dok su o odgovornosti okriviljenih još 2002. godine pred MKSJ u predmetu protiv Slobodana Miloševića svedočili zaštićeni svedok K-41¹⁴⁵ i zaštićeni svedok K-32¹⁴⁶, a FHP je pre sedam godina (2008.) podneo krivičnu prijavu za zločin u Trnju.¹⁴⁷ Pored toga, do danas je odloženo šest dana suđenja usled bolesti sudije, neodazivanja oštećenih usled kasnog poziva suda i navodnih zdravstvenih problema optuženih.¹⁴⁸

ii. Nepripremljen predmet od strane TRZ-a

Iz dosadašnjeg toka postupka evidentno je da TRZ nije pripremljeno za suđenja i da optužnica sadrži ozbiljne nedostatke. Iako je došlo do promene postupajućeg tužioca nakon podizanja optužnice, novopostavljeni tužilac je imao dovoljno vremena da se pripremi za vođenje predmeta. Međutim, tužilac u predmetu tokom glavnog pretresa gotovo nijednom nije postavio pitanje svedocima optužbe, već svoju ulogu prepustio sudu.

44

Osim toga, optužnica ne obuhvata sve žrtve zločina koji je predmet optužnice, dok je, s druge strane, u optužnici kao žrtva navedena jedna osoba koja je živa. Takođe, uprkos tome što je više svedoka navelo da je u zločinu učestvovala policija, optužnica ne obuhvata te osobe. Predsednica veća je sa pravom oštro kritikovala TRZ zbog ovakvih propusta, kao i vanraspravno veće koje je potvrđilo optužnicu, i od TRZ-a zahtevala izmenu optužnice i dostavljanje potkrepljujućih dokaza.¹⁴⁹

iii. Status optuženih u Vojsci Srbije

U trenutku podizanja optužnice, obojica okriviljenih su bili aktivni u službi VS i gotovo je izvesno da su oni i danas u službi VS, dok se protiv njih vodi postupak za izvršenje ratnog zločina nad civilima.

¹⁴⁴ Sudjenja održana 24. februara i 27. i 28. oktobra 2015. godine.

¹⁴⁵ Transkript svedočenja zaštićenog svedoka K-41, dostupno na [¹⁴⁶ Transkript svedočenja zaštićenog svedoka K-32, dostupno na \[¹⁴⁷ Saopštenje FHP-a povodom podnošenja krivične prijave u maju 2008. godine, dostupno na \\[¹⁴⁸ Saopštenje FHP-a, „Sudenje za zločin u Trnju – odgođena pravda je uskraćena pravda“, 5. oktobar 2015. godine, dostupno na \\\[¹⁴⁹ Izveštaj sa sudenja od 28. oktobra 2015. godine, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/Trnje-glavni-pretres-28.10.2015.pdf>\\\]\\\(http://www.hlc-rdc.org/?p=30330</p>
</div>
<div data-bbox=\\\)\\]\\(http://www.hlc-rdc.org/?p=12923, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.</p>
</div>
<div data-bbox=\\)\]\(http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Milosevic/Transkripti/Transkripti%20sa%20sudjenja%20Slobodanu%20Milosevicu%20%289%29/Transkript%20sa%20sudjenja%, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.</p>
</div>
<div data-bbox=\)](http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Milosevic/Transkripti/Transkripti%20sa%20sudjenja%20Slobodanu%20Milosevicu%20%2811%29/Transkript%20sa%20sudjenja%, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.</p>
</div>
<div data-bbox=)

FHP je uputio apel načelniku Generalštaba VS Ljubiši Dikoviću da okrivljene suspenduje za vreme trajanja postupka, u skladu sa Zakonom o Vojsci Srbije. Naime, zakonom je predviđeno da vojno lice može biti udaljeno sa dužnosti ako je krivično delo za koje je optuženo "takve prirode da bi bilo štetno po interes službe da takvo lice i dalje ostane na dužnosti".¹⁵⁰ Do danas, FHP nije dobio nikakav odgovor.

FHP je stoga uputio zahtev za informaciju od javnog značaja Ministarstvu odbrane – da li su optuženi i dalje aktivni pripadnici VS. Ministarstvo je odbilo zahtev, navodeći da su traženi podaci zaštićeni kao lični podaci i podaci "značajni za odbranu zemlje". Rešavajući po žalbi FHP-a, Poverenik za informacije od javnog značaja je odbio argumente Ministarstva i naložio mu da tražene podatke dostavi FHP-u u roku od pet dana. Rok za izvršenje Poverenikovog rešenja je istekao pre skoro godinu i po dana, a Ministarstvo još uvek nije dostavilo tražene podatke. Poverenik je stoga 22. septembra 2015. godine doneo zaključak o dozvoli izvršenja u kom se Ministarstvu nalaže da FHP-u dostavi tražene podatke u roku od dva dana, pod pretnjom novčane kazne.¹⁵¹ FHP još uvek nije primio odgovor Ministarstva.

Zadržavanje optuženih za ratne zločine u vojnoj službi za vreme trajanja postupka šalje izrazito negativnu poruku institucijama u čijoj je nadležnosti procesuiranje ratnih zločina i degradira sudske postupke, koji između ostalog za cilj imaju i ponovno uspostavljanje poverenja u institucije Republike Srbije. Obezbeđivanje svojevrsnog državnog zaklona optuženima za ratne zločine utiče i na nepoverenje kod žrtava iz drugih etničkih zajednica i njihovu spremnost da učestvuju u suđenjima pred Višim sudom u Beogradu.

45

iv. Diskriminacija advokata sa Kosova

U ovom predmetu oštećene su tokom istrage zastupali advokati sa Kosova Teki Bokši/Teki Bokshi i Admir Salihu/Admir Salihu, kao i Nikola Čukanović, advokat iz Beograda. Tokom pripremnog postupka, predsednica veća je dovela u pitanje pravo advokata sa Kosova da zastupaju oštećene u ovom postupku, istakavši da nisu upisani u Imenik Advokatske komore Srbije, te da, prema Zakonu o advokaturi, **nemaju status advokata u Srbiji i ne mogu da zastupaju**. Uputila je zahtev Advokatskoj komori Srbije da se izjasni po ovom pitanju, a do dobijanja izjašnjenja advokatima je onemogućeno da zastupaju oštećene. Do kraja 2015. godine, Advokatska komora se nije izjasnila po ovom pitanju.

Odlukom predsednice veća oštećenima je uskraćeno pravo da ih tokom postupka zastupaju advokati koje su sami izabrali, u koje imaju poverenja i sa kojima mogu komunicirati na maternjem jeziku. U ranijem periodu, zastupanje žrtava od strane advokata sa Kosova pred Odeljenjem za ratne zločine nije bilo sporno, odnosno ovo **pitanje je rešavano pravilnim tumačenjem pozitivnih propisa, uz poštovanje načela reciprociteta i u interesu žrtava** [videti predmet Ćuška].

¹⁵⁰ Zakon o Vojsci Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 116/2007, 88/2007, 101/2010 - dr. zakon, 10/2015 i 88/2015 – odluka Ustavnog suda, član 77.

¹⁵¹ Zaključak o dozvoli izvršenja Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti broj 07-00-02047/2014-03 od 22. septembra 2015. godine.

V. Predmet *Gradiška*¹⁵²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 8. april 2014. godine	
Datum početka suđenja: 6. mart 2015. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Goran Šinik	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća)
	sudija Vera Vukotić (članica veća)
	sudija Vinka Beraha Nikićević (članica veća)
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran - bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3
Broj ispitanih svedoka: 2	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

46

¹⁵² Predmet *Gradiška*, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/gradiska.html>

Tok postupka

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Goran Šnik se tereti da je 2. septembra 1992. godine u mestu Bok Jankovac (opština Gradiška, BiH) u blizini gradske deponije, kao pripadnik VRS, ubio civila hrvatske nacionalnosti Marijana Višticu. Optuženi je, u kasnim poslepodnevnim satima u Gradiški, iz autobusa koji je išao za Hrvatsku izveo oštećenog Marijana Višticu i ugurao u automobil koji je bio parkiran u neposrednoj blizini, u kojem je na mestu vozača sedeо Nebojša Prčić, a na mestu suvozača Predrag Sladojević. Nakon toga su se odvezli do mesta Bok Jankovac i zaustavili se u blizini gradske deponije na obali reke Save, gde su iz vozila izašli optuženi i oštećeni Vištica, a Prčić i Sladojević se vozilom vratili u Gradišku.¹⁵³

Odbrana optuženog

Optuženi Goran Šnik negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da kritičnog dana nije bio u Gradiški, već da je sa svojom vojnom jedinicom bio angažovan na drugom mestu. Za pokojnog Višticu tvrdi da ga nije ni poznavao.¹⁵⁴

Svedoci u postupku

47

Oštećena Anica Vištica je navela da je kritičnog dana, sa čerkama i surugom Marijanom, želela da napusti Gradišku i da ode za Hrvatsku. Prilikom dolaska do autobusa kojim su nameravali da odu, uočila je okriviljenog sa još dve uniformisane osobe kako stoje u neposrednoj blizini „kao kopci“.¹⁵⁵ Prepoznala je okriviljenog jer je ranije dolazio u njihov stan i pretio im. Nakon što su ušli u autobus, neko je prozvao njenog supruga da izade i od tada ga više nije videla. Nije primetila da je tom prilikom okriviljeni ulazio u autobus.

Svedok optužbe Nebojša Prčić potvrdio je da je kritičnog dana optuženog Gorana Šnika i osobu, za koju je kasnije saznao da je pokojni Vištica, odvezao do ciglane koja je udaljena oko kilometar i po od Gradiške, ali da se odmah sa Sladojevićem vratio u Gradišku.¹⁵⁶ Svedok optužbe Nikola Kolar je potvrdio da je do autobusa u kojem su bili civili koji su nameravali da napuste Gradišku došao okriviljeni i pozvao pokojnog Višticu da izade iz autobusa. Njih dvojica su ušli u automobil u kojem su

153 Optužnica TRZ broj KTO 3/13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_08_04_2014.pdf, pristupljeno 30. marta 2015. godine.

154 Izveštaj sa sudjenja od 18. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Gradiska_Izvestaj_sa_sudjenja_18_06_2015.pdf, pristupljeno 7. oktobra 2015. godine.

155 Izveštaj sa sudjenja od 13. jula 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Gradiska-Izvestaj_sa_sudjenja_13.07.2015.pdf, pristupljeno 7. oktobra 2015. godine.

156 Izveštaj sa sudjenja od 25. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Gradiska-Izvestaj_sa_sudjenja_25.09.2015.pdf, pristupljeno 8. novembra 2015. godine.

već sedeli Nebojša Prčić i Predrag Sladojević i “nekuda se odvezli”. Dokazni postupak će se nastaviti ispitivanjem svedoka.

Nalazi FHP-a

i. Neadekvatan činjenični opis

TRZ u optužnici nije dalo adekvatan činjenični opis dela, što predstavlja ključni element optužnice.¹⁵⁷ Naime, iz činjeničnog opisa dela koje se optuženom stavlja na teret, kao i iz obrazloženja optužnice, nije moguće utvrditi tačno vreme izvršenja dela, način njegovog izvršenja, kao ni uzročno-posledičnu vezu između radnji optuženog i smrti oštećenog, jer TRZ za to nije ponudilo ubedljive dokaze. Naime, jedini definitivni zaključci koji proizilaze iz obrazloženja optužnice jesu da je oštećeni poslednji put viđen živ sa optuženim 2. septembra 1992. godine u Bok Jankovcu u blizini gradske deponije, kao i da je nestali oštećeni 1999. godine proglašen umrlim.

Samo svedok R.R. navodi da je na obali reke Save, zajedno sa svedocima M.N., R.S., R.Đ. i B.B. našao leš muškarca i prepoznao pokojnog Višticu. Međutim, nema drugih bitnih detalja u njegovoj izjavi. Na primer, u optužnici nije navedeno da li je svedok uočio detalje koji bi ukazivali na to da se radi o nasilnoj smrti. Ovaj svedok navodi da je M.N., pre nego što je prišao lešu, iz vozila uzeo kanister, da bi u jednom trenutku video dim, pa misli da su M.N. i R.S. zapalili leš, ali paljenje nije video.

48

S druge strane, svedok M.N. navodi da nema nikakvih saznanja o lešu, svedok B.B. da se ničega ne seća, a svedok R.Đ. potvrđuje da je jednog dana video sa udaljenosti od tridesetak metara muški leš i da su tada pored njega bili R.R., M.N., R.S. i B.B.

Dokazi izneseni u obrazloženju optužnice ne ukazuju na uverljiv način da je upravo optuženi ubio oštećenog Višticu. Takođe, sem izjave svedoka R.R. da je, videvši leš, prepoznao oštećenog, drugih dokaza o njegovom identitetu nema. Nema dokaza ni na koji način je oštećeni stradao, pa je nejasan i uzrok njegove smrti. Iako nije neophodno u optužnici davati detaljan činjenični opis krivičnog dela, ZKP obavezuje tužioca da predstavi činjenični opis na kom zasniva svoju opravdanu sumnju da je određeno lice izvršilo krivično delo, što u ovom slučaju nije učinjeno.¹⁵⁸

ii. Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemeđunarodni oružani sukob, bez ponuđenog obrazloženja za ovaku kvalifikaciju, već navodeći samo da je to “opštepoznata činjenica”. S druge strane, TRZ je u jednom drugom predmetu (predmet *Tuzlanska kolona*), koji se odnosi na

157 ZKP, član 332 stav 2.

158 ZKP, član 331 stav 1; član 332 stav 1 tačka 6.

oružani sukob u BiH i na isti vremenski period, ovaj sukob okvalifikovalo kao međunarodni¹⁵⁹, dok je MKSJ, isto tako, u nizu predmeta oružani sukob u BiH okarakterisao kao međunarodni¹⁶⁰ (videti opšti nalaz 7).

---

¹⁵⁹ Precizirana optužnica TRZ od 18. septembra 2009. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optu%C5%BEnica.pdf>

¹⁶⁰ Videti npr. Presuda Pretresnog veća MKTJ u predmetu *Jelisić* (IT -95-10) para. 43; Presuda Žalbenog veća MKTJ u predmetu *Tadić* (IT-94-1-A) para. 48 i 162; Presuda Žalbenog veća u predmetu *Čelebići* (IT-96-21-A) para. 33. i 34; Presuda Pretresnog veća u predmetu *Blaškić* (IT-95-14-T) para. 123.

VI. Predmet *Bosanski Petrovac*¹⁶¹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)

Datum podizanja optužnice: 6. avgust 2012. godine

Datum početka suđenja: 13. novembar 2012. godine

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Okrivljeni: Nedeljko Sovilj i Rajko Vekić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Dragan Mirković (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić (članica veća) sudija Bojan Mišić (član veća)
-------------------------	--

50

Broj optuženih: 2 Rang optuženih: nižerangirani - bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 12	Broj sudečih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 6
---	---

Ključni događaji iz izveštajnog perioda:

Glavni pretres u ponovljenom postupku

¹⁶¹ Predmet *Bosanski Petrovac*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski_petrovac.html. Ovaj predmet je putem Međunarodne pravne pomoći dostavljen TRZ-u iz Kantonalnog suda u Bihaću.

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se terete da su 21. decembra 1992. godine, kao pripadnici VRS, u blizini zaseoka Jazbine (opština Bosanski Petrovac, BiH), zaustavili civile Milu Vukelića i Mehmeda Hrkića, nakon čega su Mili Vukeliću naredili da nastavi kretanje, a Mehmeda Hrkića odveli u obližnju šumu zvanu "Osoje" i ubili, ispalivši u njega najmanje tri hica.¹⁶²

Odbrana optuženih

Optuženi su negirali izvršenje dela. Oni su tvrdili da jesu kritičnog dana sreli Milu Vukelića i Mehmeda Hrkića, ali da su ih samo pozdravili i nastavili svojim putem.

Prvostepena presuda

Viši sud je 11. marta 2013. godine doneo presudu kojom je optužene **oglasio krivim i osudio ih na kazne zatvora u trajanju od po osam godina**.¹⁶³ Presudom su potvrđeni svi navodi optužnice.

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda¹⁶⁴ je 20. decembra 2013. godine donelo Rešenje kojim je uvažio žalbe branilaca, **ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду на поновно судење**.¹⁶⁵ Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud nije dao jasne zaključke o odlučujućim činjenicama. Prvostepeni sud je utvrdio činjenično stanje na osnovu iskaza svedoka Jelke Plečaš i Mile Vukelića, te obdupcionog zapisnika. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je naložilo da se u ponovljenom postupku, u cilju pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja, ponovo ispita svedok Mile Vukelić, po mogućnosti neposredno na glavnom pretresu, te suoči sa okrivljenima, obzirom da je bio ispitan putem video-konferencijske veze sa sudom BiH. Takođe, da se u svojstvu svedoka ispita i njegova supruga, te da se obavi balističko veštačenje, kako bi veštak objasnio da li se na osnovu navoda u obdupcionom zapisniku može utvrditi da li su povrede oštećenom

51

¹⁶² Optužnica TRZ broj KTO 3/12 od 6. avgusta 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/11/Optuznica-Sovilj-i-Vekic.pdf>, pristupljeno 16. oktobra 2015. godine.

¹⁶³ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bosanski Petrovac K.Po2 6/12 od 11 marta 2013.* godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Nedjeljko-Sovilj-i-Rajko-Vekic-Presuda-11.03.2013..pdf>, pristupljeno 7. aprila 2015. godine.

¹⁶⁴ Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

¹⁶⁵ Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu, broj predmeta Kž1 Po2 5/13 od 20. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/bosanski_petrovac_drugostepena_odeлука.pdf, pristupljeno 7. aprila 2015. godine.

nanete rafalnom paljbom ili pojedinačnim hicima, imajući u vidu da je svedok Jelka Plećaš izjavila da je u razmaku čula dva pucnja, a da je u obdukcionom zapisniku navedeno da su oštećenom povrede nanete rafalnim oružjem.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Ponovljeni prvostepeni postupak

U toku 2014. godine trebalo je da počne ponovljeni postupak, ali se zakazani glavni pretres, u maju mesecu 2014. godine, nije mogao održati zbog odsutnosti, iz zdravstvenih razloga, jednog člana veća. Kasnije održavanje glavnog pretresa bilo je onemogućeno zbog štrajka advokata.

Tokom 2015. godine, pred sudom su ispitani veštaci medicinske i balističke struke čiji je zadatak bio da utvrde kako su i čime nanesene povrede koje je zadobio oštećeni Hrkić i šta je bio uzrok njegove smrti. Na osnovu raspoložive dokumentacije, kao što su zapisnik o uviđaju i obdukcioni zapisnik, koje su veštaci ocenili kao veoma šture, površne i nestručne, nije se mogao utvrditi način povređivanja oštećenog i uzrok njegove smrti. Takođe nije bilo moguće utvrditi da li su povrede nanete jednim ili sa više projektila, da li se radi o ustrelnim ili prostrelnim povredama, kao ni da li su one nastale usled dejstva pojedinačne ili rafalne paljbe.¹⁶⁶

Ponovo su ispitani svedoci Jelka Plećaš i Mile Vukelić¹⁶⁷, koji su ostali pri ranije datim iskazima. Svedok Vukelić je u ranijem iskazu naveo da je kritičnog dana, iz kuće porodice Plećaš zajedno sa Mehmedom Hrkićem krenuo svojoj kući. Usput su ih sreli optuženi koji su bili naoružani i njemu naredili da nastavi ka svojoj kući, dok su pokojnog Bukvića zadržali. Nakon dva sata, optuženi su došli kod njega kući i rekli da su ubili Mehmeda. Jedan komšija, čije ime nije naveo, pričao mu je da zna ko je ubio Mehmeda, dok mu je komšinica Jelka Plećaš pričala da su se okrivljeni ovim ubistvom hvalili po selu. Prilikom ponovnog ispitivanja, svedok je naveo da je Milorad Kolundžija taj komšija koji mu je pričao o ubistvu Mehmeda.

Svedokinja Jelka Plećaš je u prethodnom iskazu potvrdila da je kritičnog dana Mile Vukelić zajedno sa Hrkićem napustio njihovu kuću, te da ju je ubrzano nakon njihovog odlaska pozvala svekrva i rekla da je čula pucanj i Mehmeda kako zove u pomoć i viče "Ne, pustite me", nakon čega je i ona čula dva pucnja. Pirlkom ponovnog svedočenja negirala je da je svedoku Vukeliću rekla da se po selu priča kako su okrivljeni ubili Mehmeda Hrkića.

Ispitan je i svedok Mahmut Hrkić¹⁶⁸, sin ubijenog Mehmeda Hrkića, koji o stradanju oca nije imao neposrednih saznanja. Takođe je ispitana i svedok Milorad Kolundžija, koji je svojim iskazom negirao

¹⁶⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 205. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/27.01.2015.pdf>, pristupljeno 30. novembra 2015. godine.

¹⁶⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/30.04.2015.pdf>, pristupljeno 30. novembra 2015. godine.

¹⁶⁸ *Ibid.*

deo iskaza ključnog svedoka optužbe Mile Vukelića, odnosno da ima neposrednih saznanja o ubistvu Mehmeda Hrkića.

Nalazi FHP-a

i. Površan prvostepeni postupak

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je opravdano ukinulo prvostepenu presudu, ocenivši da prvostepeni sud nije dao jasne zaključke o odlučujućim činjenicama, kao što su motivi za izvršenje krivičnog dela, te da su razlozi kojima se sud rukovodio prilikom donošenja presude neprihvatljivi s obzirom na to da činjenično stanje nije u potpunosti rasvetljeno.

Na primer, samo na osnovu izjave svedoka Jelke Plećaš, koja je izjavila kako je od svekrve čula da pokojni Mehmed više "Ne, pustite me", prvostepeni sud je zaključio da je tada u njegovoј blizini bilo više lica koja su pucala u njega, i da su to upravo optuženi. Takođe, prvostepeni sud je smatrao da je mogući motiv za izvršenje ovog krivičnog dela osveta, i to je ustanovio na osnovu dela iskaza svedoka Vukelića u kojem navodi da je par dana pre ubistva poginuo Zoran Škorić, vršnjak okriviljenih, i da su optuženi "bili ljuti zbog toga".¹⁶⁹ Međutim, ovu činjenicu sud ni na koji način nije proveravao, a tokom žalbenog postupka odbrana je dostavila dokaz da je Zoran Škorić stradao nakon krivičnog dela za koje se optuženi terete.

Nesumnjivo je da TRZ sudu nije priložilo uverljive dokaze. Međutim, sud je na osnovu svojih zakonskih ovlašćenja mogao sam da izvodi dokaze za koje smatra da ih je neophodno izvesti kako bi se predmet dokazivanja svestrano raspravio.¹⁷⁰ Detaljnju analizu prvostepene presude FHP je dao u svom Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.¹⁷¹

53

ii. Neubedljivi dokazi TRZ

Tokom ponovljenog postupka prvostepeni sud je postupao po nalozima Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda – ispitao je ponovo svedoke Milu Vukelić i Jelku Plećaš i suočio ih. Takođe je obavljen i sudska-medicinsko i balističko veštačenje, te ispitao svedok Milorad Kolundžija na kojeg je ukazao svedok Mile Vukelić. Nakon do sada izvedenih dokaza, opravdano se može posumnjati da TRZ ne raspolaže dovoljno uverljivim dokazima na osnovu kojih bi se van svake sumnje moglo zaključiti da su optuženi izvršili krivično delo za koje se terete. Iskaz ključnog svedoka optužbe, Mleta

¹⁶⁹ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bosanski Petrovac K.Po2 6/12* od 11 marta 2013. godine, str. 10, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Nedjeljko-Sovilj-i-Rajko-Vekic-Presuda-11.03.2013.pdf>, pristupljeno 21. decembra 2015. godine.

¹⁷⁰ ZKP, čl. 15 st. 3.

¹⁷¹ Videti u: Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini (Beograd: FHP 2014), str. 50-53, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 9. septembra 2015. godine.

Vukelića, na kojem je u velikoj meri bila zasnovana i prvostepena presuda, diskreditovan je detaljnim iskazom svedoka Jelke Plečaš i Milorada Kolundžije. Svedok Jelka Plečaš je kategorički demantovala navode svedoka Vukelića da su ona i njen suprug ovom svedoku rekli da se po selu priča kako su optuženi ubili oštećenog Hrkića. Svedok Kolundžija, za koga je Vukelić tvrdio da mu je pričao kako zna da su okriviljeni ubili oštećenog¹⁷², negirao je te navode, međutim je naveo da mu je upravo svedok Vukelić svojevremeno rekao da će ga predložiti za svedoka jer ga navodno terete za ubistvo oštećenog Hrkića.¹⁷³ Navodi svedoka Vukelića da je čuo gde se priča kako su okriviljeni ubili oštećenog Hrkića zbog osvete njihovog saborca, pokojnog Zorana Škorića, koji je dan ranije sahranjen, a što je uzeto kao motiv ubistva, demantovani su izvodom iz matične knjige umrlih koji je u međuvremenu dostavljen, a iz kojeg je vidljivo da je Zoran Škorić preminuo 28. janura 1993. godine, znatno nakon kritičnog događaja. Nalaz veštaka medicinske struke i balističara nije direktno potvrđio navode optužnice da su okriviljeni u oštećenog ispalili najmanje tri hica i na taj način mu naneli smrtonosne povrede, imajući u vidu da se veštačenjem nije moglo utvrditi na koji način su oštećenom nanete povrede, kao ni uzrok smrti.

---

172 Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2015. godine, str. 16, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/30.04.2015.pdf>, pristupljeno 30. novembra 2015. godine.

173 Izveštaj sa sudenja od 25. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Bosanski_Petrovac-Ponovljeni_postupak-Izvestaj_sa_sudjenja_25.11.2015.pdf, pristupljeno 22. decembra 2015. godine.

VII. Predmet Ćuška¹⁷⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 10. septembar 2010. godine	
Datum početka suđenja : 20. decembar 2010. godine	
Postupajući tužilac: Dragoljub Stanković	
Optuženi: Toplica Miladinović, Milojko Nikolić, Dejan Bulatović, Abdulah Sokić, Srećko Popović, Siniša Mišić, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Veljko Korićanin, Vladan Krstović, Lazar Pavlović i Milan Ivanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća)
	sudija Vinka Beraha Nikićević (članica veća)
	sudija Vera Vukotić (članica veća)
Broj optuženih: 12	
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 12
Broj žrtava: 141	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 116	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom postupku	

¹⁷⁴ Predmet Ćuška, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/cuska.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženima se stavlja na teret da su, kao pripadnici 177. vojno-teritorijalnog odreda (177. VTO), u selima Ljubenić, Ćuška, Pavljane i Zahać (opština Peć, Kosovo) vršili raseljavanje civilnog stanovništva albanske nacionalnosti. Tako su tokom aprila i maja 1999. godine u navedenim selima lišili života najmanje 121 civila, na stotine civila opljačkali i proterali za Albaniju, a više desetina kuća zapalili.¹⁷⁵

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Prvostepena presuda

Sudsko veće Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu¹⁷⁶ donealo je 11. februara 2014. godine presudu kojom su devetorica optuženih oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od dve do dvadeset godina, dok su dvojica optuženih – Radoslav Brnović i Veljko Korićanin – oslobođeni od optužbe.¹⁷⁷

56

U svojoj presudi sud je oglasio krivim optuženog Toplicu Miladinovića, komandanta 177. VTO Peć, za izdavanje naredbe pokojnom Nebojši Miniću, komandiru Interventnog voda 177. VTO Peć, da izvrši napad na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i raseljavanje ovog stanovništva, iako je znao da će pripadnici jedinice uništavati i pljačkati civilnu imovinu i ubijati civile, što su oni i činili. O svemu ovome je imao neposredna saznanja jer se za vreme napada na selo Ljubenić nalazio u samom ulazu u selo, a za vreme napada na sela Ćuška, Pavljane i Zahać bio u stalnom kontaktu sa pripadnicima svoje jedinice putem radio-veze sa pokojnim Nebojšom Minićem, zvanim Mrvi, komandantom jedinice „Šakali“. Tako su optuženi, pod komandom pokojnog Nebojše Minića, u Ljubeniću 1. aprila 1999. godine ubili najmanje 42 civila i naneli teške telesne povrede u vidu prostrelnih rana jedanaestorici oštećenih; u selu Ćuška 14. maja 1999. godine ubili najmanje 41 civila; u selu Pavljane 14. maja 1999. godine ubili 10 civila, nakon čega su kuće i posmrtni ostaci

¹⁷⁵ Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Cuska/Optuznice/I%20Cuska%20%28Toplica%20Miladinovic%20i%20dr%29-optuznica, pristupljeno 4. decembra 2015. godine. Prva optužnica protiv okriviljenih zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva podignuta je 10.09.2010. godine, a TRZ je više puta tokom glavnog pretresa menjalo ovu optužnicu, tako što je odustalo od krivičnog gonjenja nekih optuženih, optuživalo nova lica i stavljalо nova dela optuženima na teret. Detaljnije o izmenama optužnice u: Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini (Beograd: FHP, 2013), str 15, 16 i 17.

¹⁷⁶ Sudsko veće Odeljenja za ratne zločine: Snežana Nikolić Garotić (predsednica veća), sudije Vinka Beraha Nikićević i Rastko Popović (članovi veća).

¹⁷⁷ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/prvostepena_presuda_Cuska.pdf, pristupljeno 4. decembra 2015. godine.

ubijenih civila zapaljeni. U ovom napadu je trinaestogodišnja G.N. silovana. Takođe, sudsko veće je utvrdilo da je u napadu na selo Zahać 14. maja 1999. godine lišeno života 20 civila. U napadima na sva ova sela uništена je i opljačkana imovina velikih razmara.

Sudsko veće je oslobodilo odgovornosti Radoslava Brnovića i Veljka Korićanina za sve radnje koje su im optužnicom stavljene na teret zbog nedostatka dokaza.

U odnosu na optuženog Toplicu Miladinovića, od olakšavajućih okolnosti sud je cenio životnu dob, teške ekonomске prilike, okolnost da mu je tokom postupka preminula tašta zbog čega su njegove porodične prilike postale složenije, kao i činjenicu da je otac četvoro dece. Takođe, sud je cenio i njegovo mesto u vojnoj hijerarhiji na Kosovu tokom rata 1999. godine, jer je u pitanju oficir nižeg ranga (poručnik) u odnosu na oficire koji su komandovali jedinicom kojoj je 177. VTO bio potčinjen, kao i činjenicu da su tadašnjim vojnobezbednosnim strukturama makar bili poznati događaji koji su predmet postupka, te da ih nisu istražili.

Gotovo svim optuženima su kao olakšavajuće okolnosti cenjene teške ekonomске i porodične prilike – da imaju više dece, odnosno da nemaju porodicu i srodnike. Od otežavajućih je cenjena ranija osudivanost, ophodenje prema oštećenima tokom postupka¹⁷⁸ i poznavanje pravila ratovanja. U odnosu na sve optužene sud je posebno cenio veliki broj ubijenih civila, životno doba ubijenih, među kojima je bilo kako staraca od preko 89 godina, tako i nepokretnih osoba, kao i činjenicu da su u pojedinim porodicama ubijeni svi muškarci. Takođe, prilikom odmeravanja kazni cenjena je i činjenica da je prilikom izvršenja dela pljačkano stanovništvo.

57

Na kraju, sud je posebno cenio činjenicu da su tela ubijenih zapaljena i da se neke žrtve i dalje vode kao nestale.

Prilikom odmeravanja kazne optuženima Slaviši Kastratoviću i Bobanu Bogićeviću, sud je našao da ima mesta ublažavanju kazne ispod zakonom predviđenog minimuma.

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je 26. februara 2015. godine donelo Rešenje kojim je uvažio žalbe svih branilaca, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka jer je „izreka presude nerazumljiva i protivrečna samoj sebi” i zato što nisu dati razlozi o odlučujućim činjenicama, a oni koji su dati su nejasni i u znatnoj meri protivrečni.

¹⁷⁸ Kao otežavajuće okolnosti na strani Srećka Popovića sud je posebno cenio njegov odnos prema žrtvama i nastupelim posledicama, jer je tokom postupka u više navrata oštećenima postavljao neprijatna pitanja i iznosio neumesne primedbe, pa je tako oštećenom Hadži Čeku, nakon što je ovaj govorio da mu je poginuo sin, rekao: “U Ljodu sam bio, možda sam mu baš ja sina ‘skinuo’ i ne žalim.”

Takođe je našao da ni činjenično stanje nije potpuno utvrđeno.¹⁷⁹

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak je počeo 8. juna 2015. godine. Krivični postupak je razdvojen u odnosu na okriviljenog Ranka Momića jer je u bekstvu i nije dostupan državnim organima. Takođe, sud je doneo rešenje da se sa ovim postupkom spoji postupak koji se vodio protiv okriviljenih bivših pripadnika policije Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića i Milana Ivanovića u predmetu *Ljubenić*, koji su optužnicom TRZ terećeni da su sa ostalim okriviljenim dana 1. aprila 1999. godine učestvovali u inkriminisanim događajima u selu Ljubenić.¹⁸⁰

Svedočio je zaštićeni svedok Zoran Rašković, koji je naveo da su optuženi Krstović i Ivanović kritičnog dana bili u selu Ljubenić, dok za optuženog Pavlovića nije siguran. Rašković je u potpunosti ostao kod svih iskaza koje je prethodno dao tokom ovog postupka. On je opisao napad na selo Ljubenić i naveo da je tom prilikom streljano između 60 i 100 muškaraca – civila albanske nacionalnosti. Istakao je da je komandant jedinice “Šakali” izdao naredbu da se iz grupe okupljenih meštana sela Ljubenić izdvoje svi muškarci stariji od 12 godina, koji su potom streljani.¹⁸¹

Nalazi FHP-a

58

i. Nepotpuna optužnica TRZ-a

Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske

Brojni dokazi izvedeni od početka suđenja u ovom predmetu upućuju i na odgovornost određenih lica koja nisu obuhvaćena optužnicom, a nalazila su se na hijerarhijski višim pozicijama u VJ u kritičnom periodu.

O tome je govorila, prilikom objave presude, i predsednica veća, koja je naglasila: „...pravila vojne hijerarhije nalažu da se zaključi da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića, međutim, bavili smo se onim što je stavljeno na teret ovde optuženima.“ To je potvrdio i sam tužilac u završnoj reči: „...na kom nivou je to sve organizованo nije utvrđeno i nije predmet ovog postupka...“

Pomak u smjeru utvrđivanja odgovornosti i drugih lica koji su se nalazila u vojnoj hijerarhiji u vezi sa zločinima obuhvaćenim optužnicom u predmetu *Ćuška*, predstavlja i odluka TRZ iz avgusta 2014.

¹⁷⁹ Rešenje Odjeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Resenje_Apelacionog_suda_26_02_2015.pdf, pristupljeno 4. decembra 2015. godine.

¹⁸⁰ Optužnica TRZ broj KTO 8/13 od 7. aprila 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Optuznica_za_Krstovic,Lazarevic_i_Ivanovic_7.4.2014.pdf

¹⁸¹ Izveštaj sa suđenja od 23. novembra 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Cuska-glavni_pretres-23.11.2015.pdf

godine da pokrene istragu protiv komandanta 125. motorizovane brigade VJ Dragana Živanovića, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazila ova sela [videti opšti nalaz 1]. U vreme pisanja ovog izveštaja, istraga je još uvek u toku.

Nerasvetljena uloga MUP-a

U predmetu je ostala nerasvetljena i uloga pripadnika MUP-a u organizovanju, izvršenju i prikrivanju zločina za koje je utvrđena odgovornost optuženih. O ulozi policijskih snaga tokom dokaznog postupka govorilo je više svedoka, kao i pojedini okrivljeni u svojim odbranama.¹⁸² Isto tako, u dokaznom postupku izvršen je uvid u ratni dnevnik Vojnog odseka Peć, u kojem je bilo upisa koji se odnose na 177. VTO. U jednom od ovih upisa navodi se da su 177. VTO bile pridodate dve čete MUP-a. Pored toga, više oštećenih, ali i optuženi, u svojim svedočenjima su istakli da je prilikom izvršenja zločina, pored vojnika, u njihovom selu bio prisutan i veći broj policajaca. To je prilikom objavljivanja presude naglasila i predsednica veća, ističući: "Sud je siguran i ubeđen da oštećeni prave razliku između plave i zelene uniforme, a oni kažu da je tamo bilo još nekog drugog..."

ii. Zaštita svedoka

Iskaz zaštićenog svedoka Zorana Raškovića predstavlja jedno od najupečatljivijih svedočenja koja su data pred Odelenjem za ratne zločine, u svim do sada sprovedenim postupcima. Pored velikog doprinosa utvrđivanju činjeničnog stanja, njegovo svedočenje je posebno značajno zbog ukazivanja na jedan od glavnih problema svih suđenja za ratne zločine u Srbiji, a to je neefikasna zaštita svedoka-insajdera, tj. bivših ili aktivnih pripadnika snaga bezbednosti. Rašković je više puta tokom prvog suđenja u ovom predmetu javno ukazivao na nedostatke programa zaštite svedoka¹⁸³ i na pretnje kojima je izložen, uključujući i od policajaca zaduženih za njegovu bezbednost.¹⁸⁴ Tokom svedočenja u ponovljenom postupku istakao je da se ti problemi nastavljaju, navodeći da ne može da izvadi ličnu kartu i da mu to onemogućava normalan život.¹⁸⁵ Detaljnu analizu ovog problema FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za 2011. godinu¹⁸⁶ i Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.¹⁸⁷

U ovom postupku su takođe prvi put primjenjeni instituti posebno osetljivog svedoka i sporazuma o svedočenju okrivljenog, uvedeni novim ZKP-om.¹⁸⁸ Detaljnu analizu primene ovih instituta u ovom

¹⁸² Svedoci Miličko Janković, Marko Vukotić i Zoran Rašković, kao i optuženi Toplica Miladinović, Srećko Popović i Radoslav Brnović.

¹⁸³ "Pretnje iz policije, poniženja iz Tužilaštva", E novine, 4. februar 2012. godine: <http://www.e-novine.com/mobile/srbija/srbijatema/58452-Pretnje-policije-ponjenja-Tulatva.html>, pristupljeno dana 12. januara 2016. godine.

¹⁸⁴ Transkript suđenja u predmetu Čuška, 25. januar 2012. godine, dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/35-25.01.2012.pdf>, pristupljeno dana 12. januara 2016. godine.

¹⁸⁵ Izveštaj sa suđenja od 23. novembra 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Cuska-glavni_pretres-23.11.2015.pdf

¹⁸⁶ Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2011. godini, (Beograd: FHP, 2012), str 99, 100 i 101.

¹⁸⁷ Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine, str 70.

¹⁸⁸ ZKP, članovi 103 i 104.

predmetu FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za 2013. godinu i u Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.¹⁸⁹

iii. Advokati sa Kosova

Tokom postupka, branioci optuženih su postavili pitanje statusa advokata Mustafe Radoniqija, punomoćnika oštećenih, koji je upisan u Advokatsku komoru Kosova, ističući da sa stanovišta Statuta Advokatske komore Srbije (AKS), on ne može zastupati u ovom postupku. Sud je prilikom odlučivanja utvrdio da prema Statutu AKS, advokati koji nisu upisani u imenike AKS mogu zastupati pred sudovima u Srbiji jedino ako se upišu u imenik advokata stranih državljana. Imajući u vidu trenutni status Kosova i činjenicu da ga državni organi Srbije ne tretiraju kao stranu državu, sud je zaključio da ni AKS ne može smatrati da su advokati sa Kosova stranci. Uvažavajući trenutne specifične okolnosti, kao i činjenicu da Advokatska komora Kosova nije više u sastavu AKS, sud je našao da treba poći od faktičkog stanja, uz obezbeđivanje najbolje moguće zaštite za zastupanu stranu, te je advokatu dozvolio zastupanje.

Ovakvo rešenje suda je zakonito i pravično, i doneto je u interesu oštećenih. Međutim, po ovom pitanju praksa sudske veća odeljenja za ratne zločine nije jedinstvena (videti predmet *Trnje*).

iv. Osobito olakšavajuće okolnosti

Prilikom odmeravanja kazne optuženima Slaviši Kastratoviću i Bobanu Bogićeviću, sud je našao da ima mesta ublažavanju kazne ispod zakonom predviđenog minimuma od pet godina. FHP smatra da utvrđene okolnosti kod navedene dvojice optuženih nemaju snagu osobito olakšavajućih, a što je neophodan preduslov da bi se izrekla kazna ispod zakonom predviđenog minimuma. Naime, sud je utvrdio da za dvojicu optuženih "nije utvrđeno da su pokazali surovost".¹⁹⁰ **Činjenica da optuženi prilikom izvršenja dela nisu pokazali surovost, ne može se ceniti kao olakšavajuća.** Uobičajeni način izvršenja krivičnog dela ne podrazumeva surovost da bi se njeno odsustvo cenilo kao olakšavajuće. Zbog toga, ispoljena surovost tokom preduzimanja radnji izvršenja krivičnog dela, može imati značaj jedino kao otežavajuća okolnost, dok njeno odsustvo nikako nije olakšavajuća okolnost. Isto tako, nejasno je zašto je činjenica da je optuženi Boban Bogićević opisan kao "miran i neupadljiv"¹⁹¹ tokom izvršenja zločina, cenjena kao olakšavajuća. Posebno neprikladnim se doima stanovište suda da kao olakšavajuću okolnost utvrdi postojanje požrtvovanosti i nesebičnosti kao "moralne osobine"¹⁹² optuženom Slaviši Kastratoviću, koji je oglašen krivim za izvršenje ovako teškog krivičnog dela.

¹⁸⁹ FHP, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini, str. 11-12; Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine, str. 63-64.

¹⁹⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine, str. 257, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/prvostepena_presuda_Cuska.pdf, pristupljeno 4. decembra 2015. godine.

¹⁹¹ *Ibid.*

¹⁹² *Ibid*, str. 254.

v. Apelacioni sud tendencioznim tumačenjem izvedenih dokaza dovodi u pitanje ulogu vojske u zločinu

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je u svom rešenju usvojilo žalbu branioca okrivljenog Toplice Miladinovića, kojom je osporeno činjenično stanje na osnovu kog je utvrđeno da je Miladinović izdao naređenje za napad na civilno stanovništvo. Prema nalazu Apelacionog suda, zaključak da je Miladinović izdao predmetno naređenje se zasniva na iskazima svedoka koji su imali samo posredna saznanja, kao i na ratnom dnevniku 177. VTO Peć čiju je autentičnost Apelacioni sud ocenio kao spornu.

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda međutim nije osporilo da je navodnu Miladinovićevu naredbu pokojni Nebojša Minić preneo na sledeći način: „Momci, spremite se, za 10 minuta krećemo, radi se o selu Ćuška, treba da idemo da čeramo Nemce, pale se kuće, cepaju se dokumenta i sve ostalo što je potrebno.“ Takođe, Apelacioni sud nije izneo alternativni zaključak da je npr. Minić, dok je izlazio sa sastanka sa Miladinovićem, sâm smislio naredbu kakvu je preneo. Uprkos tome, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je dovelo u pitanje sadržinu navodnog naređenja koje je na ovaj način preneto, navodeći: „Nejasno je kako je prvostepeni sud sa dovoljnim stepenom uverenja utvrdio da su se te naredbe odnosile na izvršenje napada na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i njegovo raseljavanje u označenim selima, isključivši mogućnost da su se naredbe odnosile na legitimnu vojnu akciju usmerenu prema pripadnicima suprotne strane u oružanom sukobu, odnosno radi eventualnog otkrivanja pripadnika OVK i oduzimanja naoružanja.“¹⁹³

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda se međutim nije osvrnulo na nalaz prvostepenog suda da u navedenim selima nije bila prisutna OVK, čime je tumačenje Apelacionog suda o mogućem značenju pomenute naredbe ostalo potpuno neutemeljeno. Najzad, sugestija suda da se paljenje kuća i cepanje dokumenata može interpretirati i kao poziv na legitimnu vojnu akciju, predstavlja tendencioznu interpretaciju utvrđenih činjenica, posebno imajući u vidu da postoji niz sudske presude koje su utvrdile da je upravo ovo bio *modus operandi* srpskih snaga tokom rata na Kosovu.

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je takođe osporilo nalaz prvostepenog suda da je Toplica Miladinović imao neposredna saznanja o zločinu, jer se za vreme napada na selo Ljubenić nalazio na samom ulazu u selo. Ovakav zaključak Apelacioni sud je zasnovao na dva nalaza. Prvo, da iskaz svedoka koji govori o Miladinovićevom prisustvu nije potkrepljen drugim dokazima. Drugo, „da prisustvo okrivljenog Toplice Miladinovića na ulazu u selo Ljubenić nije primetio ni neko od oštećenih žena, dece i staraca saslušanih u ovom postupku, koji su bili primorani da napuste selo i stoga prođu kroz ulaz u selo, niti su primetili da je u napadu na selo učestvovao neko sa višim činom od pokojnog Minića [...]“¹⁹⁴ FHP smatra da davanje odlučujućeg značaja sposobnosti žrtava da primete detalje

193 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine, str. 9, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Resenje_Apelacionog_suda_26_02_2015.pdf, pristupljeno 4. decembra 2015. godine.

194 *Ibid.*

poput njima nepoznate osobe na ulasku u selo i njenog čina, u trenucima kada pokušavaju da spasu svoje živote, predstavlja svojevrsno prebacivanje tereta dokazivanja na žrtve i dodatnu traumu za njih, ali i još jedan dokaz tendencioznog zaključivanja Apelacionog suda.

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je ukazalo i da prvostepeni sud nije sa „nesumnjivom sigurnošću utvrdio formacijsku strukturu 177. VTO Peć“¹⁹⁵ i da stoga ostaje nejasno da li je interventni vod 177. VTO uopšte postojao, da li je Miladinović njime komandovao i da li je uopšte bio ovlašćen da izdaje naređenja za vojne akcije.¹⁹⁶ „Nejasnoće“ na koje Apelacioni sud ukazuje su problematične iz više razloga. Naime, za utvrđivanje Miladinovićeve krivične odgovornosti nije ni od kakvog značaja da li je naređenje izdao Interventnom vodu 177. VTO ili naoružanoj grupi drugog imena. Međutim, sugerisanjem da postojanje Interventnog voda nije utvrđeno navodi se na zaključak da su zločine u Ljubeniću, Ćuškoj, Pavljanu i Zahaću počinile neformalne naoružane jedinice, odnosno da ih nisu počinile zvanične snage, iako je njihova pripadnost VJ nesumnjivo utvrđena u prvostepenom postupku. Osporavanje Miladinovićevog komandnog položaja i ovlašćenja za izdavanje naređenja takođe nije od značaja za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti, jer naređenje kao oblik krivične odgovornosti za ratni zločin ne zahteva i zvanični kapacitet za takvo delovanje.

---

195 *Ibid*, str. 11.

196 *Ibid*, str. 11-12.

VIII. Predmet *Lovas*¹⁹⁷

PREGLED PREDMETA
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)
Datum podizanja optužnice: 28. novembar 2008. godine
Datum početka suđenja: 17. april 2008. godine
Postupajući tužilac: Dušan Knežević
Optuženi: Milan Devčić, Željko Krnjajić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović, Petronije Stevanović i Zoran Kosijer
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Bojan Mišić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić (članica veća) sudija Dragan Mirković (član veća)	63
-------------------------	--	----

Broj optuženih: 10 Rang optuženih: niže i srednje rangirani Broj žrtava: 54 Broj ispitanih svedoka: 193	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 14 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
--	--

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres u ponovljenom postupku
---

¹⁹⁷ Predmet *Lovas*, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/lovash.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Izmenjenom optužnicom¹⁹⁸ optuženi se terete da su tokom oktobra i novembra 1991. godine u mestu Lovas (Republika Hrvatska) izvršili napad na civilno stanovništvo, prema njima nečovečno postupali, mučili ih, telesno povredivali i ubijali, što je imalo za posledicu smrt ukupno 42 civila, dok je 12 civila zadobilo teške i lake telesne povrede. Optužnica obuhvata i dogadjaj od 18. oktobra 1991. godine kada su pojedini optuženi, koristeći ih kao živi štit, primorali 50 hrvatskih civila da koračaju preko minskog polja, usled čega je 19 civila stradalo, a 12 ranjeno.

Optuženi su pripadnici samostalno uspostavljene lokalne civilno-vojne vlasti (Devetak, Devčić i Radojčić); pripadnici Teritorijalne odbrane (TO) Valjevo čije su jedinice potčinjavanjem ušle u sastav Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade (2. pgmbr) JNA (M. Dimitrijević, Perić, Vlajković i Josipović), pripadnici dobrovoljačke grupe "Dušan Silni" (Stevanović, Nikolajidis, Bačić, Kosijer, J. Dimitrijević i Stojanović), kao i komandir Stanice milicije (SM) Tovarnik Željko Krnjajić.

Prvobitnom optužnicom od 28. novembra 2008. godine¹⁹⁹ bilo je optuženo 14 lica²⁰⁰ i obuhvaćeno 69 smrtno stradalih žrtava.

64

Izmenjenom optužnicom od 28. decembra 2011. godine, broj smrtno stradalih civila smanjen je sa 69 na 44.²⁰¹ Tokom trajanja postupka preminula su trojica okrivljenih²⁰², a u odnosu na jednog od okrivljenih²⁰³ postupak je razdvojen iz zdravstvenih razloga.

Prvostepena presuda

Odeljenje Višeg suda²⁰⁴ donelo je 26. juna 2012. godine presudu kojom je sve optužene oglasilo krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u saizvršilaštvu, i osudilo ih na kazne

¹⁹⁸ Optužnica TRZ broj KTRZ 7/07 od 1. decembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Izmenjena_optuznica_01.12.2015.pdf, pristupljeno 8. februara 2016. godine.

¹⁹⁹ Optužnica TRZ broj KTRZ 7/07 od 28. novembra 2007. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Lovas-Optuznica-Ljuban-Devetak-i-dr..pdf>, pristupljeno 9. aprila 2015. godine. Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 2. septembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Lovas_Precizirana_optuznica_02.09.2014..pdf, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

²⁰⁰ Optuženi su: Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milan Radojčić, Željko Krnjajić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Aleksandar Nikolajidis, Petronije Stevanović, Dragan Bačić, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović i Zoran Kosijer.

²⁰¹ Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 28. decembra 2011. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optuznica-Lovas.pdf>, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

²⁰² Ljuban Devetak, Aleksandar Nikolajidis i Dragan Bačić.

²⁰³ Milan Radojčić

²⁰⁴ Sastav veća: sudija Olivera Andelković - predsednica veća, sudsije Tajana Vuković i Dragan Mirković - članovi veća.

zatvora u rasponu od četiri do dvadeset godina zatvora.²⁰⁵ Detaljnu analizu prvostepene presude FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini.²⁰⁶

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu²⁰⁷ je 9. decembra 2013. godine donelo rešenje kojim je ukinuo presudu Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu kojom su okriviljeni oglašeni krivim, a predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak i odlučivanje.²⁰⁸ Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud nije jasno obrazložio primenu instituta saizvršilaštva, odnosno nije jasno naveo u čemu se sastoji konkretna radnja svakog od okriviljenih. Karakterističan je nalaz Apelacionog suda, da se prvostepenom presudom okriviljenima suštinski stavlja na teret komandna odgovornost kao oblik krivične odgovornosti. Međutim, umesto jasnog argumentovanja ovog oblika odgovornosti, prvostepeni sud je podvodi pod preširoko postavljene okvire saizvršilaštva - instituta koji se uobičajeno koristi u domaćem krivičnom zakonodavstvu. U isto vreme se u prvostepenoj presudi ne objašnava u kakvoj su vezi radnje ovih višepozicioniranih okriviljenih sa radnjama neposrednih izvršilaca i nastupelom posledicom.

FHP je detaljnu analizu rešenja Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda predstavio u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini, i u njemu izneo primedbe u pogledu nedovoljnog i nejasnog obrazloženja razloga za ukidanje prvostepene presude, kao i utvrđenog činjeničnog stanja i odgovornosti optuženih.²⁰⁹ Kritika FHP-a je posebno bila usmerena na nalaze Apelacionog suda da je „nejasno šta se u konkretnom slučaju podrazumeva pod pojmom čišćenje sela od pripadnika ZNG i MUP Hrvatske, kao i stanovništva koje je neprijateljski nastrojeno“, uprkos stavu vojnog veštaka da je reč o naredbi protivnoj Ženevskim konvencijama i da je svaki vojnik morao tu naredbu odbiti.

65

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Ponovljeni postupak

Ponovljeno suđenje počelo je pripremnim ročištem 4. marta 2014. godine, pred novom predsednicom veća, sudjom Vinkom Berahom Nikićević, pošto je u međuvremenu ranija predsednica veća, sudija

205 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, K.Po2 22/2010 od 26. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/P-R-E-S-U-D-A.pdf>, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

206 Detaljnu analizu prvostepene presude videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2013), Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/Izvestaj-o-sudjenjima-za-rz-2012-SRP-ff.pdf>, str. 53-63, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

207 Sastav veća: sudija Sonja Manojlović predsednica veća, sudsije mr. Sretko Janković, dr. Miodrag Majić, Omer Hadžiomerović i Vučko Mirčić, članovi veća.

208 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Po2 3/13 od 9. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/Lovas_Resenje_Apelacionog_suda_09.12.2013..pdf, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

209 Detaljnu analizu videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2014), Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini, str. 66-75, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

Olivera Andelković, raspoređena u Apelacioni sud.²¹⁰

Krivični postupak je u odnosu na optuženog Ljubana Devetaka bio najpre razdvojen iz zdravstvenih razloga. U odvojenom postupku, medicinskim veštačenjem je utvrđeno da je kod optuženog nastupila trajna sprečenost da učestvuje u postupku, te je u odnosu na njega, u maju 2014. godine, sud odbacio optužnicu.²¹¹ Kako je optuženi Devetak u međuvremenu preminuo, krivični postupak je u odnosu na njega obustavljen.

Predsednica veća, sudska Vinka Beraha Nikićević, podnela je 28. maja 2014. godine zahtev za svojim izuzećem u ovom predmetu, obzirom da je, kao član krivičnog vanraspravnog veća, učestvovala 2008. godine u donošenju odluke o prigovoru optuženih protiv prвobitne optužnice TRZ u ovom predmetu. Predsednik Višeg suda je 30. maja 2014. godine doneo rešenje kojim je zahtev usvojio, a predmet je dodeljen sudske Bojanu Mišiću.²¹²

Glavni pretres, u ponovljenom postupku, počeo je pred izmenjenim većem²¹³ 2. septembra 2014. godine, kada je TRZ podnelo preciziranu optužnicu.²¹⁴ Imajući u vidu stavove iznete u rešenju Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda, koji se odnose na potrebu bližeg određivanja pojedinačnih radnji izvršenja optuženih koji se terete da su postupali kao saizvršioci, TRZ je u određenoj meri izvršilo preciziranje tih radnji, ali bez suštinske promene optužnice.

Prвobitno je zbog pripremanja odbrane optuženih u odnosu na izmenjenu optužnicu glavni pretres odložen, a štrajk advokata je uslovio prekid daljeg suđenja do kraja 2014. godine.

66

Glavni pretres je nastavljen 29. januara 2015. godine. Postupak je razdvojen u odnosu na optuženog Milana Radojića, jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da pristupa sudu. Postupak je obustavljen u odnosu na okrivljene Aleksandru Nikolaidisu i Dragana Bačića, koji su u međuvremenu preminuli.

Sud je ponovo ispitao veštaka vojne struke, koji je ostao pri ranije datom nalazu i mišljenju, uz dopunu da je iz raspoložive dokumentacije utvrdio da je u Lovasu, kao i u celoj zoni odgovornosti 2. brigade, vladao opšti haos u komandovanju. Komandant te brigade Dušan Lončar je komandovao svim jedinicama i bio je dužan da kontroliše izvršavanje svojih naređenja, ali on to u praksi nije činio. Veštak nije našao podatak da je Dušan Lončar ikada bio u Lovasu. Nakon događaja na minskom polju trebalo je da sačini i vanredni izveštaj, što takođe nije učinio.²¹⁵

²¹⁰ Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, predmet *Lovas*, ponovljeni postupak, broj predmeta: K. Po2 1/14

²¹¹ Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, predmet *Lovas*, izdvojeni postupak u odnosu na opt. Ljubana Devetaka, broj predmeta: K.Po2 8/14

²¹² Rešenje Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, broj VII Su br. 39/14-183 od 30. maja 2014. godine.

²¹³ Sastav veća: sudska Bojan Mišić, predsednik veća, sudske Mirjana Ilić i Dragan Mirković, članovi veća.

²¹⁴ Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 2. septembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Lovas_Precizirana_optuznica_02.09.2014.pdf, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

²¹⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 25. septembra 2015. godine, str. 6 dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/21-25.09.2015.pdf>, pristupljeno 19. decembra 2015. godine.

Okrivljeni Miodrag Dimitrijević je angažovao stručnog savetnika vojne struke koji je u svom iskazu negirao da je okrivljeni imao komandna ovlašćenja, čime je pobijao raniji nalaz veštaka vojne struke.²¹⁶

Održavanje završnih reči zakazano je za januar 2016. godine.

Nalazi FHP-a

i. Odugovlačenje postupka zbog propusta TRZ-a i suda

Ovaj postupak je jedan od najsloženijih i najobimnijih postupaka vođenih pred Odeljenjem za ratne zločine, jer obuhvata veliki broj optuženih koji pripadaju različitim oružanim formacijama, više različitih dogadaja i ogroman broj svedoka. Uprkos kompleksnosti predmeta, koja sama po sebi dovodi do njegovog dužeg trajanja, ovaj postupak je dodatno prolongiran propustima u radu TRZ i suda.

Prvobitnom optužnicom TRZ-a bilo je obuhvaćeno 69 žrtava, ali je TRZ obezbedilo malo dokaza o načinu njihovog stradanja. Zbog toga je sud tokom glavnog pretresa po službenoj dužnosti pozivao i ispitivao veliki broj svedoka sa ciljem utvrđivanja okolnosti stradanja pojedinih žrtava. TRZ je moralo značajno bolje da rasvetli činjenice o okolnostima stradanja i odgovornosti optuženih za ista još tokom istrage, kao i da u pogledu njih obezbedi dokaze.

Tek nakon više od tri godine trajanja suđenja, TRZ je u decembru 2011. godine preciziralo optužnicu i broj žrtava smanjilo na 45. Međutim, u izmenjenoj optužnici TRZ nije do kraja preciziralo način stradanja svih civila, kao ni odgovornost optuženih za stradanje pojedinih civila. Stoga je sud, presudom od 26. juna 2012. godine, nesporno utvrdio odgovornost optuženih za smrtno stradanje samo 41 žrtve.

67

Nepotrebnom odugovlačenju postupka doprinelo je i postupanje predsednice veća Vinke Berahe Nikićević. Sudija je podnela zahtev za svojim izuzećem tek pet meseci nakon preuzimanja predmeta, iako su osnovi za njeno izuzeće bili poznati već prilikom dodelje predmeta.

Odluka o njenom izuzeću dovela je do dodatnog zastoja, jer je predmet ponovo dodeljen novom predsedniku veća, kojem je takođe zbog obimnosti predmeta (preko 20.000 strana transkriptata i druge dokumentarne građe) bilo potrebno nekoliko meseci da se upozna sa predmetom. U poslednjem kvartalu 2014. godine, suđenja nisu održavana zbog generalnog štrajka advokata.

Usled dugog trajanja postupka, za koje odgovornost snose i TRZ i sud, ovo suđenje je umnogome propustilo da ostvari svoju elementarnu svrhu – da procesuira barem prvooptužene i da obezbedi pravdu za žrtve. Naime, zbog bolesti prvooptuženog Ljubana Devetaka, optužnica je prvo morala

---

²¹⁶ Transkripti sa glavnog pretresa od 2. jula 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/18-02.07.2015.pdf>, pristupljeno 19. decembra 2015. godine.

biti odbačena, a kasnije, nakon njegove smrti je i krivični postupak obustavljen. Ovog optuženog su u dosadašnjem toku postupka, ogroman broj svedoka kao i pojedini okrivljeni, označavali kao najodgovornijeg za zločine koji su predmet optužnice.

Takođe, zbog obustavljanja postupka u odnosu na Devetaka, TRZ je moralo iz sadašnje optužnice izostaviti one žrtve za čije stradanje je teretilo Devetaka. Postupak je obustavljen i u odnosu na optužene Aleksandra Nikolaidisa i Zorana Baćića koji su u međuvremenu preminuli. U isto vreme, žrtve i njihove porodice, kao i veliki broj svedoka iz Lovasa, **zbog dugog trajanja postupka i odbacivanja optužnice protiv Ljubana Devetaka, izgubili su poverenje u domaće pravosuđe, pa više ne žele da svedoče.**

ii. Selektivna optužnica

Iako je tokom postupka bilo očigledno da je u izvršenju zločina koji su predmet optužnice učestvovalo mnogo više osoba nego što ih je obuhvaćeno optužnicom, TRZ nije uložilo nikakav napor u prikupljanje dokaza o njihovoj odgovornosti. Posledica neaktivnosti TRZ-a je da konačnom verzijom optužnice nisu obuhvaćene sve žrtve koje su stradale u događajima opisanim u optužnici. Naime, među strankama je tokom čitavog postupka bilo nesporno da je ukupno 70 civila stradalo u Lovasu u inkriminisanom periodu.²¹⁷

68

Karakteristično za ovaj postupak je i da su se, po pitanju odgovornosti visokorangiranih pripadnika JNA za dešavanja u Lovasu, potpuno razlikovali stavovi TRZ-a i sudske veće koje je donelo prvostepenu presudu. U završnoj reči, zamenik TRZ je naveo da tokom postupka nije bilo dokaza koji bi davali osnova o postojanju opravdane sumnje da su „inkriminisana događanja u Lovasu u navedeno vreme inspirisana, organizovana i sprovedena od nekih lica na odgovornim političkim, policijskim ili vojnim nivoima, a navedeni zaključak važi za komandu i drugu strukturu, počev od 1. proleterske gardijske motorizovane divizije, 2. proleterske gardijske motorizovane brigade, pa preko pripadnika teritorijalnih odbrana iz sastava Zonskog štaba TO Valjevo“.²¹⁸ S druge strane, prilikom objave presude, predsednica veća je navela da „što se tiče napada na Lovas, načina na koji je on izведен i svega što se dešavalo u toku istog, po nalaženju ovog veća, najveću odgovornost snosi komanda 2. brigade“.²¹⁹

Stav suda se čini potpuno opravdanim, ako se imaju u vidu dokazi koji su izvedeni tokom postupka. Naime, tokom postupka izvedeni su dokazi koji ukazuju na odgovornost komandanta 2. brigade, pukovnika Dušana Lončara, koji je izdao naredbu za napad na Lovas u kojem je pored ostalog naveo

²¹⁷ Npr, civil Milan Latas, koji nije nikada obuhvaćen optužnicom, stradao je od dejstva artiljerijske vatre koju je na Lovas 10. oktobra 1991. godine otvarala JNA, što je u prvoj optužnici i navedeno, str. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Lovas-Optuznica-Ljuban-Devetak-i-dr.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

²¹⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 24. aprila 2012. godine, str 21-22, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/06/188-24.04.2012.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

²¹⁹ Transkript sa objave presude od 26. juna 2012. godine, str. 18, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf>

da se selo očisti „od stanovništva koje je neprijateljski nastrojeno“, a tokom kojeg je smrtno stradalo 22 civila. Veštak vojne struke, u svom nalazu i tokom svedočenja na glavnom pretresu, naveo je da je ovaj deo naredbe suprotan članu 13 Drugog dopunskog protokola uz Ženevske konvencije.²²⁰ O njegovoj odgovornosti govorio je i stručni savetnik okriviljenog Miodraga Dimitrijevića. Međutim, uprkos izvedenim dokazima i zaključcima suda, TRZ nije procesuiralo ni autora ove naredbe, niti bilo kog od pripadnika JNA u lancu komandovanja.

Tokom trajanja ovog postupka, na osnovu izvedenih dokaza, TRZ je imalo dovoljno vremena da procesuira i ostale odgovorne za izvršenje zločina u Lovasu, posebno pripadnike štaba 2. pgmbr JNA, kako bi bili obuhvaćeni svi događaji koji se mogu smatrati radnjama izvršenja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, kao i sve žrtve. To do danas nije učinjeno. Ako je strategija TRZ da u procesuiranje preostalih odgovornih krene tek nakon pravnosnažnog okončanja ovog postupka, može se suočiti sa problemom da zbog protoka vremena neće imati procesno sposobne učesnike u postupku.

iii. Izostanak procesuiranja za seksualno nasilje i proterivanje civila

Optužnicom u ovom predmetu nisu obuhvaćeni slučajevi silovanja u Lovasu. Uprkos tome što su prilikom svedočenja svedoci Vikica Filić²²¹, Snežana Krizmanić²²² i Josip Sabljak²²³ naveli da je u Lovasu bilo silovanja u kritičnom periodu, TRZ nije izmenilo optužnicu kako bi obuhvatilo i ova dela. Međutim, izostala je i reakcija suda prilikom ovih svedočenja, koji se slepo držao optužnice. Svaki put kada bi svedokinja pomenula silovanje, sud bi odmah razgovor preusmeravao na pitanje da li su ih tukli. Kada je svedokinja pogrešno razumela zahtev suda za dodatni opis, misleći da je pitaju za silovanje, i rekla da ne bi o tome pričala, sud je eksplicitno izneo svoj stav: “Ja i neću da Vas vraćam da pričate ovaj događaj vezano za silovanje, ali me interesuje za tučenje, ako ste fizički tučeni, maltretirani?”²²⁴

69

U predmetu Hrvatske protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde u vezi sa primenom Konvencije o zabrani i kažnjavanju zločina genocida, Hrvatska je, između ostalog, dokazivala i slučajeve silovanja u Lovasu. Sud, međutim, nije imao dovoljno dokaza da bi presudio.²²⁵

220 Transkript sa glavnog pretresa od 16. decembra 2011. godine, str 1-2, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/01/174-16.11.2011.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

221 Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2009. godine, str 4. i 16, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/51-27.03.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

222 Transkript sa glavnog pretresa od 30. juna 2009. godine, str. 19, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/61-30.06.2009..pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

223 Transkript sa glavnog pretresa od 27. novembra 2009. godine, str. 73-74, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas/75-27_11_2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

224 *Ibid*, str 16.

225 Presuda Međunarodnog suda pravde u predmetu Hrvatske protiv Srbije u vezi sa primenom Konvencije o zabrani i kažnjavanju zločina genocida, 3. februar 2015, par. 325-330.

Proterivanje hrvatskog civilnog stanovništva iz Lovasa takođe nije obuhvaćeno optužnicom, iako su mnogobrojni meštani Lovasa o tome svedočili, među kojima i Đuro Filić²²⁶, Lovro Gerstner²²⁷, Vikica Filic²²⁸, Josip Sabljak²²⁹, Josipa Balic²³⁰ i dr. O proterivanju civila je svedočio i komandant 2. odreda TO Pančevo, rekavši da je dolaskom u Lovas zatekao jedan obrazac koji je deljen meštanima hrvatske nacionalnosti koji su proterivani iz Lovasa, da potpišu kako svu svoju imovinu ostavljaju opštini Lovas.²³¹ O postojanju namere da se izvrši proterivanje hrvatskog stanovništva iz Lovasa svedočio je pred Haškim tribunalom, u predmetu *Vukovarska trojka*, svedok Petr Kypr, koji je kao član Posmatračke misije Evropske zajednice posetio Lovas 16. oktobra 1991. godine.²³² Na potrebu da se TRZ bavi pitanjem iseljavanja hrvatskog stanovništva ukazao je i sud prilikom objavljivanja prve presude.²³³

iv. Stručni savetnik

U predmetu *Lovas* prvi put je u postupcima za ratne zločine primjenjen institut stručnog savetnika koji je uveden novim ZKP-om.²³⁴ Stručni savetnik je lice koje raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje. Njegova uloga je da tokom postupka omogući stranci koja ga je angažovala da sa veštakom vodi delotvornu raspravu o njegovom nalazu i mišljenju i tim pomaže u njegovoj oceni.

U ovom predmetu, stručnog savetnika je uzeo optuženi Miodrag Dimitrijević. Radi se o penzionisanom pukovniku JNA, magistru vojnih nauka i osobi sa velikim praktičnim iskustvom. Uprkos činjenici da se radi o stručnjaku iz relevantne oblasti, njegov iskaz se može oceniti pristrasnim pa ostaje da se vidi na koji način će ga sudsko veće oceniti. Naime, stručni savetnik Milisav Sekulić je tokom iskaza iznosio neprihvatljive subjektivne stavove. Na primer, iskaz jednog svedoka je ocenio kao

²²⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 16. decembra 2008. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/35-16.12.2008..pdf, pristupljeno 26. novembra 2015.

²²⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 23. februara 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/44-23.02.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

²²⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/51-27.03.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

²²⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. novembra 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas/75-27_11_2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

²³⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 26. maja 2011. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas%20za%20sajt/transkripti/151-26.05.2011..pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

²³¹ Transkript sa glavnog pretresa od 24. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas%20za%20sajt/transkripti/103-24.06.2010.pdf, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

²³² Transkript sa otvorene sednica u predmetu Haškog tribunala *Vukovarska trojka* (IT-95-13) od 24. marta 2006. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/vukovarska/Transkripti/2006/Vukovarska-trojka-svedok-Petr%20Kypr-24.03.2006.pdf>

²³³ Transkript sa objave presude od 26. juna 2012. godine, str. 69, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf>

²³⁴ ZKP, član 125.

“svesnu manipulaciju”.²³⁵ Takođe je svu krivicu za događanja na minskom polju za koja TRZ tereti Dimitrijevića, prebacio na optuženog Perića – što optuženom Periću nikada nije stavljano na teret, niti je pak to bilo ko tokom postupka tvrdio.²³⁶ Stučni savetnik je na taj način faktički obavljao ulogu drugog branioca okrivljenog Miodraga Dimitrijevića, što nije njegova uloga.

---

235 Transkript sa glavnog pretresa od 2. jula 2015. godine str. 11, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/18-02.07.2015.pdf>, pristupljeno 25. novembra 2015. godine.

236 Transkript sa glavnog pretresa od 24. septembra 2015. godine, str. 5, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/20-24.09.2015.pdf>, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

Prvostepeni postupci pred sudovima opšte nadležnosti

I. Predmet *Kobre*²³⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 22. jun 2012. godine	
Datum početka suđenja: 24. septembar 2015. godine	
Postupajući tužilac: Ivan Stanojević	
Optuženi: Šiće Maljoku/Shyqeri Maloku, Džafer Gaši/Xhafer Gashi, Demuš Gacaferi/Demush Gacaferi, Dem Maljoku/Demë Maloku, Argon Isufi/Agron Isufi, Anton Čuni/Anton Quni, Alija Rabit/Alija Rabbit i Rustem Beriša/Rustem Berisha	
Krivično delo: terorizam KZ SRJ čl. 125	
72	
Postupajuće veče	sudija Nebojša Žikić (predsednik veća) sudija Grozdana Jovanović (članica veća) tri sudije porotnika laika
Broj optuženih: 8 Rang optuženih: nižerangirani - bez čina Broj žrtava: 12 Broj ispitanih svedoka: 6	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 6
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

²³⁷ Predmet *Kobre*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/grupa_kobre.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

U ovom predmetu prvu optužnoci je podiglo vojno tužilaštvo 1999. godine, da bi, nakon prelaska vojnih predmeta na tužilaštva i sudove opšte nadležnosti, Više javno tužilaštvo u Nišu optužnicu preciziralo 1. oktobra 2015. godine. Istrom se optuženi se terete da su kao pripadnici jedinice Kobre koja je delovala u okviru OVK u septembru 1998. godine na jugoslovensko-albanskoj granici postavili nagazne mine i iz zasede napali pripadnike VJ kojom prilikom je šest pripadnika Vojske Jugoslavije poginulo a šest ranjeno.²³⁸

Pregled postupka 2014-2015. godina

Ispitani svedoci, uglavnom pripadnici VJ, opisali su same događaje, navodeći kako su u napadu iz zasede stradali vojnici, ali o izvršiocima nisu mogli da daju nikakve podatke.

Sud je odredio sudsко-medicinsko veštačenje o okolnostima nanošenja povreda i uzroka smrti stradalih koje će obaviti komisija veštaka..

Nalazi FHP-a

73

i. Zaostali “vojni predmeti”

Ovaj predmet je jedan od više stotina predmeta vojnih tužilaštava koji su nakon ukidanja vojnog pravosuđa u Srbiji 2004. godine prešli u nadležnost civilnih tužilaštava. Iako do danas nije urađena sveobuhvatna analiza zaostalih vojnih predmeta, sudeći prema aktuelnom predmetu protiv pripadnika OVK, preuzetim predmetima za ratne zločine koji su doveli do ozbiljnog narušenja odnosa između Srbije i Hrvatske,²³⁹ kao i oceni predstavnika TRZ,²⁴⁰ FHP zaključuje da značajan broj tzv. vojnih predmeta ne ispunjava minimalne pravne standarde, te da su često pokretani u političke svrhe.

Zakonom o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva iz 2004. godine, vojni predmeti su prešli u nadležnost civilnih tužilaštava. Ovim zakonom je takođe u nadležnost TRZ-a prešlo preko 100 vojnih predmeta, koji su bili kvalifikovani kao ratni zločini, ali je

²³⁸ Izmenjena optužnica Višeg javnog tužilaštva u Nišu broj KT 257/13 od 1. oktobra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Optuznica_Sicer_Maljoku_i_dr.pdf, pristupljeno 8. decembra 2015. godine.

²³⁹ Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine, str. 25, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf

²⁴⁰ *Ibid*, str. 21.

veliki broj tih predmeta zatvoren jer su, kako navodi TRZ,²⁴¹ očigledno bili motivisani političkim, a ne pravnim razlozima.

ii. Pogrešna kvalifikacija dela

Čak i ako je predmet protiv bivših pripadnika OVK ispunjavao materijalne i procesne standarde za njegovo dalje vođenje od strane civilnih tužilaštava, dela opisana u optužnici bi eventualno mogla predstavljati samo ratne zločine. U tom slučaju, ovaj predmet je moralo da preuzme TRZ i oceni da li su opisana dela kažnjiva po međunarodnom humanitarnom pravu i, shodno tome, nastavi gonjenje ili od njega odustane. Naime, optuženi su bili pripadnici jedne strane u oružanom sukobu i u vreme događaja iz optužnice, odnosno u septembru 1998. godine se na Kosovu već odvijao oružani sukob između oružanih snaga SRJ i OVK, pa bi stoga krivično delo u ovim okolnostima predstavljao ratni zločin, a ne krivično delo terorizma. I MKSJ i TRZ su utvrdili da se u septembru 1998. godine na Kosovu odvijao oružani sukob.

iii. Suđenje u odsustvu

Optuženi nisu dostupni organima gonjenja Republike Srbije, pa im se stoga sudi u odsustvu na osnovu člana 381. ZKP koji ovakav proces dopušta kada su optuženi u bekstvu ili nedostupni državnim organima, ali "samo kada postoje naročito opravdani razlozi." FHP smatra da u ovom slučaju takvi razlozi nisu postojali.

74

Zabranu suđenja u odsustvu za ratne i druge zločine prema međunarodnom pravu je danas standard, uspostavljen, između ostalog, da bi se sprečila politička suđenja. Brojni nacionalni sistemi, međunarodni sudovi i međunarodne organizacije predviđaju zabranu suđenja u odsustvu. Između ostalih, Privremena misija Ujedinjenih nacija za Kosovo (UNMIK) je regulativom iz 2001. godine zabranila suđenja u odsustvu za kršenja međunarodnog humanitarnog prava;²⁴² ZKP BiH u potpunosti zabranjuje suđenja u odsustvu;²⁴³ Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda;²⁴⁴ itd.

Prema rezoluciji Komiteta ministara Saveta Evrope o kriterijumima za postupke koji se vode u odsustvu optuženog, optuženom se ne sme suditi u odsustvu ako je moguće i poželjno da mu se sudi u drugoj državi, odnosno u drugoj jurisdikciji.²⁴⁵ Imajući u vidu Protokol o saradnji između UNMIK-a i SRJ²⁴⁶ koji predviđa razmenu informacija u krivičnim stvarima i mogućnost ustupanja

---

241 *Ibid.*

242 Regulativa UNMIK-a br. 2001/1 od 12. januara 2001. godine, dostupno na <http://www.unmikonline.org/regulations/2001/reg01-01.html>, pristupljeno 8. decembra 2015. godine.

243 Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, član 247.

244 Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda, član 63.

245 Rezolucija Komiteta ministara Saveta evrope br. (75) 11.

246 Protokol o policijskoj saradnji između privremene misije UN za Kosovo (UNMIK) i Savezne vlade savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije.

krivičnih dosjea, kao i činjenicu da bi već sledeće godine trebalo da bude osnovan specijalni sud za zločine počinjene tokom rata na Kosovu,²⁴⁷ FHP smatra da je suđenje osmorici pripadnika OVK trebalo prepustiti pravosudnim institucijama na Kosovu, odnosno budućem specijalnom sudu, sa kojim je Srbija već najavila saradnju.²⁴⁸

---

²⁴⁷ International Justice Resource Center, "Kosovo to Create Special War Crimes Court but Faces Challenges", 25. avgust 2015. godine, dostupno na <http://www.ijrcenter.org/2015/08/25/kosovo-to-create-special-war-crimes-court-but-faces-challenges/> pristupljeno dana 10. decembra 2015. godine.

²⁴⁸ „Formirana Radna grupa za rasvetljavanje zločina na KiM“, *Tanjug*, 19. oktobar 2015. godine, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:572651-Formirana-Radna-grupa-za-rasvetljavanje-zlocina-na-KiM> pristupljeno dana 10. decembra 2015. godine.

II. Predmet *Kušnin*²⁴⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)

Datum podizanja optužnice: 19. jul 2002. godine

Datum početka suđenja: 16. septembar 2002. godine

Postupajući tužilac: Ivan Stanojević

Optuženi: Rade Radojević, Danilo Tešić i Mišel Seregi

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva KZ SRJ član 142

Postupajuće veće: sudija Jelena Pavlović (predsednica veća)

Broj optuženih: 3

Rang optuženih: niže i srednjerangirani

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2

Broj žrtava: 2

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0

Broj ispitanih svedoka: 22

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres u ponovljenom postupku

²⁴⁹ Predmet *Kušnin*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kusnin.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Prvu optužnicu u ovom predmetu podiglo je Vojno tužilaštvo u Nišu 19. jula 1999. godine,²⁵⁰ koju je tokom postupka, konačno preciziralo Više javno tužilaštvo u Nišu 26. juna 2012. godine.²⁵¹

Okrivljeni Zlatan Mančić, Rade Radivojević, Danilo Tešić i Mišel Seregi se terete da su početkom aprila 1999. godine u selu Kušnin ubili dva civila albanske nacionalnosti, a neke opljačkali.²⁵²

Prvo suđenje

Vojni sud u Nišu, nakon provedenog postupka, tokom kojeg su optuženi Mišel Seregi i Danilo Tešić priznali izvršenje krivičnog dela, doneo je u oktobru 2002. godine presudu, kojom je **sve optužene oglasio krivim** zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih na kazne zatvora u rasponu od tri do sedam godina.²⁵³ Vrhovni vojni sud u Beogradu, koji je tada bio nadležan za odlučivanje o žalbama stranaka,²⁵⁴ doneo je u maju 2003. godine presudu kojom je je izrekao strože zatvorske kazne optuženima, u rasponu od pet do 14 godina.²⁵⁵ Ovu presudu ukinuo je u novembru 2005. godine Vrhovni sud Srbije,²⁵⁶ odlučivši da su zahtevi branilaca za ispitivanje zakonitosti

---

250 Optužnica vojnog tužilaštva u Nišu broj VTK br. 2696/2000 od 19. jula 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-19.07.2002.-optuznica.pdf, i Izmenjena optužnica Vojnog tužilaštva u Nišu VTK br. 2696/2000 od 16. septembra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-16.09.2002.-precizirana_optuznica.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

251 Precizirana optužnica Višeg javnog tužilaštva u Nišu broj KT 98/10 od 26. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/07/Kusnin-izmenjena-optuznica-26-06-2012.pdf>, priastupljeno 25. decembra 2015. godine.

252 Izmenjena optužnica Vojnog tužilaštva u Nišu VTK br. 2696/2000 od 16. septembra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-16.09.2002.-precizirana_optuznica.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

253 Presuda Vojnog suda u Nišu u predmetu *Kušnin* broj IK br. 258/2002 od 11. oktobra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-11.10.2002.-presuda_Vojnog_suda_u_Nisu.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

254 Vojni sudovi kao redovni sudovi bili su nadležni da sude za krivična dela koja učine vojna lica i određena krivična dela koja učine druga lica, a odnose se na odbranu i bezbednost zemlje, kao i u sporovima u vezi sa službom u Vojsci Jugoslavije, Zakon o vojnim sudovima, "Službeni list SRJ", br. 11/95, 1/96, 74/99, 3/02, 37/02, član 1., Ovaj zakon prestao je da važi 1. januara 2005. godine kada je nadležnost vojnih sudova prešla na sudove opšte nadležnosti, Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, tužilaštava i vojnog pravobranilaštva "Službeni glasnik RS" br. 137/04, član 2.

255 Presuda Vrhovnog vojnog suda u predmetu *Kušnin* broj II K 45/03 od 22. maja 2003. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-22.05.2003.-presuda_Vrhovnog_vojnog_suda.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

256 Od 1. januara 2005. godine nadležnost vojnih sudova prešla je na sudove opšte nadležnosti Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, tužilaštava i vojnog pravobranilaštva "Službeni glasnik RS" br. 137/04, član 2.

pravnosnažnih presuda osnovani, pa je predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.²⁵⁷

Ponovljeno suđenje

Ponovljeno suđenje počelo je u junu 2007. godine pred Okružnim sudom u Nišu.²⁵⁸ Zbog promene predsednika i sastava postupajućeg veća, **suđenje je 2010. godine počelo iz početka.**

Viši sud u Nišu²⁵⁹ doneo je u avgustu 2012. godine presudu kojom su optuženi oglašeni krivim i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od pet do 14 godina.²⁶⁰

Presudom je utvrđeno je da su optuženi početkom aprila 1999. godine, kao pripadnici Vojske Jugoslavije, i to Zlatan Mančić kao starešina organa bezbednosti,²⁶¹ okriviljeni Rade Radojević kao komandir prvog streljačkog voda,²⁶² a Danilo Tešić i Mišel Seregi kao vojnici prvog streljačkog voda u okviru 549. Motorizovane brigade VJ, ubili civile albanske nacionalnosti - Miftara i Selmana Temaja iz sela Kušnin. Miftara i Selmana Temaja su vojnici priveli Mančiću, koji je sa njima obavio razgovor, a zatim naredio optuženom Tešiću da ih ubije. Takođe je naredio Radojeviću da odredi drugog vojnika koji će zajedno sa Tešićem ubiti civile. Postupajući po naređenju, optuženi Radojević naredio je optuženom Seregiju da zajedno sa Tešićem ubije civile. Tešić je ubio jednog civila tako što ga je pogodio hicem iz automatske puške u potiljak, a Seregi je drugog upucao u leđa. Potom je Tešić prišao jednom civilu koji je davao znake života, i ispalio mu još jedan hitac u glavu. Nakon toga, u nameri da prikriju tragove ubistva, Tešić i Seregi zapalili su leševe.

78

Protiv ove presude žalbe su izjavili branioci okriviljenih. Apelacioni sud u Nišu, je odlučujući o žalbama, u decembru 2013. godine doneo rešenje kojim je **ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.** Takođe je, u odnosu na optuženog Zlatana Mančića, koji je u međuvremenu preminuo, obustavio krivični postupak.²⁶³

Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda doneta uz bitnu povredu odredaba krivičnog postupka jer nema razloga o odlučnim činjenicama, kao i da činjenično stanje nije potpuno i pravilno

²⁵⁷ Presuda Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Kušnin*, broj Kzp. VP 3/05, 4/05 i 5/05, od 24. novembra 2005. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Presuda-Vrhovnog-suda-Srbije-24.11.2005.pdf>, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

²⁵⁸ 2004. godine vojni sudovi ukinuti su Zakonom o prenošenju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva na organe država članica, tako što je u Republici Srbiji ova nadležnost preneta na Okružne sude u Novom Sadu, Nišu i Beogradu i Vrhovni sud Srbije.

²⁵⁹ Tokom reforme pravosuda, Zakonom o uređenju sudova, koji je počeo da se primenjuje od 01.01.2010. godine, Viši sud u prvom stepenu sudi i za kriv. dela ratnih zločina.

²⁶⁰ Presuda Višeg suda u Nišu u predmetu *Kušnin*, broj 2K.br. 46/10 od 3. avgusta 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/10/Prvostepena-presuda-Kusnин.pdf>, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

²⁶¹ U vreme izvršenja dela aktivno vojno lice sa činom majora.

²⁶² U vreme izvršenja dela aktivno vojno lice sa činom potporučnika.

²⁶³ Rešenje Apelacionog suda u Nišu u predmetu *Kušnin* broj 7Kž.1.4373/12 od 13. decembra 2013 godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Resenje_Apelacionog_suda.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

utvrđeno. Prvostepenom суду se замера што је идентитет жртава и начин њиховог убиства утврдио на основу посредних доказа. Наиме, Апелациони суд је сматрао да је неопходно прибавити записник о екшумацији и обдукцији пронађених посмртних остакала Темаја Мифтарија, посебно због што је првостепени суд прихватио одбрану оптуžених Тешића и Срегија коју су дали пред војним судом, где признају извршење дела и наводе да су обе жртве убијене хицима у главу. Када нема обдукционог записника, нису могуће проверити одбрану оптуžених, односно на поздан начин утврдити да ли су жртве убијене пучњима у главу.

Pregled postupka 2014-2015. godina

Više javno tužilaštvo u Nišu, uputilo je u avgustu 2014. godine predlog Republičkom javnom tužilaštvu, da protiv rešenja Apelacionog суда podnese zahtev za зашtitu zakonitosti u korist optuženih, a zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, sa predlogom da se rešenje ukine i predmet vratи Apelacionom суду u Nišu na suđenje.²⁶⁴ Naime, tužilaštvo smatra da je Apelacioni суд u Nišu bio obavezan da doneše konačnu odluku u ovom predmetu, obzirom da je odredbama ZKP-a izričito predviđena zabrana drugostepenom суду да ponovno ukine prvostepenu presudu ako je u istom predmetu u vezi istog krivično-pravnog događaja prvostepena presuda već bila ukinuta. Republičko javno tužilaštvo ocenilo je da je predlog Višeg javnog tužilaštva u Nišu osnovan, па је поднело Zahtev za zaštitu zakonitosti.

Vrhovni kasacioni суд doneo je u oktobru 2014. године presudu kojom je odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti.²⁶⁵ Sud je našao da je Apelacioni суд u Nišu mogao da ukine prvostepenu presudu i predmet vratи na ponovni postupak.

Ponovljeni postupak počeo je 2015. godine, tokom којег је одржан један судећи дан.

Nalazi FHP-a

i. Nekompetentnost organa opšte nadležnosti

Sudski postupak u ovom predmetu traje већ 13 година, без извесног датума njegovog окончавања. Odugovlaчењу поступка допринели су и туžilaštvo и суд, чиме се јасно показује да туžилаštva и судови опште надлеžности немају капацитет да воде поступке за ову врсту krivičnih dela, те да је ostavljanje ових предмета у njihovoј надлеžности била лоша одлука законодавца.

²⁶⁴ Predlog Višeg javnog tužilaštva za podizanje заhteva za зашtitu zakonitosti u predmetu *Kušnin*, broj KTR I 67/14 od 20. avgusta 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Zahtev_Viseg_javnog_tuzilastva_u_Nisu%20za_zastitu%20zakonitosti.pdf, приступљено 17. aprila 2015. године.

²⁶⁵ Presuda Vrhovnog kasacionog суда Ktz 987/2014. Od 14. oktobra 2014. године, доступно на http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Vrhovnog_Kasacionog_suda_14.10.2014._o_ZZZ.pdf, приступљено 28. новембра 2015. године.

ii. Odluka Vrhovnog kasacionog suda

Vrhovni kasacioni sud doneo je pravilnu odluku kada je našao da Apelacioni sud nije prekršio izričitu odredbu ZKP-a, da kao drugostepeni sud, mora sam presuditi ako je u istom predmetu prvostepena presuda već jednom ukidana.²⁶⁶ Naime, presuda Višeg suda u Nišu koju je ukinuo Apelacioni sud je prva prvostepena presuda i samim tim nije ni mogla biti ranije ukidana.

---

²⁶⁶ ZKP, član 455. stav 2.

III. Predmet *Grupa Pauk*

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 4. maj 2000. godine	
Postupajući tužilac: nepoznato	
Početak suđenja: 4. jul 2000. godine	
Postupajuće veće: sudija Milan Londrović, predsednik veća	
Optuženi: Jugoslav Petrušić, Milorad Pelemiš, Slobodan Orašanin, Branko Vlačo i Rade Petrović	
Krivično delo: špijunaža, iznuda, ubistvo i neovlašćeno držanje vatrenog oružja i municije	
Broj optuženih: 5	
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: nepoznato	
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Glavni pretres	

81

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Okrivljeni Pelemiš i Petrović se terete da su sredinom maja 1999. godine kod Dečana (Kosovo), po

Petrišićevom naređenju, ubili dvojicu neidentifikovanih Albanaca.²⁶⁷ Okriviljeni Petrišić, Pelemiš, Vlačo i Petrović se terete da su početkom maja 1999. godine prinudili dva neidentifikovana Albanca da im predaju 20.000 DM, preteći im da će ih ubiti ukoliko to ne urade.

Optužnicom Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu svi okriviljeni se terete da su tokom ratnog stanja 1999. godine stupili u francusku obaveštajnu službu, a zatim se svi kao dobrovoljci uključili u sastav jedinica VJ. Okriviljeni Pelemiš, Orašanin i Vlačo se terete i za neovlašćeno držanje različitog naoružanja i municije.

Odbojka optuženih

Okriviljeni su negirali izvršenje svih dela koja im se stavljuju na teret, sem nedozvoljenog posedovanja oružja.

Prvo prvostepeno suđenje

Glavni pretres je počeo 4. jula 2000. godine, a sud je doneo odluku da se isključi javnost tokom čitavog trajanja glavnog pretresa. Tokom postupka, Tužilaštvo je preciziralo optužnicu u pogledu identiteta oštećenih za iznudu novca, označivši ih kao Mirsata i Sadika Nimonaja, kao i identiteta ubijenih civila, označivši ih kao Rahmana Idrizija i Hamida Nezirija.

82

Okružni sud u Beogradu je 13. novembra 2000. godine doneo presudu kojom je okriviljene oslobođio od optužbe da su ubili Idrizija i Nezirija. Oslobođeni su i za delo špijunaže. Sud je Petrišića, Pelemiša, Vlača i Petkovića oglasio krivim zbog krivičnog dela iznude, okriviljenog Pelemiša i zbog krivičnog dela neovlašćenog držanja vatrene oružja i municije, a okriviljenog Orašanina zbog krivičnog dela neovlašćenog držanja oružja i municije, i osudio ih: okriviljene Petrišića, Vlaču, Petrovića i Orašanina na kazne zatvora u trajanju od jedne godine, a okriviljenog Pelemiša na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci.²⁶⁸

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama branilaca i tužioca, Vrhovni sud Srbije je 2002. godine ukinuo presudu i predmet vratilo prvostepenom суду на ponovni postupak.

Sukob nadležnosti

Po vraćanju predmeta, Okružni sud u Beogradu se oglasio nenadležnim za postupanje u ovom

²⁶⁷ Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu broj KT 640/99 od 4. maja 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Grupa_Pauk-Jugoslav_Petrusic_i_dr.-Optuznica_04.05.2000.pdf, pristupljeno 21. decembra 2015. godine.

²⁶⁸ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Prvostepena_presuda_13.11.2000.pdf, pristupljeno 15. decembra 2015. godine.

predmetu, navodeći da je u postupanju za krivična dela špijunaže nadležan vojni sud, pa je predmet ustupio vojnem sudsudu.²⁶⁹ S obzirom na to da je i vojni sud našao da nije nadležan za postupanje u ovoj pravnoj stvari, već da je to Okružni sud u Beogradu, Vojni sud u Beogradu je podneo Saveznom sudu predlog za sukob nadležnosti.²⁷⁰ Kako je 1. januara 2005. godine stupio na snagu Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva, predmet je vraćen u rad Vojnom odeljenju Okružnog suda u Beogradu.

Međutim, Vojno odeljenje Okružnog suda nije prihvatiло predmet, navodeći da nije nadležno za postupanje u predmetu krivičnog dela špijunaže, jer ono nije usmereno protiv vojnih objekata i vojnih lica. Spisi predmeta su zatim 2005. godine dostavljeni Veću za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, koje je 2006. godine obavestilo Okružni sud da TRZ ne prihvata zastupanje optužnice koju je 2000. godine podiglo Okružno tužilaštvo jer se smatra nenađežnim. Nakon toga, predmet je konačno vraćen Okružnom sudu u Beogradu na ponovni postupak.

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, odmah po započinjanju ponovljenog postupka, donelo je 2009. godine odluku da se postupak prekine zbog nedostatka dokaza i predmet je vraćen na sprovodenje dodatnih istražnih radnji istražnom sudiji Višeg suda u Beogradu.

Nalazi FHP-a

i. Isključenje javnosti i udaljenje predstavnika FHP-a iz sudnice

83

Tokom trajanja prvog glavnog pretresa, odlukom suda isključena je javnost tokom čitavog glavnog pretresa. Može se pretpostaviti da je razlog to što su se tokom postupka u svojstvu svedoka ispitali pripadnici Državne bezbednosti i Vojne bezbednosti.

U ponovljenom postupku, premda javnost nije bila isključena, predsedavajući veća udaljio je 2013. godine sa glavnog pretresa predstavnika FHP-a. Naime, branilac okrivljenog Radeta Petrovića je zatražio od suda da se iz sudnice udalji predstavnik FHP-a, jer ga u daljem toku postupka eventualno može predložiti da bude ispitan kao svedok. Ovo iz razloga jer je FHP navodno podneo krivičnu prijavu zbog krivičnog dela iznude o kojoj se u ovom postupku raspravlja. Predsednik veća, sudija Milan Londrović, bez da je zatražio neki dokaz o ovim navodima branioca, prihvatio je njegov predlog. Ovaj postupak branioca predstavlja zloupotrebu procesnih ovlašćenja od strane branioca, zbog ličnog animoziteta prema FHP-u, a sud je tu zloupotrebu potvrdio svojom odlukom.

ii. Pogrešna kvalifikacija dela

Imajući u vidu da se u vreme događaja koji su predmet optužnice odvijao oružani sukob na prostoru

269 Rešenje Okružnog suda u Beogradu broj KV. 1272/02 od 8. jula 2002. godine.

270 Predlog Vojnog suda u Beogradu Kv.br. 26/03 od 13. marta 2003. godine.

Kosova, da su optuženi bili pripadnici jedne strane u sukobu - 125. motorizovane brigade VJ - i da su žrtve civili albanske nacionalnosti, u ponašanju okrivljenih stiču se sva bitna obeležja krivičnog dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, te je njihovo ponašanje trebalo tako i kvalifikovati. Takođe, potpuno je nejasno iz kog razloga se TRZ oglasilo nenađležnim za postupanje u ovom slučaju. FHP-u nije dostupna odluka TRZ.

Čak i sa ovakvom pogrešnom kvalifikacijom krivičnog dela, optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu je neodređena i nepotkrepljena dokazima. U odnosu na optužbu za izvršenje krivičnog dela špijunaže, Tužilaštvo u optužnici ne navodi u čemu se sastoji delovanje okrivljenih. U odnosu na deo optužbe koji se odnosi na krivična dela iznude i ubistva, identitet četvorice oštećenih nije utvrđen u optužnici, pa je ovo pitanje rešavano tokom postupka. Takođe, u momentu podizanja optužnice, Tužilaštvo je jedino za krivično delo neovlašćenog posedovanja oružja i municije imalo valjane dokaze.

iii. Neobrazložena, nejasna i uvredljiva prvostepena presuda

Tokom prvostepenog postupka, svedoci, visokorangirani pripadnici VJ svedočili su u korist okrivljenih, a njihova svedočenja sud je prihvatio u celosti. Tako je svedok Aleksandar Savović, koji je u kritičnom periodu bio načelnik bezbednosti 125. motorizovane brigade i pod čijom komandom su optuženi bili, izjavio da je zaključio kako je optuženi Petrušić „veliki patriota i rodoljub“²⁷¹, da je učestvovao „u raznim dejstvima na Košarama“, i da i sada u službi bezbednosti VJ postoje podaci koje je ovaj optuženi dostavljaо, a koji se odnose na ciljeve koje će u narednim danima gađati NATO, te da su te informacije bile „dragocene“.²⁷² Takođe, svedoci Momir Stojanović, pukovnik VJ, u kritičnom periodu načelnik bezbednosti Prištinskog korpusa, Stevan Đurović, pukovnik VJ koji je radio u vojnoj bezbednosnoj službi, kao i Miodrag Pantović, takođe pukovnik VJ koji je radio u Upravi bezbednosti Vojne policije, svedočili su kako su svi okrivljeni sa ostalim borcima aktivno učestvovali u borbama na prvim borbenim linijama.²⁷³ Prihvativši ova svedočenja koja govore o koristi koju je VJ imala od

²⁷¹ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 27, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Prvostepena_presuda_13.11.2000.pdf. pristupljeno 15. decembra 2015. godine.

²⁷² Ibid.

²⁷³ Ibid. str. 28.

okriviljenih, sud je zaključio da nema dokaza da su okriviljeni izvršili krivično delo špijunaže i oslobođio ih je od optužbe. Štaviše, sud je pohvalio patriotsko učešće optuženih u ratu na Kosovu²⁷⁴:

Када се при томе има у виду исказ саслушаних готово дводесетак сведока који искључиво говоре начин на који су окривљени отишли као припадници Војске Југославије из Регрутног Центра Гроцка, на Кошово, када је утврђено да су деловали као патриоте о чему су се и непосредни руководећи кадрови на главном претресу изјашњавали, да су својим деловањем тачније углавном се третира у целој кривично правној ствари улога првоокривљеног Петрушине (јер су се остали ставили под његову команду), прнашали тако да су откривали положаје терориста Албанца, да су добијали информације које су саопштавали Служби безбедности Војске Југославије и Врховној команди војске Друге армије о томе који не циљеви бити гађани од стране НАТО агресора, да је то у многоме помогло размештају како војних база тако и наоружања и људства те да је много много циљева који су гађани таква информација коју су добијали од Петрушине спречила спречило катастрофалан исход.

Nikome od svedoka, visokorangiranih pripadnika VJ, nije bilo poznato ubistvo dvojice albanskih civila za koje se optuženi terete. Okriviljene su za ovo ubistvo teretili svedoci Savanović i Tešić. Sud je zauzeo stanovište da je optužnica zasnovana na iskazima svedoka Stanka Savanovića²⁷⁵ i Dragana Tešića koji su u lošim odnosima sa optuženima, a da svedok Tešić nema nikakvih neposrednih saznanja, te da njihovi iskazi predstavljaju samo indicije da su okriviljeni ubili dva albanska civila, što ne može biti dovoljno za donošenje osudujuće presude.

Međutim, sud je zaključio da su okriviljeni odgovorni za krivično delo iznude, jer je tokom istrage sâm okriviljeni Vlačo naveo da su ucenjene glave dvojice Albanaca na iznos od 20.000 DM, te da je on poslat na granični prelaz Kelebijia da preuzme novac, kao i da je sa njim putovao i Pelemiš. Ove navode potvrdio je i svedok Jović - da je bio posrednik prilikom predaje novca, a prihvачene su i izjave oštećenih Mirsada i Sadika Nimonaja da su bili ucenjeni. Njih sud nije neposredno ispitao, već se koristio izjavama koje su ovi oštećeni dali FHP-u, a FHP ih zvaničnim putem dostavio суду.

85

Sud u presudi oštećene i njihov narod naziva „šiptarima“ (malim slovom) i njihov jezik „šiptarskim“. S obzirom na to da se u Srbiji ovakvi termini koriste u pežorativnom smislu i da predstavljaju uvredljiv i diskriminacioni naziv za pripadnike albanskog naroda, nepristrasan sud ne bi smeо da ih koristi.

Nigde u presudi nije dato obrazloženje izrečenih kazni, niti da li je sud cenio neke olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazni. U presudi se samo navodi da će ove kazne „моći да ostvare svrhu krivične sankcije kako u odnosu na njih same tako i na planu generalne prevencije i

²⁷⁴ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 42.

²⁷⁵ Svedok je nekadašnji pripadnik 10. diverzantskog odreda VRS, pred sudom BiH pravноснажно осуден zbog krivičnog dela zločin protiv čovečnosti izvršenog u Srebrenici - zbog streljanja bošnjačkih civila na farmi Branjevo.

uticati da oni ubuduće ne vrše ovakva i slična krivična dela“.²⁷⁶

U oslobođajućem delu odluke za špijunažu, sud insistira na tome da nije utvrđeno da su okrivljeni pribavljni i saopštavali „poverljive vojne ekonomski ili službene podatke“. Međutim, optuženima se stavlja na teret član 128, stav 3 KZ SRJ koji predviđa: „**Ko stupi u stranu obaveštajnu službu**, prikuplja za nju podatke **ili** na drugi način pomaže njen rad, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.“ Prema ovom stavu, inkriminisana radnja je i *samo stupanje* u obaveštajnu službu, koja ne zahteva nužno i pribavljanje i davanje podataka službi, a okrivljeni Petrušić je priznao da je radio za francusku obaveštajnu službu, što je sud i prihvatio.²⁷⁷ U tom smislu, izostali su jasni razlozi za oslobođajuću odluku.

iv. Nerazumno dugo trajanje postupka

Činjenica da postupak u ovom predmetu traje više od 15 godina i da su procesni razlozi doveli do višegodišnjeg odlaganja suđenja, demonstrira jasno odsustvo volje relevantnih institucija da ovaj predmet dobije svoj sudski epilog.

---

²⁷⁶ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 41.

²⁷⁷ *Ibid*, str. 41-42.

Donete prvostepene presude pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu

I. Predmet *Logor Luka*²⁷⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 31. mart 2014. godine	
Datum početka suđenja: 2. jun 2014. godine	
Postupajući tužilac: Milan Petrović	
Optuženi: Boban Pop Kostić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	

Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić (predsednica veća) sudija Vinka Beraha Nikićević (članica veća) sudija Vladimir Duruz (član veća)	87
-------------------------	---	----

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran – bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 4	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres; prvostepena presuda; drugostepena presuda; ponovljeni glavni pretres; prvostepena presuda u ponovljenom postupku
--

²⁷⁸ Predmet *Logor Luka*, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brcko.html>

Tok postupka

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Boban Pop Kostić se tereti da je 10. maja 1992. godine u Brčkom (BiH), kao pripadnik VRS, u logoru „Luka“ tukao i mučio Muhameda Bukvića. Optuženi je došao u logor u kojem je oštećeni bio zatvoren i odveo ga u jednu od kancelarija. Naredio mu je da na papiru napiše svoje ime i datum kada želi da bude ubijen, a zatim ga je, stisnutom šakom desne ruke, na kojoj je imao metalni bokser, udarao po licu i glavi, dok je u isto vreme u levoj ruci držao nož.²⁷⁹

Odbojna optuženog

Optuženi je potvrdio da je bio pripadnik VRS i da je dolazio u logor „Luka“, ali je poricao izvršenje krivičnog dela. Naveo je da je u logor dolazio tražeći rodbinu iz Brčkog, ali nikoga nije povređivao, niti je imao takva ovlašćenja.

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Džafer Deronjić, bivši logoraš, posvedočio je da je u maju 1992. godine sreo oštećenog Muhameda Bukvića u logoru i, iako ga je dobro poznavao, nije ga mogao prepoznati, jer je ovome lice bilo otećeno i potpuno izobličeno od udaraca. Tek 1999. godine, oštećeni mu je ispričao da ga je u logoru tukao čovek kojeg su zvali „Pop“.

88

Svedok optužbe Konstantin Simonović, bivši razvodnik straže u logoru „Luka“, tvrdio je da nema nikakvih saznanja o povređivanju oštećenog Mehmeda Bukvića i da ne poznaje optuženog.²⁸⁰

Oštećeni Muhamed Bukvić nije neposredno ispitana na pretresu jer živi u Australiji, stariji je čovek i teško bolestan. Takođe se nije moglo obezbediti ni njegovo svedočenje putem video-konferencijske veze, jer je takvo svedočenje odbio zbog bojazni za svoju sigurnost i sigurnost svoje porodice u Brčkom. Sud je stoga pročitao njegove iskaze koje je dao pred Kantonalnim sudom u Tuzli 1997. godine u postupku protiv okrivljenog Konstantina Simonovića i Australijskom federalnom policijom 2010. godine, u kojima je teretio optuženog Bobana Pop Kostića da ga je, zajedno sa Konstantinom Simonovićem, saslušavao i zlostavljao u logoru.

Takođe je pročitan iskaz svedoka Hasana Kamberovića koji je dao Javnom tužilaštvu Brčko distrikta,

²⁷⁹ Optužnica TRZ broj KTO 1/14 od 31. marta 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/optuznica_Boban_Pop_Kostic-Brcko.pdf, pristupljeno 22. aprila 2015. godine.

²⁸⁰ Svedoka Konstantina Simonovića Osnovni sud Brčko Distrikta je, presudom br. KP-218/05 od 18.10.2015. godine, osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina, zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva izvršen u logoru „Luka“, i to između ostalog i telesnim povređivanjem oštećenog Muhameda Bukvića.

jer je ovaj svedok u međuvremenu preminuo. Svedok je u logoru video oštećenog, koji je bio toliko izobličen od batina da ga nije mogao prepoznati sve dok mu se ovaj nije javio, ali mu oštećeni nije rekao ko je tukao.

Veštačenje oštećenog

Sudsko veče je usvojilo predlog branioca optuženog da se pribavi medicinska dokumentacija za oštećenog, obzirom da boluje od šizofrenije, kako bi se na osnovu veštačenja utvrdilo da li je oštećeni procesno sposoban, odnosno da li je sposoban da svedoči. Komisija Klinike za psihijatriju Kliničkog centra Srbije je utvrdila da kod oštećenog nema psihopatoloških procesa, iako boluje od duševne bolesti, te da je u trenutku davanja izjava imao procesnu sposobnost.

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je 20. marta 2015. godine doneo presudu²⁸¹ kojom je optuženog **oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.** Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike, odnosno da je porodičan čovek koji izdržava maloletno dete, neosuđivanost i protok vremena od izvršenja krivičnog dela, dok otežavajuće okolnosti nije našao. Sve navedene olakšavajuće okolnosti sud je cenio kao osobito olakšavajuće okolnosti, pa je iz tog razloga kaznu ublažio ispod zakonskog minimuma.

89

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda²⁸² je 10. juna 2015. godine donelo rešenje kojim je **ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom суду на поновно суђење.**²⁸³ Po oceni Apelacionog suda, prvostepena presuda je doneta uz bitnu povredu odredaba krivičnog postupka jer je zasnovana na dokazu na kojem se ne može zasnivati, odnosno na iskazu oštećenog koji je dat u drugom postupku, pred Kantonalnim sudom u Tuzli. Povredeno je i načelo neposrednosti, odnosno pravo na odbranu, obzirom da je okriviljenom uskraćeno pravo da ispituje svedoka optužbe. Sud je našao da je time ujedno prekršena i odredba člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kojim je okriviljenom kao minimalno pravo zagarantovano i pravo da ispita svedoka optužbe.

281 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

282 Sastav veća: Siniša Važić, predsednik veća, sudske savetnice Svetlana Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić i Nada Hadži Perić, članovi veća.

283 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda Kž1.Po2 1/15 od 10.06.2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Resenje_Apelacionog_suda_u_Beogradu.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

Ponovljeni postupak

Uponovljenom postupku, putem video-konferencijske veze sa Australijom, uz mere zaštite zatamnjenja lika i isključenja javnosti ispitan je oštećeni Muhamed Bukvić. Oštećeni je prilikom svedočenja naveo da ga je u logoru, 9. maja 1992. godine prvo tukao „Kole“ (Konstantin Simonović), a da su ga sutradan tukli i „Kole“ i optuženi Pop Kostić. Optuženi je tada bio u maskirnoj uniformi, na ruci je imao metalni bokser i udarao ga je po glavi, slomio mu nos i razbio zube, dok ga je „Kole“ udarao palicom po telu i polomio mu rebra. Tokom torture, koja je trajala sat vremena, nije gubio svest. Optuženi Pop Kostić i „Kole“ tražili su da napiše kada hoće da ga ubiju. Sledecég dana ga je tukao Goran Jelisić²⁸⁴.

Bukvićevo svedočenje je pratio sudski veštak neuropsihijatar. Ocenjujući iskaz oštećenog, veštak je naveo da je osobi koja je zadobila teške telesne povrede kao što su udarci po glavi, lomljenje nosa, izbijanje zuba i lomljenje rebara, te koja trpi velike fizičke bolove i strah, mogućnost zapažanja i pamćenja veoma sužena. Stoga oštećeni ne bi bio u mogućnosti da uoči i zapamti detalje koje je u svom svedočenju naveo.

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Sudsko veče je 5. novembra 2015. godine donelo presudu kojom je **okriviljeni oslobođen od optužbe**. Sud je zaključio da nema dovoljno dokaza da je okriviljeni izvršio krivično delo za koje se tereti, obzirom da on negira krivicu, da niko od ispitanih svedoka nije imao neposrednih saznanja o povređivanju oštećenog, kao i da je veštak neuropsihijatar ocenio iskaz oštećenog kao nepouzdan. U vreme pisanja ovog izveštaja, presuda još uvek nije dostupna javnosti.

90

Nalazi FHP-a

i. Povreda prava na odbranu

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je sa pravom ukinulo prvostepenu osuđujuću presudu, jer je ona zasnovana samo na pročitanom iskazu oštećenog koji je dat pred Kantonalnim sudom u Tuzli u postupku protiv drugog okriviljenog. Time je povređeno pravo optuženog na odbranu kao deo prava na pravično suđenje, jer tokom čitavog postupka nije bio u mogućnosti da ispita oštećenog. Član 14(3)(e) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 6(3)(d) EKLJP u kontekstu krivičnog postupka garantuju odbrani pravo “da ispita svedoka”²⁸⁵ Nedozvoljavanje odbrani da unakrsno ispita svedoka optužbe, posebno u situaciji kada se osuđujuća presuda u najvećoj meri oslanja na iskaz tog svedoka, nesumnjivo predstavlja povredu prava na pravično suđenje.²⁸⁶

²⁸⁴ Goran Jelisić je presudom MKSJ pravnosnažno osuđen na 40 godina zatvora zbog ubistava i telesnog povređivanja u logoru „Luka“ – broj predmeta IT-95-10.

²⁸⁵ Vidi npr. slučaj ESLJP, *Bricmont protiv Belgije* (predstavka br. 10857/84), par. 81.

²⁸⁶ Vidi npr. *Dugin protiv Rusije*, Komunikacija Komitetu za ljudska prava br. 815/1998, UN Doc CCPR/C/81/D/815/1998 (2004), par. 6.3; *Kulov protiv Kirgistanu*, Komunikacija Komitetu za ljudska prava br. 1369/2005, UN Doc CCPR/C/99/D/1369/2005 (2010), par. 8.7.

Da je odbrana imala mogućnost da ispita svedoke u istrazi, nemogućnost ispitivanja svedoka na glavnom pretresu ne bi nužno povlačila povredu EKLJP.²⁸⁷ Međutim, u ovom predmetu ne samo da odbrana nije imala mogućnost da ispita svedoke u istrazi, već su korišćeni iskazi iz drugih postupaka.

Iako se ne može uvek obezbediti prisustvo svedoka na pretresu, što je najpoželjnije, "sudovi su dužni da preduzmu neophodne korake da se omogući unakrsno ispitivanje svedoka"²⁸⁸ Stoga, prvostepeni sud je morao odbrani da obezbedi mogućnost unakrsnog ispitivanja, pre svega oštećenog. Obzirom na to da je oštećeni bolestan i da živi u Australiji, sud je već u prvom prvostepenom postupku trebalo da obezbedi njegovo svedočenje putem video-konferencijske veze.

ii. Ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma

Sud je optuženom ublažio kaznu ispod zakonskog minimuma od pet godina za ratni zločin, i osudio ga na dve godine zatvora. U konkretnom slučaju sud je postojanje nekoliko olakšavajućih okolnosti, praktično primenjivih na gotovo sve optužene za ratne zločine (neosudivanost, porodične prilike i protok vremena od izvršenja krivičnog dela), **kumulativno ocenio kao osobito olakšavajuće okolnosti**. FHP smatra da je ovakva odluka nezakonita [videti opšti nalaz 4].

iii. Nejasan i uvredljiv jezik presude

Najveći deo obrazloženja prve, osuđujuće prvostepene presude predstavlja reprodukciju sadržine transkriptata o ispitivanju učesnika u postupku i sadržini drugih izvedenih dokaza, dok je činjenično i pravnoj analizi posvećen izuzetno mali deo. Štaviše, u određene delove presude, sud je, kako FHP prepostavlja, doslovno uneo govorni jezik iz transkripta:²⁸⁹

Вештак је даље навео да свако ко се бави професионално истрагом саслушавањем људи у судском поступку једноставно пудило, као и кашаљ није лако сакрити, једноставно би вероватно то и лаик кад имате човека који је у растуру због душевне болести од које болује и лаик то може да уочи.

Osim što je smisao navedene rečenice potpuno nejasan, on referiše na duševnu bolest od koje pati oštećeni kao na ludilo, što je u najmanju ruku sudu neprimeren jezik.

iv. Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemedunarodni oružani sukob, bez

²⁸⁷ Vidi npr. slučaj ESLJP, *Unterpertinger protiv Austrije* (predstavka br. 9120/80), par. 28,33; *Balsyte-Lideikiene protiv Litvanije* (predstavka br. 72596/01), par. 62.

²⁸⁸ Vidi npr. slučaj ESLJP, *Hulki Gunes protiv Turske* (predstavka br. 28490/95), par. 95.

²⁸⁹ Presuda Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, str. 20, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13.oktobra 2015. godine.

ponuđenog obrazloženja za ovakvu kvalifikaciju, već navodeći samo da je to "opštepoznata činjenica". S druge strane, MKSJ je upravo za zločine u logoru „Luka“ osudio Gorana Jelisića, između ostalog i za telesno povređivanje ovde oštećenog Mehmeda Bukvića, kvalifikujući oružani sukob kao međunarodni.²⁹⁰ Prvostepeni sud je prihvatio kvalifikaciju oružanog sukoba koju je dalo TRZ²⁹¹, navodeći da su i same stranke na pripremnom ročištu učinile nespornom činjenicu da se radi o nemedunarodnom oružanom sukobu.²⁹²

---

290 Presuda Pretresnog veća MKTJ u predmetu *Jelisić* (IT -95-10), para. 43

291 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, str. 26-27, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

292 *Ibid*, str. 3.

II. Predmet *Sotin*²⁹³

PREGLED PREDMETA
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak
Datum podizanja optužnice: 31. decembar 2013. godine
Datum početka suđenja: 4. februar 2015. godine
Postupajući tužilac: Dušan Knežević
Optuženi: Žarko Milošević, Dragan Mitrović, Mirko Opačić, Dragan Lončar i Miroslav Milinković
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić (predsednica veća)	93
	sudija Vinka Beraha Nikićević (članica veća)	
	sudija Vladimir Duruz (član veća)	

Broj optuženih: 5	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 11
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	
Broj žrtava: 16	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 16
Broj ispitanih svedoka: 16	

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda
---

²⁹³ Predmet *Sotin*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sotin.html>.

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se terete da su u periodu od oktobra do kraja decembra 1991. godine u selu Sotin i okolini (opština Vukovar, Hrvatska), kao pripadnici TO Sotin, milicije i JNA izvršili ubistvo 16 civila hrvatske nacionalnosti, od kojih je 13 streljano u grupi, na osnovu prethodno sastavljenog spiska za likvidaciju.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Odbojana optuženih

Okrivljeni Dragan Mitrović, Mirko Opačić, Dragan Lončar i Miroslav Milinković negirali su izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Mitrović je u svojoj odbrani tvrdio da se uopšte nije nalazio u Sotinu u vreme ubistava opisanih u optužnici.²⁹⁴ Lončar je naveo da je bio na mestu egzekucije 13 civila, ali da u tome nije učestvovao, niti je video ko je sve pucao, no pretpostavlja da je u Mirjanu Raguž pucao okrivljeni Mirović.²⁹⁵ Opačić je u svojoj odbrani naveo da je bio predsednik mesne zajednice u Sotinu ali da nije pravio nikakav spisak za likvidaciju, kako mu je to optužnicom stavljeno na teret. Za stradanje 13 civila čuo je par dana nakon događaja, ali se "nije raspitivao kako je do toga došlo".²⁹⁶ Milinković je naveo da je bio komandant pozadinskog bataljona 80. motorizovane brigade JNA koji je bio smešten u Sotinu, te da je u isto vreme bio i komandant mesta, po naredenju pretpostavljenih. Tvrdio je da nije bio prisutan u selu u vreme ubistava. Smatra da ga okrivljeni saradnik Milošević tereti jer se radi o "hajci na pripadnike vojske".²⁹⁷

94

Okrivljeni saradnik Žarko Milošević²⁹⁸ tokom svedočenja detaljno je opisao kritične događaje, svoje učešće u njima, kao i učešće ostalih optuženih, na način kako je to navedeno u optužnici. Na pitanje predsednice veća koji su mu bili motivi da ubija civile hrvatske nacionalnosti, okrivljeni saradnik je naveo da su u to vreme „svi u selu bili puni mržnje”.²⁹⁹

294 Transkript sa glavnog pretresa od 4. februara 2015. godine, str. 8-38, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/02-04.02.2015.pdf>, pristupljeno 5. oktobra 2015. godine.

295 *Ibid*, str. 38-64.

296 Transkript sa glavnog pretresa od 5. februara 2015. godine, str. 2-29, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/03-05.02.2105.pdf>, pristupljeno 5. oktobra 2015. godine.

297 *Ibid*, str. 30-48.

298 Rešenjem Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu - Odeljenja za ratne zločine Str.Pov.Po2-4/2013 od 17.07.2013. godine, do tada okrivljeni Žarko Milošević je dobio status okrivljenog saradnika tako što je sud prihvatio Sporazum o svedočenju okrivljenog koji je okrivljeni zaključio sa Tužilaštvom za ratne zločine. Okrivljeni se sporazumeo sa TRZ za krivičnu sankciju – kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.

299 Transkript sa glavnog pretresa od 6. februara 2015. godine, str. 10, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/04-06.02.2015.pdf>, pristupljeno 5. oktobra 2015. godine.

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je 26. juna 2015. godine donelo presudu³⁰⁰ kojom je **okrivljenog Dragana Mitrovića i okrivljenog saradnika Žarka Miloševića oglasio krimim**. Mitroviću je izrekao kaznu zatvora u trajanju od 15, a Miloševiću kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Sud je **okrivljene Mirka Opačića, Miroslava Milinkovića i Dragana Lončara oslobodio od optužbe**.

Presudom je utvrđeno da su Milošević i Mitrović u oktobru 1991. godine, na lokaciji zvanoj Vodice, na obali Dunava u blizini Sotina, prilikom "pretresa terena" koji je vršila oružana grupa sastavljena od pripadnika TO i stanice milicije, ubili civile Stjepana Štera i Snežanu Blažević. Takođe je utvrđeno da je Milošević u novembru mesecu 1991. godine u vinogradu pored Dunava u blizini Sotina ubio civila Marina Kušića.

Konačno, sud je utvrdio da su 27. decembra 1991. godine Milošević i Mitrović ubili 13 civila, žitelja Sotina hrvatske nacionalnosti. Njihovom ubistvu, po nalaženju suda, prethodila je odluka Miloševića i nekoliko meštana da se iz Sotina iseli određeni broj civila hrvatske nacionalnosti, kako bi se u njihove kuće uselile izbeglice srpske nacionalnosti koje su dolazile iz Zapadne Slavonije. Milošević je u prostorijama mesne zajednice, sa spiska civila hrvatske nacionalnosti izdvojio i popisao 13 lica koji istog dana treba da se privedu u prostorije stanice milicije, a da se sutradan odvedu na neku lokaciju van Sotina i ubiju. Sa tim spiskom otišao je zatim u stanicu milicije, gde je prisutnima saopštio da odmah treba da privedu i zadrže u prostorijama stanice navedena lica, što su ovi i učinili. Takođe je od optuženog Milinkovića, tada u svojstvu komandanta pozadinskog bataljona iz sastava 80. motorizovane brigade JNA i istovremeno komandanta mesta Sotin, zatražio vojni kamion sa vozačem, koji je ovaj i odobrio, ne znajući u koju svrhu će se kamion koristiti. Sa svojom odlukom da se civili streljaju, Milošević je upoznao okrivljenog Mitrovića, pripadnika milicije, pripadnika milicije zvanog „Cvole“ (sada pokojnog), još dvojicu pripadnika milicije protiv kojih je istraga za ovo krivično delo u prekidu i NN pripadnike milicije i TO, na šta su svi oni dobrovoljno pristali.

Civile koji su bili zatvoreni u prostorijama stanice uveli su u tovarni deo vojnog kamiona, a Milošević je seo kraj vozača, NN pripadnika JNA i rekao mu da krene prema putu za Tovarnik. Okrivljeni Mitrović, Lončar i NN pripadnici milicije i TO su ih pratili sa nekoliko putničkih vozila. Nakon što su prošli kontrolni punkt bez provere i zadržavanja, skrenuli su na poljski put pored vinograda „Vupik“ u ataru sela Sotin i zaustavili se nekoliko stotina metara dalje, kraj odvodnog kanala. Civile su izveli iz kamiona i postrojili ih u vrstu. Nakon kraće prepirke između oštećene Mirjane Raguž i Mitrovića, ovaj je u nju ispalio rafal iz automatske puške, a odmah zatim su u civile pucali svi prisutni osim Lončara i vozača vojnog kamiona. Svih 13 civila je smrtno stradalo.

Prilikom odmeravanja kazni, sud je Mitroviću **kao olakšavajuće okolnosti cenio njegove porodične prilike**, odnosno da je otac dvoje dece od kojih je jedno maloletno te da ih izdržava baveći se sezonskim

³⁰⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 9. oktobra 2015. godine.

poslovima, kao i **protok vremena od izvršenog dela**, dok mu je kao otežavajuće okolnosti cenio težinu izvršenog dela, nastupele posledice i brojnost žrtava.

Okrivljenog saradnika Žarka Miloševića sud je osudio na kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Naime, okrivljeni saradnik je 28. juna 2013. godine sklopio sa TRZ-om sporazum o svedočenju, na osnovu kojeg mu je za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva utvrđena kazna zatvora u tom trajanju. Sud je, shodno ZKP-u, bio vezan ovim sporazumom u pogledu visine kazne koju je okrivljeni saradnik dogovorio sa TRZ-om.³⁰¹

Sud je oslobođio od optužbe Opačića, Lončara i Milinkovića. Po oceni suda, nije bilo dokaza da je Opačić, kao predsednik mesne zajednice, zajedno sa Miloševićem doneo odluku da se sa spiska civila hrvatske nacionalnosti koji će biti iseljeni iz Sotina izdvoji 13 civila koji će biti ubijeni. Takođe, sud je našao da nije bilo dokaza da se okrivljeni Milinković sa takvom odlukom saglasio i pomogao u njenoj realizaciji obezbeđivanjem vojnog kamiona sa vozačem kojim je 13 civila odvezeno na pogubljenje. Konačno, sud je našao da nema dokaza ni da je optuženi Lončar bio upoznat sa odlukom Miloševića da se streljaju civili, niti da je u njihovom streljanju učestvovao.

Ovakvu odluku sud je doneo ocenujući da za osuđujuću presudu **nije dovoljan samo iskaz okrivljenog saradnika, kojim tereti ostale optužene**. Stoga je iskaz okrivljenog saradnika morao proveriti i ceniti zajedno sa svim drugim dokazima, iskazima ostalih optuženih i svedoka. Sud je prihvatio odbrane Lončara, Opačića i Milinkovića, ocenujući ih kao logične i ubedljive, potkrepljene iskazima svedoka, a nije prihvatio delove iskaza okrivljenog saradnika u kojima samo on tereti ostale optužene.

Nalazi FHP-a

i. Potraga za nestalima kroz procesuiranje ratnih zločina

Ovo je prvi predmet ratnih zločina u Srbiji koji je rezultirao pronalaskom nestalih osoba. Tokom istrage, u aprilu 2013. godine, na osnovu informacija koje je dao okrivljeni Žarko Milošević, u saradnji TRZ-a, DORH-a i komisija za nestala lica Srbije i Hrvatske, na lokaciji u blizini mesta Sotin pronađeni su posmrtni ostaci 13 žrtava iz Sotina koje su likvidirane 27. decembra 1991. godine.³⁰² Nakon toga, Milošević je zaključio sa TRZ-om Sporazum o svedočenju okrivljenog, koji je sud prihvatio svojim rešenjem od 17. jula 2013. godine.

301 ZKP, član 326, stav 1.

302 TRZ, Saopštenje u slučaju *Sotin* povodom otkrivanja mesta na kojem se nalaze posmrtni ostaci stradalih civila, 19. april 2013. godine, dostupno na http://tuzilastvorz.org.rs/html_trz/VESTI_SAOPSTENJA_2013/VS_2013_04_19_CIR.pdf

ii. Primena instituta sporazuma o svedočenju okriviljenog i ocena iskaza okriviljenog saradnika

Sporazum o svedočenju okriviljenog se primenjuje u predmetima ratnih zločina od 2012. godine.³⁰³ Do danas, ovo je tek drugi sporazum koji je TRZ zaključilo sa počiniocima ratnih zločina.³⁰⁴ Cilj ovog instituta je da se svedočenjem okriviljenog doprinese lakšem i bržem dokazivanju navoda optužnice, a okriviljeni je zauzvrat blaže kažnjen. Međutim, čini se da se primena ovog instituta **u ovom predmetu nije pokazala efikasnim** jer su prвostepenom presudom većina optuženih oslobođeni od krivične odgovornosti. Razlog tome je činjenica da sud nije poklonio veru delovima iskaza okriviljenog saradnika Miloševića u kojima tereti optužene Opačića, Lončara i Milinkovića, ali istovremeno za takvu odluku u presudi nije dao jasno i uverljivo obrazloženje.

Naime, prilikom oslobađanja trojice optuženih, sud je odbio iskaz okriviljenog saradnika Miloševića, a prihvatio odbrane optuženih, navodeći da su “ubedljive”³⁰⁵ i “logične”³⁰⁶, dok su “navodi okr. saradnika Žarka Miloševića nelogični i neubedljivi za sud”³⁰⁷. Sud je propustio da pruži obrazloženje zašto je jedan iskaz logičan i ubedljiv, a drugi nije, već samo nabroja navode odbrane koju je prihvatio.

Ukoliko je odbrane optuženih ocenio uverljivijim od svedočenja svedoka-okriviljenog, sud je u najmanju ruku morao da navede **koji su motivi svedoka-okriviljenog da lažno tereti optužene**. Ovo pitanje je posebno važno ako se ima u vidu da je svedočenje svedoka-okriviljenog najviše inkriminisalo njega samog, kao i da bilo kakva odluka suda o postojanju krivične odgovornosti osoba koje on tereti nema uticaja na postignuti sporazum. Ovakvim odlučivanjem, sud je potpuno zanemario činjenicu da je prilikom potvrđivanja sporazuma o svedočenju okriviljenog sud već cenio sačinjeni sporazum čiji je sastavni deo bio i iskaz okriviljenog saradnika, i isti je potvrdio. Takođe, prema sporazumu o svedočenju okriviljenog, on je obavezan da na glavnom pretresu iznese sve što mu je poznato i da odgovori na sva postavljena pitanja, jer u protivnom rizikuje da sud stavi van snage sporazum sa TRZ-om.³⁰⁸ S druge strane, optuženi se mogu braniti na bilo koji način, pa i neistinitim navodima, te je sud morao detaljno da obrazloži zašto je odbranama optuženih poklonio veru, ali ne i okriviljenom saradniku.

Okriviljeni Opačić je u svojoj odbrani tvrdio da su netačni Miloševićevi navodi kojima ga tereti, navodeći da nije učestvovao u odlučivanju o likvidaciji civila, da se o tome u prostorijama mesne

303 ZKP, član 608.

304 Prvi sporazum o svedočenju okriviljenog TRZ je zaključilo u januaru 2013. godine sa jednim od okriviljenih u predmetu Čuška.

305 *Ibid.*

306 Videti npr. ocenu odbrane Mirka Opačića na str. 136, ocenu odbrane Dragana Lončara na str. 135, ocenu odbrane Miroslava Milinkovića na str. 140 presude Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 9. oktobra 2015. godine.

307 Videti npr. ocenu odbrane Miroslava Milinkovića na str. 139, ocenu odbrane Dragana Lončara na str. 135 presude Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 9. oktobra 2015. godine.

308 ZKP, član 362, stav 2, tačka 1.

zajednice uopšte nije ni razgovaralo, niti da je on vodio taj sastanak.³⁰⁹ Ovakva odbrana je za sud ubedljiva i logična jer je potvrđena iskazima svedoka Lazara Tintora i Vinka Trkulje, koji su tada bili prisutni u prostorijama mesne zajednice i koji su naveli da Milošević laže kada tvrdi da se u mesnoj zajednici tom prilikom razgovaralo o likvidaciji civila.³¹⁰ **Iz presude, međutim, u potpunosti izostaje analiza činjenice da je logično da svedoci Tintor i Trkulja tvrde da Milošević ne govori istinu, jer okriviljeni saradnik upravo i ove svedoke označava kao osobe koje su učestvovale u donošenju odluke ko će od meštana Hrvata biti likvidiran.**³¹¹ S druge strane, sud je smatrao logičnim i mogućim da okriviljeni Opačić kao predsednik mesne zajednice ne vodi sastanak koji se u njoj održava.

U odnosu na okriviljenog Milinkovića, koji je bio i komandant mesta Sotin, za sud su "neubedljivi" i "nelogični" navodi okriviljenog svedoka Miloševića kako je Milinković bio upoznat da će civili biti strelnuti i da je za njihov prevoz do mesta streljanja odobrio vojni kamion i vozača. Iskaz svedoka-okriviljenog je za sud neubedljiv zato što je u suprotnosti sa navodima odbrane okriviljenog Milinkovića da je „možda i odobrio kamion“, ali da nije proveravao u koje svrhe jer je bio zauzet. Zašto nisu logični navodi okriviljenog saradnika sud ne obrazlaže, kao što ne obrazlaže ni zašto su logični i uverljivi navodi okriviljenog Milinkovića. Ovakav neobrazložen zaključak suda je posebno problematičan ako se ima u vidu da je **Milinković sâm posvedočio kako je njegova pozicija komandanta sela značila "da [nisu mogle da se] preuzimaju nikakve radnje ili aktivnosti bez [njegovog] odobrenja"**.³¹²

98

Obranu okriviljenog Lončara - da je bio na mestu streljanja civila ali da nije učestvovao u njemu, te da mu okriviljeni saradnik Milošević nije rekao da se ide kako bi se streljali civili - sud je takođe prihvatio kao ubedljivu i logičnu.³¹³ Kao razlog zbog kojeg nije prihvatio navode okriviljenog saradnika kojima tereti okriviljenog Lončara, sud navodi jedino to da je izjava okriviljenog saradnika u suprotnosti sa odbranom Lončara i iskazom brata okriviljenog Lončara. Drugim rečima, **ne samo da je sud poklonio veru optuženom naspram svedoka-okriviljenog, već je veru poklonio i iskazu bliskog srodnika okriviljenog Lončara, koji nema neposrednih saznanja o streljanju civila.** Skoro da je nepotrebno naglasiti da bi iskaz svedoka koji nema neposrednih saznanja o kritičnom događaju, a koji svojim iskazom brani rođenog brata, sud morao ocenjivati sa posebnim oprezom.

iii. Selektivna optužnica

Podignutom optužnicom nisu obuhvaćeni ni svi odgovorni, niti bitan segment događanja u Sotinu

³⁰⁹ Presuda Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, str. 118, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 20. novembra 2015. godine.

³¹⁰ *Ibid*, str. 119.

³¹¹ *Ibid*, str. 38.

³¹² Transkript sa glavnog pretresa od 5. februara 2015. godine, str. 36, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/03-05.02.2105.pdf>, pristupljeno 21. novembra 2015. godine.

³¹³ Presuda Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, str. 135, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 20. novembra 2015. godine.

u kritičnom periodu - prisilno raseljavanje hrvatskog civilnog stanovništva. Iz iskaza okriviljenih i većeg broja svedoka očigledno je da je u inkriminisanom periodu iz Sotina planski proterano civilno stanovništvo hrvatske nacionalnosti. Nesporno je da se u MZ nalazio spisak meštana hrvatske nacionalnosti, kao i da je održan sastanak na kojem se odlučivalo ko će se od hrvatskih civila iseliti, te da su za iseljenje stanovništva obezbeđeni autobusi i njihov nesmetan prolazak preko kontrolnih punktova koje je držala JNA i dolazak u Šid. Takođe je tokom postupka utvrđeno ko je pored optuženih u tome uzeo učešće, ali je ipak izostalo optuženje za ova dela.

iv. Neprimerene olakšavajuće okolnosti pri izricanju kazne

Konačno, sudu se može zameriti i što je prilikom odmeravanja kazne okriviljenom Draganu Mitroviću, kao olakšavajuće okolnosti cenio **protok vremena od izvršenja dela i porodične prilike**, što po stanovištu FHP-a nisu okolnosti koje kod ove vrste krivičnih dela treba uzimati u obzir kao olakšavajuće [videti opšti nalaz 4].

III. Predmet *Bijeljina II*³¹⁴

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 4. jun 2014. godine

Datum početka suđenja: 13. februar 2015. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Optuženi: Miodrag Živković

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

100	sudija Vinka Beraha Nikićević (predsednica veća)
	sudija Vera Vukotić (članica veća)
	sudija Vladimir Duruz (član veća)

Broj optuženih: 1	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 9
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	
Broj žrtava: 3	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 6

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Oslobađajuća presuda u ponovljenom postupku
---

³¹⁴ Predmet *Bijeljina II*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Bijeljina_II.html. Ovaj predmet protiv osumnjičenih Dragana Jovića, Zorana Đurđevića, Alena Ristića i Miodraga Živkovića Republici Srbiji ustupila je BiH na osnovu Ugovora između Srbije i Crne Gore i BiH o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima. Obzirom da okrivljeni Živković jedno vreme nije bio dostupan državnim organima, postupak je u odnosu na njega bio razdvojen.

Tok postupka

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se tereti da je 14. juna 1992. godine u Bijeljini, kao pripadnik dobrovoljačke jedinice koja je delovala u okviru VRS, u grupi sa tri pripadnika³¹⁵ ove jedinice i jednim meštaninom³¹⁶ pretresao kuću oštećenog Rame Avdića i oduzeo pronađeni novac i nakit. Zatim je, uz pretnju oružjem, u prisustvu Rame Avdića, njegove supruge i sinova, prinudio njegovu čerku N. F. i snaju H.A. da se skinu, pa su ih on i ostali prisutni pripadnici jedinice naizmenično silovali. Jedan od pripadnika jedinice je potom ubio Ramu, pucajući mu iz puške u usta. Nakon toga su napustili kuću i sa sobom poveli N.F. i H.A. Vodili su ih kroz grad gole i bose, te odveli do kuće oštećene Rose Todorović. Njoj su opljačkali novac i nakit, a takođe su joj uzeli putnički automobil u kojem su se, zajedno sa N.F. i H.A., uputili van grada. U selu Ljeljenča zaustavili su vozilo i ponovo ih silovali. Nakon toga su se udaljili, a N.F. i H.A. ostavili na putu.³¹⁷

Odbrana optuženog

Okrivljeni je potvrdio da je bio prisutan na mestu zločina, ali je negirao da je u njemu učestvovao. On je naveo da je pozvao Jovića i Đurđevića da prestanu da siluju oštećene i da je tada napustio kuću. Kritične večeri je nosio belu trenerku.³¹⁸

101

Svedoci u postupku

Oštećeni Fata i Hurem Avdić, kao ni N.F., nisu želeli da detaljno pričaju o kritičnom događaju, navodeći da im je to veoma teško.³¹⁹ Ostali su pri ranije datim iskazima u predmetu *Bijeljina I*, navodeći da je u njihovu kuću kritičnom prilikom došlo pet naoružanih osoba, od kojih je jedna bila u civilu a četiri u uniformama. Kao osobu koja je bila u civilu oštećene Fata Avdić i N.F. su označile „Bijeljinca“ (osuđeni Danko Spasojević), dok ga je oštećeni Hurem Avdić opisao kao osobu koja je bila u crnoj jakni. Oštećeni H.A. i Nedžad Avdić nisu svedočili, prethodno obavestivši sud da neće svedočiti, jer su

315 Presudom Odjeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu K.Po2 6/12 od 25. februara 2013. godine, Dragan Jović, Alen Ristić i Zoran Đurđević pravnosnažno su osuđeni za isto krivično delo na kazne zatvora u trajanju: Dragan Jović na 20, Alen Ristić na 10 i Zoran Đurđević na 13 godina. Dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Drugostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 17. novembra 2015. godine. Postupak je u odnosu na optuženog bio razdvojen, jer nije bio dostupan državnim organima.

316 Presudom Vrhovnog suda Republike Srbije, Danilo Spasojević pravnosnažno je osuden zbog ovog krivičnog dela na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.

317 Optužnica TRZ broj KTO 6/14 od 4. juna 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Optuznica_Bijeljina_II.pdf, pristupljeno 17. novembra 2015. godine.

318 Transkript sa glavnog pretresa od 13. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/13.02.2015.pdf>, pristupljeno 17. novembra 2015. godine.

319 Transkript sa glavnog pretresa od 19. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/19.02.2015.pdf>, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

nakon prethodnog svedočenja imali veoma težak period i da je H.A. bilo potrebno skoro godinu dana da se oporavi od psihičke traume izazvane svedočenjem.³²⁰

Svedoci Dušan Spasojević³²¹ i Dragoljub Lazić³²², pripadnici stanice milicije Bijeljina koji su uzimali izjave od oštećenih, okriviljenog i ostalih saizvršilaca dan nakon kritičnog događaja, nisu potvrdili da je okriviljeni bio u beloj trenerci. Nisu bili sigurni kako je bio obučen, ali je svedok Lazić naveo da ne veruje da je trenerka bila isključivo bele boje, jer bi se toga setio: „Ako je neko obučen u bijelo to se primjeti.“³²³

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je 14. aprila 2015. godine donelo presudu kojom je okriviljenog Miodraga Živkovića, u nedostatku dokaza, oslobođio od krivične odgovornosti. Sud je utvrdio da je nesporno da se kritični događaj dogodio, ali da nema dokaza da je okriviljeni preuzeo radnje silovanja i protivprirodnog bluda nad oštećenima. Ovo iz razloga jer oštećene prilikom svedočenja u postupku protiv ranije osuđenih saizvršilaca nisu mogle da identifikuju lica koja su ih silovala, niti je iko od oštećenih prepoznao okriviljenog Živkovića, dok su ostale saizvršioce - Dragana Jovića, Zorana Đurdevića i Alena Ristića - prepoznali na fotografijama. Oštećeni su govorili o uniformisanim licima koja su došla u njihovu kuću i o jednom licu u civilu, ali nikao od njih nije govorio o licu koje je bilo u trenerci.³²⁴

102

Sud je prihvatio odbranu optuženog da je kritičnom prilikom bio prisutan tokom kritičnog događaja, ali da u njemu nije učestvovao, kao i da je tom prilikom bio obučen u trenerku³²⁵. Sud je takođe našao da su i svedoci Dušan Spasojević i Dragoljub Lazić potvrdili navode okriviljenog da kritičnom prilikom nije bio u uniformi već u trenerci. Takođe, sud je zaključio da nema dokaza da je okriviljeni svojim ponašanjem pokazao da se saglašava sa radnjama drugih i da ih prihvata kao svoje.

Odluka Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda

Apelacioni sud je 28. septembra 2015. godine doneo rešenje kojim je ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.³²⁶

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je našlo da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično

---

320 *Ibid.*

321 Transkript sa glavnog pretresa od 9. aprila 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/09.04.2015..pdf>, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

322 *Ibid.*

323 *Ibid*, str. 17.

324 Izveštaj sa objavljivanja presude od 14. aprila 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Bijeljina_II_Izvestaj_sa_objave_presude_14_04_2015.pdf, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

325 Transkript sa objavljivanja presude od 14. aprila 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/14.04.2015..pdf>, pristupljeno 30. decembra 2015. godine.

326 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu KŽ1 Po2 2/15 od 28. septembra 2015. godine.

stanje, te da nije pravilno obrazložio ključni zaključak prvostepene presude kako nema pouzdanih dokaza da je Živković izvršio krivično delo.

Ponovljeni postupak i presuda

U ponovljenom postupku nisu izvođeni nikakvi dokazi, već je okriviljeni samo ponovio svoju ranije datu odbranu.

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je 24. novembra 2015. godine ponovo donelo presudu kojom je, u nedostatku dokaza, okriviljenog Miodraga Živkovića oslobođio od krivične odgovornosti. Obrazlažući donetu presudu, sud je naveo iste razloge kojima se rukovodio kao i prilikom donošenja prethodne oslobođajuće presude. Ova presuda nije postala dostupna javnosti do trenutka objavljivanja ovog izveštaja, tako da će biti analizirana u narednom izveštaju FHP-a.

Nalazi FHP-a

i. Odstupanje od međunarodnih standarda procesuiranja seksualnog nasilja u ratu

Obrazlažući oslobođajući presudu, predsednica veća Vinka Beraha Nikićević je navela da je sud našao kako nema dokaza da je optuženi Miodrag Živković preduzeo radnje "silovanja i protivprirodnog bluda" nad oštećenima. Sud je prihvatio njegovu odbranu da je bio na mestu događaja, ali da je tom prilikom bio bez oružja i da nije imao uniformu, već da je bio u beloj trenerci.

103

Tokom čitavog suđenja, pitanje odeće koju je optuženi imao na sebi na mestu zločina se od strane suda, Tužilaštva i odbrane tretiralo kao krucijalno pitanje za razrešenje ovog predmeta. Naime, svi oštećeni su navodili da su u njihovu kuću došla četiri uniformisana lica i jedno u civilu, a da niko od njih nije pomenuo lice u beloj trenerci. Takođe, kada su oštećene govorile o licima koja su ih silovala, u tom kontekstu su govorile samo o licima u uniformi.

Sud je u prvom prvostepenom postupku smatrao da je **logično da oštećeni ne mogu biti precizni u pogledu odeće počinilaca zbog "dramatičnosti situacije"** u kojoj su se nalazili i da su oštećenima u sećanju ostala upečatljiva uniformisana lica, pa su ih zato i pominjali. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je ovo obrazloženje smatralo neprihvatljivim, ističući da je "neživotno" da niko od oštećenih ne navodi kako je jedan od počinilaca bio u beloj trenerci.

FHP smatra kako insistiranje sudova da se oštećene sete ovakvih detalja, 25 godina nakon zločina, odnosno da pridavanje tome odlučujućeg značaja za ishod postupka, *zapravo* predstavlja „neživotan“ i nerazuman zahtev koji je suprotan međunarodnoj praksi procesuiranja seksualnog nasilja u ratu. Svedokinja u ovom predmetu su prilikom svedočenja bile vidno potrešene – stavile su sudu na znanje da im je jako teško da govore o tim dogadajima i da imaju zdravstvene probleme. Osim toga, tokom prvog suđenja, **i prvostepeni i Apelacioni sud su prihvatali da se zločin dogodio tokom noći i da**

nije bilo struje, što je čitav događaj učinilo još traumatičnijim za žrtve.

Pitanja verodostojnosti pamćenja žrtava seksualnog nasilja i njihova sposobnost reprodukcije detalja su svestrano raspravlјana sa vodećim ekspertima iz oblasti psihologije i definitivno su rešena u praksi MKSJ: „Pretresno veće smatra da **nije razumno očekivati da se lica koja prežive tako traumatična iskustva [seksualno nasilje] sećaju sitnih detalja događaja**, kao što su datum ili vreme. Takođe nije razumno očekivati da se sećaju svakog pojedinačnog elementa komplikovanog i traumatičnog redosleda događaja [...] Pretresno veće više zanimaju događaji koji su se odigrali nego tačan datum kada su se dogodili.”³²⁷

ii. Nejasni razlozi za oslobođenje optuženog po osnovu saizvršilaštva

Izostala je detaljna analiza odbrane okrivljenog i razloga zbog koje je sud prihvata. Naime, okrivljeni se tokom istrage branio čutanjem, da bi tek na glavnom pretresu ispričao svoju verziju kritičnog događaja. Prvostepeni sud je zaključio da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni postupao kao saizvršilac, odnosno da ne postoje dokazi da je okrivljeni svojim ponašanjem pokazao da se saglašava sa radnjom drugog, niti da ih je prihvatio kao svoje, **„osim što je bio prisutan”**. Međutim, ovakav zaključak odudara od utvrđenih činjenica. Kako je naveo Apelacioni sud: “Nejasan je zaključak prvostepenog suda da i pored nesumnjivih činjenica navedenih u presudi: da su sva lica iz automobila kojim je upravljaо okrivljeni došla do kuće i naoružani ušli u kuću oštećenih, da su po sopstvenom kazivanju imali određeni cilj koji su počeli da realizuju – tražeći oružje i novac, da su u tome svi učestvovali ili su pak naoružani stajali u hodniku, dok su drugi bili u sobama, da se niko od njih nije protivio postupcima drugih, da su na istovetan način i izašli iz kuće, zajednički radili na rešavanju problema izvlačenja automobila okrivljenog, otišli do kuće Todorović Rose, te kasniji događaji kod mesta Ljeljenča, uključujući i saginjanje iza automobila kada bi ih mimoilazilo neko vozilo, pri čemu se ni tu niko nije protivio niti odudaraо svojim stavom ili ponašanjem od drugih.” Potom Apelacioni sud ističe da je **nejasno zašto prvostepeni sud “zaključuje da se okrivljeni ne može smatrati saizvršiocem”**. U tom smislu, jasno je da prvostepeni sud u presudi nije ponudio adekvatno obrazloženje zašto se na osnovu utvrđenih činjenica, na koje Apelacioni sud skreće pažnju, ne može izvesti zaključak da je Živković postupao ka saizvršilac.

104

Imajući u vidu ovako direktnu kritiku Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda i činjenicu da u ponovljenom postupku nisu izvođeni novi dokazi, nejasni su razlozi zbog kojih je prvostepeni sud ponovo oslobođio optuženog.

iii. Neprofesionalno ponašanje branioca

Branilac okrivljenog se tokom završne reči u ponovljenom postupku neprofesionalno ponašao, koristeći sudnicu za iznošenje svojih političkih stavova, pa se tako zahvalio veću što je, donoseći

---

³²⁷ Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Kunarca i dr.*, par. 113 i 115.

prethodnu presudu, "smoglo hrabrosti da oslobodi Srbina od optužbe za ratni zločin", izjavio da su "po ovoj optužnici svi radili sve, kao što TRZ ima običaj da navodi u optužnicama kada optužuje Srbe", i konačno se zapitao: "Ko će platiti za osuđujuće presude protiv Srba?"³²⁸ Sud je u skladu sa ZKP-om trebalo da zabrani ovakvo ponašanje, te da shodno zakonu opomene branioca, a ukoliko i nakon opomene nastavi sa takvim ponašanjem, da prekine završnu reč³²⁹, jer ono **vređa žrtve zločina i dostojanstvo suda.**

---

328 Izveštaj sa suđenja od 20. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/BijeljinaII-Izvestaj_sa_sudjenja_u_pon.postupku_%2020.11.2015.pdf, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

329 ZKP, član 413, stav 6.

IV. Predmet *Sanski Most*³³⁰

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 2. april 2013. godine

Datum početka suđenja: 12. jun 2013. godine

Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović

Optuženi: Miroslav Gvozden

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

	sudija Bojan Mišić (predsednik veća)
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (članica veća)
	sudija Dragan Mirković (član veća)

Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 9
Broj žrtava: 6	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 8
Broj ispitanih svedoka: 10	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Prvostepena presuda

³³⁰ Predmet *Sanski Most*, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sanski_most.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženom Miroslavu Gvozdenu stavljeno je na teret da je 5. decembra 1992. godine, u mestima Tomašica i Sasina (opština Sanski Most, BiH), po prethodnom dogovoru da osvete njegovog poginulog brata Radoslava Gvozdena, zajedno sa pripadnicima VRS Milom Gvozdenom³³¹, Ostojom Gvozdenom, Bojanom Gvozdenom i maloletnim Zoranom Šimčićem³³², ubio šest civila hrvatske nacionalnosti (Peta Topalovića, Milu Topalovića, Matu Matoša, Mariju Šalić, Dragicu Šalić i Mandu Matoš) i pokušao da ubije Pilju Šalića.³³³

Ovaj predmet je dostavljen TRZ-u iz Kantonalnog suda u Bihaću nakon što je potpisana Protokol o saradnji Srbije i BiH o procesuiranju ratnih zločina.

Odbrana optuženog

Optuženi je negirao izvršenje dela, navodeći da nikada nije bio pripadnik VRS. Priznao je da je bio prisutan na mestu zločina, ali je negirao da je ubio civile. On je posvedočio da je dva dana pre zločina otišao u rodno mesto Usorke, udaljeno oko 10 kilometara od selâ Sasine i Tomašica, na sahranu svog poginulog brata Radoslava zvanog „Crni“. Na sahrani su bili rođaci Ostojja, Mile i Bojan Gvozden, te Zoran Šimšić i govorili o osveti.³³⁴ Na dan zločina, Mile Gvozden ga je pozvao da uzme pušku i zajedno sa Ostojom i Bojanom Gvozdenom odu u selo Sasine. Oni su tada bili u uniformama i imali puške, a optuženi je bio u civilu sa automatskom puškom, koja je pripadala njegovom pokojnom bratu Radoslavu. Prilikom ulaska u Tomašicu, odmah su ubijeni jedan čovek i jedna žena. U blizini je bila i konjska zaprega na kojoj su sedela dva čovjeka i dečak star šest-sedam godina. Ljudi na kolima su ubijeni, a dečaku je rekao da beži. Ni u koga tom prilikom nije pucao. Na njega, kao civila, sve to je ostavilo veoma snažan utisak, pa zbog toga nije zapamtio ko je pucao na ljudi. Ostao je na tom mestu, dok su ostali otišli niže do jedne kuće. Čuo je pucnje, ali mu nije poznato ko je pucao, niti da li je neko tada ubijen.

107

Svedoci u postupku

Bojan Gvozden i Zoran Šimšić, koji su ispitani kao svedoci, teretili su optuženog da je pucao na Pilju

331 Nedostupan državnim organima.

332 Ostojia Gvozden, Bojan Gvozden i Zoran Šimšić su u postupku pred Kantonalnim sudom u Bihaću dobili status svedoka-pokajnika (u zamenu za oslobođanje od krivičnog gonjenja, svedoče protiv svojih saizvršilaca).

333 Optužnica TRZ broj KTO 2/13 od 2. aprila 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/Optu%C5%BEEnica.pdf>, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

334 Transkript sa glavnog pretresa od 12. juna 2013. godine. str 21, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_12.06.2013..pdf, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

Šalića koji se nalazio na zaprezi, kao i da je učestvovao u ubistvu bračnog para Matoš.³³⁵ Svedok Ostoja Gvozden je na sličan način opisao događaje.³³⁶

Svedok-oštećeni Marinko Topalović je naveo da je u vreme kritičnog događaja bio na zaprežnim kolima sa svojim ocem Milom Topalovićem i Piljom Šalićem. Prepoznao je okriviljenog kao jednu od osoba koja je tom prilikom bila prisutna, i misli da je to osoba koja je pucala.³³⁷

Zastoji u suđenju

Krajem 2013. godine došlo je do zastoja u održavanju glavnog pretresa jer je Advokatska komora Beograda dostavila sudu dopis da je advokat Branimir Gugl, branilac okriviljenog, izbrisana iz imenika advokata. S obzirom na to da okriviljeni nije imao sredstava da sâm angažuje branioca, sud je okriviljenom postavio branioca po službenoj dužnosti.

U toku 2014. godine nije održan ni jedan glavni pretres. Naime, branilac optuženog koji je postavljen po službenoj dužnosti, nakon što je primio optužnicu, zatražio je da se predmet vrati u fazu istrage, jer optuženi tokom istrage nije imao branioca, obzirom da Branimir Gugl koji se pojavljivao kao branilac nije bio advokat. Vanraspravno veće suda je potom donelo rešenje da se spisi predmeta vrate TRZ-u, sa nalogom da u roku od tri dana doneše naredbu o sprovodenju istrage. TRZ je smatralo da je odluka veća nezakonita, jer se potvrđena optužnica ne može vraćati u fazu istrage, posebno zato što je istraga u ovom predmetu već vodena, i to po naredbi Kantonalnog tužilaštva u Bihaću. Stoga je TRZ vratilo predmet Vanraspravnom veću na ponovno odlučivanje. Prilikom ponovnog odlučivanja, Veće je uvažilo navode TRZ-a. Međutim, postupak se u kasnijem periodu, tokom 2014. godine, nije mogao nastaviti zbog štrajka advokata. Glavni pretres nastavljen je tek 23. februara 2015. godine.

108

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Prvostepena presuda

Sudsko veće je 10. septembra 2015. godine donelo presudu³³⁸ kojom je okriviljenog Miroslava Gvozdenu **oglasilo krivim za ubistvo tri civila hrvatske nacionalnosti** - Mileta Topalovića i bračnog para Mate i Mandu Matoš - **i osudilo ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina**. U odnosu na još tri civila hrvatske nacionalnosti, koji su prvi ubijeni u dvorištu kuće Petra Topalovića, za čije ubistvo je

³³⁵ Rezime svedočenja Bojana Gvozdene i Zorana Šimšića dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/1.-Sanski-Most-Izve%C5%A1t-sa-su%C4%91enja-12.06.2013-lektorisano.pdf>, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

³³⁶ Rezime svedočenja Ostoje Gvozdene dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/SanskiMost-14-06-2013.pdf>, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

³³⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 11. septembra 2013. godine, str 12-13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_11.09.2013..pdf, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

³³⁸ Izveštaj sa objavljinjanja presude od 10. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Sanski_Most-Izvestaj_sa_objavljinjanja_presude_10.09.2015.pdf, pristupljeno 16. novembra 2015. godine.

Gvozden takođe optužen, veće je našlo da u njihovom ubistvu nije učestvovao. Po nalaženju veća, u ove civile pucao je Mile Gvozden, a okriviljeni, iako je fizički bio prisutan u dvorištu, nije imao svest o učešću u ovom događaju, niti se tu nalazio iz razloga što je postupao po nekom prethodnom dogovoru. Tek nakon ovog događaja kod njega se, po zaključku suda, stvorila svest i želja da učestvuje u ubistvu civila.

Nalazi FHP-a

i. Nepoštovanje zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja³³⁹

U trenutku pisanja ovog izveštaja FHP nije raspolagao prvostepenom presudom, te nije mogao ni da je analizira, zbog odbijanja Višeg suda da javnosti dostavi na uvid nepravnosnažnu presudu. **Ovakav postupak suda je u direktnoj suprotnosti sa stavom Poverenika za informacije od javnog značaja** o dostupnosti nepravnosnažnih presuda Višeg suda. Naime, Poverenik je utvrdio da je odbijanje Višeg suda da dostavi FHP-u nepravnosnažnu presudu nezakonito.³⁴⁰

Takođe, suprotno odluci Poverenika³⁴¹, sud je u ovom predmetu nastavio sa praksom prekomerne anonimizacije. Naime, postupajući po zahtevima FHP-a za dostavljanje transkriptata, sud je u potpunosti redigovao imena svedoka i žrtava tako da se čitanjem transkriptata uopšte ne može utvrditi o kojim svedocima je reč, a kada su u pitanju svedoci-oštećeni, ne može se utvrditi ni ko im je od članova porodice stradao.³⁴² FHP je stoga u ovom izveštaju morao kao reference da stavlja dnevne izveštaje sa suđenja i rezimirane izjave svedoka, umesto transkriptata.

109

ii. Neopravdano odgovlačenje postupka

Do prvobitnog odgovlačenja postupka dovelo je **nesavesno ponašanje branioca** Branimira Gugla, koji je doveo u zabludu kako svog branjenika, tako i sud. Naime, Guglu je bila izrečena disciplinska mera – brisanje iz imenika advokata tokom 2009. do 2011. godine, a da nakon toga nije zatražio ponovni upis. Prema odredbama ZKP-a, branilac okriviljenog može biti samo advokat³⁴³, a optuženi mora imati branioca tokom čitavog postupka, ukoliko se on vodi za krivično delo za koje je zaprećena kazna zatvora u trajanju od osam godina ili stroža kazna.³⁴⁴ Obzirom da se optuženi tereti za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, za koje je zaprećena kazna u trajanju od 20 godina³⁴⁵,

339 Više o praksi anonimizacije možete videti u opštem nalazu 13 ovog izveštaja.

340 Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00625/2012-03 od 14. oktobra 2013. godine.

341 Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja I zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00337/2014-03 od 17. marta 2014. godine.

342 Transkript sa glavnog pretresa od 14. juna 2013. godine, str. 65-66, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_14.06.2013.pdf, pristupljeno 9. aprila 2015. godine.

343 ZKP, član 73, stav 1.

344 ZKP, član 74, stav 2.

345 KZ SRJ, član 142.

on je morao imati branioca tokom čitavog postupka. Kako je branilac okrivljenog bilo lice koje nije upisano u imenik advokata, smatra se da okrivljeni tokom dosadašnjeg postupka nije imao branioca. Stoga su se sve procesne radnje koje su do sada preduzete morale ponoviti, da bi se okrivljenom osiguralo pravo na odbranu.

Osim toga, odluka branioca da zahteva ponovno sprovođenje istrage, kao i nezakonita odluka Vanraspravnog veća koje je taj zahtev prihvatio, doveo je do novog odugovlačenja postupka. Osim što ZKP dozvoljava podizanje optužnice bez sprovođenja istrage³⁴⁶, Vanraspravno veće je potpuno zanemarilo i činjenicu da u fazi istrage problem sa braniocem nije postojao, u šta se moglo uveriti pažljivim uvidom u spise predmeta. Naime, Gugl je postao branilac okrivljenog nakon okončane istrage.

---

346 ZKP, član 331, stav 5.

V. Predmet Skočić³⁴⁷

PREGLED PREDMETA
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak
Datum podizanja optužnice: 30. april 2010. godine
Datum početka suđenja: 14. septembar 2010. godine
Postupajući tužilac: Milan Petrović
Okrivljeni: Damir Bogdanović, Zoran Đurđević, Zoran Alić, Đorđe Šević, Tomislav Gavrić i Dragana Đekić
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha Nikićević (predsednica veća)	111
	sudija Vera Vukotić (članica veća)	
	sudija Bojan Mišić (član veća)	

Broj optuženih: 6	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 12
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	
Broj žrtava: 32	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 6
Broj ispitanih svedoka: 46	

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda u ponovljenom postupku
--

³⁴⁷ Predmet Skočić, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/skocici.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se terete da su, kao pripadnici paravojne grupe „Simini četnici“, 12. jula 1992. godine u selu Skočić (opština Zvornik, BiH) eksplozivom srušili džamiju. Zatim su u jednu kuću skupili meštane Rome, među kojima je bilo dece, žena i odraslih muškaraca i od njih oduzeli sve vredne stvari, a potom ih tukli i jednog muškarca ubili. Dvojici muškaraca – dedi i unuku – naredili su da se svuku i međusobno vrše oralni seks, da bi kasnije optuženi Sima Bogdanović unuku nožem odsekao penis. U isto vreme su oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“, od kojih su dve bile maloletne, više puta silovali, dok je optuženi Sima Bogdanović oštećenoj „Alfi“ klještima izvadio dva zlatna zuba. Zatim su ih sve kamionom odvezli do sela Malešić, gde su oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“ izdvojili, a ostale odvezli do jame u blizini sela Šetići, na mestu zvanom Hamzići, te ih pojedinačno izvodili iz vozila i ubijali noževima i iz vatrenog oružja, a leševe bacali u jamu. Tom prilikom ubili su 22 civila, a ranili tada osmogodišnjeg, oštećenog Ziju Ribića. Oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“ optuženi su prinudno zadržali u Malešiću, a zatim ih odvodili sa sobom u sela Klisu, Petkovce i Drinjaču te ih primoravali na rad, tukli, silovali i seksualno se iživljavalii nad njima, sve do januara 1993. godine.³⁴⁸

112

Nakon identifikacije još tri pripadnika paravojne grupe „Simini četnici“, TRZ je za isti zločin, 23. februara 2011. godine podiglo optužnicu protiv Zorana Alića³⁴⁹, a u decembru 2011. godine protiv Zorana Đurđevića i Dragane Đekić³⁵⁰, pa se protiv svih optuženih vodio jedinstveni postupak.

Optuženi Sima Bogdanović preminuo je u avgustu 2012. godine, pa je u odnosu na njega krivični postupak obustavljen.³⁵¹

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda³⁵² donelo je 22. februara 2013. godine presudu kojom je

348 Optužnica TRZ broj KTRZ 7/08 od 30. aprila 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlochine/SKOCIC%20-%20za%20veb%20sajt/Optuznica%20protiv%20Sime%20Bogdanovica,%20Damira%20Bogdanovica,%20Zorana%20Stojanovica,%20Tomislava%20Gavrića%20i%20Djordja%20Sevića%20-%2030.04.2010.pdf, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

349 Optužnica TRZ broj od 23. februara 2011. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlochine/SKOCIC%20-%20za%20veb%20sajt/Optuznica%20protiv%20Zorana%20Alica%20-%2023.02.2011.pdf, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

350 Optužnica TRZ broj KTRZ 11/11 od 22. decembra 2011. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Optuznica-protiv-Dragane-Djekic-i-Zorana-Djurdjevica.pdf>, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

351 Optužnica TRZ broj KTRZ 7/08 od 4. decembra 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/Izmenjena-Optuznica-Skočići1736.pdf>, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

352 Sastav veća: sudija Rastko Popović (predsednik veća), sudije Vinka Beraha Nikićević i Snežana Garotić Nikolić (članovi veća).

optužene oglasilo krivim i osudilo ih na kazne zatvora, i to: Zorana Stojanovića i Zorana Đurđevića na po 20 godina, Zorana Alića i Tomislava Gavrića na po 10 godina, Dragana Đekić na pet godina, Damira Bogdanovića na dve godine, dok je Đorđu Ševiću, ranije osuđenom za ratni zločin u drugom predmetu³⁵³, odredilo kaznu od pet godina i osudilo ga na jedinstvenu kaznu zatvora od 15 godina.³⁵⁴ U odnosu na jedinstvenu optužnicu, sud je našao da nije dokazano nečovečno postupanje i vređanje ljudskog dostoјanstva koje je stavljen na teret okrivljenom Stojanoviću. Naime, optužnicom se teretio da je u Skočiću, u Hamdijinoj kući, naredio oštećenima Mehmedu i Esadu Aganoviću (dedi i unuku) da svuku odeću i da vrše oralni seks među sobom, a takođe je okrivljeni Đorđe Šević izostavljen iz radnje silovanja oštećenih „Alfe“ i „Bete“ i učestvovanja u ubistvu oštećenih na mestu Hamzići, obzirom da tokom postupka to nije dokazano.³⁵⁵

FHP je detaljnu analizu prvostepene presude predstavio u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.³⁵⁶

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda³⁵⁷ je 14. maja 2014. godine donelo presudu kojom je odbilo kao neosnovanu žalbu TRZ-a, obustavilo krivični postupak protiv optuženog Zorana Stojanovića koji je u međuvremenu preminuo, a u ostalom delu **prvostepenu presudu ukinulo i predmet vratilo prvostepenom sudu na ponovno suđenje.**³⁵⁸

113

Prvostepenu presudu Apelacioni sud je ukinuo jer smatra da je izreka presude nerazumljiva i protivrečna, da nije adekvatno i jasno obrazložena, zbog čega je činjenično stanje ostalo pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

Posebno se ističe da je neprihvatljiv stav prvostepenog suda u pogledu definisanja saizvršilaštva kao

353 Pravnosnažnom presudom Okružnog suda u Beogradu K.br. 1419/04 od 15. jula 2005. godine Đorđe Šević je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva koje je izvršio nakon zločina u Skočiću.

354 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* broj K.Po2 42/2010 od 22. februara 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Prvostepena-presuda-Skocic.pdf>, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

355 Detaljnije o prvostepenoj presudi videti u Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini“, Beograd, FHP, 2014, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>

356 Detaljnu analizu prvostepene presude videti u Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2013), Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/Izvestaj-o-sudjenjima-za-rz-2012-SRP-ff.pdf>, str. 53-63, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

357 Sastav veća: sudsija Siniša Važić (predsednik veća), sudsije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić (članovi veća).

358 Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Skočić* broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odeluka_Skocici.pdf, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

oblika učešća optuženih u izvršenju krivičnog dela. Po mišljenju Apelacionog suda, u izreci presude nisu na jasan način za pojedine optužene opisane konkretne radnje koje su preduzimali, a koje moraju biti u tesnoj vezi sa radnjama izvršenja. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda smatra neprihvatljivim zaključak prvostepenog suda da se saglasnost optuženih sa radnjama izvršenja sastoji u činjenici da se oni tim radnjama nisu suprostavljadi, niti su štitili nekog od oštećenih ili im pomagali. Mišljenja je da bi na taj način svako prisustvo nekog pripadnika jedinice i njegovo nečinjenje moglo samo po sebi predstavljati ratni zločin.

Takođe se kao razlog za ukidanje prvostepene presude navodi da radnja izvršenja – nečovečno postupanje, za koju su optuženi oglašeni krivim – nije adekvatno pravno analizirana.

Konačno, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda nalazi da odluke o maksimalnim krivičnim sankcijama određenim za optužene Zorana Alića i Dragana Đekić nisu adekvatno obrazložene. Naime, Alić i Đekić su u vreme izvršenja dela bili maloletni, te se na njih primenjuje Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica. Tim zakonom propisano je da maloletnički zatvor traje najviše pet godina, ali da se za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od 20 godina ili teža kazna, maloletnički zatvor može izreći u trajanju do 10 godina.³⁵⁹ Obzirom da im je prvostepeni sud izrekao maksimalne kazne zatvora, prema mišljenju Apelacionog suda, on je morao detaljno da obrazloži razloge za takvu odluku.

Ponovljeni postupak

114

Ponovljeno suđenje počelo je 2. septembra 2014. godine, a sud je 16. juna 2015. godine **doneo oslobađajuću presudu u odnosu na sve optužene**³⁶⁰. Obrazlažući ovakvu odluku, sud je naveo da je tokom ponovljenog postupka utvrđeno kako nema dokaza da su okrivljeni izvršili krivično delo za koje se terete.³⁶¹

Protiv ove presude žalbu je izjavilo TRZ, pa će konačnu odluku doneti Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda.

Nalazi FHP-a

i. Neadekvatna zaštita žrtava seksualnog nasilja

Prvostepeni postupak obeležila su veoma potresna svedočenja svih oštećenih, kao i burne psihičke

³⁵⁹ Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica, *Službeni glasnik RS* br. 85/2005, član 29.

³⁶⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu Skočić K. Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_16.06.2015..pdf

³⁶¹ *Ibid*

reakcije oštećenih - zaštićenih svedoka „Alfe“, „Bete“ i „Game“ tokom svedočenja. Ispitivanje zaštićenih svedoka obeležilo je **nepristojno ponašanje optuženih** koji su im vulgarno dobacivali i postavljali pitanja kojima su nastojali da ih omalovaže i dodatno traumatizuju. Uprkos zakonskoj obavezi da zaštiti integritet svedoka, predsednik veća nije optuženima izrekao formalne sankcije već samo neformalna upozorenja.

Takođe, tokom postupka je **izostala neophodna psihološka podrška**, jer Služba za podršku i pomoć svedocima i oštećenima pri Odeljenju za ratne zločine Višeg suda nema psihologa, a zaposleni koji rade sa svedocima nisu imali posebnu obuku za rad sa žrtvama seksualnog nasilja.³⁶²

Oštećena **zaštićena svedokinja „Gama“ je odbila da ponovo svedoči u ponovljenom postupku**, što je jasan pokazatelj nedostataka u sistemu podrške i zaštite žrtava. Istu odluku su žrtve donele i u predmetu *Bijeljina II*.

ii. Akutni problem saizvršilaštva

Odluka Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u ovom predmetu učvrstila je utisak stručne javnosti da postoji suštinska razlika u primeni instituta saizvršilaštva između posebnih odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda i Višeg suda u Beogradu. Ovo je samo **jedan u nizu predmeta u poslednje tri godine u kojima je došlo do ukidanja prvostepene presude iz razloga što je Apelacioni sud smatrao da je prvostepeni sud propustio da izvrši konkretizaciju radnji svakog od okrivljenih** prilikom kvalifikovanja njihovog učešća u izvršenju krivičnog dela kao saizvrsilaca.³⁶³

115

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je ukazalo da radnje svakog od optuženih moraju biti precizno odredene i detaljno obrazložene. Prvostepeni sud je u presudi naveo da su optuženi Alić, Đurđević i Đekić, zajedno sa drugim NN pripadnicima jedinice, u selu Skočić srušili džamiju tako što je „jedan deo“ pripadnika jedinice učestvovao u rušenju džamije dok je „drugi deo“ pripadnika, među kojima je bio i optuženi Alić, čuvaо stražu. Presuda ne navodi koji optuženi su činili te „delove pripadnika“, niti koje su konkretne radnje preduzeli. U odnosu na optuženog Alića, za kojeg je navedeno da je čuvaо stražu, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je našlo da je izostalo jasno i logično objašnjenje o njegovom učešću u delu, imajući u vidu da njegova odbrana u kojoj navodi „da nije bilo potrebe da čuva stražu jer se radilo o selu koje je okruženo teritorijom pod kontrolom srpskih snaga“, u obrazloženju presude nije demantovana. Ovakav stav Apelacionog suda može se smatrati rigidnim, imajući u vidu insistiranje da saizvršilaštvo može postojati jedino ako su vrlo precizno navedene sve radnje koje svaki od saizvrsilaca preduzima.

³⁶² O podršci koja se u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu pruža žrtvama i svedocima videti više u: FHP, Deset godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – Konture pravde (analiza procesuiranja ratnih zločina 2004-2013), 2014. str. 54-61, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf, pristupljeno 19. novembra 2015. godine.

³⁶³ Iz istog razloga ukinute su prvostepene presude u predmetima *Lovas, Beli Manastir i Čuška*.

Čuvanje straže je vrlo konkretna radnja, koja se vrši na bazi podele uloga. Prvostepeni sud je jasno naveo da su „čuvali stražu i pazili da neko od boraca protivničke strane u oružanom sukobu ne najde“.³⁶⁴ Odbranu optuženog Alića, da nije bilo potrebe čuvati stražu, jer se radilo o teritoriji pod srpskom kontrolom, nije trebalo dodatno demantovati, jer je već demantovana u obrazloženju prvostepene presude odbranom optuženog Stojanovića, koji navodi: „Naredba je bila da se obide selo, da se vidi da nema muslimanske vojske [...] Naređenje su dobili od komandanta, to jest od Sime Bogdanovića.“³⁶⁵ Iz ovih navoda optuženog Stojanovića, jasno je da je postojala naredba za određeno postupanje, da se radilo na bazi podele uloga, da su se optuženi saglašavali sa radnjama drugih i da su delo prihvatali kao svoje.

iii. Rasistički stavovi Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda

Prema shvatanju Apelacionog suda, u prvostepenoj presudi, u odnosu na optuženu Dragana Đekić nisu dati jasni razlozi u čemu se sastoji njeno nečovečno postupanje. Obrazloženje prvostepenog suda, da je optužena oduzela nakit od oštećene „Bete“ za koji je bila emotivno vezana, u trenutku kada se u dvorištu kuće odvijaju silovanja, prebijanja, mučenja, te joj time nanela duševne patnje i ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo, smatra nedovoljnim. Između ostalog, Apelacioni sud je naveo da „branilac okrivljene Đekić u žalbi osnovano ukazuje na to da prvostepeni sud nije dao jasne razloge vezano za emotivnu vezu oštećene i nakita, **niti je pokušao da utvrdi poreklo nakita kod oštećene, tim pre što je u tom periodu masakrirano srpsko selo u neposrednoj blizini**“³⁶⁶ [kurziv FHP]. Ovakav stav Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je rasistički jer *a priori* sugeriše da nakit koji je oduzet žrtvi sigurno nije pripadao njoj, te da bi mogao poticati od navodno masakriranih srpskih žrtava, čime i nju i ostale žrtve prikazuje ili kao moguće počinioce masakra ili u najmanju ruku kao bezdušne kradljive Rome koji su skidali nakit sa izmasakriranih srpskih žrtava, pa stoga i ne mogu imati nikakvu emotivnu vezu sa nakitom. Povodom ovakvog stava Apelacionog suda FHP je izdao saopštenje.³⁶⁷

116

Ovaj stav suda se ni na koji način ne može relativizovati, ako se ima u vidu da se **tokom postupka uopšte nije dokazivalo postojanje takvog masakra**, niti ko ga je eventualno izvršio, a posebno ne u kakvoj vezi sa navodnim masakrom može biti oštećena „Gama“ koja je tada imala samo 15 godina. Predsednik Apelacionog suda reagovao je na saopštenje FHP-a navodeći da je kritika FHP-a zasnovana na nalazu “istrgnutom iz konteksta”, te da je sporni nalaz isključivo pravno pitanje, ne osvrnuvši se na

³⁶⁴ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* broj K.Po2 42/2010 od 22. februara 2013. godine, str. 77, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Prvostepena-presuda-Skočić.pdf>, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

³⁶⁵ *Ibid*

³⁶⁶ Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Skočić* broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, str. 13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odeluka_Skočići.pdf, pristupljeno 15. aprila 2015. godine.

³⁶⁷ Saopštenje Fonda za humanitarno pravo od 14. jula 2014. godine, *Rasistički stavovi Apelacionog suda u presudi u predmetu Skočić*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=27178>, pristupljeno 19. novembra 2015. godine.

sporni deo odluke Apelacionog suda.³⁶⁸

iv. Nedoslednost u argumentaciji Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda

Argumentacija Apelacionog suda za ukidanje presude, osim što je u delovima zasnovana na nepravnim stavovima, jeste i nedosledna. Tako u odnosu na optuženog Zorana Alića, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je zamerilo prvostepenom sudu da njegovo čuvanje straže prilikom rušenja džamije u Skočiću i ubistva 27 romskih civila na mestu Hamzići nije detaljno obrazložio, jer se ovaj branio da za tim nije bilo potrebe, obzirom da su „Skočići okruženi teritorijom pod srpskom kontrolom“. Međutim, Apelacioni sud je istovremeno prihvatio odbranu optužene Dragane Đekić da je „masakrirano srpsko selo u neposrednoj blizini“, što sugerira da nije cela okolna teritorija bila „pod srpskom kontrolom“. Na ovaj način, **Apelacioni sud je razloge za ukidanje presude zasnovao na kontradiktornim činjenicama.**

v. Linija manjeg otpora prvostepenog suda

Oslobađajuća presuda koju je doneo prvostepeni sud u ponovljenom postupku predstavlja pojednostavljen zaključak o odsustvu dokaza o krivičnoj odgovornosti okrivljenih. **Sve što je po oceni Apelacionog suda bilo sporno u prvostepenoj presudi, u ponovljenom postupku sud je jednostavno ocenio kao nedokazano.** Na ovaj način, sud je teret odluke u ovom predmetu prebacio na Apelacioni sud, obzirom na to da će, pošto je presuda već jednom ukidana, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda morati pravnosnažno da reši slučaj.³⁶⁹

Tako je sud zaključio da nema dokaza da je optuženi Zoran Alić za vreme rušenja džamije u mestu Skočić čuvaо stražu. Sud je našao da je „straža naoružana grupa ljudi u službi čuvanja lica, objekata i materijalno tehničkih sredstava u određenom rasporedu, čiji je rad regulisan posebnim pravilima službe“³⁷⁰ i zanemario druge dokaze - da je ova jedinica delovala po ustaljenom obrascu³⁷¹ i da je napad na Skočić izvršen po naredenju komandanta jedinice. Sud je prihvatio odbranu okrivljenog da nije čuvaо stražu, već da je samo stajao i pušio cigaretu. U presudi nedostaje logično i jasno obrazloženje zbog čega sud ne prihvata iskaz ovog okrivljenog da nije bio na mestu streljanja civila, a u isto vreme prihvata iskaz da je bio prisutan, te da je samo stajao i pušio.

368 Saopštenje predsednika Apelacionog suda u Beogradu od 15. jula 2014. godine, *Povodom saopštenja Fonda za humanitarno pravo u vezi sa odlukom Apelacionog suda donetog u predmetu poznatom javnosti kao „Skočić“* dostupno na: <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/archive/vesti-i-saopstenja/2014/7> pristupljeno 19. novembra 2015. godine.

369 ZKP, član 455, stav 2.

370 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u ponovljenom postupku u predmetu Skočić broj K Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, str. 39, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Dragostepena_odeluka_Skocici.pdf, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

371 Transkript sa glavnog pretresa od 19. marta 2015. godine, str. 6-8, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Transkript_19_03_2015.pdf, pristupljeno 19. novembra 2015. godine.

vi. Zaključci suda koji narušavaju ugled suda

Sud je u prvostepenoj presudi u ponovljenom postupku takođe našao da nije dokazano nečovečno postupanje prilikom oduzimanja nakita od oštećene „Game“ i primoravanja oštećenih da okriviljenima peru stvari, spremaju hranu i čiste. Sud je našao da se ove radnje ne mogu smatrati nečovečnim postupanjem, jer nema dokaza da one predstavljaju ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo niti da su uslovile teške duševne ili telesne patnje oštećenih, odnosno da **navedene radnje nisu imale „za posledicu teško poniženje, degradaciju“**.³⁷² Štaviše, u vezi sa zarobljeništvom oštećenih u Malešiću, sud je posebno naglasio da svoj zaključak o nepostojanju nečovečnog postupanja zasniva i na činjenici da su oštećene takođe jele spremljenu hranu i uživale u opranoj odeći i očišćenoj kući³⁷³:

Код постојања околности да су оштећене повремено спремале храну, правиле палачинке и крофне и да им, како то наводи ошт. „Алфа“ нико није бранио да једу када су спремале храну, да су прале туђу одећу, при чему је логично да су у датим условима свакако морале да перу и сопствену одећу, те да су водиле рачуна о чистоћи кућа у којима су и саме боравиле, по становишту овог суда нема доказа да су такве радње довеле до тешких душевних патњи.

Sud je na ovaj način potpuno zanemario kontekst događaja – da je petnaestogodišnjoj oštećenoj oduziman nakit istovremeno dok ubijaju i siluju članove njene porodice, odnosno da su oštećene bile zarobljene, da su svakodnevno silovane, fizički zlostavljan, uz uverenje da su upravo pripadnici te jedinice pobili njihove najmilije.

Takođe, sud se u presudi paušalno poziva na „stavove Haškog tribunal“a, iako u zaključcima drastično odstupa od prakse MKSJ, ali i prakse drugih tela u vezi sa dokazivanjem nečovečnog postupanja.³⁷⁴ Naime, u presudi se navodi: „Po stanovištu ovog suda ne može svaka radnja koja je preuzeta prema oštećenima [...] predstavljati nečovečno postupanje, već je neophodno da radnje [...] dovedu do teških duševnih patnji.“

Osim što na ovaj način sud umanjuje patnje oštećenih, on zanemaruje standarde MKSJ: „Povreda ličnog dostojanstva [...] ne mora nužno direktno ugroziti fizičku ili duševnu dobrobit žrtve, dovoljno je da žrtvi nanese stvarnu i trajnu patnju koja potiče iz ponižavanja ili izvrgavanja ruglu.“³⁷⁵ Štaviše, MKCK objašnjava značenje nečovečnog postupanja na sledeći način: „Ono ne znači isključivo postupanje koje predstavlja napad na telesni integritet ili zdravlje [...] Određene mere poput odsecanja civila od

³⁷² Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u ponovljenom postupku u predmetu *Skočić* broj K Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, str. 42, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_ odluka_Skocici.pdf, pristupljeno 3. decembra 2015. godine.

³⁷³ *Ibid*, str. 55.

³⁷⁴ *Ibid*, str. 42.

³⁷⁵ *Tužilac protiv Aleksovskog*, predmet br. IT -95-14/1-T, Presuda, 25. juni 1999, par. 56.

spoljnog sveta, a naročito od njihovih porodica [...] trebaju [se] smatrati nečovečnim postupanjem.”³⁷⁶

ESLJP je u predmetima nečovečnog postupanja naglasio da se „ozbiljnost povrede“ ceni „na osnovu svih okolnosti slučaja, kao što su priroda i kontekst postupanja, njegovo trajanje, fizički i mentalni efekti, nekada i pola, starosti i zdravstvenog stanja žrtve“.³⁷⁷ Štaviše, ESLJP je zaključio: „Kada je reč o osobi lišenoj slobode, svaka primena fizičke sile koja nije strogo izazvana njenim postupanjem, povređuje ljudsko dostojanstvo.“³⁷⁸

Najzad, slučajevi zatvaranja žena u privatnim kućama i drugim objektima radi seksualne eksploracije i obavljanja kućnih poslova nisu bili retki tokom rata u BiH. MKSJ i Sud BiH³⁷⁹ ne samo da su ovakve činjenice cenili kao nečovečno postupanje, već su takve slučajeve sudili kao porobljavanje, tj. kao zločin protiv čovečnosti. Naime, MKSJ je ustanovio da „obeležja porobljavanja uključuju elemente kontrole i vlasništva, ograničenje ili kontrolu autonomije pojedinca, slobode izbora ili slobode kretanja [...] Dalji pokazatelji porobljavanja obuhvataju eksploraciju, primoranje na obavljanje prisilnog ili obaveznog rada, odnosno usluga, često bez nadoknade i često, mada ne i nužno, uz fizičke patnje, polno opštenje, prostituciju i trgovanje ljudima.“³⁸⁰

376 Komentar MKCK na III Ženevsku konvenciju, par. 627; Komentar MKCK na II Ženevsku konvenciju, par. 268, Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mucića i dr.*, par. 521-522.

377 ESLJP, *A protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Judgement 23 Sept. 1998, Eur. Ct. H.R., para. 20 (citing: *Costello-Roberts v. United Kingdom*, Judgement 25 March 1993, 247-C Eur. Ct. H.R. (Ser.A) 1993).

378 ESLJP, *Ribitsch protiv Austrije*, 21 EHRR 573, 1996, par. 38.

379 Videti predmete Suda BiH: drugostepenu presudu u predmetu *Samardžić*; prvostepenu i drugostepenu presudu u predmetu *Janković*; prvostepenu i drugostepenu presudu u predmetu *Kujundžić*.

380 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Kunarac i dr.*, par. 542.

VI. Predmet *Beli Manastir*³⁸¹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 23. jun 2010. godine

Datum početka suđenja: 1. novembar 2010. godine

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Optuženi: Zoran Vukšić, Slobodan Strigić i Branko Hrnjak

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

120

Postupajuće veće	sudija Dragan Mirković (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić (članica veća) sudija Bojan Mišić (član veća)
-------------------------	--

Broj optuženih: 3 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 24 Broj ispitanih svedoka: 68	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

³⁸¹ Predmet *Beli Manastir*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/beli_manastir.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Zoran Vukšić, Slobodan Strigić, Branko Hrnjak i Velimir Bertić su optuženi da su, kao pripadnici Jedinice za posebne namene SUP-a Beli Manastir (Republika Hrvatska), u periodu od avgusta do decembra 1991. godine u Belom Manastiru vršili ubistva, protivpravna zatvaranja, povrede telesnog integriteta, primenjivali mere zastrašivanja i terora, mučenja i nečovečnog postupanja prema civilima hrvatske nacionalnosti.³⁸²

Optužnica obuhvata sledeće događaje: (1) zlostavljanja i torturu nad civilima u SUP-u Beli Manastir; (2) napad na civilno stanovništvo u selu Kozarac³⁸³ (u kom je ubijen Ivo Malek, a Josip Vido i Matilda Vranić su ranjeni); (3) ubistvo Adama Barića i ranjavanje Ane Barić u naselju „Sudaraš“; (4) ubistvo Vinka Čička i njegova tri sina (Anta, Mata i Ivana) kod napuštenog salaša „Karaševo“ u blizini Belog Manastira.

Odbojka optuženih

Optuženi Zoran Vukšić, Slobodan Strigić i Velimir Bertić **negirali su izvršenje krivičnog dela**, dok je optuženi **Branko Hrnjak priznao** izvršenje dela, ali naveo da ga nije izvršio svojevoljno.

121

Presude nakon prvog suđenja

Sudsko veče³⁸⁴ donelo je 19. juna 2011. godine **prvostepenu presudu kojom je optužene oglasilo krivim po svim tačkama optužnice** i osudilo Vukšića na maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, Strigića na 10, Hrnjaka na pet i Bertića na jednu godinu i šest meseci zatvora.³⁸⁵ Obrazlažući izrečenu presudu, predsednik veća je naveo da odgovornost za ovaj zločin snose i lica koja su bila nadređena optuženima, jer su za pojedine zločine znala, ali ih nisu sankcionisala, što je doprinelo u kasnijem periodu izvršenju zločina nad porodicom Čičak.³⁸⁶

Odlučujući po žalbama, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda donelo je 29. marta 2013. godine

382 Optužnica TRZ broj KTRZ5/09 od 23. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Zoran_Vuksic_i_dr/Beli_Manastir_optuznica.pdf, pristupljeno 3. aprila 2015. godine.

383 Selo Kozarac udaljeno je 10 km jugoistočno od Belog Manastira.

384 Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Olivera Andelković i Tatjana Vuković, članice veća.

385 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, K.Po2 br. 45/2010. od 19. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Prvostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 3. aprila 2015. godine.

386 Transkript sa objave presude od 19. juna 2012. godine, str. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/39-19.06.2012-presuda1.pdf>.

drugostepenu presudu kojom je **potvrđio prvostepenu presudu u odnosu na okrivljenog Bertića**, a ukinuo je u odnosu na optužene Vukšića, Strigića i Hrnjaka i **predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odluku**.³⁸⁷ Između ostalog, sud je naveo da nisu u dovoljnoj meri bile obrazložene odlučujuće činjenice vezane za ubistvo porodice Čičak, odnosno da postoji nesaglasnost između odbrane Branka Hrnjaka i materijalnih dokaza i mišljenja veštaka medicinske struke.³⁸⁸

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak počeo je pred izmenjenim većem³⁸⁹ 25. septembra 2013. godine. Da bi u potpunosti razjasnio sve detalje koji bi bili od značaja za utvrđivanje načina na koji su ubijeni Čičkovi, na osnovu kojih bi se mogli ocenjivati navodi odbrane optuženih, ispitana su i dva veštaka, dr Dušan Dunjić, veštak medicinske struke i Milan Kunjadić, balističar.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Završne reči stranaka bile su planirane za februar 2014. godine, ali je sudska veče odlučilo da ponovo otvori glavni pretres, kako bi opet ispitalo veštake medicinske i balističke struke, radi dodatnih razjašnjenja u njihovim nalazima.

Tokom 2014. godine održan je samo jedan dan glavnog pretresa, tokom kojeg su ispitani veštaci. Oba veštaka ostala su pri svojim nalazima, a veštak balističke struke izvršio je dopunu svog nalaza tako što je precizno definisao vrstu municije koja je korišćena.

122

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je 29. maja 2015. godine donelo presudu³⁹⁰ kojom je okrivljene Vukšića, Strigića i Hrnjaka **oglasio krivim i osudio ih na iste kazne kao i prvom prvostepenom presudom**: Vukšića na kaznu zatvora u trajanju od 20, Strigića na 10 a Hrnjaka na pet godina.

FHP je od predsednika Višeg suda zatražio dozvolu za snimanje objave presude, međutim zahtev je bez obrazloženja odbijen.

³⁸⁷ Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 7/12 od 29. marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Drugostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 3. aprila 2015. godine.

³⁸⁸ U svojoj odbrani, Hrnjak je tvrdio da je optuženi Vukšić ubio nožem u vrat Matu Čička, ali da u njega nije pucao. Izjašnjavajući se o povredama koje je zadobio pok. Mato, veštak medicinske struke Dušan Dunjić naveo je da je Mato zadobio ustrelnu povredu na glavi. Takođe, prema fotodokumentaciji koja je sačinjena prilikom uviđaja pri pronalasku tela Čičkova, zaključuje se da su sve žrtve pronađene na jednom mestu, dok Hrnjak navodi da je Vukšić poslednjeg člana porodice Čičak ubio na drugoj lokaciji, odnosno na desetak metara od kombija, te da su se, nakon njihovog ubistva, ne pomerajući tela Čičkova, vratili u Beli Manastir. Ovu razliku između navoda odbrane Hrnjaka i materijalnih dokaza prvostepeni sud nije analizirao.

³⁸⁹ Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Bojan Mišić, članovi veća.

³⁹⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir* K.po2 br. 9/13 od 29. maja 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_Beli_Manastir.pdf, pristupljeno 16. oktobra 2015. godine.

Sudsko veće oglasilo je krivim Vukšića za ubistvo Adama Barića i pokušaj ubistva njegove supruge Ane Barić, za napad na civilno stanovništvo u selu Kozarac i ranjavanje civila Josipa Vida, te za nečovečno postupanje i povrede telesnog integriteta prema licima koja su bila zatvorena u prostorijama SUP-a Beli Manastir.

U odnosu na ubistvo Vinka Čička i njegova tri sina, nesporno je utvrđeno da su iz stanice milicije Beli Manastir, gde su jedno vreme bili zatvoreni, odvedeni do napuštenog salaša Karaševo. Sud je utvrdio da su Vukšić i Madžarac prvo iz vozila izveli Matu Čička, kojeg je optuženi Vukšić ubio nožem u vrat. Nakon toga su Vukšić, Madžarac, Strigić i Hrnjak iz vozila izveli Ivana, pa Vinka Čička. Odvodili su ih do mesta na kojem je prethodno ubijen Mate Čičak i ubijali ih tako što je u njih iz pištolja pucao okrivljeni Vukšić. Konačno su sva četvorica iz vozila izveli Antu Čička i odveli ga na isto mesto, gde je u njega pucao iz pištolja Vukšić, a nakon što je pao, u njega - kao i u ranije pale oštećene - i okrivljeni Strigić ispaljuje više projektila iz svoje automatske puške.

Prilikom odmeravanja kazni sud je **svim optuženima kao olakšavajuće okolnosti cenio porodične prilike i vreme koje je proteklo od izvršenja dela**, a Strigiću i Hrnjaku i neosuđivanost. Branku Hrnjaku je sud takođe od olakšavajućih okolnosti cenio i držanje pred sudom, koje se ogleda u priznanju i iskrenom kajanju. Kao otežavajuće je sud cenio pobude iz kojih je delo izvršeno, okolnosti pod kojima je izvršeno i težinu nastupelih posledica. Vukšiću je cenjena ranija osuđivanost, dok otežavajućih okolnosti nije našao na strani Hrnjaka.

Nalazi FHP-a

123

i. Nadređeni optuženih nisu obuhvaćeni optužnicom uprkos dokazima

Iako je već tokom objave prve presude sudske veće istaklo da odgovornost za ovaj zločin snose i lica koja su bila nadređena optuženima³⁹¹, TRZ nije proširilo optužnicu kako bi obuhvatilo i ova lica. Naime, **sudsko veće je zaključilo da su nadređeni optuženima bili upoznati sa tim da su pojedini zločini izvršeni, ali nisu preduzeli mere da ih sankcionisu, čime su doprineli da se u kasnjem periodu izvrši zločin nad članovima porodice Čičak.**

Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika oružanih snaga je nakon deset godina suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima već hroničan problem u radu i kredibilitetu TRZ-a, kao i osnovna kritika upućena TRZ-u od strane međunarodne javnosti³⁹² [videti više u opštem nalazu 1]

391 Transkript sa objave presude od 19. juna 2012. godine, str. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/39-19.06.2012-presuda1.pdf>, pristupljeno 8. maja 2015. godine.

392 Fred Abrahams, Dispatches: In Kosovo, Justice Welcome, But Incomplete, 14. februar 2014. godine, dostupno na: <http://www.hrw.org/news/2014/02/18/dispatches-kosovo-justice-welcome-incomplete>, pristupljeno 13. maja 2014. godine; Bogdan Ivanišević, Uprkos okolnostima: Krivični postupci za ratne zločine u Srbiji (Beograd: Međunarodni centar za tranzicionu pravdu, 2007), str. 8; Evropska komisija, Izveštaj o napretku Srbije za 2013. godinu, 16. oktobar 2013. godine.

ii. Zabrana snimanja objave presude

FHP je 26. maja 2015. godine poslao zahtev predsedniku Višeg suda u Beogradu da mu odobri snimanje javne objave presude u ovom predmetu. Svoj zahtev FHP je zasnovao na Zakonu o procesuiranju ratnih zločina, koji predviđa da „snimanje glavnog pretresa u cilju javnog prikazivanja može odobriti predsednik suda po pribavljenom mišljenju stranaka“.³⁹³ U svom odgovoru, predsednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović naveo je samo da snimanje objavljivanja presude „nije odobreno“, bez ikakvog dodatnog obrazloženja.

Zakon o procesuiranju ratnih zločina ne zahteva eksplicitno obrazloženje odluke o zabrani snimanja suđenja. Pa ipak, obrazložena sudska odluka predstavlja neupitni standard vladavine prava i ljudskog prava na pravično suđenje. ESLJP navodi u svojoj praksi: „Samo davanjem obrazložene odluke može postojati javni nadzor nad sprovođenjem pravde.“³⁹⁴ Takođe, ZKP nalaže da „rešenje veća o isključenju javnosti mora biti obrazloženo i javno objavljeno.“³⁹⁵ Kako zabrana snimanja suđenja, koja su inače javna, suštinski predstavlja jedan vid ograničenja javnosti suđenja, relevantna odredba ZKP-a je morala analogno biti primenjena u ovom slučaju. Izmenama Zakona o procesuiranju ratnih zločina iz 2009. godine olakšan je postupak snimanja ovih predmeta u odnosu na druge sudske postupke, upravo jer je prepoznata potreba da se javnost upozna sa činjenicama i dokazima o počinjenim ratnim zločinima. Međutim, za više od 12 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da vidi ni jedno svedočenje žrtava, počinilaca i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima, niti objavljivanje neke presude. Za razliku od Srbije, u BiH i Hrvatskoj se suđenja za ratne zločine redovno snimaju i prikazuju preko sredstava javnog informisanja.

---

393 Zakon o procesuiranju ratnih zločina, član 16a.

394 Vidi npr. Presudu ESLJP u predmetu *Suominen protiv Finske* (predstavka br. 37801/97), 1. jul 2003. godine, par. 37.

395 Član 365 ZKP.

Pretresi pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu

I. Predmet *Tuzlanska kolona*³⁹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 9. novembar 2007. godine	
Datum početka suđenja: 22. februar 2008. godine	
Postupajući tužilac: Milan Petrović	
Optuženi: Ilija Jurišić	
Krivično delo: upotreba nedozvoljenih sredstava borbe, KZ SRJ, član 148.	

Postupajuće veće	sudija Omer Hadžiomerović (predsednik veća) sudija Sonja Manojlović (članica veća) sudija Nada Hadži Perić (članica veća) sudija Sretko Janković (član veća) sudija Miodrag Majić (član veća)
-------------------------	---

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: srednje rangirani Broj žrtava: najmanje 101 Broj ispitanih svedoka: 100	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
--	---

Ključni događaji iz izveštajnog perioda: Pretres pred Apelacionim sudom
---

125

³⁹⁶ Predmet *Tuzlanska kolona*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/tuzlanska_kolona.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi Ilija Jurišić se tereti da je 15. maja 1992. godine u Tuzli (BiH), u svojstvu dežurnog u Operativnom štabu Službe javne bezbednosti u Tuzli, izdao naredbu za napad na kolonu JNA koja je mirno prolazila kroz Tuzlu. Tom prilikom lišen je života najmanje 51 pripadnik JNA, dok je najmanje 50 pripadnika JNA ranjeno. Ovaj napad je u optužnici TRZ-a kvalifikovan kao upotreba nedozvoljenih sredstava borbe, jer su ovim napadom prekršeni **sporazumi o mirnom povlačenju jedinica JNA** iz BiH i iz Tuzle.³⁹⁷ Konkretno, delo je kvalifikovano kao perfidija, odnosno "akt kojim se uliva poverenje protivniku da ga navede da veruje da ima pravo, ili da je obavezan da prihvati zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu, s namerom da se izneveri to poverenje".³⁹⁸

Odbрана optuženog

Optuženi se branio da nije imao nikakvih saznanja o dogovoru između komandanta kasarne i organa vlasti Tuzle o izlasku vojske iz Tuzle, kao i da nije imao komandna ovlašćenja, već da je samo, kada su sa terena pripadnici policije javili da se na njih iz vojne kolone otvara vatrica, preneo naredbu svog starešine Meše Bajrića: „Na vatru odgovoriti vatrom.“

126

Presude tokom prvog suđenja

Prvostepenom presudom od 28. septembra 2009. godine sud je prihvatio sve navode iz optužnice, te **optuženog oglasio krivim i osudio na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina**.³⁹⁹ Zbog propusta prвостепеног суда да utvrdi niz ključnih činjenica, poput postojanja sporazuma o povlačenju i ovlašćenja optuženog, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda⁴⁰⁰ je, odlučujući o žalbama branilaca i TRZ-a, moralno otvoriti glavni pretres kako bi izveo dokaze **koje je prvostepeni sud propustio da izvede**. Apelacioni sud je 11. oktobra 2010. godine doneo rešenje kojim je uvažio žalbe odbrane, **ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje**, ali pred

³⁹⁷ Optužnica TRZ broj KTRZ 5/04 od 9. novembra 2007. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Tuzlanska_kolona/Optuznica-Tuzlanska_kolona.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine. Precizirana optužnica TRZ broj KTRZ od 18. septembra 2009. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optu%C5%BEnica.pdf>, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

³⁹⁸ Član 37 Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije.

³⁹⁹ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KV.br.5/2007 od 28. septembra 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_prvostepena_presuda-28.09.2009..pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

⁴⁰⁰ Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Omer Hadžiomerović, Sretko Janković i Miodrag Majić, članovi veća.

potpuno izmenjenim većem.⁴⁰¹ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je zaključilo, između ostalog, da **nije na pouzdan način utvrđeno postojanje sporazuma o povlačenju**.

Detaljnu analizu prvog suđenja FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2010. godini.⁴⁰²

Ponovljeno suđenje

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda⁴⁰³ je u ponovljenom postupku, 2. decembra 2013. godine, donelo identičnu presudu kao i u prvom i okriviljenog **osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina**.⁴⁰⁴

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Odlučujući o žalbama, **Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je odlučilo da ponovo otvorí pretres**. Tokom 2015. godine ispitani je samo veštak vojne struke.

Veštak vojne struke Mile Stojković je u svemu ostao pri ranije datom nalazu, navodeći da smatra da je postojala namera napada na kolonu JNA, na šta ukazuju način i brzina dejstva, te posledice u vidu smrtnog stradanja i ranjavanja velikog broja vojnika i uništenja znatnih materijalnih sredstava.

Takođe je naveo da, kada je u Operativnom štabu prisutan komandant, onda dežurni nema komandna ovlašćenja, a naredbu koja je izdata već u momentu događaja ocenjuje kao naredbu od malog značaja. Drugim rečima, veštak je faktički **demandovao navode optužnice**, pre svega da je okriviljeni Ilija Jurišić imao komandna ovlašćenja, a takođe je u velikoj meri doveo u pitanje i sam efekat naredbe koju je okriviljeni preneo.

127

Nalazi FHP-a

i. Nerazjašnjeno činjenično stanje od strane prvostepenog suda

Prvostepeni sud ni u ponovljenom postupku nije razjasnio ključne činjenice za donošenje presude, iako je na njih Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda ukazalo prilikom ukidanja prve presude. Naime, **ostalo je nerazjašnjeno kako je optuženi Ilija Jurišić imao saznanja da je između**

401 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KŽ1 Po2 5/10 od 11. oktobra 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_drugostepena_odлука.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

402 Videti u: Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2010. godini (Beograd: FHP 2011), str. 18-20, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/Izvestaj_o-domacim-suđenjima-za-r-zl_srpski.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

403 Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Bojan Mišić, članovi veća.

404 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_02.12.2013..pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine.

predstavnika vlasti u Tuzli i komandanta kasarne Mileta Dubajića postignut sporazum o napuštanju kasarne 15. maja 1992. godine, kako se to u presudi navodi. Za ovakav zaključak suda u ponovljenom postupku dato je isto obrazloženje kao i u prvoj presudi, odnosno da je nelogično da optuženi, kao član Operativnog štaba, nije upoznat sa dogовором око izlaska vojske iz Tuzle.

Sporazum o mirnom povlačenju JNA iz BiH sud nije mogao da pribavi, ali je zaključio da nepostojanje pismenog dokaza ne znači da sporazum nije postignut jer se putem sredstava javnog informisanja znalo o povlačenju JNA iz BiH, kao i da su pre kritičnog događaja mnoge jedinice JNA, povlačeći se iz Bosne, prošle kroz Tuzlu. Sud je zaključio da čak i da ne postoji takav sporazum, to ne bi imalo uticaja na postojanje ovog krivičnog dela. Po oceni suda, za perfidiju je „potrebno da je postojao dogovor između strana u sukobu, i da je taj dogovor jedna od strana prekršila“⁴⁰⁵, što je na osnovu izvedenih dokaza i utvrdio.

Ostala su **nerazjašnjena i komandna ovlašćenja** koja je imao optuženi, kao i pitanje ocene stvarne naredbe koju je optuženi izdao, odnosno da li je to bila naredba za napad, ili je po svom sadržaju, kao i po svim okolnostima u kojima je izdata, predstavljala odbrambenu naredbu i kakav je uticaj imala na čitav tok događaja, ako je izdata u vreme kada je, po kazivanju mnogih svedoka, već došlo do pucnjave. Prilikom donošenja presude u ponovljenom postupku, sudska veće se rukovodilo istim stavovima kao i prethodno veće, što je uostalom i predsednik veća istakao prilikom objave presude: “Veće ostaje u svemu pri navodima koje je izneo predsednik veća 28. septembra 2009. godine.”⁴⁰⁶

128

ii. Pogrešna primena pravila međunarodnog humanitarnog prava

TRZ je delo koje se Jurišiću stavlja na teret kvalifikovalo kao „perfidijski“ ratni zločin. Kvalifikaciju dela TRZ nije obrazložilo u optužnici, već je samo navelo postojanje „perfidijskog plana“, kao i da su „sporazum i odluka [o mirnom povlačenju] komandi JNA ulivali poverenje da tokom izmeštanja neće biti napadnuti“, te da je postojala „namera da se izigra stvoreno poverenje“. Sudovi ovakvu kvalifikaciju nisu doveli u pitanje. Naime, zaključak sudova je bio da je napad na kolonu JNA bio perfidan postupak zato što je prekršio sporazum o mirnom povlačenju JNA kojim se stvorilo poverenje na strani JNA da neće biti napadnuta.

Član 37 I dopunskog protokola uz Ženevske konvencije to ovako formuliše: „Akti kojima se uliva poverenje protivniku da ga **navede da veruje da ima pravo**, ili da je obavezan da prihvati zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu, s namerom da se izniveri to poverenje, predstavljaju perfidijske postupke.“ U protokolu se dalje navode primeri perfidijskih postupaka poput pretvaranja da je neko nesposoban za borbu, da je civil ili da ima drugi zaštićeni status. Svi primeri ponuđeni u protokolu se odnose na slučajevе izigravanja poverenja zasnovano na zaštiti koje

405 *Ibid*, str. 35.

406 Transkript sa objave presude u ponovljenom postupku od 2. decembra 2013. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/02.12.2013.pdf>, pristupljeno 18. aprila 2015. godine.

određene kategorije osoba uživaju prema Ženevskim konvencijama. Stoga ostaje nejasno iz teksta da li se ovaj član uopšte može primeniti u slučajevima poput *Tuzlanske kolone*, u kom poverenje nije zasnovano na zaštićenom statusu, već na sporazumu o povlačenju.

Da član protokola o perfidiji uopšte nije predviđen da se primeni u ovakvim slučajevima, proizilazi i iz običajnih pravila međunarodnog humanitarnog prava. Naime, postoje dva izdiferencirana pravila: 1) perfidija – koja odgovara definiciji sadržanoj u Protokolu I i definiciji primenjenoj u ovom slučaju⁴⁰⁷ i 2) “zaključivanje sporazuma o prekidu borbe sa namerom da se iznenada napadne protivnik koji se na sporazum oslanja”⁴⁰⁸. Činjenica da međunarodno pravo razdvaja ove dve situacije, jasno stavlja do znanja da **napadanje protivnika nakon sporazuma o prekidu borbe, kakva je navodno situacija bila i u slučaju *Tuzlanska kolona*, nije isto što i perfidija**. Štaviše, ovakvog stava su i MKCK i Međunarodni krivični sud, koji smatraju da bi podvođenje kršenja sporazuma pod perfidiju predstavljalo neosnovano proširenje definicije perfidije.⁴⁰⁹

Stoga, TRZ se u optužnici pozvalo na pogrešna pravila međunarodnog prava, odnosno protokol koji je neprimenjiv, a sud ga je primenio, čime je povređen krivični zakonik i omogućeno korišćenje redovnih i vanrednih pravnih lekova. Nesumnjivo je da su TRZ, odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog sud morali da obrazlože kvalifikaciju dela, njegove elemente i odnos sa dokazanim činjenicama u postupku. TRZ je takođe moralo u optužnici da se za predmetno krivično delo pozove na međunarodno običajno pravo.

129

iii. *Mens rea*

Bilo da je zabranjena radnja perfidija ili zaključivanje sporazuma o prekidu borbe sa namerom da se iznenada napadne protivnik koji se na sporazum oslanja, oba dela zahtevaju specifičnu nameru – da je sporazum zaključen, odnosno preduzeta druga radnja za sticanje poverenja, *u nameri* da se napadne druga strana, odnosno da se drugoj strani na taj način umanji spremnost za borbu, odnosno odbranu i potom napadne. Dakle, ukoliko je sporazum potpisana u dobroj veri, ili čak samo delimično u dobroj veri, ne može biti govora o ovim krivičnim delima.⁴¹⁰

Neophodni subjektivni element za bilo koje od navedena dva dela je izuzetno teško dokazati, posebno u okolnostima u kojima nije dokazano ni postojanje samog sporazuma. Uprkos tome, ispitivanje i obrazlaganje ovog elementa je izostalo kako u optužnici, tako i u presudama. Iz optužnice je očigledno da **TRZ ne poznaje vrstu psihičkog odnosa koja je potrebna za postojanje nekog od ovih krivičnih dela**. Naime, u optužnici se navodi da je optuženi izdao naredbu za napad „u nameri da se

407 Međunarodni komitet crvenog krsta, Baza običajnog međunarodnog humanitarnog prava, Pravilo 65, dostupno na http://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule65.

408 *Ibid*, Pravilo 64.

409 Tužilaštvo Medunarodnog krivičnog suda, Izveštaj o situaciji u Republici Koreji (2014), par. 55, dostupno na <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/SAS-KOR-Article-5-Public-Report-ENG-05Jun2014.pdf>

410 *Ibid*, par. 56.

izigra stvoreno poverenje“, i to je jedini put kada se u optužnici pominje psihički odnos okriviljenog prema delu. Za postojanje nekog od krivičnih dela, neophodno je da je namera postojala u vreme zaključivanja sporazuma, a ne prilikom napada. Sudovi su nadalje u sve tri presude nekritički preuzeli TRZ-ovu netačnu kvalifikaciju krivičnog dela.⁴¹¹

iv. Neprofesionalni rad TRZ-a i prvostepenog suda

Jedna od ključnih „činjenica“ na kojima se zasniva optužba tokom čitavog postupka je postojanje Sporazuma o mirnom izvlačenju JNA sa teritorije BiH, koji je optuženi navodno prekršio. Međutim, sporazum nikada nije dostavljen sudu. Da takav sporazum nije postojao govori se u izveštaju od 30. maja 1992. godine Generalnog sekretara UN Butrosa Galija, u kom je rečeno da sastanak u Skoplju između predstavnika BiH i SRJ nije rezultirao sporazumom.⁴¹²

Štaviše, zamenik tužioca u ovom predmetu je pred Vestminsterskim sudom u Londonu **priznao da takav akt nije potpisana**, kada je učestvovao u postupku pred ovim sudom u vezi sa izručenjem Ejupa Ganića.⁴¹³ Iako je odbrana predlagala da se ova presuda izvede kao dokaz, sud to nije prihvatio.⁴¹⁴ Shodno tome, prvostepeni sud je u dva navrata donosio osuđujuću presudu bez utvrđenog činjeničnog stanja. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je stoga moralо dva puta da otvara dokazni postupak kako bi ispravio očigledne propuste u radu prvostepenog suda.

v. Trajanje postupka i pritvor optuženog

Postupak protiv optuženog se vodi već osam godina, a on je držan u pritvoru preko tri godine, od trenutka kada je u maju 2007. godine uhapšen na aerodromu „Nikola Tesla“ u Beogradu, pa do oktobra 2010. godine, kada je Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda ukinulo prvostepenu presudu.

vi. Regionalna saradnja

Istraga u ovom predmetu je istovremeno vođena u Srbiji i u BiH, te je odmah po hapšenju optuženog, Ministarstvo pravde BiH tražilo njegovo izručenje i ustupanje predmeta, ali je taj zahtev odbijen.⁴¹⁵

411 Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KV.br.5/2007 od 28. septembra 2009. godine, str. 142, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_prvostepena_presuda-28.09.2009..pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine; Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KŽ1 Po2 5/10. od 11. oktobra 2010. godine, str. 5-6, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_drugostepena_odluka.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine; Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, str. 41-42, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_02.12.2013..pdf, pristupljeno 18. novembra 2015. godine.

412 Izveštaj generalnog sekretara UN Butrosa Galija S/24049 od 30 maja 1992. godine.

413 Prevod odluke Vestminsterskog suda dostupan na http://www.slobodnaevropa.org/content/ejup_ganic_srbija_izrucenje_sud_presuda/2122565.html, para. 37, pristupljeno 18. aprila 2015. godine.

414 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, str. 43, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_02.12.2013..pdf, pristupljeno 18. novembra 2015. godine.

415 Videti u: Fond za humanitarno pravo, Izveštaj o sudenjima za ratne zločine u Srbiji u 2008. godini (Beograd: FHP 2009), str. 16, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/izvestaji/Izvestaj_sudjenja_post_YU_knj_blok-BHS.pdf, pristupljeno 1. juna 2015. godine.

Paralelne istrage tužilaštava iz regiona vođene su i u drugim predmetima, poput *Dobrovoljačke ulice*.⁴¹⁶ Osim što **predstavljaju nerazumno trošenje resursa za efektivno procesuiranje ratnih zločina, one se po pravilu koriste u političke svrhe kako bi se pravio balans između predmeta u kojima su žrtve srpske nacionalnosti i predmeta u kojima su žrtve nesrpske nacionalnosti.** Početkom 2013. godine, zaključen je Protokol o saradnji između TRZ-a i Tužilaštva BiH, čiji je jedan od osnovnih ciljeva upravo izbegavanje paralelnih istraga. Shodno odredbama Protokola, u roku od tri meseca od njegovog potpisivanja obe strane su u obavezi da obaveste jedna drugu o postupcima koje vode protiv državljana druge strane, i da to čine i u budućim postupcima.⁴¹⁷

---

416 Tužilaštvo za ratne zločine, „Zahtev za sprovođenje istrage protiv Ejupa Ganića i drugih“ (saopštenje za štampu), 26. februar 2009. godine.

417 Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, potpisani 31. januara 2013. godine od strane Tužioca za ratne zločine Republike Srbije Vladimira Vukčevića i zamenice Glavnog tužioca BiH Jadranke Lokmić Misirača.

II. Predmet *Ovčara*⁴¹⁸

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 4. decembar 2003

Datum početka suđenja: 9. mart 2004. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144.

Optuženi: Miroljub Vujović, Ivan Atanasijević, Stanko Vujanović, Milan Lančužanin, Jovica Perić, Milan Vojnović, Predrag Milojević, Goran Mugoša, Đorđe Šošić, Miroslav Đanković, Predrag Dragović, Nada Kalaba i Saša Radak.

132

Postupajuće veće

sudija Sretko Janković (predsednik veća)

sudija Sonja Manojlović (članica veća)

sudija Nada Hadži Perić (članica veća)

sudija Omer Hadžiomerović (član veća)

sudija Miodrag Majić (član veća)

Broj optuženih: 13

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6

Rang optuženih: niže i srednje rangirani

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4

Broj žrtava: 200

Broj ispitanih svedoka: 120

Ključni dogadaji iz izveštajnog perioda:

Pretres pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u ponovljenom žalbenom postupku.

⁴¹⁸ Predmet *Ovčara*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Optuženi se terete da su tokom 20. i 21. novembra 1991. godine, kao pripadnici TO Vukovara i dobrovolske jedinice „Leva supoderica“ koje su bile u sastavu JNA u Vukovaru, na poljoprivrednom dobru „Ovčara“ lišili života 200 ratnih zarobljenika iz Vukovarske bolnice koji su prethodno položili oružje pred JNA, a pre toga ih telesno povređivali i prema njima nečovečno postupali.⁴¹⁹

Prvo suđenje (2005-2006.)

Okružni sud u Beogradu⁴²⁰ je 12. decembra 2005. godine doneo presudu kojom je za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika osudio osmoricu optuženih na po 20 godina, Predraga Madžarca na 12 godina, Gorana Mugošu na 5 i Nadu Kalabu na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina. Istom presudom okriviljeni Marko Ljuboja i Slobodan Katić oslobođeni su od krivične odgovornosti.⁴²¹ Vrhovni sud Srbije⁴²² je 18. oktobra 2006. godine doneo rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno postupanje.⁴²³

Drugo suđenje (2009-2010.)

U ponovljenom postupku, pred izmenjenim većem⁴²⁴ vodio se jedinstven postupak i protiv Saše

133

419 Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/03 od 24. maja 2004. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-MILAN_LANCUZANIN_I_DR-24.05.2004.pdf, pristupljeno 28. decembra 2015. godine; Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/04 od 26. maja 2004. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-PREDRAG_DRAGOVIC-26.05.2004.pdf pristupljeno 28. decembra 2015. godine; Optužnica TRZ broj KTRZ 3/03 od 4. decembra 2003. godine, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-MIROLJUB_VUJOVIC_I_DR-04.12.2003.pdf, pristupljeno 28. decembra 2015. godine. Postupak je obustavljen prema Mirku Vojnoviću koji je 2004. godine preminuo. Optuženi Spasoje Petković i Božo Latinović dobili su status svedoka-saradnika. Zbog bolesti optuženog Milana Bulića postupak je protiv njega razdvojen, i kao poseban okončan - videti presudu Vrhovnog suda Srbije Kž I r.z. 2/06 od 9. februara 2006. godine. Okriviljeni Milan Bulić pravnosnažno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine.

420 Sastav veća: sudija Vesko Krstajić, predsednik veća, sudsije Gordana Božilović Petrović i Vinka Beraha Nikićević, članice veća.

421 Presuda Okružnog suda u Beogradu K.V. 1/2003 od 12. decembra 2005. godine, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/Presuda-Ovcara-12_12_2005_.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

422 Sastav veća: sudija Janko Lazarević, predsednik veća, sudsije Nikola Latinović, Slobodan Gazivoda, Dragomir Milojević i Sonja Manojlović, članovi veća.

423 Rešenje Vrhovnog suda Srbije broj Kž. I. R.z. 1/06 od 18. oktobra 2006. godine, dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/SR-BEOGRAD-OVcARA-18.10.2006..pdf>, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

424 Sastav veća: sudija Vesko Krstajić, predsednik veća, sudsije Vinka Beraha Nikićević i Snežana Nikolić Garotić, članice veća.

Radaka⁴²⁵ i Milorada Pejića⁴²⁶, protiv kojih je TRZ u međuvremenu podiglo optužnice za isto krivično delo. Sud je 12. marta 2009. godine doneo presudu kojom je sedmorici optuženih, uključujući Sašu Radaka, osudilo na kazne zatvora u trajanju od po 20 godina, okriviljenog Milana Vojnovića na 15 godina, Jovicu Perića na 13 godina, Nadu Kalabu na 9 godina, okriviljenog Milana Lančužanina na 6 godina i optužene Gorana Mugošu i Predraga Dragovića na kazne od po 5 godina. Istom presudom od optužbe su oslobođeni Slobodan Katić, Predrag Madžarac, Vujo Zlatar i Milorad Pejić.⁴²⁷

Odlučujući o žalbama TRZ-a, branilaca i optuženih, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu⁴²⁸ je 2010. godine donelo presudu kojom je preinacijao prvostepenu presudu tako što je okriviljenoj Nadi Kalabi pootrio kaznu, osudivši je na kaznu zatvora u trajanju od 11, a okriviljenom Ivanu Atanasijeviću ublažio kaznu, osudivši ga na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.⁴²⁹

Ustavna žalba Saše Radaka

Osudenii Saša Radak izjavio je ustavnu žalbu 15. oktobra 2010. godine protiv prvostepene presude iz 2009. godine i presude Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu iz 2010. godine, zbog povrede prava na život, prava na nepovrednost fizičkog i psihičkog integriteta, prava na slobodu i bezbednost, prava na pravično suđenje, posebnih prava okriviljenog i prava na pravnu sigurnost u kaznenom pravu predviđenih Ustavom, kao i prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

134

Odluka Ustavnog suda Srbije

Ustavni sud Srbije⁴³⁰ je 12. decembra 2013. godine usvojio ustavnu žalbu osuđenog Saše Radaka protiv presude Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu.⁴³¹ Po nalaženju Ustavnog suda, pomenutom presudom Apelacionog suda **osuđenom Saši Radaku povređeno je pravo na pravično**

---

425 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/03 od 13. aprila 2005. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslub_Vujovic_i_dr/Optuznica_Sasa_Radak-13.04.2005.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

426 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/03 od 8. aprila 2005. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslub_Vujovic_i_dr/Optuznica_Milorad_Pejić_08.04.2008.pdf. pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

427 Presuda Okružnog suda u Beogradu broj K.V. 4/06 od 12. marta 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/PRESUDA_Ovcara_prvostepena_u_ponovljenom_postupku.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

428 Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudsije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

429 Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 K.Po2 1/2010 od 23. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/Ovcara_drugostepena_-presuda_u_ponovljenom_postupku_23.06.2010.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

430 Sastav veća: sudija Dragiša B. Slijepčević, predsednik veća, sudsije Olivera Vučić, Marija Draškić, Bratislav Đokić, Goran Ilić, Agneš Kartag Odri, Katarina Manojlović Andrić, Milan Marković, Bosa Nenadić, Dragan Stojanović, Sabahudin Tahirović, Tomislav Stojković i Predrag Ćetković, članovi veća.

431 Odluka Ustavnog suda broj Už -4451/2010 od 12. decembra 2013. godine, objavljena u *Službenom glasniku RS* br. 54/2014, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/ODLUKA_Ustavnog_suda_po_zalbi_Sase_Radaka.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

suđenje, odnosno pravo da o optužbama protiv njega odlučuje nepristrasan sud, jer je sudija Siniša Važić učestvovao u donošenju presude Apelacionog suda kojom je potvrđena osuđujuća presuda protiv njega. Naime, sudija Važić je bio predsednik Okružnog suda u Beogradu, i odlučivao je o zahtevima za izuzeće sudija koji su postupali u ovom predmetu a koje su podnosi branioci optuženih, a u isto vreme je bio i predsednik vanraspravnog veća istog suda i kao takav učestvovao u donošenju odluke kojom je okriviljenom Petkoviću određen status svedoka-saradnika, kao i odluke kojom se produžava pritvor protiv svih okriviljenih, pa i Radaka. Višestruko procesno angažovanje sudije Važića u prvostepenom postupku i odluke koje je tom prilikom donosio, po oceni Ustavnog suda, predstavljaju okolnosti koje izazivaju sumnju u njegovu nepristrasnost kao predsednika žalbenog veća u istom predmetu.

Odlukom Ustavnog suda naloženo je Odeljenju za ratne zločine Apelacionog suda da ponovo odluči o žalbi koju je protiv prvostepene presude Okružnog suda u Beogradu izjavio osuđeni Saša Radak, i istaknuto je da ova odluka ima pravno dejstvo i prema svim ostalim okriviljenima iz ovog predmeta. Detaljnu analizu odluke Ustavnog suda FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.⁴³²

Zahtevi za zaštitu zakonitosti

Nakon donošenja odluke Ustavnog suda, branioci osuđenih Miroslava Đankovića, Miroljuba Vujovića, Stanka Vujanovića, Nade Kalabe, Đorda Šošića, Predraga Milojevića, Saše Radaka, Milana Vojnovića, Predraga Dragovića i Milana Lančužanina podneli su zahteve za zaštitu zakonitosti, zbog povrede prava na nepristrasno suđenje.

Vrhovni kasacioni sud⁴³³ je 19. juna 2014. godine doneo presudu kojom je usvojio podnete zahteve za zaštitu zakonitosti kao osnovane, ali i u odnosu na okriviljene Ivana Atanasijevića, Jovicu Perića i Gorana Mugošu čiji advokati nisu podneli zahteve za zaštitu zakonitosti⁴³⁴, te ukinuo pravnosnažnu presudu Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara* kojom su isti pravnosnažno osuđeni i predmet vratio Odeljenju za ratne zločine Apelacionog suda na ponovno odlučivanje.⁴³⁵

432 Detaljnije videti u: FHP, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini (Beograd: FHP, 2014), str. 85-89. dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlochine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

433 Sastav veća: sudija Dragiša Đorđević, predsednik veća, sudije Zoran Tatalović, Radmila Dičić Dragičević, Maja Kovačević Tomić i Predrag Gligorijević, članovi veća.

434 Članom 489 stav 2 ZKP-određeno je da će VKS, ukoliko nađe da razlozi zbog kojih je doneo odluku u korist okriviljenog postoje i za saopštuzene koji nisu podneli zahteve za zaštitu zakonitosti, postupati po službenoj dužnosti kao da takvi zahtevi postoje.

435 Presuda Vrhovnog kasacionog suda broj K33 PZ 2/2014 od 19. juna 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Presuda_Vrhovnog_Kasacionog_suda_19_06_2014-.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Ponovljeni žalbeni postupak

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda⁴³⁶ je 1. decembra 2014. godine ponovo otvorilo žalbeni postupak i odlučio da otvori pretres. Pretres je počeo 15. juna 2015. godine, tokom kojeg su optuženi ponovno izneli svoje odbrane⁴³⁷, a u kasnijem toku postupka ispitana su četiri svedoka, od kojih su dva svedoka bili svedoci-saradnici. Pretres će se nastaviti daljim izvođenjem dokaza.

Nalazi FHP-a

i. 11 godina bez konačnog rešenja

Ustavni sud je tri godine nakon pravnosnažnosti najvažnijeg i najsloženijeg domaćeg predmeta za ratne zločine, pravnosnažnu presudu ukinuo - ne zbog pristrasnosti sudije koji je odlučivao u predmetu, već "zbog postojanja objektivne opravdane bojazni u [njegovu] nepristrasnost".⁴³⁸ Logično, nakon toga je Vrhovni kasacioni sud morao da usvoji zahteve za zaštitu zakonitosti i ukine pravnosnažne presude Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda. Naime, jedan od zakonom predviđenih razloga za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti je povređeno ljudsko pravo okriviljenog koje je zajamčeno Ustavom.⁴³⁹

136

Ovaj predmet je domaćem pravosuđu ustupio MKSJ i predstavlja prvi i, do danas, najsloženiji predmet za ratne zločine vođen u Srbiji. Nesposobnost domaćeg pravosuđa da ovaj predmet konačno reši 13 godina nakon podizanja optužnice predstavlja, pre svega, agoniju za porodice žrtava, koje su nelako poklonile veru sudovima u Srbiji.

436 Sastav veća: sudija Sretko Janković, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Nada Hadži Perić, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić, članovi veća.

437 Izveštaj sa suđenja od 15. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/1-Ovcara-Izvestaj_sa_sudjenja_15.06.2015.pdf, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

438 Detaljnije videti u: FHP, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini (Beograd: FHP, 2014), str. 85-89. dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zločine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 10. novembra 2015. godine.

439 ZKP, član 485 stav 1 tačka 3.

Pravnosnažno okončani predmeti pred Odeljenjima za ratne zločine

I. Predmet *Tenja II*⁴⁴⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 22. jun 2012. godine	
Datum početka suđenja: 29. oktobar 2012. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Žarko Čubrilo	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	

Postupajuće veće	sudija Sonja Manojlović (predsednica veća) sudija Jasmina Vasić (članica veća) sudija Nadežda Mijatović (članica veća) sudija Nada Hadži Perić (članica veća) sudija Vučko Mirčić (član veća)	137
-------------------------	---	-----

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran - bez čina Broj žrtava: 11 Broj ispitanih svedoka: 43	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 5
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažna oslobođajuća presuda
---

⁴⁴⁰ Predmet *Tenja II*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/tenja2.html>. Ovaj predmet ustupljen je R. Srbiji na osnovu Sporazuma o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, zaključenog između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Žarko Čubrilo se tereti da je u prvoj polovini jula meseca 1991. godine u selu Tenja (opština Osjek, Republika Hrvatska), kao pripadnik TO, iz improvizovanog zatvora koji se nalazio u bioskopskoj sali „Partizan“ izveo 11 civila hrvatske nacionalnosti, a potom naredio dvojici pripadnika TO da im vežu ruke. Vezane civile je ukrcao u teretni deo kamiona i odvezao ih u blizinu stočnog groblja u Boboti.⁴⁴¹ Dolaskom na groblje, naredio je civilima da izadu pa je, prilikom izlaska iz kamiona, svakom od civila pucao u glavu.⁴⁴² Tela civila do danas nisu pronađena.

Istom optužnicom terećen je i Božo Vidaković da je, kao komandir IV čete Teritorijalne odbrane Tenja, dana 7. avgusta 1991. godine, u hodniku bioskopske sale u Tenji ubio ratnog zarobljenika Đuru Kiša, pripadnika MUP-a Republike Hrvatske, čije su ruke bile vezane bodljikavom žicom. Takođe se tereti da je, u periodu od 7. jula pa do kraja avgusta 1991. godine, nezakonito zatvorio u kuću sedam civila hrvatske nacionalnosti (Marija Knežević, Marko Knežević, Manda Banović, Franjo Fuček, Nedeljko Gotovac, Elizabeta Gotovac i Franjo Gotovac) i tu ih držao do kraja avgusta 1991. godine, kada ih je ukrcao u beli kombi i odvezao u nepoznatom pravcu. Od tada im se gubi svaki trag. Svedok Đoko Bekić je u februaru 1992. godine na jednoj njivi u Tenji zatekao više leševa, među kojima je prepoznao Nedeljka, Elizabetu i Franju Gotovac. Tela Marije i Marka Kneževića i Mandu Banović pronađena su i ekshumirana 28. februara 1998. godine iz grobnice na Betin Dvoru, nedaleko od Tenje.

138

Odbrana optuženih

Iznoseći svoju odbranu, Čubrilo i Vidaković su negirali izvršenje krivičnih dela za koja se terete. Čubrilo je naveo da u kritičnom periodu nije bio u Tenji i da nikada nije bio pripadnik TO, niti je bio naoružan. Čuo je da je hrvatske civile ubio Milan Macakanja, zajedno sa Savom Jovanovićem i Jovom Ličinom.⁴⁴³ Vidaković se branio navodeći da nije mogao ubiti oštećenog Đuru Kiša jer tog dana nije dolazio do bioskopske sale u Tenji u kojoj je Kiš bio zatvoren. Za njegovo ubistvo čuo je tek sutradan. Takođe je negirao zatvaranje i odvoženje u nepoznatom pravcu sedam civila.⁴⁴⁴

⁴⁴¹ Bobota je selo u pravcu Vukovara, udaljeno 12 km od Tenje.

⁴⁴² Optužnica TRZ broj KTO 1/12 od 22. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/10/Optuznica-TENJA-2.pdf>, pristupljeno 14. oktobra 2015. godine.

⁴⁴³ Transkript sa glavnog pretresa od 29. oktobra 2012. godine, str. 37-63, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/01-29.10.2012.pdf>, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

⁴⁴⁴ *Ibid*, str. 4-37.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Razdvajanje postupka

Sud je 17. aprila 2014. godine, iz razloga celishodnosti, razdvojio postupak u odnosu na optuženog Božu Vidakovića zbog njegovog zdravstvenog stanja (teško se kreće i nalazi se na listi za operaciju oba kuka).⁴⁴⁵

Svedoci u postupku

Ključni svedoci optužbe bili su bivši pripadnici TO Tenja Jovo Ličina i Branislav Knežević, kao i Milan Macakanja, pripadnik Civilne zaštite.

Svedok Jovo Ličina je bio očevidec stradanja 11 civila koji su ubijeni u blizini stočnog groblja u Boboti.⁴⁴⁶ Rekao je da su se, po naređenju svog komandira „Teše“, on i sada pokojni pripadnik TO Savo Jovanović javili u komandu, gde su se već nalazili optuženi Čubrilo i Milan Macakanja. Kamionom u kojem su bili civili, a koji je vozio Macakanja, otišli su do Silaša⁴⁴⁷ pa u Bobotu, a onda u jednu šumu. Kada se kamion zaustavio, Čubrilo je otvorio stranicu tovarnog dela kamiona, pa su civili izlazili jedan po jedan, a on ih je ubijao pucajući u njih iz puške. Za to vreme Macakanja je bio u kamionu, a on i Jovanović su stajali, svako sa po jedne strane kamiona.

Svedok Milan Macakanja je svedočio da je kritičnog dana bio u kamionu kojim su se prevozili civili. Branislav Knežević ga je pokupio usput, dok je on išao da poseti ranjenog sina. U kabini je sa njim bio okrivljeni Čubrilo. Za to vreme su Savo Jovanović i Jovo Ličina bili u tovarnom delu kamiona sa civilima. Branimir Knežević je u Silašu napustio kamion, a kada su polazili za Bobotu, kamion je vozio Savo, dok je Jovo Ličina ostao pozadi sa civilima. Savo je vozio po Čubrilovim instrukcijama. Zaustavili su se u jednoj šumi. Iz kabine su izašli svedok, Čubrilo i pokojni Jovanović. Okrenuo se i video kako pokojni Jovanović vezane civile izbacuje iz kamiona, u koje je Čubrilo pucao čim padnu na zemlju. Jovo Ličina je sve to posmatrao „kao ukopan“, delovalo mu je da je zatečen. Nakon toga su se opet vratili u Bobotu.⁴⁴⁸

139

Svedok Branislav Knežević je naveo da je po naređenju došao ispred kino-sale u Tenji da preveze civile koji su bili zatvoreni u bioskopskoj dvorani u zatvor u Silašu. Nije mogao da se seti ko mu je to naredio i ne zna koga je prevozio, jer nije bio prisutan kada su ti ljudi uvedeni u kamion. Vozio ih je do Silaša. Ne zna ko je bio sa njim u kamionu. Kamion je ostavio u Silašu, a on se autostopom vratio u Tenju.

⁴⁴⁵ ZKP, član 31, stav 1.

⁴⁴⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 10. februara 2014. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/12-10.02.2014..pdf>, str. 2-41, pristupljeno 15. oktobra 2015. godine.

⁴⁴⁷ Silaš je selo udaljeno 10 kilometara od Tenje, u pravcu Vukovara.

⁴⁴⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/02/02-10.12.2012.pdf>, str. 6-42, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

Kasnije mu je kamion dovežen u Tenju.⁴⁴⁹

Prvostepena presuda

Sudsko veće je 6. aprila 2015. godine donelo presudu⁴⁵⁰ kojom je okrivljenog Žarka Čubrilu oslobođilo od optužbe da je izvršio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Sud je zaključio da **izvedeni dokazi ne ukazuju sa dovoljnom sigurnošću da je okrivljeni izvršio delo za koje se tereti**, pa ga je, u nedostatku dokaza, oslobođio od krivične odgovornosti. Sudsko veće je našlo da su iskazi ključnih svedoka optužbe protivrečni, kako jedan sa drugim, tako i sa iskazima ostalih svedoka i oštećenih. Naime, iskazi ovih svedoka se razlikuju u vezi sa više bitnih okolnosti - da li je okrivljeni kritičnog dana bio u Tenji, da li je učestvovao u odvođenju hrvatskih civila iz bioskopa u Tenji, koja su lica tom prilikom bila prisutna, koliko je bilo civila i kojeg pola, ko je upravljao kamionom do mesta izvršenja dela, ko je sve to video, te kako su se zatim vratili u Tenju.

Ceneći iskaze dvojice očevidaca - Jove Ličine i Milana Macakanje - sud je našao da su saglasni samo u delu kako su obojica videli da okrivljeni puca u civile koji silaze sa kamiona, ali da se u svemu ostalom njihovi iskazi razlikuju, kako jedan od drugog, tako i od iskaza ostalih svedoka. Postojeće razlike u iskazima sud je ocenio kao bitne razlike koje se ne mogu pripisati protoku vremena. Sud je prilikom ocene njihovih iskaza imao u vidu i činjenicu da se **protiv ovih svedoka pred organima Republike Hrvatske vodio postupak za ubistvo upravo ovih 11 hrvatskih civila**. Njihove iskaze sud je stoga ocenio kao usmerene na umanjivanje sopstvene odgovornosti.

140

Drugostepena presuda

Protiv ove presude žalbu je izjavilo TRZ, pobijajući presudu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i izostanka obrazloženja o ključnim činjenicama.

Odlučujući o žalbi, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je 23. decembra 2015. godine donelo presudu kojom je odbio žalbu TRZ kao neosnovanu i potvrdio oslobođajuću presudu. U trenutku objavljivanja ovog izveštaja, ova presuda još uvek nije postala dostupna javnosti.

Nalazi FHP-a

i. Zastoji u suđenju

Tokom 2013. godine dve članice veća premeštene su u Apelacioni sud, a i na dolazak novih sudija se

⁴⁴⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 10. jula 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/09/08-10.07.2013..pdf>, str. 6-18, pristupljeno 15. oktobra 2015. godine.

⁴⁵⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/2012 od 6. aprila 2015. godine u predmetu *Tenja II*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda-TENJA-2.pdf>, pristupljeno 15. oktobra 2015. godine.

čekalo više meseci. Tokom 2014. godine, prvo je došlo do zastoja u suđenju zbog skoro dvomesečnog odsustva jednog člana veća zbog bolovanja, a nakon toga zbog štrajka advokata. Međutim, predsedavajući veća je dobrom pripremom i efikasnim rukovođenjem postupkom uspeo da umanji posledice zastoja. Naime, predsedavajući je dobro procenio moguće trajanje svedočenja svakog svedoka kojeg je trebalo ispitati, pa ih je na osnovu toga grupisao, tako da su za samo tri sudeća dana ispitana 23 svedoka. Takođe je, odlukom o razdvajanju postupka u odnosu na optuženog Božu Vidakovića, sudsko veće otklonilo mogućnost odugovlačenja postupka zbog vrlo izvesnih nedolazaka ovog optuženog iz zdravstvenih razloga.

ii. Nejasni razlozi za oslobođajuću presudu

FHP smatra da je prvostepeni sud, donoseći oslobođajuću presudu, dao preveliki značaj razlikama u iskazima ključnih svedoka Ličine i Macakanje. Tačno je da razlike postoje, ali imajući u vidu starost svedoka Ličine (77 godina), kao i protok vremena od dogadaja, logično je da postoje. Međutim, **sud je zanemario činjenicu da se njihovi iskazi podudaraju u najznačajnijem delu – da je okrivljeni ubio hrvatske civile.**

Dodatni argument suda za neprihvatanje njihovih iskaza je "da se protiv ovih svedoka u Hrvatskoj vodio postupak za ubistvo hrvatskih civila". Međutim, **sud nije izveo nijedan dokaz na osnovu kojeg bi se utvrdilo da se protiv ovih svedoka zaista i vodio postupak.** Osim toga, sud nije u dovoljnoj meri cenio iskaze ostalih svedoka, koji su potkrepljivali tvrdnje svedoka Macakanje i Ličine. Naime, Branislav Knežević je u istrazi naveo da je u kamionu kojim su prevoženi civili bio i okrivljeni Žarko Čubrilo, što je takođe izjavio prilikom svedočenja u Županijskom sudu u Osjeku u postupku koji je voden protiv Boška Surle, dok se na glavnom pretresu u ovom postupku toga nije sećao.⁴⁵¹ Sud je ovaj iskaz ocenio neuverljivim, bez obrazloženja za takvu odluku.⁴⁵² Takođe, svedok Jovo Rebrača, koji je u kritičnom periodu bio komandant TO Tenja, izjavio je da mu je Milan Macakanja neposredno nakon ubistva civila rekao da su isti pobijeni, a na pitanje ko ih je pobio rekao da je sa njima bio i okrivljeni Čubrilo.⁴⁵³ Nelogično je da sud posredna saznanja svedoka o umešanosti okrivljenog u ubistvo civila koja je dobio odmah nakon dogadaja ne prihvata, a da u isto vreme prihvata posredna saznanja oštećenih koji nisu čuli da je u ubistvo njihovih članova porodice umešan okrivljeni. Ovakva neu Jednačena i selektivna ocena izvedenih dokaza ukazuje da sud tokom ovog postupka nije sve strano raspravio sve bitne činjenice.

141

iii. Loše pripremljen predmet od strane TRZ-a

Nesumnjivo je da odgovornost za oslobođajuću presudu snosi i TRZ. Naime, optužnica u ovom

---

451 *Ibid*, str. 12-13

452 *Ibid*, str. 32.

453 *Ibid*, str. 20.

predmetu je prva koju je TRZ podiglo prema odredbama novog ZKP-a⁴⁵⁴. Ispitujući optužnicu, sud je utvrdio nedostatke, tako da ju je tri puta vraćao TRZ-u da nedostatke ispravi. Radilo se o propuštanju TRZ-a da u optužnici navede razloge o odlučujućim činjenicama, odnosno da u odnosu na svaki bitan element krivičnog dela navede dokaze na osnovu kojih proizilazi postojanje opravdane sumnje da su ga okriviljeni i izvršili. To ukazuje da je TRZ olako podiglo optužnicu, bez da je prethodno ozbiljno ocenilo validnost dokaza koje uz nju nudi.

TRZ nije smelo da zasnuje optužnicu na iskazima kompromitovanih svedoka. Naime, sud nije poklonio veru iskazima dvojice ključnih svedoka-očevidaca, Jove Ličine i Milana Macakanje, između ostalog i zato što se protiv njih dvojice pred sudovima u Hrvatskoj navodno vodio postupak za ubistvo upravo onih civila koji su predmet ovog postupka. S druge strane, ukoliko je TRZ uvereno u njihovu verodostojnost, onda je moralno da priloži adekvatne dokaze kako bi uverilo i sud. TRZ je „gubilo predmete“ oslanjanjem na kompromitovane svedoke i u drugim slučajevima (videti npr. predmet *Čelebići*).

---

⁴⁵⁴ Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 72/2011, 101/2011, 12/2012, 32/2013, 45/2014, u predmetima ratnih zločina počeo je da se primenjuje 15. januara 2012. godine.

II. Predmet *Sremska Mitrovica*⁴⁵⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 5. mart 2013. godine	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Postupajuće veće: sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)	
Optuženi: Marko Crevar	
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144	
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	

143

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Presuda kojom je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela

⁴⁵⁵ Predmet *Sremska Mitrovica*, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sm_marko_crevar.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Marku Crevaru je optužnicom stavljeno na teret da je, kao pripadnik TO u sastavu JNA, 27. februara 1992. godine, u Prihvatom centru u KPZ Sremska Mitrovica mučio ratne zarobljenike - pripadnike Zbora narodne garde (ZNG) koji su bili zarobljeni u Vukovaru.⁴⁵⁶

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je 18. februara 2015. godine presudu kojom je prihvatio sporazum o priznanju krivičnog⁴⁵⁷ dela za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika koji je okriviljeni Marko Crevar zaključio sa TRZ-om, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci.⁴⁵⁸

Ovo je drugi zaključeni sporazum o priznanju krivičnog dela ratnog zločina.⁴⁵⁹

Nalazi FHP-a

144

i. Neobrazložena odluka o kazni

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda je optuženog Marka Crevara osudilo na kaznu zatvora od jedne godine i šest meseci.⁴⁶⁰ Prema ZKP-u, sud će presudom prihvatići sporazum o priznanju krivičnog dela ako utvrdi da je kazna predviđena sporazumom u skladu sa krivičnim zakonom. Međutim, **u presudi nigde nije obrazložen zaključak suda da je kazna predložena sporazumom u skladu sa krivičnim zakonom.** S obzirom na to da je minimalna kazna predviđena zakonom za krivično delo ratnog zločina pet godina zatvora, ostaje nejasno na koji način je sud utvrdio da je kazna od godinu i po dana zatvora u skladu sa krivičnim zakonom. Ukoliko je sud ocenio da na strani optuženog postoje

⁴⁵⁶ Optužnica KTRZ-1/09 od 05.03.2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Optuznica_05.03.2013.pdf, pristupljeno 19. oktobra 2015. godine.

⁴⁵⁷ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sremska Mitrovica*, Spk.Po2 br. 1/15 od 18. februara 2015, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_15-18.02.2015.pdf, pristupljeno 19. oktobra 2015. godine.

⁴⁵⁸ *Ibid.*

⁴⁵⁹ Prvi sporazum o priznanju krivice za krivično delo ratnih zločina je TRZ zaključilo sa okriviljenim Milanom Škrbićem 2013. godine, a ranije zaključeni sporazumi o priznanju krivice odnosili su se na pomaganje u skrivanju haških optuženika.

⁴⁶⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sremska Mitrovica*, Spk.Po2 br. 1/15 od 18. februara 2015, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_15-18.02.2015.pdf, pristupljeno 19. oktobra 2015. godine.

osobito olakšavajuće okolnosti koje opravdavaju kaznu ispod granice propisane zakonom, takva odluka bi bila formalno *u skladu sa krivičnim zakonom*, ali je sud trebalo takvu odluku da obrazloži.⁴⁶¹

Prema ZKP-u, pismeno izrađena presuda ne mora da sadrži obrazloženje ako je optuženom izrečena kazna zatvora u trajanju do tri godine.⁴⁶² Međutim, presuda mora da sadrži „delimično obrazloženje“ ako je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela, i to o razlozima kojima se sud rukovodio prilikom prihvatanja sporazuma.⁴⁶³ S obzirom na to da ZKP predviđa da sud mora da utvrdi zakonitost kazne prilikom prihvatanja sporazuma, sud je nesumnjivo morao barem delimično da obrazloži odluku o kazni.

Konačno, ZKP ne nalaže sudu da obrazloženje u celosti izostavi, već samo sugeriše da sud „ne mora“ da ga pruži. S obzirom na to da je reč o tek drugom sporazumu o priznanju krivičnog dela ratnog zločina, da javnost nije imala uvid u postupak i da postoji mnoštvo nepoznаница о načinu primene ovog instituta, sud je, uprkos zakonskoj mogućnosti, trebalo da izbegne ovu, za njega svakako lakšu opciju.

ii. Neobrazložena kvalifikacija krivičnog dela

U presudi nije obrazložen zaključak suda da je reč o unutrašnjem, odnosno nemedunarodnom oružanom sukobu, već se takva kvalifikacija samo uzgred pojavljuje. Sud je takvu kvalifikaciju nekritički preuzeo iz optužnice, koja takođe ne sadrži obrazloženje. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je do sada mnogo puta u svojoj praksi istaklo da se u presudi mora odrediti vrsta oružanog sukoba i da se takav zaključak mora obrazložiti.⁴⁶⁴ Sud je imao na raspolaganju obrazloženja iz presuda u predmetu *Ovčara* koji se takođe odnosio na zločine u Vukovaru, a u kojima je sukob u Hrvatskoj u relevantnom periodu takođe kvalifikovan kao nemedunarodni.⁴⁶⁵

145

Uprkos kvalifikaciji sukoba kao *nemedunarodnog*, označeno je da je optuženi prekršio ona pravila međunarodnog prava koja su sadržana u Trećoj ženevskoj konvenciji o postupanju sa ratnim zarobljenicima koja se **primenjuju isključivo u međunarodnom oružanom sukobu** (osim u jednoj

⁴⁶¹ Goran P. Ilić, Miodrag Majić, Slobodan Beljanski i Aleksandar Trešnjev, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, treće izmenjeno i dopunjeno izdanje, „Službeni glasnik“ (2013), str. 731.

⁴⁶² ZKP član 429, stav 1, tačka 2.

⁴⁶³ ZKP član 429, stav 3, tačka 2.

⁴⁶⁴ Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Braća Bitići* Kž1.Po2 7/2010 od 1. novembra 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Odluka-Apelacionog-suda-o-prvostepenoj-presudi.pdf>, str. 2, pristupljeno 6. aprila 2015. godine. Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir* Kž1 Po2 7/12 od 29. marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Drugostepena-presuda.pdf>, str. 6, pristupljeno 6. aprila 2015. godine. Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Skočić*, Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odeluka_Skocici.pdf, str.9-10, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

⁴⁶⁵ Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara* Kž1.Po2-1/2010 od 23. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/Ovcara_drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_23.06.2010..pdf, par. 73, pristupljeno 5. novembra 2015. godine.

izuzetnoj situaciji, videti dole). Sud je u presudi u potpunosti preuzeo ovakvu kvalifikaciju.

Da bi sud primenio Treću ženevsku konvenciju u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba, mora biti reč o veoma ograničenom izuzetku, a to je da su se strane u sukobu saglasile da se takav status obezbedi licima lišenim slobode. Ovaj izuzetak je primenjen u predmetu *Ovčara*, podrazumeva se, sa detaljnijim obrazloženjem odluke i dokaza koji potvrđuju da je reč o takvom izuzetku – da su strane u sukobu u međusobnoj pismenoj komunikaciji govorile o zarobljenim borcima kao o ratnim zarobljenicima, da je kod izvršilaca postojala svest da su žrtve pripadnici protivne strane, da su o njima govorili kao o ratnim zarobljenicima, itd.⁴⁶⁶

U suprotnom, ukoliko postojanje ovakve izuzetne situacije nije dokazano, u ovom predmetu su se samo mogla primeniti pravila međunarodnog prava koja važe u nemeđunarodnim sukobima – Zajednički član 3 uz Ženevske konvencije i Dopunski protokol II, koji nalažu da se prema licima lišenim slobode iz razloga u vezi sa sukobom mora postupati čovečno u svim okolnostima. Na te odredbe se upravo pozvalo Tužilaštvo MKSJ u predmetu *Mrkšić i dr.* koji se odnosi na događaje u Vukovaru, kao i ovaj predmet.

Imajući u vidu opisanu delikatnost primene međunarodnog prava u ovako specifičnom kontekstu, kao i činjenicu da se primena međunarodnog prava pokazala kao jedno od najproblematičnijih pitanja u praksi Odeljenja za ratne zločine, sud je trebao, iako nije strogo bio obavezan zakonom, da obrazloži svoju presudu.

---

466 *Ibid.*

III. Predmet *Bihać I*⁴⁶⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 8. april 2013. godine	
Datum početka suđenja: 26. jun 2013. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Đuro Tadić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća)
	sudija Sonja Manojlović (članica veća)
	sudija Sretko Janković (član veća)
	sudija Omer Hadžiomerović (član veća)
	sudija Miodrag Majić (član veća)
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 19	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 26	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena i drugostepena presuda	

147

⁴⁶⁷ Predmet *Bihać*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bihac.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Đuro Tadić se tereti da je 23. septembra 1992. godine, u mestu Duljci (opština Bihać, BiH), kao pripadnik Rajinovačke čete VRS, zajedno sa Zoranom Tadićem, Jovicom Tadićem, Zoranom Bergom, Željkom Babićem⁴⁶⁸, Svetkom Tadićem⁴⁶⁹ i sada pokojnim Slobodanom i Gojkom Đurićem, izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Oni su u vojnim i policijskim uniformama, naoružani automatskim oružjem, maskirani kapama i čarapama na glavi, u dva putnička vozila došli do mesta Duljci gde su civili bošnjačke nacionalnosti brali šlive. U civile su ispalili više rafala, a kada su videli da se neki od civila skrivaju u štali, na njih su bacili bombu. Neke od civila su ubadali noževima. Tom prilikom ubijeno je 18 civila, a njihova tela su potom zapaljena.⁴⁷⁰

Odbojna optuženog

Optuženi Đuro Tadić negirao je izvršenje dela za koje se tereti, navodeći da je bio prisutan na mestu ubistva civila, ali da nije pucao.⁴⁷¹ Optuženi je tokom iznošenja odbrane više puta menjao svoj iskaz, navodeći da rođaci koji ga terete za ovo krivično delo, a koji su pred sudom u Bihaću priznali krivicu, čine to samo iz razloga da bi oni dobili manje kazne.

148

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda donelo je 6. februara 2014. godine presudu kojom je optuženog Đuru Tadića **oglasilo krivim i osudilo ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina**.⁴⁷² Presudom su potvrđeni svi navodi iz optužnice, kao i da je događaju od 23. septembra 1992. godine u mestu Duljci prethodila pogibija srpskih boraca među kojima je bio i Toma Tadić, rođeni brat optuženog, a koja je bila povod za osvetu nad lokalnim bošnjačkim civilima.

⁴⁶⁸ Zoran Tadić, Jovica Tadić, Zoran Berga i Željko Babić su na osnovu Sporazuma o priznanju krivice, za isto krivično delo pravnosnažno osuđeni pred Kantonalnim sudom u Bihaću.

⁴⁶⁹ Svetko Tadić je u trenutku podizanja ove optužnice bio nedostupan državnim organima, ali je TRZ protiv njega za isti zločin podiglo optužnicu 09.10.2014. godine.

⁴⁷⁰ Optužnica TRZ broj KTO 3/13 od 8. aprila 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Optu%C5%BEEnica-DJuro-Tadic-Bihac.pdf>, pristupljeno 20. aprila 2015. godine.

⁴⁷¹ Transkript sa glavnog pretresa od 26. juna 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Transkript_26.06.13..pdf, pristupljeno 6. novembra 2015. godine.

⁴⁷² Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bihać* broj K. Po2 5/2013 od 6. februara 2014. godine, anonimizovana verzija, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Prvostepena_presuda_06.02.2014..pdf, pristupljeno 20. aprila 2015. godine.

Prilikom odmeravanja kazne sud je okriviljenom kao olakšavajuće okolnosti cenio njegove **lične i porodične prilike**, da je star 65 godina i da nije osuđivan. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio okolnosti pod kojima je delo izvršeno, njegovu težinu, te činjenicu da preživeli oštećeni zbog gubitka svojih najbližih i danas osećaju velike traume.

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu je dana 12. decembra 2014. godine donelo presudu kojom je usvojio žalbu TRZ i **preinac̄io prvostepenu presudu tako što je okriviljenog Đuru Tadića osudio na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina**, a žalbu njegovog branioca odbio u celosti kao neosnovanu⁴⁷³.

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je pooštalo kaznu okriviljenom jer je našao da prvostepeni sud, prilikom odmeravanja kazne, **nije u dovoljnoj meri cenio utvrđene otežavajuće okolnosti** na strani optuženog, i to težinu izvršenog dela i nastale posledice, kao i okolnosti pod kojima je delo izvršeno, odnosno da je tom prilikom lišeno života 18 lica, u najvećem broju žena i starijih muškaraca, kao i devojčica stara 13 godina. Takođe, Apelacioni sud je utvrdio da nije u dovoljnoj meri cenjena kao otežavajuća okolnost činjenica da je delo izvršeno iz osvete, prema licima koja nisu predstavljala nikakvu opasnost, da ih nisu ni poznavali, kao i da članovi porodica žrtava zbog gubitka svojih najbližih osećaju i danas velike traume i posledice.

Nalazi FHP-a

149

i. Saradnja Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina

Ovaj postupak predstavlja još jedan primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina. Naime, TRZ je preuzeo gonjenje u ovom predmetu od Kantonalnog suda u Bihaću, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan bosanskom sudu.

ii. Efikasno vođenje postupka od strane suda

U ovom postupku ispitano je ukupno 26 svedoka, od kojih je pet svedočilo putem video-linka iz Suda BiH. Imajući u vidu zauzetost sudnika u Višem судu i potrebu da se usklade termini za ispitivanje svedoka i sa slobodnim terminima u Sudu BiH, a da je prvostepeni postupak završen za samo sedam meseci, očito je da je ovaj postupak dobro pripremljen u cilju poštovanja načela ekonomičnosti i suđenja u razumnom roku.

---

⁴⁷³ Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bihać*, broj Kž1 Po2 4/14 od 12. decembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/02/Bihac_Drugostepena_presuda_12_12_2014.pdf, pristupljeno 20. aprila 2015. godine.

iii. Jasna prvostepena presuda

Prvostepena presuda je jasna, koncizna i pregledna, bez nepotrebnih ponavljanja. Sud je za svaku utvrđenu činjenicu dao jasne razloge i detaljno je obrazložio razlike u iskazima svedoka o pojedinim činjenicama, kao i značaj tih razlika. Sud je ujedno dao detaljnu pravnu analizu utvrđenog činjeničnog stanja, izdvojivši kao posebne celine: primenu odredaba krivičnog zakonodavstva i pravila međunarodnog prava, vezu između krivičnog dela i oružanog sukoba, status zaštićenih lica, primenu blažeg zakona, kao i oblik učešća okriviljenog u izvršenju krivičnog dela, i detaljno elaborirao obrazloženje o postupanju optuženog kao saizvršioca.⁴⁷⁴

Precizno obrazlaganje saizvršilaštva u ovom predmetu je posebno značajno ako se ima u vidu da je Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u poslednjih par godina ukinulo niz presuda u predmetima ratnih zločina u kojima se kao oblik učešća optuženih u izvršenju krivičnog dela pojavljuje saizvršilaštvo, upravo zato što ovaj oblik učešća nije na adekvatan način opisan ili obrazložen, odnosno jer u presudama izostaju jasni razlozi o ispunjenosti objektivnih ili subjektivnih prepostavki za postojanje saizvršilaštva.⁴⁷⁵

iv. Pozitivan primer ocene otežavajućih okolnosti

U ovom postupku su se i Viši i Apelacioni sud posvetili brižljivoj oceni otežavajućih okolnosti u svojim presudama. Posebno razmatranje posledica koje preživeli osećaju usled gubitka svojih najbližih kao otežavajuće okolnosti predstavlja pozitivan primer kojim bi trebalo i drugi sudovi da se rukovode.

150

Naime, u predmetima ratnih zločina sudovi nisu ranije cenili kao otežavajuću okolnost patnju

---

474 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bihać* broj K. Po2 5/2013 od 6. februara 2014. godine, str. 111-113, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Prvostepena_presuda_06.02.2014..pdf, pristupljeno 20. aprila 2015. godine.

475 Videti npr. Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Prijedor*, broj Kž1 Po2 11/10 od 20. februara 2011. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/02/Odluka-Apelacionog-suda-po-prvostepenoj-presudi-28.02.2011..pdf>, pristupljeno 21. aprila 2015. godine; Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Skočić*, broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf. Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Po2 3/13 od 9. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/Lovas_Resenje_Apelacionog_suda_09.12.2013..pdf, pristupljeno 21. aprila 2015. godine.

Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u predmetu *Skočić* broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf, pristupljeno 21. aprila 2015. godine.

preživelih članova porodice.⁴⁷⁶ Ocena ove okolnosti kao otežavajuće, istovremeno je i deo prakse MKSJ⁴⁷⁷ i Suda BiH.⁴⁷⁸

---

476 Videti npr. Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Đakovica*, K.v.br 4/05 od 18. septembra 2006. godine, str. 38; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prijedor*, Kpo2 4/2011 od 28. novembra 2011. godine, str. 37; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Stara Gradiška*, Kpo2 br 32/2010 od 25. juna 2010. godine, str. 36; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tenja (Radivoj)*, Kpo2 38/2010 od 17. novembra 2010. godine, str. 48; presuda Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara II*, K.V br 2/2005 od 30. januara 2006. godine, str. 50; presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, Kpo2 br. 28/2010 od 22. novembra 2010. godine, str. 301-303; presuda Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Suva Reka*, K.V. 2/2006 od 23. aprila 2009. godine, str. 188-190; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Podujevo II*, K.V 4/2008 od 18. juna 2009. godine, itd.

477 Presuda Pretresnog veća u predmetu *Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića* (IT-98-32/1-T) od 20. jula 2009. godine, para. 1066; Presuda Pretresnog veća u predmetu *Tužilac protiv Tihomira Blaškića* (IT -95-14-T) od 3. marta 2000. godine, para. 787.

478 *Novak Đukić*, Presuda suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-07/394 od 12. juna 2009. godine, *Dragan Damjanović*, Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-05/51 od 15. decembra 2007. godine, *Mejakić Željko i dr*, Presuda Suda Bosne i Hercegovine X- KR-06/200 od 30.5.2008. godine.

IV. Predmet Čelebići⁴⁷⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 17. maj 2013. godine	
Datum početka suđenja: 11. septembar 2013. godine	
Postupajući tužilac: Milan Petrović	
Optuženi: Samir Hondo	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
152 Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća)
	sudija Sonja Manojlović (članica veća)
	sudija Sretko Janković (član veća)
	sudija Omer Hadžiomerović (član veća)
	sudija Miodrag Majić (član veća)
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: niže rangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 16	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 11	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Drugostepena presuda	

⁴⁷⁹ Predmet Čelebići, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/celebic.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Samir Hondo je optužen da je kao pripadnik Armije BiH i stražar u logoru „Čelebići“ (opština Konjic, BiH) u kojem su bili zatočeni civili srpske nacionalnosti, u periodu jun–avgust 1992. godine, u više navrata tukao zatočene civile, među kojima i oštećenog Zorana Đordića. Optužnicom se takođe teretio da je, zajedno sa drugim stražarima, učestvovao u mučenju civila, među kojima su bili oštećeni Rajko Đordić i Boro Mrkajić, tako što ih je zatvarao u šaht gde su se oštećeni zbog nedostatka vazduha gušili, padali u nesvest i trpeli patnje visokog intenziteta.⁴⁸⁰

Odbrana optuženog

Optuženi je naveo da je u kritičnom periodu zaista bio stražar u logoru „Čelebići“, ali da ni jednog logoraša nije tukao niti na drugi način povredio. Tvrđio je da ga Zoran Đordić (oštećeni u ovom postupku) lažno tereti, jer ga je prijavio policiji zbog ucenjivanja. Naime, Đordić je od optuženog i njegove sestre tražio novac da ga ne prijavi zbog navodnih zločina koje je optuženi izvršio u logoru „Čelebići“.

Svedoci u postupku

153

Svedoci Zoran Đordić⁴⁸¹ i Boro Mrkajić⁴⁸², nekadašnji logoraši, teretili su optuženog da ih je, zajedno sa drugim stražarima tukao, a svedoka Mrkajića zatvarao u šaht. Međutim, ostali svedoci, nekadašnji logoraši Rajko Đordić⁴⁸³, Željko Živak⁴⁸⁴, Čedo Ćećez⁴⁸⁵, Vaso Mrkajić⁴⁸⁶ i Dragan Đordić⁴⁸⁷, tvrdili su da ih optuženi nije tukao, niti zatvarao u šaht logoraše. Svedok Mitar Kuljanin potvrđio je navode optuženog da ga je svedok Zoran Đordić ucenjivao, kao i druga lica.⁴⁸⁸

480 Optužnica TRZ broj KTO 6/13 od 17. maja 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/09/Optuznica-Celebici.pdf>, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

481 Transkript sa glavnog pretresa od 19. septembra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-19.09.2013..pdf>, str. 27-93, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

482 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-20.09.2014.pdf>, str. 30-61, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

483 *Ibid*, str. 1-28.

484 Transkript sa glavnog pretresa od 30. septembra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-30.09.2013..pdf>, str. 1-40, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

485 Transkript sa glavnog pretresa od 19. septembra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-19.09.2013..pdf>, str. 3-25, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

486 Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2013. godine, dostupno na dc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-28.10.2013..pdf, str. 32-50, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

487 Transkript sa glavnog pretresa od 18. novembra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-18.10.2013..pdf>, str. 1-35, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

488 Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Transkript-28.10.2013..pdf>, str. 1-21, pristupljeno aprila 2015. godine.

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda donelo je 22. novembra 2013. godine presudu kojom je okrivljenog Samira Hondu oslobođilo od optužbi.⁴⁸⁹

Iskaz oštećenog Zorana Đordića, ključnog svedoka optužbe, sud je ocenio neuverljivim, suprotnim iskazima ostalih svedoka i motivisanim željom da naškodi okrivljenom. Njegov iskaz sud je ocenio kao kompromitovan iskazima drugih svedoka, posebno iskazima svedoka koji su prikupljeni u Centru za istraživanje ratnih zločina u BiH i Policijskoj upravi u Konjicu. U ovim iskazima više svedoka je navelo da je Zoran Đordić ucenjivao ne samo optuženog Samira Hondu, već i druge osobe, da će ih prijaviti kao izvršioce ratnih zločina u logoru „Čelebići“ ukoliko mu ne isplate tražene iznose novca. Sud je takođe kao neuverljiv ocenio i iskaz svedoka Bore Mrkajića. On je, opisujući događaje u kojima je navodno optuženi tukao logoraše ili ih zatvarao u šaht, o tome govorio uopšteno, ne navodeći precizno šta je optuženi radio. Ostali svedoci, koji su govorili o istim događajima, precizno su opisali kako su ih drugi stražari tukli i mučili, ali nisu spominjali optuženog kao jednog od njih.

Žalba TRZ-a

U žalbi, TRZ je osporilo **zakonitost dokaza koje je pribavila odbrana okrivljenog**, a koji su izvedeni na glavnom pretresu. To su presuda Suda BiH u postupku protiv Ese Macića koji je osuđen zbog ratnog zločina izvršenog u logoru „Čelebići“⁴⁹⁰, transkripti sa pretresa u tom predmetu, zatim iskazi okrivljenog Samira Honde i svedoka koji su dati u Centru za istraživanje ratnih zločina BiH i Policijskoj upravi u Konjicu, u postupcima koji su se vodili po prijavama protiv svedoka Zorana Đordića. Naime, TRZ je bilo mišljenja da ovi dokazi nisu pribavljeni shodno odredbama ZKP-a, odnosno da nisu pribavljeni u originalu ili overenoj fotokopiji, pa da iz tog razloga nisu mogli biti korišteni u ovom postupku.⁴⁹¹ Takođe se žalbom TRZ-a ističe da je prvostepeni sud tokom ispitivanja svedoka Zorana Đordića **povredio odredbe ZKP-a o unakrsnom ispitivanju svedoka**⁴⁹² tako što je dozvolio braniocu optuženog Samira Honde da svedoku postavlja pitanja koja su bila u vezi sa njegovim kazivanjem datim u predmetu protiv Ese Macića pred Sudom BiH. Konačno, žalbom TRZ-a se ističe da je prvostepeni sud pogrešio kada je iskaz svedoka Zorana Đordića ocenio kao neprihvatljiv.

154

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbi TRZ-a, **Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda donelo je 9. juna 2014.**

⁴⁸⁹ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu Čelebići K-Po2 8/13 od 22. novembra 2013. godine, anonimizovana verzija dostupna na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/celebic_prvostepena_presuda.pdf, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

⁴⁹⁰ Presuda Suda BiH – Odjel I br. S11K25941OKRL od 15.11.2010. godine.

⁴⁹¹ ZKP, član 139, stav 1.

⁴⁹² ZKP, član 98, stav 3.

godine presudu⁴⁹³ kojom je odbilo žalbu TRZ-a kao neosnovanu i potvrdilo prvostepenu presudu. Prema shvatanju Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda, **manji formalni nedostatak u pribavljanju određenog dokaza ne predstavlja nedostatak u dokaznoj proceduri takvog značaja da bi automatski ovaj dokaz morao biti ocenjen kao nedozvoljen.** Posebno kada se ima u vidu da je dokaz pribavila odbrana, koja nema mnogo kanala komunikacije sa inostranim organima, kao i da TRZ nije osporavalo autentičnost ovako pribavljenih dokumenata, što bi bila jedina suštinska prepreka u upotrebi fotokopija ovih dokumenata.

Apelacioni **sud** je zaključio da nisu povredena pravila o unakrsnom ispitivanju jer unakrsno ispitivanje upravo i služi tome da se svedok suoči sa njegovim ranijim iskazima i da odbrana dovede u sumnju iskaz takvog svedoka. Konačno, odlučujući o navodima žalbe TRZ-a u odnosu na iskaze svedoka Zorana Đordića i Bore Mrkajića, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je bilo mišljenja da je **prvostepeni sud pravilno ocenio njegove iskaze kao neuverljive i kompromitovane.**

Nalazi FHP-a

i. Efikasno vodenje postupka od strane suda

Ceo postupak u ovom predmetu je završen za manje od godinu dana i on predstavlja do sada najbrže pravnosnažno okončano suđenje za ratne zločine. Razlozi za ovako brzo okončanje suđenja su što se u konkretnom slučaju radi o manje složenom predmetu, sa jednim optuženim i ukupno 11 svedoka i što je predsednica prvostepenog veća Snežana Nikolić Garotić dobro pripremila i koncentrisala izvođenje dokaza u kratkom vremenskom periodu. Tako je, rukovodeći se načelom efikasnosti i ekonomičnosti, svedok Vaso Mrkajić, koji živi u Čikagu, ispitani putem alternativne video-konferencijske veze - Skajpa, iz prostorija Konzulata Republike Srbije u Čikagu. **Raniji predmeti za ratne zločine slične složenosti (sa jednim optuženim i desetak svedoka) trajali su u proseku mnogo duže - između 18 i 32 meseca.**⁴⁹⁴

155

Brzom okončanju postupka doprineo je i branilac optuženog advokat Slaviša Prodanović koji je dobro pripremio odbranu, sâm pribavio dokumentaciju koja ide u prilog njegovom branjeniku i učinio nespornim odredene činjenice kao što su postojanje oružanog sukoba, da je optuženi bio pripadnik Armije BiH i da je bio stražar u logoru „Čelebići“, te da su u logoru bili zatočeni civili.⁴⁹⁵

493 Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu Čelebići, Kž Po2 3/14 od 9. juna 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/Drugostepena_presuda_celebici_-09.06.2014..pdf, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

494 Predmet *Prijedor*, Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, broj predmeta K.Po24/2011, trajao je 32 meseca, Predmet *Prizren*, Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, broj predmeta K.Po2 3/2013 trajao je 30 meseci, Predmet *Ovčara IV*, Okružni sud u Beogradu, broj predmeta KV.BR 9/2008, trajao je 18 meseci.

495 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, K.Po2 48/2010 od 11. februara 2014. godine, str. 71, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/prvostepena_presuda_Cuska.pdf, pristupljeno 7. novembra 2015. godine.

ii. Nepripremljen slučaj od strane TRZ-a

U ovom predmetu je evidentan površan rad TRZ-a, koje je **pokrenulo postupak sa vrlo neubedljivim dokazima i bez temeljne provere kredibiliteta ključnog svedoka**. Pokretanje postupaka bez čvrstih dokaza o odgovornosti okrivljenih, česta je pojava u predmetima u kojima su optuženi nesrpske a žrtve srpske nacionalnosti, zbog čega se ovi predmeti uglavnom završavaju oslobađajućim presudama.⁴⁹⁶ Međutim, ovakvi propusti u radu TRZ-a ni u kom slučaju nisu ograničeni samo na te predmete (videti predmet *Tenja II*).

iii. TRZ-ovo nepoznavanje instituta unakrsnog ispitivanja

Imajući u vidu navode žalbe TRZ-a koji se odnose na povredu pravila o unakrsnom ispitivanju, uočava se da još uvek postoji nerazumevanje ovog instituta, iako je njegova primena u predmetima ratnih zločina počela još 15. januara 2012. godine. Naime, tužilac je u žalbi isticao da je sud dozvolio braniocu optuženog da prilikom ispitivanja svedoku postavlja pitanja koja nisu bila u vezi sa njegovim kazivanjem u konkretnom postupku koji je vođen protiv optuženog, već sa postupkom protiv drugog osumnjičenog, odnosno Ese Macića koji je vođen pred sudom u BiH, čiji iskaz sudska veće pre toga nije prihvatiло kao dokaz, smatrajući da bi time sud povredio pravila o unakrsnom ispitivanju.

Prema odbredbama ZKP-a predsednik veća treba da zabrani pitanje ako se ono ne odnosi na predmet raspravljanja, da se suđenje ne bi nepotrebno odugovlačilo pitanjima koja nisu u vezi sa postupkom.⁴⁹⁷

Međutim, u tom slučaju postoji izuzetak, a to je izuzimanje od zabrane pitanja kojim se proverava verodostojnost iskaza. U ovaj izuzetak spadaju pitanja koja za cilj imaju osporavanje kredibiliteta svedoka, uključujući njegovu diskreditaciju u pogledu savesnosti, moralne reputacije i drugih osobina i činjenica od kojih zavisi pouzdanost svedočenja. Svrha unakrsnog ispitivanja je da se svedok suoči sa svojim ranijim iskazima i da se dovede u sumnju iskaz svedoka. Pitanja koje je svedoku postavljao branič optuženog, a koja se odnose na njegove iskaze koje je dao u drugom postupku, upravo su bila pitanja kojima je odbrana osporavala savesnost i moralni kredibilitet ovog svedoka, pa ih je prvostepeni sud iz tog razloga i dozvolio. U protivnom, ako bi se u unakrsnom ispitivanju zabranjivala pitanja koja se ne odnose strogo na sam postupak, takvo ispitivanje bi izgubilo svoj smisao, jer se npr. ne bi moglo proveriti čak ni perceptivne sposobnosti svedoka, pamćenje, orijentacija u vremenu i prostoru, itd.

⁴⁹⁶ Videti npr. Predmet Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu *Gnjilanska grupa*, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/gnjilanska_grupa.html, pristupljeno 5. novembra 2015. godine, Predmet Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, *Prizren*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kasnjeti.html>, pristupljeno 5. novembra 2015. godine.

⁴⁹⁷ ZKP, član 402, stav 7.

V. Predmet *Ovčara V*⁴⁹⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 18. jun 2012. godine	
Datum početka suđenja: 15. novembar 2012. godine	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Petar Ćirić	
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144	
Postupajuće veće	sudija Sonja Manojlović (predsednica veća)
	sudija Nadežda Mijatović (članica veća)
	sudija Sretko Janković (član veća)
	sudija Omer Hadžiomerović (član veća)
	sudija Miodrag Majić (član veća)
Broj optuženih: 1	157
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 200	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 8	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Drugostepena presuda	

⁴⁹⁸ Predmet *Ovčara V*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara_5.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Petru Ćiriću se optužnicom stavlja na teret **krivično delo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika**. Optužnica navodi da je 21. novembra 1991. godine, kao pripadnik TO Vukovar koja je delovala u sastavu tadašnje JNA, Ćirić ubijao i zlostavljaо ratne zarobljenike iz Vukovarske bolnice. Njemu je stavlјeno na teret da je, kao deo streljačkog voda, učestvovaо u streljanju zatvorenika na mestu zvanom Grabovo i da je, po povratku sa Grabova, ispred hangara na Ovčari učestvovaо u streljanju poslednje grupe od desetak ratnih zarobljenika.⁴⁹⁹

Odbojna optuženog

Optuženi se branio da u vreme kritičnog događaja nije bio na Ovčari.

Prvostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je 1. jula 2013. godine donelo presudu kojom je optuženog Petra Ćirića **oglasilo krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika** i osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.⁵⁰⁰ Kako je optuženi pravnosnažnom presudom Okružnog suda u Novom Sadu ranije osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina za krivično delo silovanja⁵⁰¹, sudska veće mu je **izreklo jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina**.

158

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Konačna presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda

Našavši da je povređen krivični zakon, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je u novembru 2013. godine donelo konačnu presudu u ovom predmetu kojom je prvostepenu presudu preinačilo i optuženog osudilo na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.⁵⁰²

⁴⁹⁹ Optužnica TRZ, broj KTRZ 6/11 od 18. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/11/Optuznica-Petar-Ciric.pdf>, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

⁵⁰⁰ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Ovčara V*, K.Po2 14/2011 od 1. jula 2013. godine, anonimizovana verzija dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Ovcara_V_%20prvostepena_presuda_01_07_2013.pdf, pristupljeno 5. aprila 2015. godine.

⁵⁰¹ Presuda okružnog suda u Novom Sadu, K.br. 287/06, od 19. oktobra 2007. godine.

⁵⁰² Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara V*, Kž1 Po2 8/13, od 3. novembra 2014. godine, anonimizovana verzija dostupna na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Drugostepena_presuda_3.11.2014..pdf, pristupljeno 3. aprila 2015. godine.

Nalazi FHP-a

i. Brzo okončan postupak

Ovaj postupak je nastavak suđenja za zločin na Ovčari, za koji su drugi počinioci već bili osuđeni pred domaćim sudom.⁵⁰³ Zbog toga, tokom ovog postupka nije bilo potrebno posebno dokazivati pred sudom postojanje bitnih činjenica kao što su postojanje oružanog sukoba, status i identitet oštećenih, svojstvo okriviljenog, vreme, mesto i način izvršenja krivičnog dela. Te činjenice su u ranijim postupcima već utvrđene, pa su ih tokom ovog postupka i same stranke učinile nespornim. Sve to je uticalo i na relativno brzo okončanje prvostepenog postupka, jer je jedino sporno pitanje bilo učeće optuženog u telesnom povređivanju i ubistvu ratnih zarobljenika.

ii. Pogrešna primena KZ od strane prvostepenog suda

Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda kojom je preinačena presuda prvostepenog suda je pravilna i zakonita. Odlučujući o kazni, **prvostepeni sud je pogrešno primenio krivični zakon**, jer je optuženom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, što po pravilima tada važećeg zakona o sticaju krivičnih dela nije mogao. Naime, prema odredbama KZ SRJ, prilikom izricanja jedinstvene kazne zatvora, ista mora biti veća od svake pojedinačne kazne, ali u isto vreme ne sme dostići njihov zbir, niti preći 15 godina zatvora.⁵⁰⁴ Samo u slučaju da je jedna od utvrđenih kazni - kazna zatvora od 20 godina, sud je mogao, kao jedinstvenu kaznu, izreći kaznu zatvora od 20 godina.⁵⁰⁵ Imajući u vidu da se optuženi već nalazi na izdržavanju kazne zatvora u trajanju od 10 godina, kao i činjenicu da su i prvostepeni i drugostepeni sud bili mišljenja da je kazna zatvora u trajanju od 15 godina primerena kazna optuženom za ovo krivično delo, nije postojala zakonska mogućnost da mu se kao jedinstvena izrekne stroža kazna.

159

iii. Ocena otežavajućih okolnosti

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je odbilo žalbu TRZ-a u pogledu visine izrečene kazne od 15 godina u prvostepenom postupku. Naime, TRZ je u žalbi zahtevalo od Apelacionog suda da preinači prvostepenu presudu i optuženog za zločin na Ovčari osudi na 20 godina zatvora, odnosno na jedinstvenu kaznu zatvora od 20 godina u skladu sa tada važećim KZ-om. Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je zaključilo da je prvostepeni sud pravilno odmerio olakšavajuće i otežavajuće okolnosti i utvrdio adekvatnu kaznu.

503 Predmet *Ovčara*, Okružni sud u Beogradu, Veće za ratne zločine, broj predmeta K.V. 4/2006, optuženi Miroljub Vujović i dr. Dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara.html>, pristupljeno 20. aprila 2015. godine. Predmet *Ovčara*, Okružni sud u Beogradu, Veće za ratne zločine, broj predmeta K.V. 9/2008, optuženi Damir Sireta. Dostupno na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara_4.html, pristupljeno 20. aprila 2015. godine.

504 KZ SRJ, član 48, stav 2, tačka 3.

505 KZ SRJ, član 48, stav 2, tačka 2.

Kada se imaju u vidu brojne otežavajuće okolnosti na strani optuženog koje je sud utvrdio, a posebno upornost prilikom izvršenja dela, iskazana u vidu streljanja zarobljenika u više grupa, kao i težina posledica, odnosno da je tom prilikom ubijeno 200 zarobljenika, među kojima žene, trudnice, maloletnici i starci, kao i činjenica da je već osuđivan, utvrđena kazna zatvora u trajanju od 15 godina ne čini se primerenom. U odnosu na brojnost otežavajućih okolnosti, sud je olakšavajućim okolnostima, mladosti optuženog u vreme izvršenja krivičnog dela (23 godine) i njegovim **porodičnim prilikama**, dao neopravdano veliki značaj.

VI. Predmet *Prizren*⁵⁰⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 11. maj 2012. godine	
Datum početka suđenja: 13. septembar 2012. godine	
Postupajući tužilac: Dragoljub Stanković	
Optuženi: Mark Kashnjeti	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Sretko Janković (predsednik veća)
	sudija Milomir Lukić (član veća)
	sudija Milena Rašić (članica veća)
	sudija Nada Hadži Perić (članica veća)
	sudija Miodrag Majić (član veća)
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 13	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Drugostepena presuda	

161

⁵⁰⁶ Predmet *Prizren*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kasnjeti.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Mark Kashnjeti je optužen da je 14. juna 1999. godine, zajedno sa drugim pripadnicima OVK, u uniformi i naoružan automatskom puškom, u Prizrenu (Kosovo) zaustavio vozilo u kojem su se nalazili oštećeni Božidar Đurović i Ljubomir Zdravković. Kashnjeti im je naredio da izadu iz vozila, pretresao ih i uzeo im lična dokumenta, novac i druge vrednosti, vezao im ruke kanapom, a potom ih je, sa ostalim pripadnicima OVK, pod pretnjom oružjem, sproveo do dvorišta jedne kuće, udarajući povremeno kundakom puške Božidara Đurovića po glavi i telu. Zatvorio ih je u dvorište na više sati, da bi ih potom zajedno sa Miroslavom Jovanovićem, koga su ranije zatvorili NN pripadnici OVK, odvezao do prizrenskog naselja Ortokol i naredio im da idu u Srbiju.⁵⁰⁷

Kao jedan od dokaza čije je izvođenje TRZ predložilo u optužnici, bilo je i vršenje uvida u fotografije objavljene u dnevnom časopisu „Kurir“, na kojima je jedan od pripadnika OVK koji stoje pored vezanih oštećenih Đurovića i Zdravkovića, označen kao optuženi Mark Kashnjeti.⁵⁰⁸

Odbojana optuženog

162

Optuženi Mark Kashnjeti se branio tvrdeći da nikada nije bio pripadnik OVK, niti je imao oružje i da ne poznaje oštećene. Negirao je da je na fotografiji koja je objavljena u „Kuriru“ on osoba koja стоји pored oštećenih. U vreme kritičnog događaja bio je u Prizrenu, u knjižari u kojoj su radili njegovi prijatelji Ljir Bitići (Lir Bytyqi) i Kemal Baca.⁵⁰⁹

Svedoci u postupku

Oštećeni Božidar Đurović je tokom postupka tvrdio da je prepoznao optuženog, mada nije mogao da opiše kako je tada optuženi izgledao. Takođe je naveo da su osobe koje su ga uhapsile bile stare između 25 i 30 godina⁵¹⁰, dok je optuženi u vreme kritičnog događaja bio star 46 godina. Drugi oštećeni, Ljubomir Zdravković, nije mogao da prepozna optuženog.⁵¹¹

⁵⁰⁷ Optužnica TRZ broj KTO 4/12 od 11. maja 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/09/Optuznica-Mark-Kasnjeti.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

⁵⁰⁸ Dnevne novine „Kurir“ od 21. aprila 2012. godine, „Prepoznali zločinca Kashnjetija“, dostupno na <http://www.kurir.rs/prepoznali-zlocinca-kasnjetija-clanak-187978>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

⁵⁰⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2012. godine, str. 10-18, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/02-13.09.2012.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

⁵¹⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 14. septembra 2012. godine, str. 21, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/03-14.09.2012.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

⁵¹¹ Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2012. godine, str. 24, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/02-13.09.2012.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

Svedok optužbe, Milan Petrović, sada radnik Službe za otkrivanje ratnih zločina MUP-a Srbije, a do 14. juna 1999. godine načelnik Službe za suzbijanje kriminaliteta u SUP-u Prizren, tvrdio je da je na fotografiji prepoznao optuženog, navodeći da je, obzirom na svoju profesiju, bio verziran da pamti izgled ljudi, a da je optuženog prepoznao jer njegov izgled „nije karakteristična faca za Albanca“.⁵¹² Za fotografiju koja je objavljena u „Kuriru“ naveo je da ju je video još 2000. godine i da je na istoj prepoznao optuženog.⁵¹³

Svedoci odbrane, Lir Bytyqi⁵¹⁴ i Kemal Baca⁵¹⁵, potvrdili su navode odbrane da je optuženi svakodnevno dolazio u knjižaru u kojoj su radili, pa i u vreme kritičnog događaja.

Presude tokom prvog suđenja

Sud je 19. novembra 2012. godine doneo presudu kojom je optuženog Marka Kashnjetija **oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine**, prihvativši sve navode iz optužnice.⁵¹⁶ Odlučujući po žalbama, Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda⁵¹⁷ je 8. marta 2013. godine donelo rešenje kojim je **ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje**.⁵¹⁸ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je između ostalog našlo da je prvostepeni sud propustio da u dokaznom postupku sproveđe antropološko veštačenje, kojim bi se utvrdilo da li se optuženi nalazi na predmetnoj fotografiji, te da je neosnovano odbio predlog odbrane da se, u cilju provere odbrane optuženog, izvrši uvid u snimak „Klank Kosova TV“ na kojem jedna osoba tvrdi da lice koje se nalazi na fotografiji nije optuženi.

163

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Prvostepenom presudom u ponovljenom postupku, **sud je ponovo oglasio Marka Kashnjetija krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine**⁵¹⁹, utvrdivši identitet optuženog,

512 Transkript sa glavnog pretresa od 22. oktobra 2012. godine, str. 18, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/04-22.10.2012.pdf>, pristupljeno 4. novembra 2015. godine.

513 *Ibid*, str. 17.

514 Transkript sa glavnog pretresa od 9. novembra 2012. godine, str. 2-16, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/05-09.11.2012.pdf>, pristupljeno 8. maja 2015. godine.

515 Transkript sa glavnog pretresa od 22. oktobra 2012. godine, str. 30-53, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/04-22.10.2012.pdf>, pristupljeno 8. maja 2015. godine.

516 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prizren*, broj K.Po2 3/12 od 19. novembra 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/Decembar-28-2012-Presuda-Mark-Kashnjeti.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

517 Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudsije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

518 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Prizren* broj Kž1 Po2 1/13 od 8. marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/04/April-11-2013-Apelacioni-sud-Resenje-Mark-Kasnjeti.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

519 Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prizren*, broj K. Po2 3/13 od 21. juna 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/02/Mark_Kashnjeti_prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_21.06.2013.pdf, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

između ostalog i na osnovu nalaza veštaka da je osoba na fotografiji „najverovatnije optuženi“⁵²⁰, iako je veštakinja Đurić navela da se starost osobe sa fotografije ne može odrediti, ali da se radi o „osobi koja je stara između 25 i 50 godina“⁵²¹. Detaljnu analizu presude FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.⁵²²

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda (pravnosnažna presuda)

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda je 20. marta 2015. godine donelo presudu kojom je **optuženog pravnosnažno oslobođio od optužbe**⁵²³. Našao je da dokazi na koje se pozivao prvostepeni sud ne ukazuju sa dovoljnom sigurnošću da je upravo okrivljeni preduzeo inkriminisane radnje koje mu se stavljuju na teret, odnosno da se upravo okrivljeni nalazi na označenoj fotografiji.

Nalazi FHP-a

i. Neutemeljena optužnica

U prvobitnoj optužnici bilo je navedeno da je optuženi, „kao pripadnik OVK u nameri da srpsko stanovništvo silom i oružjem primora da napusti područje opštine Prizren i tako doprinese ispunjenju zajedničkog opštег cilja: uspostavljanja potpune kontrole OVK nad teritorijom Kosova i Metohije i proterivanjem srpskog živilja sa tog područja“, oštećenima „naredio da odu u Srbiju ukoliko žele da ostanu u životu“⁵²⁴. Za ovakve navode TRZ nije ponudilo gotovo nikakve dokaze, pa je tokom glavnog pretresa, posebno nakon izjava oštećenih da im niko nije pretio smrću ukoliko ne odu u Srbiju, TRZ izmenilo optužnicu i navelo da je optuženi bio pripadnik OVK i „da prema civilima nije u svakoj prilici postupao čovečno“.

164

ii. Nestručno utvrđivanje identiteta optuženog

Tokom čitavog postupka bilo je sporno prepoznavanje optuženog. Uprkos nedostatku jasnih dokaza o identitetu optuženog, prvostepeni sud je u dva navrata donosio osuđujuće presude, da bi tek na kraju Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda donelo konačnu odluku koja korespondira izvedenim

520 Transkript sa glavnog pretresa od 17. maja 2013. godine, str. 5, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/17.05.2013.pdf>, pristupljeno 4. novembra 2015. godine.

521 Transkript sa glavnog pretresa od 19. juna 2013. godine, str. 13, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/19.06.2013.pdf>

522 Detaljnije videti u: FHP, Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini (Beograd: FHP, 2014), str. 31, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zločine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

523 Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 od 20. marta 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Drugostepena_presuda_Mark_Kasnjeti.pdf, pristupljeno 16. septembra 2015. godine.

524 Optužnica TRZ broj KTO 4/12 od 11. maja 2012. godine, str. 2, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/09/Optuznica-Mark-Kasnjeti.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

dokazima.

Karakteristično je da je svedok Petrović, koji radi u Službi za otkrivanje ratnih zločina, predložen kao svedok optužbe tek tokom glavnog pretresa. Kao obrazloženje zašto ovaj svedok nije predložen na pripremnom ročištu, postupajući zamenik TRZ je naveo da ranije nije imao saznanja o informacijama koje poseduje ovaj svedok o optuženom, već da je „otišao na jedan sastanak sa svedokom koji je sada glavni u Službi za ratne zločine i radi na dosijeu KiM koji ga je na polasku pitao da li je optužio Marka Kashnjetija i tako je krenuo razgovor o njemu“.⁵²⁵ Neuverljivo je da TRZ u vezi sa ovim predmetom nije ranije kontaktiralo svedoka koji je „glavni“ u Službi za ratne zločine i radi na dosijeu KiM, jer je upravo ta služba i podnela krivičnu prijavu. Ovaj svedok je predložen u trenutku kada je prepoznavanje optuženog bilo dovedeno u pitanje, jer oštećeni Đurović, koji ga navodno prepoznaje, istog opisuje kao osobu staru između 25 i 30 godina u vreme kritičnog događaja, ali u isto vreme nije u stanju da opiše kako je tada izgledao. Oštećeni Zdravković, kao i svedok Jovanović, optuženog ne prepozna.

Konačno, iskazi oštećenog Đurovića, te svedoka Petrovića i Jovanovića o navodnom prepoznavanju okrivljenog, morali su biti posebno detaljno ocenjeni, imajući u vidu da je sporna fotografija još od momenta hapšenja optuženog bila objavljena u medijima, sa vidno obeleženim licem za koje se navodi da je optuženi.

---

525 Transkript sa glavnog pretresa od 14. septembra 2012. godine, str. 69, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/03-14.09.2012.pdf>, pristupljeno 19. aprila 2015. godine.

Pravnosnažno okončani predmeti pred sudovima opšte nadležnosti

I. Predmet *Orahovac*⁵²⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 12. novembar 1999. godine	
Datum početka suđenja: 20. jun 2000. godine	
Postupajući tužilac: Dimitar Krstev	
Optuženi: Boban Petković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
166	sudija Dragoljub Albijanić (predsednik veća) sudija Dragoljub Đorđević (član veća) sudija Zdravka Đurđević (članica veća)
Postupajuće veće	
Broj optuženih: 2	
Rang optuženih: nižerangirani – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 0
Broj žrtava: 3	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 11	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Drugostepena presuda iz decembra 2013. godine [javno dostupna od 2014. godine]	

526 Predmet *Orahovac*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/orahovac.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Boban Petković je optužen da je 9. maja 1999. godine na mestu zvanom „Ria“ u Orahovcu (Kosovo), ubio **Ismaila Durgutija** koji je bežao iz sela zbog sukoba koji se odvijao između pripadnika OVK i VJ. Petković ga je sustigao i iz službenog pištolja, koji mu je prethodno dao optuženi Đorđe Simić, pripadnik MUP-a, ispalio mu hitac u glavu. Zatim je otisao do obližnje kuće i, pucajući iz automatske puške, ubio bračni par Miftari - Sezaira i Šefkije. **Radnje optuženog Petkovića kvalifikovane su kao krivično delo ubistva, a radnje optuženog Simića kao pomaganje u ubistvu.**⁵²⁷

Odbrana optuženih

Optuženi Petković je **prvobitno priznao** izvršenje dela, da bi tokom prvog prvostepenog postupka **izmenio odbranu** i tvrdio da se nalazio na mestu navedenom u optužnici sa saoptuženim, ali da nikog nije ubio. Optuženom Simiću **sudilo se u odsutnosti**, pa je pročitana njegova odbrana koju je izneo tokom istrage, u kojoj je negirao da je dao pištolj optuženom Petkoviću, već da ga je ovaj sam uzeo.

Presude u tri postupka

Optuženi su prvostepenom presudom iz 2000. godine **oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ubistva**. Boban Petković je osuđen na četiri godine i 10 meseci, a Đorđe Simić na jednu godinu zatvora.⁵²⁸ Vrhovni sud Srbije je 2001. godine **ukinuo presudu**.⁵²⁹

167

Okružno javno tužilaštvo u Požarevcu je 2003. godine izmenilo optužnicu i **promenilo pravnu kvalifikaciju krivičnog dela u ratni zločin** protiv civilnog stanovništva.⁵³⁰

Prvostepenom presudom u ponovljenom postupku iz 2003. godine Boban Petković je oglašen krivim

---

527 Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Požarevcu Kt. 118/99-108 od 12. novembra 1999. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/1.Orahovac-12.11.1999-optuznica1.pdf>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

528 Presuda Okružnog suda u Požarevcu u predmetu *Orahovac* K.96/99 od 19. jula 2000. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/2.Orahovac-19.07.2000-prva-prvostepena-presuda1.pdf>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

529 Rešenje Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Orahovac* Kž I 1955/00 od 18. decembra 2001. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/3.Orahovac-18.12.2001-resenje-o-ukidanju-prve-presude1.pdf>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

530 Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Požarevcu Kt. 118/99-108 od 19. februara 2003. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/4.Orahovac-19.02.2003-izmenjena-optuznica1.pdf>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, a Đorđe Simić je oslobođen od optužbe.⁵³¹
Vrhovni sud Srbije je 2006. godine ponovo ukinuo presudu i predmet vratio na ponovno suđenje.⁵³²

Drugo ponovljeno suđenje, odnosno treći postupak u ovom predmetu je trajao pet godina, a da dve godine nije održan ni jedan dan suđenja. Nova prвostepena presuda iz 2013. godine je bila identična prethodnoj - **Boban Petković je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, dok je optuženi Đorđe Simić oslobođen od optužbe.**⁵³³

Presude Apelacionog suda iz 2013. godine

Apelacioni sud u Beogradu je presudama iz 2013. godine pravnosnažno rešio ovaj predmet. Ove presude Apelacionog suda predstavljaju treće drugostepene presude u ovom predmetu.

Apelacioni sud je posebnom presudom⁵³⁴ iz novembra 2013. godine **potvratio oslobođajući deo presude u odnosu na Đorđa Simića.**⁵³⁵

Presudom iz decembra 2013. godine⁵³⁶, Apelacioni sud je **Bobana Petkovića oglasio krivim**, ali samo za ubistvo Ismaila Durgutija, ne i braчnog para Miftari. On je **osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri godine, što je ispod zakonskog minimuma od pet godina** koji je određen za krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.⁵³⁷

Odlučujući o kazni, sud je kao **olakšavajuće okolnosti** na strani okrivljenog Petkovića cenio njegovu raniju neosudivanost, vreme proteklo od izvršenja krivičnog dela, imovinske i porodične prilike, kao i „**ozbiljnost situacije u kojoj se kritičnom prilikom nalazio**“⁵³⁸, pa je „**obzirom na njegov psihički status**“⁵³⁹ našao da ima mesta ublažavanju kazne ispod zakonskog minimuma.

⁵³¹ Presuda Okružnog suda u Požarevcu u predmetu *Orahovac* K.br. 17/2002 od 21. avgusta 2003. godine, dostupno na www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/5.Orahovac-21.08.2003-druga-prvostepena-presuda1.pdf, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

⁵³² Rešenje Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Orahovac* Kž. 1 13990/05 od 25. maja 2006. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/6.Orahovac-25.05.2006-resenje-o-ukidanju-druge-presude1.pdf>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

⁵³³ Presuda Okružnog suda u Požarevcu u predmetu *Orahovac* K.br. 25/11 od 21. februara 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/Treca_prvostepena_presuda_21_02_2013.pdf, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

⁵³⁴ Rešavajući o žalbama, Apelacioni sud je odlučio da je žalba tužioca, izjavljena protiv oslobođajućeg dela presude u odnosu na optuženog Đorđa Simića neosnovana a da je, za donošenje odluke o žalbi branioca optuženog Bobana Simića, potrebno održati glavni pretres tokom kojeg će se neposredno ispitati sudska veštak neuropsihijatrijske struke. Stoga je posebnom presudom odbio žalbu tužioca i potvratio oslobođajući deo presude u odnosu na Đorđa Simića.

⁵³⁵ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Orahovac* Kž1 2889/13 od 1. novembra 2013. godine.

⁵³⁶ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Orahovac* Kž1 6826/13, od 18. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Orahovac_Presuda_Apelacionog_suda.pdf, pristupljeno 29. marta 2015.

⁵³⁷ KZ SRJ, čl. 142, st. 1.

⁵³⁸ Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž16826/13 od 18. decembra 2013. godine, str. 5, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Orahovac_Presuda_Apelacionog_suda.pdf, pristupljeno 8. novembra 2015. godine.

⁵³⁹ *Ibid.*

Nalazi FHP-a

i. Neprofesionalnost suda i Tužilaštva

Iako se radi o relativno jednostavnom postupku, sa tri žrtve i dva optužena lica, bilo je potrebno 14 godina da se ovaj predmet konačno reši. Tokom 2008. godine održana su dva sudeća dana, tokom 2009., 2010. i 2012. godine ni jedan, a tokom 2011. godine održan je samo jedan.⁵⁴⁰ Nesumnjivo je optuženima u ovom predmetu **povredeno pravo na suđenje u razumnoj roku**.⁵⁴¹

Na strani suda i Tužilaštva je **evidentno nepoznavanje međunarodnog krivičnog i humanitarnog prava**. Iz optužnica i prvostepenih presuda se ne vidi o kakvom oružanom sukobu se radi, ko su učesnici sukoba, koje su tačno norme međunarodnog prava prekršene i u kom svojstvu se optuženi Petković pojavljuje. Analizu ranijih presuda i optužnica FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.⁵⁴²

ii. Nejasna konačna presuda Apelacionog suda

Presude u predmetima ratnih zločina, kao minimum moraju odrediti vrstu oružanog sukoba, njegove učesnike, svojstva optuženog, navesti prekršene norme međunarodnog prava i sadržati detaljno obrazloženje o svim odlučujućim činjenicama.⁵⁴³ U konačnoj presudi Apelacionog suda gotovo svi ovi elementi su izostali.

169

Tako se u presudi navodi da je prekršen Dopunski protokol uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, a da se **nigde ne obrazlaže zbog čega se smatra da se radi o međunarodnom oružanom sukobu**. Sud **ne navodi ni ko su učesnici oružanog sukoba**: „Tog dana je bilo obostranog ratnog dejstva – od strane pripadnika vojske i policije Republike Srbije s jedne strane i pripadnika šiptarskih oružanih formacija OVK i UČK.“⁵⁴⁴ Naime, pored Policije Republike Srbije, u sukobu je učestvovala Vojska Jugoslavije, dok OVK i UČK nisu dve oružane formacije, već

⁵⁴⁰ Predmet *Orahovac*, Okružni sud u Požarevcu, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/orahovac.html>, pristupljeno 29. marta 2015. godine.

⁵⁴¹ ZKP, član 14.

⁵⁴² Detaljno možete videti na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, str. 80-82.

⁵⁴³ Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu predmetu *Braća Bitići* Kž1.Po2 7/2010 od 1. novembra 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Odluka-Apelacionog-suda-o-prvostepenoj-presudi.pdf>, str. 2, pristupljeno 6. aprila 2015. godine. Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir* Kž1 Po2 7/12 od 29. marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Drugostepena-presuda.pdf>, str. 6, pristupljeno 6. aprila 2015. godine. Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Skocić*, Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf, str. 9-10, pristupljeno 6. aprila 2015. godine.

⁵⁴⁴ Presuda Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu Kž1 6826/13 od 18.12.2013. godine, str. 3, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Orahovac_Presuda_Apelacionog_suda.pdf, pristupljeno 29. marta 2015.

OVK predstavlja prevod UČK (Ushtria Çlirimtaree Kosovës – Oslobođilačka vojska Kosova).

U presudi nije obrazloženo kako je sud utvrdio da nije dokazano da je optuženi ubio i bračni par Miftari, već je samo navedeno da nijedan od svedoka nema neposrednog saznanja o ovom događaju, a da prвobitno priznanje okrivljenog nije takvog kvaliteta da bi se na njemu mogla zasnovati osuđujuća presuda. Potpuno je **izostala analiza priznanja okrivljenog**, kao i obrazloženje suda zbog čega ga ocenjuje kao nekvalitetno.

Sud je u presudi upotrebljavao i uvredljive termine „Šiptar“ i „šiptarski“. S obzirom na to da se ovi termini u Srbiji koriste u pežorativnom smislu i da predstavljaju uvredljiv i diskriminatorni naziv za pripadnike albanskog naroda, **nepristrasan sud ne bi smeо da ih koristi**.

Konačno, kada se posmatraju okolnosti koje su cenjene na strani optuženog prilikom odlučivanja o kazni, uočava se da **sud nigde ne spominje otežavajuće okolnosti**. Stoga ostaje nejasno da li je sud našao da nema otežavajućih okolnosti na strani optuženog, ili je to jednostavno propustio da oceni. To je bilo neophodno objasniti jer je u obrazloženju presude navedeno da je pokojni Ismail Durguti bio star čovek, civil, koji je bežao iz područja zahvaćenog ratom i koji je već bio u teškom stanju jer je bio ranjen. **Ubistvo starog, ranjenog čoveka koji pokušava da se spasi, okolnosti su koje bi sud morao smatrati otežavajućim**. Tim pre što je optuženi bio pripadnik MUP-a Srbije i trebalo je da štiti civile.

170

Olakšavajuće okolnosti su samo šablonski nabrojane - neosuđivanost, protok vremena od izvršenja dela, imovinske i porodične prilike optuženog, njegov psihički status te „ozbiljnost situacije u kojoj se nalazio kritičnom prilikom“. U presudi je potpuno izostalo obrazloženje o „psihičkom statusu“ i „kritičnoj situaciji“ koje je sud cenio kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog.

Uprkos nedostatku ikakvog obrazloženja o cenjenim olakšavajućim okolnostima, sud je našao da ima mesta ublažavanju kazne ispod propisanog zakonskog minimuma od pet godina. U presudi nije navedeno kojim razlozima se sud rukovodio kada je našao da ima mesta ublažavanju kazne, što je ZKP-om određeno kao obavezan element osuđujuće presude⁵⁴⁵, a **njen izostanak je bitna povreda odredaba krivičnog postupka**.⁵⁴⁶

545 ZKP, član 428, stav 10.

546 ZKP, član 438, stav 1, tačka 11.

II. Predmet Miloš Lukić⁵⁴⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 14. jun 1999. godine	
Datum početka suđenja: 25. jun 1999. godine	
Postupajući tužilac: Mikica Milenković (Okružno javno tužilaštvo u Prokuplju)	
Optuženi: Miloš Lukić	
Krivično delo: ubistvo, KZ RS, član 47	
Postupajuće veće	sudija Vera Milošević (predsednica veća)
	sudija Ljiljana Miljković (članica veća)
	sudija Slobodan Ljubić (član veća)
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran – mladi vodnik	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 19	

171

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Drugostepena presuda

⁵⁴⁷ Predmet Miloš Lukić, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/morina.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2014. godine

Činjenični opis iz optužnice

Bivši pripadnik MUP-a Srbije Miloš Lukic je optužen za krivično delo ubistva.⁵⁴⁸ Prema optužnici, Lukic je 24. aprila 1999. godine u Podujevu (Kosovo) ubio kosovskog Albanca **Hamdija Malokua** sa tri hica iz službenog pištolja sa male razdaljine.⁵⁴⁹

Odbojna optuženog

Optuženi je priznao da je ubio Hamdija Malokua, ali se branio navodeći da je bio u stvarnoj zabludi, misleći da je Maloku terorista, da nije video da oštećeni vadi dokumenta, već da je bio uveren da vadi oružje koje namerava da upotrebi.

Presude u dva postupka

Okružni sud u Prokuplju⁵⁵⁰ je 25. juna 1999. godine doneo presudu kojom je **optuženog oglasio krivim i izrekao mu uslovnu osudu**, kojom mu je utvrđio kaznu zatvora u trajanju od dve godine, sa rokom proveravanja od tri godine.⁵⁵¹ Vrhovni sud Srbije je 23. marta 2000. godine **ukinuo prvostepenu presudu**, našavši da nisu ispunjeni zakonski uslovi za izricanje uslovne osude, i predmet vratio na ponovno suđenje.⁵⁵²

172

Nakon ponovljenog postupka, Okružni sud u Prokuplju doneo je 7. juna 2001. godine presudu kojom je **optuženi oglašen krivim i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci zatvora**.⁵⁵³ Vrhovni sud Srbije je 2. aprila 2002. godine **ponovo ukinuo prvostepenu presudu**⁵⁵⁴ i vratio predmet na ponovni postupak.⁵⁵⁵

---

548 Optuženi Miloš Lukic je u vreme izvršenja krivičnog dela bio pripadnik MUP-a - ta činjenica nije navedena u optužnici.

549 Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Prokuplju u predmetu *Miloš Lukic* broj KT.br. 20/99 od 14. juna 1999. Godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/1-Optuznica-14.06.1999..pdf>, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

550 Sastav veća: sudija Branislav Niketić, predsednik veća, sudija Aleksandar Stojanović, član veća, Marko Koprivica, Dragomir Nikolić i Jovan Severović, sudije-porotnici.

551 Presuda Okružnog suda u Prokuplju u predmetu *Miloš Lukic* broj K br.58/99 od 25. juna 1999. godine, dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/2-Prva-prvostepena-presuda-OS-u-Prokuplju-25.06.1999..pdf>, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

552 Rešenje Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Miloš Lukic* broj Kž.I 1153/99 od 23. marta 2000. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/3-Resenje-VSS-o-ukidanju-prve-prvostepene-presude-23.03.2000..pdf>, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

553 Presuda Okružnog suda u Prokuplju u predmetu *Miloš Lukic* broj K.21/00 od 7. juna 2001. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/5-Druga-prvostepena-presuda-OS-u-Prokuplju-7.06.2001..pdf>, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

554 Rešenje Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Miloš Lukic* broj Kž. I 1120/01 od 2. aprila 2002. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/6-Resenje-VSS-o-ukidanju-druge-prvostepene-presude-2.04.2002.pdf>, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

555 FHP nema podatke o toku postupka u periodu između 2002. i 2012. godine.

Pregled postupka, 2014-2015. godina

Treća prvostepena presuda

Treći ponovljeni postupak u ovom predmetu okončan je 20. februara 2014. godine presudom Višeg suda u Prokuplju, kojom je optuženi Miloš Lukić **oglašen krivim zbog krivičnog dela ubistva i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest meseci.**⁵⁵⁶

Prilikom odmeravanja kazne, od otežavajućih okolnosti sud je cenio činjenicu da je optuženi izvršio krivično delo kao pripadnik policije, te da postoji visok stepen krivične odgovornosti na koji ukazuje njegovo držanje i ponašanje nakon izvršenja dela prilikom dovodenja u zgradu policije u Podujevu (napad na još jednu osobu nakon izvršenog krivičnog dela, opiranje, razbijanje stakla na ulaznim vratima policije, i sl). Kao olakšavajuće okolnosti sud je cenio da je optuženi **porodičan čovek, otac dva deteta** i da je „**obavezu služenja u policiji prihvatio i u najtežim uslovima**“.⁵⁵⁷ Sud je našao da **postoje i osobito olakšavajuće okolnosti** prilikom izvršenja dela:

Iste se ogledaju u tome što je pojava oštećenog u vreme i na mestu gde se desio susret sa optuženim, izazvala u određenom stepenu **iznenadenje optuženog**. Istovremeno, optuženi nije poznavao oštećenog, a činjenica da je **bio u crnom dugom kaputu** i nesrećnim spletom okolnosti pored drveta napuštene zgrade bolnice, koje mesto je izvesno **predstavljalo kritičnu tačku** za pripadnike policije i drugih zvaničnih organa Republike Srbije [...]⁵⁵⁸ (kurziv FHP)

173

Zbog postojanja osobito olakšavajućih okolnosti, **sud je optuženom izrekao kaznu zatvora od četiri godine i šest meseci, što je ispod zakonskog minimuma predviđene kazne.**⁵⁵⁹ Ovakva odluka suda o postojanju osobito olakšavajućih okolnosti na strani optuženog kontradiktorna je kako utvrđenim otežavajućim okolnostima, tako i službenom svojstvu optuženog (pripadnik Posebnih jedinica policije). Naime, sud je utvrdio da je optuženi bio pripadnik Posebnih jedinica policije sa borbenim iskustvom. Obzirom na to da je bio verziran policajac, susret sa starijim čovekom u dugom kaputu ga sigurno ne bi iznenadio, kako je i sâm na glavnom pretresu izjavio.⁵⁶⁰

Treća drugostepena presuda

Apelacioni sud u Nišu je 9. oktobra 2014. godine **preinačio prvostepenu presudu u delu odluke**

⁵⁵⁶ Presuda Višeg suda u Prokuplju u predmetu *Miloš Lukić* broj K. 1/10 od 20. februara 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Treca_prvostepena_presuda_20.02.2014..pdf, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

⁵⁵⁷ *Ibid*

⁵⁵⁸ *Ibid*

⁵⁵⁹ Zakonski minimum je kazna zatvora u trajanju od pet godina.

⁵⁶⁰ Presuda Višeg suda u Prokuplju u predmetu *Miloš Lukić* broj K. 1/10 od 20. februara 2014. godine, str. 9, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Treca_prvostepena_presuda_20.02.2014..pdf, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

o kazni i optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od pet godina⁵⁶¹. U presudi nije dato obrazloženje o otežavajućim okolnostima cenjenim na strani optuženog.

Nalazi FHP-a

i. Trajanje postupka i nezakonitost u radu suda

Postupak protiv Miloša Lukića trajao je duže od 15 godina. Uprkos tome, tokom 2012. godine održan je samo jedan sudeći dan, a tokom 2013. godine ni jedan. Tokom 2014. godine održan je jedan sudeći dan, kada je predmet okončan u prvostepenom postupku.

U prvostepenim presudama se uočava za sud neprihvatljivo iznošenje političkih stavova. Tako je na primer navedeno da je “Podujevo specifično mesto, puno terorista koji napadaju policiju,”⁵⁶² a optuženom je pripadnost “posebnoj jedinici policije sa posebnim namenama u vršenju službe na raščišćavanju terena” uzeta kao olakšavajuća okolnost.⁵⁶³ U presudi su uočljive i očigledne kontradiktornosti. Tako je sud naveo da je optuženi “bio ubeđen da je oštećeni terorista,”⁵⁶⁴ da bi kasnije sud konstatovao da optuženi “nije bio u stvarnoj zabludi”⁵⁶⁵

ii. Neobrazložene presude

Odluka Apelacionog suda da preinači prvostepenu presudu ne sadrži ni elementarna obrazloženja. U presudi se samo navodi da „prvostepeni sud nije na adekvatan način ocenio olakšavajuće i otežavajuće okolnosti na strani optuženog“.⁵⁶⁶ **Izostalo je i obrazloženje zašto Apelacioni sud kaznu zatvora u trajanju od pet godina smatra primerenom**, kada se kao otežavajuće okolnosti na strani optuženog cene činjenice da je krivično delo izvršio kao pripadnik policije, visok stepen krivice i njegovo držanje nakon izvršenog krivičnog dela.

Takođe nije obrazloženo ni zašto **sud smatra da je olakšavajuća okolnost za optuženog da je obavezu služenja u policiji „prihvatio i u najtežim uslovima“**. Činjenica da pripadnik policije u situacijama kada dolazi do, kako sud navodi, „najtežih uslova“, nastavlja da se bavi svojom profesijom,

561 Presuda Apelacionog suda u Nišu u predmetu *Miloš Lukić* broj K9 Kž.1.br.867/14 od 9. oktobra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Drugostepena_presuda_09.10.2014..pdf, pristupljeno 14. aprila 2015. godine.

562 Presuda Okružnog suda u Prokuplju K.br. 58/99 od 25. juna 1999. godine, str. 2, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/2-Prva-prvostepena-presuda-OS-u-Prokuplju-25.06.1999..pdf>, pristupljeno 9. novembra 2015. godine, Presuda Okružnog suda u Prokuplju K.br. 21/00 od 7. juna 2001. godine, str. 2, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/04/5-Druga-prvostepena-presuda-OS-u-Prokuplju-7.06.2001..pdf>, pristupljeno 9. novembra 2015. godine.

563 *Ibid*

564 *Ibid*, str. 3.

565 *Ibid*, str. 4.

566 Presuda Apelacionog suda u Nišu, 9Kž.1br. 867/14 od 9. oktobra 2014. godine, str. 4, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Drugostepena_presuda_09.10.2014..pdf, pristupljeno 9. novembra 2015. godine.

ne može biti olakšavajuća okolnost jer je, po prirodi svoje profesije, sposobljen da upravo u takvim situacijama postupa. Osim toga, optuženom su takođe **porodične prilike** cenjene kao olakšavajuće okolnosti [o ovom više u opštim nalazima 4].

iii. Nekompetentnost Tužilaštva

U radnjama optuženog Miloša Lukića stiču se svi elementi krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ali je ono ipak bilo kvalifikovano kao ubistvo. Tokom ovog postupka, Tužilaštvu je bilo poznato da se kritični događaj desio u vreme oružanog sukoba; takođe mu je bilo poznato da su jednu stranu u sukobu činili pripadnici Vojske SRJ i Policije RS čiji je pripadnik bio i optuženi; da je mesto izvršenja dela, Podujevo, bilo zahvaćeno oružanim sukobom; da je Maloku u kritično vreme imao 63 godine i da je bio u civilnom odelu, bez oružja ili bilo kakvog drugog predmeta kojim bi mogao da ugrozi optuženog; da ga je optuženi umišljajno ubio, te da ubistvo civila, kao zaštićene kategorije, u datim okolnostima predstavlja kršenje međunarodnog humanitarnog prava. Stoga je **krivično gonjenje okrivljenog Lukića trebalo da preuzeme TRZ** u skladu sa Zakonom o javnom tužilaštvu, koji omogućava Republičkom javnom tužilaštvu da ovlasti niže tužilaštvo da postupa u određenom predmetu.⁵⁶⁷

---

567 Zakon o janvom tužilaštvu, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011, 101/2011, 38/2012 i 101/2013, član 20, st. 1.

PRILOG I

Statistički podaci za 2014. i 2015.

UKUPAN BROJ PREDMETA ZA RATNE ZLOČINE		2014.	2015.
Ukupan broj predmeta vođenih pred sudovima u Srbiji		24	22
Ukupan broj lica protiv kojih su vođeni predmeti u Srbiji		84	85
Broj predmeta vođenih pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu		17	16
Broj lica protiv kojih su vođeni predmeti pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu		51	54
Broj predmeta vođenih pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu		7	8
176 Broj lica protiv kojih su vođeni predmeti pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu		25	35
Broj predmeta pred sudovima opšte nadležnosti		4	4
Broj lica protiv kojih su vođeni predmeti pred sudovima opšte nadležnosti		17	17

PRESUDE U PREDMETIMA RATNIH ZLOČINA	2014.	2015.
ODELJENJE ZA RATNE ZLOČINE VIŠEG SUDA U BEOGRADU		
Ukupan broj presuda	2	9
Broj osuđujućih presuda	1	4
Broj oslobođajućih presuda	0	5
Broj osuđujućih/oslobođajućih presuda	1	1
Broj osuđenih lica	10	9
Broj oslobođenih lica	2	12
SUDOVI OPŠTE NADLEŽNOSTI		
Ukupan broj presuda	1	
Broj osuđujućih presuda	1	
Broj oslobođajućih presuda		
Broj osuđujućih/oslobođajućih presuda		
Broj osuđenih lica	1	
Broj oslobođenih lica		
ODELJENJE ZA RATNE ZLOČINE APELACIONOG SUDA U BEOGRADU		
Ukupan broj odluka	4	5
Broj ukidajućih odluka	1	3
Broj potvrđujućih odluka	1	1
Broj preinačujućih odluka	2	1

POTVRĐENE OPTUŽNICE ZA RATNE ZLOČINE	2014	2015
Ukupan broj optužnica TRZ	7	0
Ukupan broj optuženih	9	0

PRILOG II

Program organizacije i rada TRZ-a

Snežana Stanojković

I

На почетку истичем чињеницу да су ратни злочини почињени у оружаним сукобима од којих је први почeo пре 25 година, а последњи завршен пре 16. Последица наведене чињенице су бројни злочини који више не могу да се процесуирају, јер су потенцијално осумњичена лица или сведоци, у међувремену преминули. Ово све нас кандидате за тужиоца за ратне злочине обавезује да у својим програмима, пре свега дамо одговор на питање како ћemo да организујемо рад да ефикасније процесуирамо учиниоце и на тај начин предупредимо ефекат прогресивног умањивања могућности за прогон.

У тим сукобима су по правилу била дозвољена сва средства, укључујући и масовно кршење права и обичаја рата, односно аката против човечности и међународног права, а докази о кривичним делима и њиховим учиниоцима прикривали су се одмах, годинама после и до данас.

179

У складу са наведеним, настојала сам да свој програм сачиним на бази реалног сагедавања стања ствари и остварљивих очекивања.

II

Програм свог рада на функцији Тужиоца за ратне злочине сачинила сам на основу:

- анализе остварених резултата и изражених слабости у досадашњем ангажовању Тужилаштва, посебно са становишта остваривања циљева утврђених у потписаним документима о сарадњи са надлежним тужилаштвима у региону, пре свега са Тужилаштвом /Државним одвјетништвом Републике Хрватске и Тужилаштвом/Тужитељством Босне и Херцеговине;
- процене кадровских и материјалних ресурса Тужилаштва и њихове компарације са ресурсима тужилаштава надлежних за ратне злочине у

Босни и Херцеговини и Републици Хрватској;

- оцена рада датих од надлежних тела законодавне и извршне власти, стручне и опште јавности, међународних и невладиних организација, а посебно критика упућених на рад Тужилаштва

- разматрања различитих предлога за унапређење рада ТРЗ, посебно имајући у виду реалну процену да ће питање унапређења процесуирања ратних злочина и у том склопу унапређење рада ТРЗ да буде необилазан задатак који ће се поставити у склопу приступних преговора са Европском унијом у оквиру поглавља 23.

III

Из садржаја свеобухватнијих анализа и процена, односно разматрања више предлога за унапређење рада ТРЗ, наводим само основне податке и оцене за које сматрам да су најважније за разумевање најзначајнијих задатака које би поставила себи као Тужиоцу, Колегијуму ТРЗ и свим запосленим у овом тужилаштву, односно начина на који бих радила на остваривању тих задатака

180

1. КАПАЦИТЕТИ И РЕСУРСИ

2. МЕРЕ И АКТИВНОСТИ У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА ЕФИКАСНОСТИ РАДА

2. РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

3. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

5. ИЗГРАДЊА ПОВЕРЕЊА И ЧУВАЊЕ УГЛЕДА ТРЗ

IV

- КАПАЦИТЕТИ И РЕСУРСИ

РАСПОЛОЖИВИ КАПАЦИТЕТИ

Сагледавање остварених резултата и изражених слабости у досадашњем раду

кадровски и материјални ресурси, нијсу циљ сам за себе, него нужна претпоставка утврђивања спроводљивих мера и активности за унапређење рада, као и претпоставка за свођење ангажовања ТРЗ у реалне оквире.

Напред наведено сматрам посебно важним због тога што су у току дванаестогодишњег рада ТРЗ од овог тужилаштва и од органа власти у Републици Србији и међународних и невладиних организација тражило испуњавање бројних и сложених задатака за које ТРЗ није имало ни приближно потребне кадровске и материјалне ресурсе. Исто се понавља и са различитим актуелним захтевима за унапређивање рада, односно повећање ефикасности ТРЗ. Такви захтеви и очекивања, често потпуно неспроводљиви, су у неким случајевима јавно прихватани и од стране Тужиоца за ратне злочине, а посебно од његовог заменика задуженог за информисање јавности о раду ТРЗ.

КОМПАРАЦИЈА - ПОРЕЂЕЊЕ

Ради илустрације закључка у којој мери је ограничено капацитета објективно лимитирају резултате у раду овог Тужилаштва, навешћу да је у Тужилаштву Босне и Херцеговине у време усвајања државне стратегије за рад у предметима ратних злочина у децембру 2008. године на предметима ратних злочина било ангажовано 18 тужилаца. Данас, главни тужилац Босне и Херцеговине има на располагању 33 тужиоца који поступају у предметима ратних злочина.

Што се тиче Тужилаштва Републике Хрватске у процесу приступања Хрватске Европској Унији, на основу консултација са Европском комисијом у оквиру поглавља 23. измена и допуна Закона о примени Статута међународног кривичног суда 2011. године, је утврђено да су за предмете ратних злочина надлежна 4 Жупанијска суда и у складу са тим 4 Тужилаштва (Загреб, Осијек, Ријека и Сплит).

УНАПРЕЂЕЊЕ

залажем се за то да се као предуслов за успешно остваривање задатака Тужилаштва за ратне злочине у ефикаснијем процесуирању ратних злочина овом тужилаштву обезбеде еквивалентни услови за рад и да се на тој основи утврђују задаци Тужилаштва за ратне злочине у оквиру државне стратегије за процесуирање ратних злочина.

182

Без обзира на ограничene капацитете, одмах бих организовала ефикаснији рад на нерешеним предметима, са расположивим кадровским и материјалним ресурсима. Упоредо с тим, организовала бих рад на утврђивању дугорочне стратегије, која би, уколико се за то добије подршка Државног већа тужилаца и Министарства правде, односно Министарства финансија и Владе Републике Србије, са ограниченим временским периодом, најдуже за 5 година, предвиђала одређено повећање кадровских и материјалних ресурса.

Када су у питању кадровски ресурси, залагају се првенствено да се на основу постојећег Закона о јавном тужилаштву изврши избор заменика тужилаца (3), с тим што бих се залагала и за додатна заменичка места, а према предвиђеној динамици акционог плана за поглавље 23. „Правосуђе и основна права“, која су усаглашена са последњим препорукама и потврђена од стране Европске комисије. Веома значајна тачка за унапређење рада Тужилаштва за ратне злочине је повећање броја тужилачких помоћника, како би сваки поступајући заменик тужиоца у сваком предмету могао да има помоћ бар од једног помоћника.

Што се тиче материјалних услова у средишту пажње ће ми бити обезбеђивање средстава за трошкове истраге.

СЛУЖБЕ

Уважавајући чињеницу да делотворност овог тужилаштва у значајној мери зависи од резултата рада Службе за откривање ратних злочина, ВБА и других органа који имају надлежност за утврђивање чињеница о извршеним ратним злочинима, односно откривањем њихових учинилаца, залагају се да се од стране МУП-а РС утврди начин на који ће Служба за откривање ратних злочина бити оспособљена за остваривање својих задатака. Садашњи кадровски ресурси Службе не обезбеђују њено одговарајуће ангажовање, по захтевима ТРЗ-а. Ради обезбеђења услова за квалитетније поступање по захтевима Тужилаштва за ратне злочине у оквиру организације рада, задужију једног заменика да на основу прикупљених информација од свих чланова колегијума сачини збирну информацију о проблемима који су се на тој основи изражавали у досадашњем периоду. По истом принципу ћу се и односити према осталим службама које раде на откривању учинилаца ратних злочина.

183

КОМИТЕТ

Везано за питање кадровских и материјални услова за рад Тужилаштва за ратне злочине посебно истичем потребу да се одмах у договору са надлежним Министарством обезбеди да документација бившег Комитета за прикупљање података о злочину против човечности и међународног права буде враћена у простор у којем ће моћи да буде свакодневно коришћена од стране Тужилаштва. Наведена документација која је била смештена у две канцеларије у згради звано „СИВ 3“ и од 2008. године била дата на располагање Тужилатшву за ратне злочине, крајем 2014. године одлуком надлежног органа за старање о простору у тој згради и уз пристанак секретара Тужилаштва за ратне злочине премештена је у складишни простор именоване зграде, на начин да је практично онемогућено њено коришћење, а управо та документација је значајна за Тужилаштво за ратне злочине, посебно везано за сарадњу за тужилаштвима БиХ и Хрватске. Посебно истичем да се прикупљена документација односи на српске жртве.

У складу са својим напред изнетим ставом, мој приоритетни задатак као тужиоца неће бити организовање активности израде стратегије рада Тужилаштва за ратне злочине у наредном периоду, већ организација

ефикаснијег поступања у предметима ратних злочина, које имамо у тужилаштву, а да ћу се упоредо с тим ангажовати на побољшању кадровских и материјалних услова за ефикаснији рад.

V

- **МЕРЕ И АКТИВНОСТИ У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА ЕФИКАСНОСТИ РАДА**

Образложићу мере и активности које планирам да предузмем у циљу унапређивања ефикасности рада.

ФОРМИРАЊЕ ТИМОВА ПРЕМА ПРОСТОРНОМ КРИТЕРИЈУМУ

Прву меру коју у том циљу планирам да предузмем је да, уважавајући досадашњу праксу да заменици тужиоца са расположивим бројем тужилачких помоћника и сарадника – истражитеља, буду подељени на тимове везане за предмете ратних злочина, са подручја Босне и Херцеговине – Хрватске и Косова и Метохије, ту ћу поделу структније утврдити, водећи рачуна о томе која су садашња задужења на предметима. Таква подела би била стална, заменици би се задуживали са предметима у складу с тим за које су подручје везани и укључивали би све осим првог заменика, који би по одлуци тужиоца могао да буде задужен са мањим бројем предмета, невезаним за подручје. Иначе, основни задатак првог заменика био би да прати рад сва три тима, на тај начин што би му обрађивачи предмета најмање два пута седмично реферисали о стању предмета, посебно о евентуалним проблемима и питањима која траже консултацију са првим замеником, односно разматрање на Колегијуму Тужилаштва за ратне злочине. Поред рада на конкретним предметима ратних злочина везаних за одређено подручје, односно државу и подручје КиМ, заменици тужиоца ће у оквиру својих тимова да прате укупну комуникацију са тужилаштвом Босне и Херцеговине и Хрватске, односно Мисије Еулекса на КиМ. (На пример, захтеви за провере за одређена лица прикупљање информација).

ПОВЕЋАЊЕ БРОЈА ИСТРАГА И ОПТУЖЕЊА

Први задатак који планирам да поставим пред заменике подељене у напред наведеним тимовима, је да поред извршавања текућих задатака у року од месец дана, утврде да ли имају предмете на којима су ангажовани у предистражном поступку, у којима, након спровођења додатних мера и активности могу током 2016. године подићи оптужници или донети наредбу за спровођење истраге у првом тромесечју, у првој половини године, у првих 9 месеци или до краја године. Овај задатак сматрам посебно важним због малог броја истрага покренутих у Тужилаштву за ратне злочине од доношења важећег ЗКП-а, односно процене да се у неким случајевима неосновано одувлачило о покретању истраге односно са одлучнијим ангажовањем на спровођењу предистражног поступка, ради стварања услова за успешну истрагу, па ћу инсистирати на томе да ни један заменик не може да планира годину свог рада без најмање једне истраге. Према садашњем стању ствари, било је мало истрага током претходних година у Тужилаштву за ратне злочине али одговорно тврдим да има услова за оваквим инсистирањем.

185

АФИРМИСАЊЕ ПРИМЕНЕ ИНСТИТУТА СОПКД

У оквиру примене новог Законика о кривичном поступку пре свега залагаћу се и за што већи број закључених Споразума о признању кривичних дела. Током досадашњег рада као заменик тужиоца за ратне злочине закључила сам највећи број Споразума о признању кривичног дела. Сматрам да се кроз Споразум о признању постиже брже и ефикасније процесуирање кривичних дела ратних злочина.

**СУБОРДИНАЦИЈА, САРАДЊА И КОМУНИКАЦИЈА,
ПРИМЕНА ОБАВЕЗУЈУЋИХ АКАТА**

Обзиром на начело субординације, истакла бих да ће мој циљ пре свега бити сарадња са Републичким тужиоцем, и то на тај начин што ћу редовно реферисати све предмете по којима се поступа у Тужилаштву за ратне злочине републичком јавном тужиоцу.

У односу на Службу за откривање ратних злочина и Војнобезбедносну агенцију који раде на откривање учинилаца кривичних дела ратни злочин и прикупљању доказа, организоваћу радне састанке једном недељно, да би се вршио пресек рада и да бих имала комплетну слику у сваком моменту о сваком предмету. На тим састанцима ћу се пре свега оријентисати на одређивање приоритета у раду, а након консултације са Републичким тужиоцем.

Залагаћу се да се Правилник о управи у јавним тужилаштвима у целости спроведе у Тужилаштву за ратне злочине. Овом приликом се не бих детаљније освртала на појединости из тог Правилника.

186

СПРОВОЂЕЊЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Истичем да ће Тужилаштво за ратне злочине спроводити Акциони план за поглавље 23. „Правосуђе и основна права“ који је усаглашен са последњим препорукама и потврђен од стране Европске Комисије у Бриселу. У Овом контексту сматрам да „Државна стратегија за процесуирање ратних злочина извршених током и у вези са оружаним сукобима у бившој Југославији за период од 2015 до 2025. године“ коју је сачинио ФХП, уз финансијску подршку ЕУ може да буде само један радни папир. Њен садржај је иначе такав да представља пример грађења куле у облацима, без уважавања реалности прилика у региону, од материјалних до политичких.

VI**3. РЕГИОНАЛНА САРАДЊА**

Како сам напред истакла значајну пажњу у планирању мера које бих предузела у случају избора за тужиоца, посветила сам анализи досадашњег искуства у сарадњи са Тужилаштвом БиХ и Хрватске односно Мисије Еулекса на КИМ. ово тужилаштво може целовито да остварује своје задатке у процесуирању ратних злочина само на основу делотворне сарадње са надлежним тужилаштвима у наведеним државама, односно Међународном мисијом на КИМ. Делотворна сарадња пре свега захтева преиспитивање и квалитативно унапређивање досадашње сарадње, јер у овој сарадњи нису остварени заједнички постављени и очекивани резултати, посебно у делу који се односи на процесуирање одговорних за злочине извршене над лицима српске националности.

Како будућа сарадња овог тужилаштва са надлежним тужилаштвима у другим државама почива на различitim искуствима у досадашњој сарадњи, али захтева и разумевање специфичности питања и проблема који ће се у тој сарадњи морати решавати, неопходно је да се те специфичности посебно назначе.

187

VII

**Сарадња са Тужилаштвом /Државним одвјетништвом/
Републике Хрватске траје дуже од десет година.**

ПРОБЛЕМИ, ИЗАЗОВИ

У сарадњи два тужилаштва постигнути су значајни почетни резултати, али је уместо унапређивања, ова сарадња стагнирала, а од усвајања „Закона о ништетности одређених правних аката правосудних органа бивше ЈНА, бивше СФРЈ и Републике Србије”, стварна сарадња са Државним одвјетништвом је практично онемогућена. Најобјективнија оцена

садашње сарадње била би да се она наставља по инерцији по којој се размењују одређени подаци, документација и информације, а одређени резултати који и даље из тог произлазе више су производ успостављених добрих колегијалних односа са појединим заменицима тужиоца у жупанијским тужилаштвима него заједничких напора да се, у складу са потписаним актима о сарадњи, решавају проблеми који су уочени

Због тога што укупну проблематику па и скоро сваки појединачни предмет ратних злочина окружује изразити политички контекст, који не може да се пренебрегне било у којем аспекту регионалне сарадње у процесуирању ратних злочина, освурну ћу се на неке најизраженије негативне ефекте политичких утицаја на српско-хрватску међутужилачку сарадњу у предметима ратних злочина. Ово сматрам посебно важним јер је Република Хрватска члан Европске Уније, а Република Србија настоји да што брже оствари предуслове за то чланство. Иако је јасно да кад су у питању ратни злочини извршени током ратног сукоба у Хрватској, ТРЗ по правилу гони извршиоце који су те злочине починили на штету хрватских цивила или ратних заробљеника, јер су они као припадници војних или полицијских снага САО Крајине, односно РСК, бивше ЈНА, или паравојних формација у значајном броју држављани Републике Србије са пребивалиштем у нашој држави, а да је доступност неког припадника хрватске војске или полиције који је починио ратни злочин против српских цивила изузетак, као случај припадника ХВ Вељка Марића, који потврђује то правило. Република Хрватска и у Европском парламанту поставља проблем надлежности Оделења Вишег суда у Београду за ратне злочине почињене на целом простору бивше Југославије. Такав однос је производ утицаја више политичких чинилаца у Републици Хрватској, посебно изузетно снажног лобија разних удружења „ветерана домовинског рата“, који се залажу и за то да сваки припадник неке војне или полицијске формације мора да буде регистрован као ратни злочинац, што има великог утицаја на чињеницу да је константна бројка око 1500 лица српске националности из Хрватске предмет кривичних поступака због ратних злочина који су у различитој фази. Ти и други политички утицаји у значајној мери коче процес кривичног гоњења потенцијално осумњичених за злочине почињене на штету Срба и почетком ратних сукоба 1991. године и у „Бљеску“ и у „Олуји“. Управо ћу се залагати да се одмах процесуирају

сва кривична дела ратних злочина из „Бљеска“ и „Олује“. У овом делу наглашавам да према тренутним сазнањима Тужилаштва за ратне злочине на територији Републике Хрватске постоји масовна гробница са око 280 посмртних остатака српских цивила.

УНАПРЕЂЕЊЕ САРАДЊЕ

Наведени и многобројни други проблеми констатовани у конкретним примерима досадашње сарадње са Државним одвјетништвом не могу бити разлог за прекидање сарадње од стране ТРЗ, али Тужилац и ово Тужилаштво у целини морају чинити конкретне напоре да та сарадња буде стварно делотворна. За мене на функцији тужиоца то би значило да одмах по избору инсистирам на радном састанку са Главним државним одвјетником Републике Хрватске са договореним бројем најближих сарадника, о чему не би било дато никакво обавештење за јавност, али би се разговарало о конкретним проблемима и о томе шта можемо да урадимо док важи „Закон о ништетности“, док се на нивоу две државе не реши наведени проблем. Залагају се да такви радни састанци постану стална пракса и да у њима учествују заменици из ТРЗ задужени за предмете са подручја Хрватске. Састанци као што је састанак главних тужилаца тужилаштава БиХ и Хрватске и тужиоца за ратне злочине Србије одржан под покровитељством Мисије УН у БиХ, у априлу 2015. године у Сарајеву, на којем су утврђене смернице о заједничкој сарадњи у предметима ратних злочина и трагању за несталим лицима и састанак поводом тих смерница одржан о истом у јулу 2015. године у Тузли имају смисла само ако не остану на јавној манифестацији жеље за сарадњом, односно ако их прате конкретне активности ТРЗ и других тужилаштава и ја ћу се залагати за такав однос.

189

СУЂЕЊЕ У ОДСУТВУ

Тренутно постоје бројни захтеви које ТРЗ упутило преко Министарства правде надлежним органима у Републици Хрватској, по којима се не поступа. Предузећу по том питању да се у најкраћем року одговори по захтевима који су упућени, те инсистирати да нас, уколико неће да удовоље захтевима, о томе и обавесте. У тим случајевима, по пријему обавести да неће или не могу да поступе, ћу иницирати суђење у одсуству обзиром да су нам та лица недоступна и да су у таквим

предметима оштећени цивили српске националности. У смислу наведеног мишљења сам да ће бити неопходна помоћ Републичког јавног тужиоца и саме државе.

VIII

Сарадња са Тужилаштвом/Тужитељством БиХ: ПРЕДМЕТИ У КОЈИМА СУ ОШТЕЋЕНИ ЦИВИЛИ СРПСКЕ НАЦИОНАЛНОСТИ

Потребно је да се од стране Тужилаштва БиХ прибаве информације које предмете ратних злочина имају у којима су оштећени српски цивили, што би подразумевало само информацију о месту и времену догађаја, жртвама, односно оштећенима, како би се ми у ТРЗ ангажовали на обезбеђивању евентуално расположиве документације и података везано за те догађаје и прибавили остале расположиве доказе (испитивање сведока оштећених који се налазе на територији наше државе).

РАЗМЕНА ПОДАТАКА И ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

На основу Протокола о сарадњи у прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида, потписаног 2013. године, достављена је извесна документација од стране Тужилаштва БиХ ради евентуалног покретања кривичног поступка, што је и резултирало доношењем наредбе о спровођењу истраге против одређеног броја лица. Инсистирају и надаље на овом виду сарадње.

ПРЕУЗИМАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Поред наведених видова сарадње веома успешна је и сарадња на основу Закона о међународној правној помоћи, која сарадња је пре свега између две државе, а самим тим и два тужилаштва. Претходно наведено је моје досадашње лично искуство, јер сам као заменик тужиоца за ратне злочине била ангажована на обрађивању оваквих предмета, што је резултирало подизањем 6 оптужница пред Одељењем за ратне злочине Вишег суда у Београду.

IX

Сарадња са Еулексом:

Што се тиче Косова и Метохије сарадња полицијске јединице за ратне злочине Еулкс и Специјалног тужилаштва за ратне злочине и организовани криминал Еулекс, са једне стране и ТРЗ РС с друге стране, на истраживању ратних злочина почињених на КИМ одвијаће се у три правца:

ГЛАВНИ ПРАВЦИ САРАДЊЕ

1. Заједнички рад на конкретним предметима у фази истраге, који подразумева претходни договор о начину спровођења истраге, селектовање сведока са подручја КИМ и Србије за сваки конкретан случај, заједничко испитивање сведока у присуству обе стране, дефинисање извршилаца и договор о томе где ће се започети и довршити конкретан кривични поступак.
2. Помоћ једној од страна у истраживању злочина, који се пре свега састоји у достављању докумената, проналажењу и испитивању сведока на захтев друге стране, у свим предметима који су у фази истраге на било којој страни.
3. Логистичка помоћ која подразумева охрабрење сведока и помоћ у довођењу пред тужилаштво и суд.

У вези напред наведеног, организоваћу да се бар једном месечно одржавају редовни састанци представника обе стране.

Осим наведеног, иницираћу консултације са РЈТ и МП РС у вези са потписивањем **Протокола о сарадњи**, чији је нацрт текста у припреми

4. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

МКСЈ и ММКС:

Сарадњу са Хашким трибуналом, односно са Међународним механизмом за кривичне судове - колоквијално названим резидуални механизам, подићи ћу на виши ниво, обзиром да сматрам да је ова сарадња најбитнија у односу на велики број доказа који су прикупљени у поступцима који су вођени пред Хашким трибуналом. Поред постојећих пројекта залагаћу се за пројекте који ће још више унапредити сарадњу како два тужилаштва тако и суда у Хагу, са посебним предлогом измене правила који се односе на мере заштите сведока који су прописани у Правилнику о поступку и доказима, где ће ми требати помоћ Републичког јавног тужилаштва и МП Републике Србије.

Као тужилац за везу, трудићу се да искуство из Хашког трибунала пренесем како на остале заменике тужиоца, тако и на особље. Пре свега мислим на коришћење базе података ЕДС којој може да се приступи и из Београда, а која се у претходном периоду готово није ни користила. Поред тога, један од приоритетних циљева управо ће бити комплетирање базе података у Тужилаштву за ратне злочине, која подржава претраге према задатим критеријумима и, на тај начин вршити електронско сублимирање података и доказа.

192

Свакако ће ми бити важно да наставим и унапредим сарадњу са Специјалним истражним тимом Европске Уније, што подразумева пре свега логистичку помоћ у виду позивања и приступа сведока оштећених ради давања изјава.

Интензивираћу међународну сарадњу преко надлежног Републичког тужилаштва, ради побољшања ефикасности у поступцима за ратне злочине, а поготово сарадњу у оквиру најважније правосудне мреже Европске Уније Евроџаста.

5. ИЗГРАДЊА ПОВЕРЕЊА И ЧУВАЊЕ УГЛЕДА ТРЗ

Залагаћу се за очување угледа Тужилаштва за ратне злочине у јавности.

Благовремено и редовно ћу информисати јавност о поступању Тужилаштва за ратне злочине, а све према предвиђеној комуникационог стратегији Државног већа тужилаца и Републичког јавног тужилаштва.

У периоду од 01.01.2016. па до 01.02.2022. године залагаћу се пре свега на проналажењу сваког несталог лица са подручја бивше СФРЈ.

Како сам током досадашњег свог рада у ТРЗ била ангажована на регионалној сарадњи, била укључена у пројекат Хашког трибунала током 2010. године, а поступала у предметима Хрватске, БиХ, Косова и Метохије, те на тај начин покрила сваки сегмент рада Тужилаштва за ратне злочине, верујем да сам својим претходним истукством, оствареним резултатима стекла услов да могу правилно да руководим Тужилаштвом за ратне злочине.

193

Током досадашњег свог рада, остварила сам бројне личне контакте, пре свега са тужиоцем Сержом Брамерцом и његовим најближим сарадницима (поступајућим тужиоцима у предметима Хашког трибунала са којима имам личну комуникацију), али и са колегама из Државног одвјетништва РХ и Тужилаштва БиХ, те Мисијом Еулекса на Косову и Метохији. На основу наведеног, сматрам да ћу и лично допринети да што боље и брже спроведем изложени програм унапређивања рада ТРЗ.

Надам се да ћу имати прилику да остварим бољи рад и унапредим Тужилаштво за ратне злочине, јер сматрам да је решавање питања кривичних дела ратних злочина један од важних задатака свих нас, а у циљу напретка и приступања Европској Унији.

PRILOG III

**ПРОГРАМ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И РАДА
ТУЖИЛАШТВА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ЗА
ПЕРИОД 2016-2022. ГОДИНЕ**

Дејан Терзић

194

Београд, 23.9.2015. године

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine

САДРЖАЈ

I Увод.....	3
II Изазови у раду Тужилаштва за ратне злочине.....	3
III Приоритети и циљеви.....	4
1. Повећање ефикасности кривичног гоњења за ратне злочине.....	4
А) Стратешки приступ унапређењу кривичног гоњења за ратне злочине	
Б) Утврђивање критеријума за одређивање приоритета у поступању	
В) Преношење предмета са тужилаштава опште надлежности у надлежност Тужилаштва за ратне злочине	
Г) Формирање регионалне базе података о ратним злочинима	
Д) Јачање административних и материјалних капацитета Тужилаштва за ратне злочине	195
Е) Афирмисање примене нових института	
2. Подршка сведоцима и жртвама	6
3. Међуинституционална сарадња.....	6
А) Служба за откривање ратних злочина	
Б) Јединица за заштиту сведока	
В) Комисија за нестале лица Владе Републике Србије	
4. Сарадња са МКТЈ	7
5. Регионална и шира међународна сарадња.....	8
6. Транспарентност рада Тужилаштва за ратне злочине.....	8
IV Закључак.....	9

I УВОД

На основу чл. 15 и 31. Правилника о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата у поступку предлагања и избора носилаца јавнотужилачке функције, а у вези са руководећом улогом тужиоца за ратне злочине коју предвиђа члан 4, став 2, Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС“, број 67/03, 104/09), овај програм садржи кратак преглед оцене досадашњег рада Тужилаштва за ратне злочине, као и приоритете, циљеве и планиране активности за унапређење рада Тужилаштва у периоду од 2016. до 2022. године.

II ИЗАЗОВИ У РАДУ ТУЖИЛАШТВА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

Услед протека дугог временског периода од ратних сукоба на просторима бивше Југославије, откривање, истрага и процесирање ратних злочина постају значајно отежани. Докази су расути по државама у региону, приступ њима је отежан, а велики проблем је и непостојање јединствених и егзактних статистичких података о броју и природи отворених предмета ратних злочина који служе као показатељи ефикасности процесирања и неопходни су за планирање улагања у кадровске и материјалне ресурсе.

Додатни проблем је и обимност предмета због великог броја окривљених, жртава и сведока. Услед истовременог поступања у великом броју обимних предмета, постоји хронична преоптерећеност постојећих административних и материјалних капацитета.

Постоји значајан простор за унапређење међуинституционалне, регионалне и међународне сарадње.

III ПРИОРИТЕТИ И ЦИЉЕВИ

У предстојећем периоду рад и функционисање Тужилаштва за ратне злочине требало би да буду унапређени пратећи следеће приоритете:

- Стратешки приступ унапређењу ефикасности рада Тужилаштва за ратне злочине кроз у складу са надлежностима Тужилаштва, усвајање и спровођење Националне стратегије за процесирање ратних злочина, посебне стратегије Тужилаштва за ратне злочине, као и спровођење релевантног дела Акционог плана за Поглавље 23;
- Дефинисање и примена критеријума за утврђивање приоритетних предмета;
- Унапређење безбедности сведока сарадника;

- Унапређење система подршке сведоцима и жртвама;
- Јачање административних и материјалних капацитета Тужилаштва;

Имајући у виду идентификоване приоритетне области деловања, циљеви које би Тужилаштво за ратне злочине требало да реализује у предстојећем шестогодишњем периоду су:

1. Повећање ефикасности кривичног гоњења за ратне злочина кроз:

- A) Стратешки приступ унапређењу кривичног гоњења за ратне злочине
 Б) Утврђивање критеријума за одређивање приоритетности у поступању
 В) Преношење предмета са тужилаштава опште надлежности у надлежност Тужилаштва за ратне злочине
 Г) Формирање регионалне базе података о ратним злочинима
 Д) Јачање административних и материјалних капацитета Тужилаштва за ратне злочине
 Е) Афирмирање примене нових института

197

2. Унапређен систем подршке сведоцима и жртвама
3. Унапређена међуинституционална сарадња
4. Унапређена сарадња са МКТЈ
5. Унапређена регионална и међународна сарадња
6. Унапређена Транспарентност рада Тужилаштва за ратне злочине

1. Повећање ефикасности кривичног гоњења за ратне злочина

A) Стратешки приступ унапређењу кривичног гоњења за ратне злочине

Велики број и сложеност предмета, протек дугог периода од извршења злочина, као и ограничења у погледу административних капацитета Тужилаштва за ратне злочине, налажу да се унапређењу рада тужилаштва приступи по принципу дугорочног стратешког планирања и јасне приоритизације. Поред постојећих проблема у раду Тужилаштва, неопходност оваквог приступа унапређењу његовог рада произилази и из задатака који се пред ТРЗ-ом постављају у процесу придрживања Републике Србије Европској унији а које су дефинисане Акционим планом за Поглавље 23 из ког произилази да је Тужилаштво за ратне злочине у обавези да учествује у изради Националне стратегије процесуирања ратних злочина, као и да, на основу овог стратешког документа, изради и усвоји посебну

Стратегију Тужилаштва којом се прецизније дефинишу циљеви и активности за унапређење његовог рада.

Б) Утврђивање критеријума за одређивање приоритетности у поступању

Како је услед протека времена, броја извршених ратних злочина на просторима бивше Југославије и сложености чинјенично-доказне грађе, неспорно да не могу сви ратни злочини бити истражени и процесуирани у кратком року, задатак Тужилаштва је да у најкраћем року дефинише и почне са применом јасних, прецизних и објективних критеријума за приоритизацију предмета.

В) Преношење предмета са тужилаштава опште надлежности у надлежност Тужилаштва за ратне злочине

Потребно је утврдити тачан број предмета ратних злочина који се још увек воде пред судовима опште надлежности и иницирати њихово преношење у надлежност ТРЗ, због недовољних капацитета судова и тужилаштава опште надлежности да процесуирају предмете ратних злочина. Сви предмети ратних злочина и других кривичних дела који се могу квалификовати као ратни злочини, а који су у поступку пред судовима и тужилаштвима опште надлежности, биће пренети у надлежност ТРЗ, што условљава јачање капацитета ТРЗ.

Г) Формирање регионалне базе података о ратним злочинима

198

Тужилаштво треба да, у сарадњи са тужилаштвима држава у региону, ради на успостављању и редовном ажурирању регионалне базе података о ратним злочинима која би олакшала претрагу и анализу података и допринела рационалнијој употреби људских и материјалних ресурса и убрзању поступања.

Д) Јачање административних и материјалних капацитета Тужилаштва за ратне злочине

Поред дефинисања критеријума приоритизације предмета, неопходно је и јачање административних капацитета Тужилаштва за поступање. У том смислу, неопходан је избор додатних заменика тужиоца или ангажовање тужилачких помоћника и саветника, а у складу са бројем и динамиком педвиђеним Акционим планом за Поглавље 23.

Поред ангажовања додатних, потребно је послужити се и прерасподелом постојећих кадрова и њиховом континуираном специјализованом обуком. У сарадњи са Државним већем тужилацом и Правосудном академијом, Тужилаштво треба да се постара да обука у области ратних злочина и међународног хуманитарног права уместо пројектног финансирања добије стабилну буџетску потпору, као и да уместо *ad hoc*, буде континуиране/периодичне природе. Осим обуке у поменутим областима, Тужилаштво

мора радити и на унапређења запослених у области стратешког планирања, статистике, аналитике, информационих технологија и управљања пројектима.

Поред јачања административних капацитета, Тужилаштво мора радити и на обезбеђивању материјалних ресурса неопходних за ефикасан рад, при чему се, поред буџета Републике Србије, треба ослањати и на приступне фондове ЕУ, због чега је и неопходна ефикасна и континуирана сарадња са Министарством правде.

E) Афирмишење примене нових института

Велики број предмета и предуги кривични поступци намећу потребу за изналажењем алтернативних начина за повећање ефикасности рада ТРЗ. Један од тих начина је доношење осуђујуће пресуде на основу споразума о признању кривичног дела, претходно закљученог између тужиоца и окривљеног.

Предности закључења споразума о признању кривичног дела су вишеструке. На овај начин се правноснажно завршава кривични поступак и истовремено компликовани поступци растерећују у њиховој дугој процедуре. Поред начела ефикасности, вођење и окончање кривичног поступка на овај начин, обезбеђује пуну примену начела економичности поступка, с обзиром да драстично умањује износ трошка вођења поступка.

У том смислу веома битна је активна улога тужиоца у погледу иницијативе за закључење споразума, па ће се са таквом праксом наставити. Због бројних предности, тужилац ће настојати да закључи споразум о признању кривичног дела у сваком конкретном случају када су испуњени законски услови.

199

2. Подршка сведоцима и жртвама

Због значаја сведока за поступке ове врсте и специфичности материје о којој сведоче, веома је важно да се искуство сведочења учини што безболнијим, без последице по психичко здравље сведока. У складу са тим и стандардима садржаним у Директиви ЕУ 2012/29/EU које регулише минималне стандарде у погледу права, подршке и заштите жртава неопходно је формирање службе за помоћ и подршку сведоцима при Тужилаштву, која би ангажовала стручњаке одговарајућих профиле или макар запошљавање стручног лица обученог за послове подршке сведоцима.

3. Међуинституционална сарадња

Боља међуинституционална сарадња и координација државних органа, њихових организационих јединица и специјализованих тела неопходан је предуслов за ефикасније откривање и истрагу ратних злочина. Тужилаштво треба да иницира, подстиче и координира интензивну сарадњу са другим релевантним субјектима у овој области.

6

A) Служба за откривање ратних злочина

Истражне радње које спроводи Служба за откривање ратних злочина од великог су утицаја на квалитет и обим доказне грађе на којој Тужилаштво заснива оптужбу. У том смислу Тужилаштво ће се залагати за што хитније усвајање заједничких интерних правила о поступању.

B) Јединица за заштиту сведока

Како је безбедност сведока предуслов њихове мотивисаности да давањем исказа допринесу ефикасности истраге и процесуирања ратних злочина, Тужилаштво за ратне злочине ће настојати да континуирано унапређује сарадњу са Јединицом за заштиту сведока Министарства унутрашњих послова, као и да се у што краћем року увође заједничка интерна правила о поступању.

B) Комисија за нестале лица Владе Републике Србије

Комисија за нестале лица Владе Републике Србије је дугогодишњи и незамењив партнери Тужилаштва за ратне злочине. Документација из архива комисије представља веома важан извор података од користи за рад тужилаштва.

Комисија пружа изузетан допринос расветљавању почињених злочина, с обзиром да обезбеђује средства за испитивање терена у циљу проналaska локација евентуалних масовних гробница.

200

Имајући ово у виду и у предстојећем периоду ТРЗ се мора постарати да одржи интерактиван однос Комисије за нестале лица и Тужилаштва за ратне злочине, као и владиних комисија за тражење несталих лица у региону, како би се учврстили механизми који могу да убрзају потрагу за несталима у сукобима на територији бивше СФРЈ.

4. Сарадња са МКТЈ

Сарадња Тужилаштва за ратне злочине са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију у наредном периоду требало би да се одвија у неколико праваци:

- Наставак рада официра за везу који би требало да изврше потпун увид у архиве Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне судове и анализирају документа и идентификују оне који су релевантни у мери да је потребно њихово преношење ТРЗ-у, а да би све приоритетне и озбиљне оптужбе за ратне злочине биле на адекватан начин процесуиране;

- Потребно је наставити пренос знања и искуства из Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, како би се стекло, како опште, тако и посебно знање везано за конкретне случајеве;

- Неопходно је наставити са повременим боравцима саветника Тужилаштва за ратне злочине у канцеларијама Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и

Механизма за међународне кривичне судове, у вези националних предмета, и анализа списка предмета тужилаштва Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију.

5. Регионална и шира међународна сарадња

Наставак и унапређење регионалне сарадње неопходан је предуслов ефикаснијих истрага у предметима ратних злочина. Имајући у виду резултате који су у том смислу до сада постигнути кроз размену доказа а као резултат Палићког процеса, потребно је да Тужилаштво за ратне злочине у наредном периоду предузме неопходне кораке усмерене на:

- Наставак Палићког процеса;
- Редовну организацију састанака тужилаца за ратне злочине држава у региону;
- Успостављање заједничке регионалне базе података о ратним злочинима.

Поред сарадње са правосудним органима држава у региону који се баве процесирањем ратних злочина, од великог значаја за ефикасан рад ТРЗ-а је и размена знања и искуства са носиоцима правосудних функција и стручњацима из међународних организација и академске заједнице широм света, а нарочито кроз учешће на међународним конференцијама.

201

6. Транспарентност рада Тужилаштва за ратне злочине

Да би се стручној и широј заинтересованој јавности обезбедила адекватна количина информација о раду ТРЗ-а и истрагама ратних злочина, неопходно је унапредити однос и отвореност Тужилаштва, како према медијима који извештавају о овој материји, тако и директну доступност информација. У том смислу, Тужилаштво за ратне злочине требало би да предузме следеће кораке:

- Имплементација Комуникационе стратегије
- Унапређење интернет стране Тужилаштва за ратне злочине, на којој ће бити доступне све неопходне информације о раду тужилаштва, као и засебан одељак који се односи на презентацију „Основа комуникације са медијима“ и потребне податке о томе које информације из поступака о ратним злочинима могу да буду јавно доступне.;
- Редовно објављивање садржајних извештаја о раду Тужилаштва;
- Редовно објављивање посебних извештаја о спровођењу активности у надлежности ТРЗ-а које су предвиђене релевантним стратешким документима у области процесирања ратних злочина (Акциони план за Поглавље 23, Национална стратегија, Стратегија јавног тужилаштва);

-Усвајање препорука Савета Европе које се односе на информисање и медије, као и 18 начела која се односе на пружање информација о кривичним поступцима.

-Унапређење сарадње са организацијама цивилног друштва кроз периодичне састанке и размену идеја.

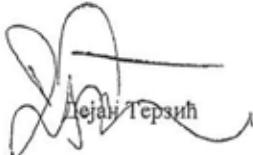
IV ЗАКЉУЧАК

Верујем да сам својом стручношћу, радним искуством и резултатима, као и познавањем актуелних проблема и потреба Тужилаштва за ратне злочине, демонстрира способност да руководим овим Тужилаштвом.

Такође, верујем и да су мере за унапређење рада Тужилаштва за ратне злочине изложене у овом Програму, најбољи начин за унапређење истрага и процесуирања ратних злочина, те доприноса владавини права и напретку Републике Србије у процесу придрживања Европској унији.

Надам се да ћу својим радом допринети ефикаснијем функционисању Тужилаштва за ратне злочине, а тиме и правосуђа Републике Србије уопште.

202

Dejan Terzić

Izdavač:
Fond za humanitarno pravo

Za izdavača:
Sandra Orlović

Lektura:
Predrag Ivanović

Tiraž:
150

Grafički dizajn:
Milica Dervisevic

Štampa:
Instant System doo

ISBN 978-86-7932-069-8

CIP - Каталогизација у публикацији -

Народна библиотека Србије, Београд
341.322.5:343.11(497.11)"2014/2015"

IZVEŠTAJ o суђењима за ратне злочине у Србији током 2014. и 2015.
године. - Београд : Fond za humanitarno pravo, 2016 (Београд : Instant
system). - 203 str. ; 24 cm

Tiraž 150. - Напомене и bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-069-8

а) Ратни злочини - Судски процеси - Србија - 2014-2015 COBISS.
SR-ID 221699340

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confédération suisse

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

Finansira Evropska Unija

oebs Organizacija za evropsku
socijalnu saradnju
Misija u Srbiji